

SZOLIMÁN BEN-DARJA

AZ AFRIKAI MAGYAR GYARMAT REGÉNYE

ÍRTA:
KÖNIGSEGG LAJOS GRÓF

BUDAPEST, 1926

PANTHEON IRODALMI INTÉZET RT. KIADÁSA

Budapesti Hírlap nyomdája

Történetünk egy negyedszázaddal ezelőtt játszódik. Cselekményei valóságok; alakjai nem a képzelet szüleményei. Majd ha egyszer valaki megírja a szórónál nemzet szabadságharcának történetét, abban nekik nagy szerep fog jutni.

— Hogy én honnét ösmerem ez esetet?

Közreműködő nem voltam. De egy évtizeden át sütött reám az egyenlítő izzó napja, és e hosszú idő alatt alkalmam volt megösmerni a szereplő alakok még életben levő tagjait. És az a bizalmas viszony, amelyben Menelik császárral, Abesszínia negusával voltam, szabad betekintést engedett a császári irattár legtitkosabb okmányába is, úgy hogy igen sok, ami más előtt érthetetlen, előttem világos volt.

— Hogy Szolimán ben Darját csakugyan így hívták-e?

Nem tudom... de ez a cselekményen nem változtat. És ha valaki ebben kételkedik: ám utazzon le Dzsibutiba. Annak a kikötőjében, mindjárt a világító torony mellett, horgonyoz egy, — az időtől megfakult, — leszerelt bárka. A vitorlarúdján ma angol lobogót lenget a szél. Mindenki megmondja: Ez Szolimán ben Dar ja hajója!

— Hogy miért mondom el mindezt csak egy negyedszázad múltán?

Magasan, bérc ormán állott az óriási tölgy. Égbe nyúló gallyait simogatták a fáradt fellegek, hatalmas törzse büszkén dacolt a dühöngő viharral. Így uralkodott századokon át. Ekkor támadt egy világrengés, nyomon követő orkánnal, amellyel nem tudott megbirkózni. Nem könnyen adta fel a harcot, de a fergeteg ereje gyökereit szaggatta, és a győzhetetlennek hitt óriás világot rendítő robajjal hullott a porba. Meghalt a Monarchia. Most már megszűntek a „tekintetek“. Amit ezelőtt nem volt szabad megírni: ma szabad.

A SZERZŐ.

I. FEJEZET.

Melyből megtudjuk, mi történik az Adal-mocsár egyik szigetén.

A gyilkosan forró lég reszket, mint szokott, a szalmatűz felett.

Az örökké mozgó délibáb függönye mögé rejti a szemhatárt.

Mintha haragos tenger házmagas hulláma szán-tana végig a szemhatáron, felkapva hátára a sudár pálmával benőtt oázist, távoli tengerpart duzzadt vitorlájú bárkáit vagy imbolyó nádasok fordított képét.

A hőség agyvelősorvasztó.

Szemeink állandó veszedelemben forognak a zümmögő szúnyogok és a levegőben táncoló rovarok gomolygó sokaságától.

Lábunk alatt megelevenedik a zsombék.

Szortyogva hajlik a бүrү; minduntalan egy-egy kígyó siklik, teknőc gurul, vagy béka ugrik.

Itt él minden rög.

A szemetsértő, világos sárga homoksivatag átalakul fűtengerré; a rengő бүрү süppedő zsombikká, csak azért, hogy ismét helyet adjon a rejtelmesen suhogó, fekete buzogányú sötétzöld nádtengernek, mely belevész az előttünk tükörfényesen csillámló vízfelületbe. S ez óriási víztükroen elszórva szigetek vannak, melyeken sűrű bozót és a vizet kedvelő fák buján tenyésznek.

Itt hal meg a Hauvas folyó.

Aki Habes bércei között ösmerte meg, ahol tajtékot hányva, örvényeket alkotva szökell szikláról-

sziklára, ahol ötven ölnyről ugrik le, magát szivárványos vízpárába burkolva: az nem ösmer rá az itt tünyan hömpölygő folyamra. Mintha a, bércek között kiadta volna minden erejét! Nem, az Adal-sivatag vette el. Mint a polyp ezer szivótárcsáján keresztül szívja áldozata vérét, úgy szívja a sivatag is a hőségtől elernyed, sima, lapos útjában eltunyult folyam iszapos vizét. Folyása mind lassúbbá válik, midőn hirtelen útját állja — egy sárga, sívó homokbuckasor.

Ezen nem tud keresztültörni.

Megáll és szétterjed.

Itt, az Adal-sivatag közepén, akkora mocsarat alkot, mint fél Erdély.

Ez az Adal-mocsár,

Ennek nem árt a szomszédos sivatag forró számum-ja, ezt folyton táplálja envérével a Hauvas-folyó. Vize párosulva a környező sivatag izzó légkörével, új világot szül, melyhez hasonló alig akad. E lagúnabirodalomnak vagy szigetországnak saját növény- és állatvilága van. Vize sekély, sehol nem éri el az egy ölet. Óriási víztükrén az elszórt sok ezer bozóttal, de helyenkint ősfákkal is benőtt — sziget sehol sem emelkedik kijebb egy arasznyinál.

A sűrűség nem ér egészen a vízig.

És íme: mintha a víztől a zöld pásziton keresztül emberlábtaposta keskeny ösvény vezetne egészen a bozótig. És ahol végződik, ott lapulva, benne majdnem eltűnve, áll egy emberi hajlék.

Emberi hajlék! Ne rajzoljon képzeletünk bármily szerény, de emberhez méltó kunyhót. Ugy is csalódna.

Leverték a földbe, négyszögbe, négy villás ágat, karvastag dorongot fektettek ágaikon keresztül és az érintkezési helyeken iszalaggal összekötötték.

Ez a szilárd tartó váz.

Az oldalfalak a doronghoz döntött galyak, melyeken a hézagokat sással és náddal töltötték ki; így a kívülről szemlélő nem láthatja tisztán, mi történik

a hajlékban: legfeljebb sejtheti. A tető keresztbe rakott galyak és reáhalmozott lomb, ami nem gátolja, hogy egy-egy kíváncsi csillag a folytonossági hiányokon be ne kandikáljon.

Kezdetleges, de szép.

Többrendbeli előnyei közül első: a célszerűség. Az éghajlatnak, mely alatt soha nem esik az eső, egészen megfelel; olcsó és tűzkár ellen nem okvetetlen szükséges biztosítani. És meg kell adni, ha az építőmester nem is rakott rá díszítést, pazar bőkezűséggel kipótolta e hiányt a természet. A sárga virágú, nagy öblös levelű vízitök indái szerelmesen simulnak hozzá és a glicyniák égkék fürtökben lógnak le róla. Nincs ennél szebb párkánydész.

Ablaka nincs, de minek is volna.

Ajtaja egy sásköteg, mely oldalra van dobva és amely elárulja, hogy e hajlék embertől lakott. Az ajtónyílás fölött kinyúlik egy rúd és azon farkánál fogva, felakasztva egy aszalt krokodilfiók, melyet himbál a szél. Négy lábát elnyújtja, karmait kimereszti; a nap heve és a sivatag szele világos sárgára szívtá.

Ha betekintünk a viskó nyílásán, lakatlanak hinnők, mert minden bútor hiányzik. De annál több aszalt kígyó, gyík, skorpió lóg a tetőről, a farkánál fogva iszalaggal odakötve. A szegletekben lapul meg egy-egy boldogult teknőc, összeszáradt varangy. Közepén van egy arasznyi magas, két láb széles, embernyi hosszú, sárból gyúrt padka: ez a házigazda ágya. A falon lóg, iszalag gúzsánál fogva egy sárga tökkobak. Tűzhely: az nincs. Az, aki itt lakik, úgy látszik, nem szokott meleg étellel táplálkozni.

A konyhá körül halálos csend.

Előtte, keskeny víztükör után, a sivatag terül el. Onnét csak némaság jöhet. Néha a közeli füzeket csörög egy-egy szarka, némán kopácsol egy harkály; idehallik távolról a vízimadarak gágogása, hurrogása; a bölömbikák egyhangú bömbölése. A vad sem ver

itt állandó tanyát; a mocsár őslakója, a kafferbivaly is csak vendég. Aki itt tud lakni, az leszámolt a világgal, gyűlöli embertársait; de a saját életét sem becsüli semmire, áldozatul dobva azt e mocsár levegőjében úszó lázmiazmáknak. A kunyhó megett, a tövises bozót szélén emberkéz emelte, négy-öt öl magas halom áll. A gyepek, dudva, repkény sűrűn benőtte, de a bozót még nem vette birtokba. Meredek oldalát kékvirágú kankalin, vérpiros virágú pipacs, csúcsát sorbarakott fehér lókoponyák díszítik. Nagysága után ítélve: egy egész néptörzs nyugodhat alatta.

Ki tudja ma már, mely nép van itt eltemetve?

Talán itt végződött két nép élet-haláltusájának utolsó felvonása és a győzők emelték e halmot a legyőzöttek hulláiból. És a győzők megadták a hősöknek az utolsó tiszteletet, betetőzve sírhalmukat lókoponyákkal. Ez történhetett egy évtizeddel, de éppen úgy két évszázaddal ezelőtt is. És ma már csak az esti szellő suttozja, vagy az évszázados fűz regéli a mindent tudni vágyó hollának, hogy itt egy vitéz nép alszik mindörökre, amely meghalt szabad ságáért az utolsó emberig.

A viskó lakója, a sziget remetéje, a szomal nemzet danakil törzsének varázslója: a nagy Hamu.

Egy félévszázad óta lakik itt.

Valamikor réges-régen, mikor még a vitorlád markab-ok, hajók, csak nagyritkán futottak be a Tedzsuria-öbölbe, ő is a törzs székhelyén lakott. Akkor még az idegen fehérarcú jövevények másnak mutatták magukat. Barátságosak voltak; hoztak kék gyöngyfüzéretet, aransárga kalárisokat, no meg tűzitalt; és mindezekért legfeljebb rabszolgaságba hurcolták az embert, kit Dél-, kit Észak-Amerikába. Már akit meg tudtak fogni!

Ez baj volt! de nem lehetett rajta segíteni.

A később jövők azután mind otthonosabban rendelkeztek be. Elhozták magukkal abunáikat, papjakat is. Ezek már az embereknek a lelkére pályáztak.

Tudnivaló, hogy a szomali törzsek mind Mohamed buzgó követői. A jövevény fehér arcok abunái a keresztrefeszített tanát kezdték terjeszteni. És eredménnyel.

Hát mire volt ez jó?

Hát nem mindegy, hogy az ember Mohamed, vagy Jézus vallása szerint üdvözülni? Térítették volna a turkanadzsák, vagy a sankallák között, akiknek nincs vallásuk, de ne bántották volna azokat, kiknek lelke már megszokta a prófétát imádni.

Hamu minden térítésnek teljes erejéből ellenállt.

Csak hogy a törzs akkori seikje, Abderam, gyenge ember volt. A kapott ajándékok, a tüzital elvette eszét és hallgatagon tűrte a fehér abunák munkáját. Hamu minden befolyását felhasználta, hogy törzsét megmentse, de már nem tudott megküzdeni az áradattal. Hogy bukása ne legyen teljes: félrevonult. Új lakóhelyének e szigetet választotta és szent esküt tett: addig nem tér vissza népéhez, míg az öntudatra nem ébred.

E fogadalom félszázaddal ezelőtt történt.

Ezt az időt Allahnak tetsző buzgó imával töltötte. De ő nemcsak imádkozik: tesz is. Összekötő kapocs az örökös vérbosszú által szétzilált szomali törzsek között; erősíti őket hitben, szítja a hazaszeregetet, rajongásukat a szabadságért. Itt kezdődik minden mozgalom, mely az idegenek ellen irányul. És népesem feledte el. Az egyszerű varázslóból országos hírű remete és jós lett. Ameddig a Benadirparton szórnál ígét visz a szél, addig az ő hírével van minden aul telve. Mert minden szomali szívében él a hit, hogy eljön még az idő, mikor a Vörös-tengertől egész Mombazáig lángragyul a tengerpart és akkor: jaj a fehérarcnak.

Akinek vigasz, akinek tanács kell: az ide jön.

Senki nem érkezik üres kézzel. Minden látogató hoz egy kis zsák csumberát, vadborsót. Más ajándé-

kot nem fogad el. Öt évtized óta nem táplálkozott mással.

*

Hamu kilép kunyhójából és a szélmenyasszony közelgő táncát nézi. Amit lát, nem tetszik neki; a fejét csóválja. A kavargó széltölcsér első lökésszerű hullámai már megérkeznek és meglengetik hófehér haját és szakállát.

Jólesik nézni ezt a hatalmas alakot. Nagy korát csak ősz feje árulja el. Sudár, széles vállú; izmai teltek és aranybronz teste szinte tündököl a napfényben. Fegyvert nem visel, ilyesmi még hajlékában sincs. Az, aki a néphit szerint hiénává tud változni, hogy ellenfele szívét megegye, aki puszta nézésével más zsigerein csomót tud kötni, annak nem kell fegyver: azt megvédi a hire. Mégegyszer körüljártatja szemeit. A nap korongja már a mocsár tükrét csókolja.

Itt az ideje az Abdesztán-mosakodásnak.

Nem hoz vizet. Hiszen a tökkobakon kívül más edénye nincs. Elég edény neki az Adal-mocsár. Lassan, gondolkozva lépeget az ösvényen a mocsár partjára. Ott megáll: elkezdi imáját mormolni.

Megtartja a sorrendet.

Először leöblíti a két kezét, közben harmincháromszor éneklí félhangon azokat a kegyes igéket, melyeket az alkorán ez alkalomra megszab. Azután sorra veszi szemét, orrát, fülét, törzsét; mindig óvatosan figyelemel megtartva az előírt imák számát.

Végzett a törzsszel: következik a láb.

Bemártja a jobbat a vízbe, lelocsolva azt, hangosan mondja: ó, Allah, ne túrd, hogy az én lábam megbotoljon az Alsirat borotvaéles hídján, amely a kinszenvedők üvöltésitől hangos pokol fölött vezet a szomszédos paradicsomba ... A szemben lévő nádas szélén hirtelen zaj támad. Egy férfi alakja bukkan elő. Csónakban áll és csáklýarúddal tolja át az itt már ritkuló náderdón.

Serényen dolgozik és aggodalmasan tekint a kavargó homoktölcsér felé.

A nehezén túl van, mert már csak tiszta víztük-rön kell áthatolnia s azután céljánál: a szigeten van. De ez a legrosszabb darab. A náderdőben mégis csak megtört a vihar ereje; de itt, mint dióhéjat dobálja a csónakot előre-hátra a felkorbácsolt hullám. Mégis szerencséje van. Most hátulról kapja meg csónakját a vihar szele, a hullám felemeli és mint valami forgácsot dobja egyenesen a szigetnek. A jövevény hatalmas ugrással a parton terem és iszalag-gúzsánál fogva a zöld pázsitra vontatja a csónakot.

Körülnéz, letörli homlokáról a verítéket. Bronz testét nem fedi más, mint egy négy ujj széles derékszíj], cserzetten, nyers bőrből, melybe széles sárgaréz danakil kés van dugva. Lehajol és a csónak fene kéről kiveszi hatalmas sárgaréz lándzsáját. Középkorú, daliás alak; szabályos arc, jellegzetes sasorral és az itt nagyon ritka kék szemmel. Mésszel világos szökére szívatott hajában leng a két fekete strucc-toll. Ez Kir, a danakilok legnagyobb hőse, aki, ha Juszuf, a mostani seik a paradicsomba költözik, valószínűen utódja lesz.

Látja és hallja az imádkozót, de nem zavarja.

Ez sem vesz tudomást róla. A jövevény nyugodtan leül a hajlák ajtónyílása elé a földre. Figyeli az időt. A szélvihar rohamai mind dühösebben rázzák a kunyhót befutó vizitők leveleit, amelynek indavégei, mint sziszegő kígyófarkak merednek az ég felé. A földön ülő nem is hunyorít.

Most felkapja a fejét: figyel!

A szomszéd nádasból emberi hangokat hoz a szél. Élesen oda néz; nem csalódott. Helyenkint szétválik a nádas és több örült iramban közeledő csónak látszik. Versenyt futnak a viharral. Akik benne állnak, hosszú rúddal vezetik fakéregcsónakjukat és testök jobbra-balra hajlásával iparkodnak ellensúlyozni a fehértarajúvá mérgesedett hullámok löké-

sét. Rövid kiáltásokkal biztatják egymást és most már valószínű a szerencsés befutás. Ugyanakkor ellenkező irányban, a sivatag felé, szintén zaj hallik az itt ritka nádasban. Két ló habzó szügye töri a sűrűt. A két ló hátán lándzsás szomáli harcos ül. Az alig hasig érő vízben vágatnak. Magasan szökell fel kétoldalt a tajtékozó víz és mind erősebben hallik a lovak hangos zihálása. Még egy utolsó erőlködés, a szélnek egy, a helyes pillanatban jött lökése, a sziget alacsony partjára veti a csónakokat; a ziháló, tajtékozó lovak is felkaptatnak rá. Fürkészsze vizsgálják egymást, de mind régi ösmerős. Mosolyogva emelik jobb kezüket homlokukhoz és meghajolva mondják:

— Szálam, szálam!

Aztán az egyik csoport a pázsitra húzza csónakjait, a két lovas pedig leugrik, megveregeti lova nyakát és szabadon ereszti, hadd legeljen. Kantárt,, nyerget a szomáli nem ösmer. Szőrén üli meg a lovat, pusztán a térd nyomásával adja meg az irányt. A csónakon érkezetteknek is kerek vízilóbőr paizsuk van és másfél öles lándzsájuk. Aki ért hozzá, mindjárt felismeri, hogy ahányan itt vannak, mind más törzsből valók. A hadi festés színe kettőnél sem egyenlő és ha lándzsáikat figyelmesen megnézzük, rögtön látjuk, hogy mindeniké más alakú és anyagú. Van, akié sárgaréz, akié vas; az egyiké hegyes törben végződik, a másiké lapos, késalakú. Csak három dolog egyezik rajtuk: a vízilóbőr paizs, a mésztől vörhenyes szőkére szívatott haj és a bronzvörös testszín. Mind szikár magas alak, az afrikai benszülötteket jellemző rut vonások nélkül.

Mintha európaiak volnának, rézvörös kiadásban.

Kezetszorítanak Kirrel és helyetfoglalnak mellette. Heten vannak. A szomáli nemzet hét törzsének küldöttei, kiket ma napnyugtára Hamu, a varázsló, hívott össze. Suttogva beszélnek: nem akarják az ájtatoskodót zavarni.

Hamu pedig nem siet.

És ne higyük, hogy vendégeire való tekintettel valami suttogó hangon mondta el imáját. Érces hangját öblösen kiereszti; mert nem illik igazhívó muzulmánhoz, hogy szégyelje embertársai előtt, ha istenét imádja. De hát mindennek van vége, az ő imájának is. Utolsót hajol a Kába szent köve irányában s bevégezve imáját, vendégeihez indul. Lassan, gondolkozva lépeget. A jövevények a legnagyobb tisztelettel állnak fel, mélyen meghajolva. Egymás után csokolják a kezét; közben rebegez:

—Szálam: szálam!

—Allah akbár, Allah kérim. Az isten nagy és hatalmas! — Hamu megszámlálja őket, a megelégedés mosolya fut végig arcán.

—Jól van, itt vagytok mind. Allah hozott, de ülünk le.

Helyet foglal a hajlék ajtónak nevezhető nyílása előtt, míg a többi tőle jobbra és balra ül, nagy kört formálva. Két szélroham közötti szünetet kihasználva, megnyitja a gyűlést. A szellőkések egyre ritkábbak és gyengébbek.

— Fiaim! — kezdte Hamu, — elsősorban is győződjünk meg, minden törzs képviselve van-e? Én egyenkint elősorolom a törzseket: a megbízott jelentkezik.

Némán megrázza fejét mind. Ez náluk igent jelent.

— Hát kezdjük el! Danakil, az te vagy Kir, Bar el Kassin a Mad mollah küldötte: az Guru. Agadené Abdurraman, Arussi-é Kelf. Berbera és Oromó-é Durham és Jefi'et, az issza szomaliké pedig te vagy: Omar seik. Jól van, fiaim. Itt vagytok mind. Tudjátok meg, hogy Mad mollah, kit Allah soká éltessen, hívott mára titeket ide. Hát halljuk, Guru — és hozzá fordul, — mit akar urad?

A megszólított elsápad. A rézbőrűnél ez a piru-

lás. Talán a társaság legfiatalabb tagja, még alig férfi, de máris két strucctoll van a hajába szúrva.

—Halljátok szavam, szabad szomálok, Mohamed hívei! Ezt izeni nektek az én uram, a Mad mollah: Ha elleneink reántámadnak, falvainkat felgyújtják, asszonyainkat, gyermekeinket leölik, barmainkat elhajtják: úgy-e hogy éles vassal állunk ellent? Pedig ez mind visszapótolható. Házat építünk ujat. veszünk új asszonyt, azok szülnek gyermekeket és ha barmainkat mind el viszik is — nem baj, — majd rabolunk a szomszédainktól . . . Hazánkat felosztották maguk között a fehérarcok. Szomál birodalom nincs többé. Szomál haza . . . megszűnt.

—És miért?

—Mert fiai nem tudták megvédelmezni.

—A törzsek között állandóan dúló harcok, -melyek a soha meg nem szűnő vérbosszúból kelnek, megbénítják a nemzetet és lehetetlenné teszik, hogy a közös ellenség ellen egyesüljenek . . .

—Ha visszatértek Halváitokba, mondjátok meg a szomáloknak, — kik ma már rabszolgák, — hogy nyújtsanak egymásnak testvérjebbot és szüntessék meg a vérbosszút.

—Látjátok e halmot? — kinyújtott karjával a tömegsírra mutat.

—Egy nemzet nyugszik alatta.

— Egy nép, amely meghalt, mert nem tudott szolga lenni.

—És amíg a sivatagban egyetlen dialos: lesz, aki háromhuru hangszerét pengetve, az ősök sohasem hervadó dicsőségét énekli, addig e hazának minden fia tudni fogja, kik nyugosznak e hant alatt. De a szomáli népről, annak dicsőségéről nem fog az utókor énekelni. Meghalt, mert nem érdemelte meg az életet. Hitünk egyik sarkalatos pontja az, hogy a végzet akaratában meg kell nyugodni. Ez a megnyugvás most egyenlő volna a gyávasággal.

—Nem igaz! testvéreim, a szomál nem gyáva.

De vágd le a sivatag királyának karmait, húzd ki a fogát: ő is elveszíti a szívét A küzdők nem egyenlők. Ellenségeink jól vannak fegyverkezve: mi sehogy. De vedd el a fehérarctól tamandzsáját, lőfegyverét, egyértékű lesz a szomálival, vagy gyengébb.

—De ahol legnagyobb a veszedelem, ott legközelebb a segedelem.

—A Habes bércei közt székelő négus megértette a szomáli nemzet baját és már megkezdte segítségünket. A mollah harcosainak egyrésze abesszin lőfegyverrel van felszerelve. És két holdtöltével ezelőtt, midőn egy század vöröskabátos Imit a mollah aulját akarta elfoglalni, megmutatták a szomálik, hogy mit tudnak. Lemészárolták a támadókat az utolsó emberig. Az ingleksek csontjai ott fehérlenek Bar el Kasszin homoksivatagjaiban.

— És az ingleksek nem indítottak bosszuló hadjáratot.

— Hogy eredményt érhessünk el, további eljárásunknak egyöntetűnek kell lenni. Ezért azt üzeni nektek az én dicsőséges nagy uram, Mad mollah, — kit Allah soká tartson meg, — hogy a további teendők megbeszélésére, minden törzs megbízottja jelenjen meg Ramazan utáni holdtöltén Berbera városában, a Kilib Ráza karavánszerájában. Senki el ne maradjon!

Elhallgat.

—Ott leszünk! ott leszünk! — kiáltják a harcosok, de Hamu felemeli a karját, jelezve, hogy szólni akar. Hirtelen csend támad.

—Fiaim! Allah megbünteti a népet, mely nem törődik szabadságával. Megbünteti azzal, hogy földjének levegője méreggá válik, amikor belégyzi; hogy a sivatag oázisai nem teremnek mást, mint mérges kutyatejet; hogy a csörgedező forrás vize megpohad, amikor ajkához viszi; hogy hazátlan bujdosik saját országában, hiába kérve a kolduskenyeret, mely helyett ostorával suhint rajta végig a betolakodott

idegen. És hiába fordul istenéhez, az nem hallgatja meg, nem bocsátja meg bűnét sem ezen, sem a más-világon. Nője megvetéssel fordul el tőle, saját gyermekei fogják megátkozni és temetetlen holttestén a dögevők és keselyűk fognak marakodni. A hiénák azt üvöltik éjjel a sivatagban: — Gyerünk Szomálba, ott bő aratás lesz. A kopasznyakú keselyű nem egyet, de négyet tojik, mert lesz mit ennie a közeljövőben... A múltkor kutyát áldoztam és csontjairól azt olvastam, hogy véreső fog hullni, tűztenger borítja el a tengerpartot... Ha Allah úgy akarja, legyen meg. — Elhallgat, majd alig hallhatóan rebegi: — Masallah!

Nagy csend. Ki-ki némán gondolkozva néz maga elé.

Közben besötétedett. Néhány koránkelő csillag már helyén ragyog. A nádas fekete és a közeli sivatagban ordít egy-egy hiéna, vonyít egy sakál. Kir töri meg a csendet.

— Ha nincs más megbeszélni való, indulhatunk, mert a csillagok már kigyulladtak. — Kérdőn néz társaira.

Azok lassan szedelőzködnek. Mind veszi lándzsáját, a pajzsát és megkezdődik a búcsúzás. Rövid kézszorítás és felhangzik: — Szálam, szálam! öten csónakba ülnek és a rúddal ellökik magukat a szigettől. Még egy rövid Szálam és elnyeli őket az est szürkésege.

A tóparton csak hárman maradnak.

Abdurraman füttyül lovának, mire mind a két állat nyerítve közeledik. A két szomáli balkézbe fogja a lándzsát s a lova hátára szökik. Hamu ekkor megszólal:

—Ötven éve lakom e szigeten, de azt hiszem, már nem sokáig maradok. Legyen minden úgy, amint Allah akarja. — A két lovas fejével int:

—Úgy legyen, Masallah.

Egy kézszorítás és beereszkednek a tóba. Gázol-

nak a lovak a hasig érő vízben és nemsokára eltűnnek az éj sötétjében.

Hamu még sokáig utánok néz. — Masallah! — mormolja, miközben az ösvényen kunyhójához visszatér. A mocsár fölött megjelenik az újhold arany-sarlója, bearanyozva a tó lágyan ringó víztükrét. Amint a lovasok egy náderdön keresztültörtetnek, Abdurraman lova valamitől megugrik.

— Jet Abbatosz, mi az?— kiált, fürkészsze nézve előre.

... A sötét nádas szélén megjelenik egy hátán fekvő, puffadt hasú orrszarvú hullája. A hold fényénél felösmeri:

— Döglött orrszarvú! — mondja undorral és nagyot köp a vízbe.

II. FEJEZET.

Melyből megtudjuk, ki az a Szolimán ben Darja és ki énekelt magyar nótát a Hauvas-folyó partján.

A Harrárból Addis-Abeba felé vezető karavánút egy sötétzöld erdővel szegélyezett völgy fenekén éri el a Hauvas-folyót. Ez mégegyszer oly széles, mint a Maros. Hömpölygő szőke vize a Tana-tóból ered. Partjait ősrengeteg borítja; erdő, amelyben ritkán hangzik emberi hang. Az évente kétszer megáradó folyam ellátja a szükséges nedvességgel; az öntöző folyamár és a nap tüze oly bujává teszi, hogy rajta áthatolni csak a vastagbőrűek által tört csapásokon lehet. A levegő terhes a színpompás virágok illatától és fojtó a vörhenyesen pudvásodó reves, kidőlt törzsek szagától. Az óriási majomkenyérfaák görcsös ágait hálóként futják be a tűzvörös virágú lianoszok, melyek, mint szívó csövek lógnak bele a folyóba.

Alig száz lépésnyire a folyamba elvesző kanyargó ösvénytől, van egy meredekfalú vízmosás. Mélysége lehet két öl, a szélessége egy. Bizonyos, hogy a nagy, esős évszakban örvénylő vizet vezet, de most száraz

és medre lenekét sárga, finom főveny borítja. Kúszó indák, aláhajló cserjék, nagylevelű bürü betakarják, úgy hogy az esti szürkületben inkább sejteni lehet, mint látni.

Ahol betorkollik a folyóba, néhány négyzetméter nagyságú fővenyzátony rakódott elibe. A túlpárt rengetege mind sötétebb színezetet vesz fel s a kanyargó folyamra fátyolszerűen ül le az esti köd. Néha, mint távoli égzengés, gördül végig a vízen egy-egy víziló rekedt bögése; hol inni hol onnét válaszol reá társa. A vízmosáson túl sudár, sűrű lombú szikamor áll. Felső ágain fehérpofájú gurcamajom-család lakik. Az öreg most is ott ül és nézi a világot. Már nem látni a túlsó partot, a beköszöntő homály csak sejtetni engedi az erdő körvonalait. Denevérek cikáznak és mint hulló csillagok, kékeszöld tűzcsóvát rajzolnak a repülő fénybogarak.

Megloccsan a folyó tükre, a zátonynál egy állat mászik ki a vízből. Előre nyújtja kígyófejét, majd kivonszolja víztől csepegő nagy testét.

Egy teknősbéka.

Öreg gyerek lehet, páncélja akkora, mint egy kocsikerék. Neszel; teljes biztosságban tudja magát. Esetlenül mászik a sásig és útját kétoldalt vízcepek jelzik. Halkan füttyentve tépi le a szálakat. Majd jóllakik, begurul a nagylevelű bürü közé; többé nem látni, de még soká hallani teknője súrlódását.

Enyhe szél támad s tétován bókolnak a fák lombjai.

Ez az esti szellő. Mintha minden élő sóhajtva adna hálát az egek urának, hogy a napi forróság után beállt az enyhe est. A túlsó part fái fölött ezüst tányérként jelenik meg a telehold. Hideg sugarai mindent gyémántporral hintenek be s mintha e fénytől elrettennének a fénybogarak, nyugovóra térnek.

Újra megloccsan a folyó vize.

Magasan felszökik és a mélyből előtűnik egy sötét test. Egy víziló, De nincs egyedül: mellette kis

csemetéje. Hatalmasan prüszkölve, sugárként fújja ki orrából a vizet, amely gyémántesőként borítja mindkettőjüket és szeretetteljesen dünnyögve tolja orrával feljebb a zátonyra kicsinyét. Az anya bizalmatlanul fülel, vizsga szemmel körültekint; de nem hall, nem lát semmit.

Ez megnyugtatja.

Lassan oldalára dül, mire a kis víziló rögtön megtalálja az életadó forrást s hangos rőfögés között dőfödi az anyját, ki az anyaság boldogító érzésétől áthatva, kéjesen hunyja le szemeit. Az éj csöndjét csak a szopás csámcsogó hangja zavarja.

A gurca-család, amely eddig csak csendes szemlélője volt az idilnek, most rikácsolva ordít, toporzékol és dühösen rázza a fa ágát.

Mintha azt rikoltanák: — Vigyázzatok, ellenség közelit!

A vízmosás sötét fenekén előtűnik egy nesztelenül lépő leopárd alakja.

Ez az ősi ellenség.

Az is meghallotta szokásos esti kóborlása alatt a kis víziló csámcsogását. Ó, jól tudta tapasztalatból, mi játszódik itt le. Macskaszemen fejét lesunyja két mellső lába közé, hasával a homokot éri és zöld szeme villog, amint a jelenetet nézi.

A rabló mintha a távolságot becsülné.

Merev, mint egy szobor, csak a farka mozog ingaként. Úgy látszik, a becslés kedvére ütött ki. Kilőtt nyíl gyanánt, egy óriási szökéssel, szinte repül a békés család felé. A gyanútlanul csámcsogó kis víziló hátába vágja karmait és még puha tarkójába mélyeszi fogsorát. Szemét lehunyva, semmivel sem törődve, kéjesen szürcsöli a vért és agyvelőt.

Néma csend.

Az anya észreveszi, hogy kicsinye nem szopik. Pislogva odanéz. Megriad.

Maga mellett megpillantja halálos ellenét.

Idő kell, amíg kis agyvelejével átérti a történte-

ket. Most megértette és irtózatos bosszúra gondol. Az öt tonna súlyú állat feláll, fájdalmasan szűkül; először egyik lábát, majd egész testét ráveti a rablóra. A néma éjben egy irtózatos ordítás és csontok ropogása hallik.

A Hauvas-parti tragédia be van fejezve.

A víziló szomorúan dűnnyög, orrával egyszer-kétszer hívogaton megböki holt kicsinyét és mikor látja, hogy az nem mozdul, még egy fájdalmasat ordít és lassan beleereszkedik a vízbe. Nemsokára megszűröl hallani panaszos ordítását. És a hold ezüstös sugarai ragyogó fátyollal borítják be a két egymás mellett békésen szunnyadó tetemet: az afrikai burzsoá és az afrikai nihil hulláját.

Míntha a nagy csendben a távolból lódobogás hallatszanék.

A dobaj a Harrar felől idevezető ösvényről hallszik. Bizonyára valamely megkésett karaván, vagy, olyan, amelyiknek útja nagyon sietős és naponta két vizállomást fut be. Most már a hajcsárok szapora rikoltozása is hangzik, amint biztatják állataikat a gyorsabb haladásra. A dobogás mind erősebb lesz, a karaván kibukkan az ösvény kanyarulatánál. A hold sugara előzőnli.

Nem sokan vannak.

Az egész karaván tíz öszvérből, ugyanannyi hajcsárból és vagy huszonöt fegyveres kíséretéből áll. A hajcsárok gallák, a fegyveresek fekete burnuszba burkolt amhara katonák; a leghátul lovagló férfi, a karaván ura, európai ruhát visel, de fejét veres fezfődi.

Ez nem kereskedelmi karaván: így csak nagy ur utazik.

A folyó partján megállnak.

A főszolga kiadja a rendeletet a tábor elkészítésére.

Ez minden kiabálás, minden lárma nélkül történik. Szorgos kezek leszedik a málhát, kigön-

gyölitik a sátorponyvát, leverik a földbe a tartókarókat és nem telik bele öt perc: áll az úr sátra és a konyha. Még öt perc és az utóbbiban lobogva ég a tűz.

Az úr fekete öszvéren ül, amely nyugtalanul topog, egészen porfelhőbe burkolva magát és szó nélkül nézi a sok szorgos kéz zajtalan munkáját. Egy perc és szőnyeggel borítják sátora földjét, beállítják tábori ágycsészét, összerakható asztalát, székeit. Asztalára két égő gyertyát állítanak, ami a holdra való tekintettel igazán fényűzés. Most a főszolga mégegyszer végigpillant a sátoron és urához lépve megfogja a kengyelvasat.

— Uram, minden rendben van.

Ez leszáll az öszvérről, lassú léptekkel megindul sátorába s ott helyet foglal az asztal mellett. Sürgő-lődő szolgálai egymásután hozzák be csomagjait és kiszedik belőlük az éjjeli szükségletet. Fegyvereit megszokott helyükre akasztják, és nem telik bele egy rövid óranegyed, a sátor egész berendezése készen van.

És mindez egyetlen szó, egyetlen hang nélkül.

Látszik, hogy nagy úr, kinek iskolázott szolgálhad áll rendelkezésére.

A lobogó gyertyától megvilágított arc felénk fordul. Most ösmerjük fel, hiszen ez Harrár város Krő-zus-a: Szolimán ben Darja.

Ki ne ösmerné ezt a nevet?

Nemcsak az Egyenlítő vidékén, de még Európában is.

Ő a leggazdagabb ember Harrárban.

Ő a legnagyobb kereskedőház tulajdonosa Közép-Afrikában.

Raktárai, amelyek pedig minden városban vannak, óriásiak; az ő karavánjai járnak Berberától Mombaszáig és Oboktól Roszerires-ig. Amíg a félhold ragyogott Harrár felett, addig Konstantinápolyba küldte az évi ajándékot; most, hogy az abesszin oroszlán tette rá a talpát: annak kedvét keresi. Most

is az ő karavánjai viszik az abesszin cárnak, a négusnak aranyporát és elefántcsontját. Kész örömmel tesz szívességet bárkinek, de végeredményben ez is neki jövedelmez.

Intelligenciája igen nagy és nyelvteljesége egyszerűen a csodával határos. Beszéli az egyenlítő körüli összes nyelveket és a fontosabb európaiakat is. Műveltsége európai, vallása az izlam.

Hitvесе török nő, akivel mozlím szertartás szerint esküdött meg. De Mohamed engedelmével nem él és nem tart mellette második asszonyt. Gyermeke nincs. Negyven év körüli, sudár, magas férfi. Arcszíne olajbarna, hajlott sasorral, fekete bajusszal.. Szakálla leborotváltva. Egész megjelenése keleti... De íme: elkészült a vacsora: egyszerű húsétel, amelyhez pezsgőt iszik. Azután még valamely Indiában termelt gyümölcsöt ízlel, egy pohár vörösborral.

Hogy a bort a prófétával kötött milyen szerződés alapján issza, azt senki sem tudja.

Rágyújt egy szivarra és int szolgájának, aki vilámgyorsan leszedi az asztalt. Majd megkérdi:

Levetköztessetek, uram?

— Igen, a szivart majd az ágyban szívom el. Vetkezik. Egyszerre megszólal:

— Ugye holnap vasárnap.

—Az, uram.

—Hirdesd ki a karavánnak, hogy a vasárnapot itt töltjük és csak holnapután reggel indulunk tovább.

— Valami eszébe jut: — Te, hol adtunk mi találkát Szulejmán seiknek?

—Baltcsiba, uram.

— Baltcsiba? ... addig még van négy napunk. — Nagyon ásít. — Az egyik gyertyát elolthatod. A szolga elfújja, megáll az ágynál és vár.

— Nem parancsolsz semmit uram?

— Nem. Jóéjszakát.

— A szolga mélyen meghajol:

—Allah vigyázzon rád, uram! — és indul a ki-járat felé. Ura utána kiált:

—Éjjelre csak kis őrség álljon.

—Igen, uram! Jóéjszakát. — A sátorfüggöny lehull és az úr egyedül marad.

Künn a főszolga összegyűjti a népet és katonaságot és mindenki örömmel veszi tudomásul, hogy holnap pihennek. Visszaülnek a tűz mellé és halk hangon beszélgetnek tovább.

Az öszvérek hosszú sorban egy szál kötélhez vannak kipányvázva és egyhangúan ropogtatják az elibük hányt friss füvet. A tábor két végében, inkább megszokásból, mint szükségből, két őrt állítanak, akik félhangon éneklük amhara dalaikat.

A sűrűben, nem messze, dohog egy párduc, bizonyosan a tűz füstje bosszantja kényes orrát.

Lassan elálmosodnak a tűz mellett ülők, szavuk mind ritkább lesz és egyszerre kórusban hallik horkolásuk; élesen, bántóan vonyít a közeli sivatagban egy-egy sakál és nesztelenül, — de kíváncsian, — suhan el a néma tábor fölött egy karikaszemű fülesbagoly.

A sátor ura még gondolkozik és szivarját szívja.

A sátorban sötét van és csak az egyik „macskaüveg“-ablakon keresztül kandikál be a telihold. Fénye egyenesen az ágyban fekvő arcára esik. Láthatjuk, hogy az, mikor szolgája mögött összecsucodott a sátor függönyajtaja, leemeli fejről a fezt, összekulcsolja két kezét és ájtatosan égfelé emelt szemmel rebegi el imáját.

Ezt az izlám nem így írja elő.

Ki ez a rejtélyes vallású Szolimán ben Darja?

Hát jól van. Majd lefesti hű képét a kajánul vigyorgó telihold, az már régen ösmeri.

*

A múlt század hatvanas éveiben folyt Temesvár város rendezése.

Elseperték a föld színéről a várfalakat; helyökre két- és háromemeletes házakat építettek. Mint a gomba, úgy nőtt a semmiből a Józsefváros.

Ebben a városrészben, — ott, ahol a Vasút-utcát keresztezi a Nyúl-utca, — állt egy szebb időket látott, viharvert kúria. Nem is igen alkalmazkodott az utca irányához; az egyik szegletével pár öllel belekönyökölt.

De ezt megbocsátották neki.

Nem is igen illett a szomszéd újdivatú házakhoz oszlopos tornácával, kopott címerével, kifelé öblösödő vasrácsos ablakaival. Már erősen a földbe süppedt, vagy talán az utca töltődött fel. Régi cseréptetejét zöld moha lepte be.

Hogy ki építette? — ki tudná azt megmondani.

Utcafelőli oldalán ajtót vágtak, amelyikhez három nagyon kikopott kőgarádics vezet. A mindig rozszül záródó ajtó felett az időtől megkopott tábla hirdeti, hogy itt Singer Salamon a szomjúhozóknak szeszes italt szolgál. Nagyban és kicsinyben.

A külső ajtón van még egy cégér, amelyről ösmeretes e hely az egész Vasút- és Nyúl-utcák legtávolabbi részein is. Csapongó fantáziájú piktor festett egy életnagyságú búzavirágkék atillás és vörösnadrágos, iszonyú savanyú ábrázattal bokázó huszárt. És alá írta: „A víg huszárhoz“.

Hogy miért vág olyan rém savanyú képet? — senki sem tudja.

Csak rosszakaratú ráfogás a környékeliek állítása. Ők ugyanis azt mondják: azért, mert a Salamon bácsi borából ivott.

Ha kinyitottuk az ajtót, irgalmatlanul éles csengés verte fel a félhomályt. Ha szemünk kissé hozzászokott a környezethez, különféle színű üvegek társaságában felfedezhetjük a Salamon bácsi életepárját. Kicsit aszott, kicsit sárga asszony, mert ritkán jut levegőre. Teljes valójában csak akkor lehetett látni,

amikor kiállt a boltajtóba, sovány kezeiből tölcserít csinált és úgy harsogta végig a Nyúl-utcán:

— Izidor! — hazajönni!

Szólt pedig ez egy tízéves fiúnak.

Ilyenkor aztán Izidor ész nélkül szaladt haza a golyózásból, mert tudta, hogy anyja kissé hirtelenkező. Salamon bácsit ritkán lehetett az üzletben látni, őt a kötelesség, vagy inkább a kalábriász a kávéházban tartotta.

Izidor nőtt, mint a bogáncs. Tanult is, nem is, de idejében letette az érettségi vizsgát. Mint katona is bevált, mert tartalékos hadnagy lett a hatvanadik gyalogezredben.

Egy szép őszi délután, midőn Izidor nevelése ilyen szépen be volt befejezve, a boltajtó előtt ült Salamon bácsi és ezüstkupakos tajtékpipájából bodor karikákat eregetve, azon gondolkozott, mit kezdjen most már a fiával? A kérdés nem olyan egyszerű, mert Izidornak az élettel szemben nagy igényei voltak. Az öreg lehunyta szemét és kéjesen sűtkérezett a búcsúzó őszinyálás, meleg napsugárban. Kezdetben sűrűn gomolygott a pipa füstje; látszott, hogy erősen (gondolkozik; később mind ritkább lett a füst s végre teljesen elmaradt. Az öreg el-, a pipa kialudt.

Karja lehanyatlik és az ezüstkupakú tajtékpipa — az öreg szemefénye — nagyot koppan a földön. De Salamon bácsi csak nem mozdul. Az utolsó füstgomollyal, mely égnek szállt, elrepült az ő lelke is az örökfényességű trónja elé, számadást adni földi tetteiről.

Szép csendesen meghalt, anélkül, hogy valaki észrevette volna.

Most Izidorra nehezedett a Vig Huszár üzleti vezetésének kötelessége.

Csakhogy neki más utat jelölt ki a sors.

Nem volt hozzá kedve, hogy szűkös viszonyok között élje le életét. Duzzadt az életerőtől, ismerte tu-

dását és vágyott ki a nagyvilágba. Röviden letárgyalta az ügyet a mamával. Neki hagyta az üzletet és néhány ezer koronát kitevő örökségével zsebében, neki-vágott a nagyvilágnak.

Konstantinápolyban látjuk viszont.

Itt régiségeket, perzsaszőnyegeket, ezüsttel kivarrt indus fátyolokat árult. Egy gazdag fiatal örmény özvegyasszonynál lakott, kibe hamarosan fülíg szerelmes lett. Hogy kezét könnyebben elnyerhesse, megkeresztelkedett. De elszámította magát, az özvegy máshoz ment nőül. Ez rövid időre elkésérette, de annál szorgalmasabban dolgozott. Ekkor nyitott szivacsüzletet.

Ez időben olyan kalandja volt, amely életének új irányt adott.

Egy szép langymeleg délután szokása szerint a Boszporusz északi partján fekvő Ortaköi csendes utcában sétált. Szerette ezeket az árnyas utcákat a Csiragan-palota háta mögött; zöld lombú ligetek között megbújva laktak, fehér márványpalotáikban a török nagyurak. Egy csendes sikátorban, melynek túlsó oldalán nagy kert terül el, egyszer lantpéngetés üti meg füleit.

A játszó oly mesterien kezelte hangszerét, hogy megállt és hallgatta.

Most egy női hang is megcsendül, oly édes, hívogató búbájjal, hogy a kényszernek nem tudott ellenállni és megindult irányába. Szerencsére egyedül volt a sikátorban. Lopva, lábujjhegyen, zajtalanul végigment a kőkerítés mellett és egy helyen megállt, mert észrevette, hogy az énekművésznő közvetlen előtte áll.

Már hogy a kőkerítés túlsó oldalán.

Az ének sóhajszerű akkorddal végződik. Éppen azon tűnődik, hogy mászhatna meg a falkerítést, mikor megpillant közvetlen maga előtt egy kilincsnélküli kis ajtót, mely éppen olyan színűre van festve, mint a fal.

Anélkül, hogy egy pillanatra is meggondolná, mit tesz: megnyomja.

Az ajtó enged.

Belép.

Tudta, hogy életével játszik; mit törődött ő most vele?

Gyönyörű kertben találja magát. Az éneklőt még nem láthatta, a sűrű bokrok eltakarták. Lassan lopózkodik előre és egy helyen, ahol a bokrok ritkábbakká válnak, tündéri látvány tárul eléje.

Előtte márvány vízmedence, lágyan csobogó szökőkúttal. Mellette a padon eszményi szépségű hölgy ül, ábrándosan a távolba néz. Lantját pengeti és énekel. Testét csak habfehér indiai nyersselyem kimonó fedi, melyet csípőben tart össze egy öv. Ragyogó ékszerek borítják, de legszebb ékessége a két szeme, amelyek olyan kékek, mint a Boszporusz. Földig érő szőke haja, mint aranyzuhatag omlik hóvállaira.

A hölgy bevégzi dalát, egyet sóhajt, majd fölkel ... Nézi a vízmedencében a fürge aranyhalak játékát ... Fülledt meleg van és a szökőkút oly csábítóan csobog. Nem tud ellenállni a víz csábításának. Körül sem néz, csak egyet ránt övéen.

A selyem lecsúszik . . . mint fehér márványszobor áll az enyhet adó szökőkút sugara alá s karjait fejefőlé emelve, engedi a kristálygyöngyöket habtestén leperegni. Izidor mind a két szemét eltakarja tenyerével, az ősi regét látta maga előtt testet öltetni: így született meg Aphrodite.

— Ne lássam ezt az álmot! — sóhajtotta hitetlenül s hogy az ébrenlétéről megbizonyosodjon, hatalmasat csíp jobb combjába.

Fájt.

Ez eloszlatta kételyét, de ugyanezt eredményezte az a hatalmas ütés is, melyet egy fekete pofájú nubiai rabszolga mért arcára és ha nincsenek olyan hagyományosan gyors lábai, ugyancsak megfizetett volna kíváncsiságáért.

Mikor szerencsésen kijutott a kis ajtón, még sokáig fülébe csengtek a rabszolga ocsmány szidalmái, sokáig sajgott arca a kapott ütéstől, de sajgott a szíve is.

Az arca egy-kettőre meggyógyult, de a szíve nem.

Megjegyezte magának a kis ajtót és miután következetes ember volt, másnap ismét ott őgyelgett.

Ha a szép asszony énekelt, ő vele énekelt, így adva tudtul, hogy itt van.

Mikor a kadina ezt észrevette, durcásan elhallgatott.

És ez így ment néhány napon át.

A kadina lassan megszokta, már szinte várta.

A nagy akaraterő, a folytonos dacolás a veszedelemmel, mind érdekesebbé tette előtte Izidort, kinek állhatatosságát végül azzal jutalmazta, hogy egy szép napon kiküldte hozzá vén dajkáját a következő üzenettel:

— Szép effendi! ha Allah-t ismered, távozz békével és ne kísérs, mert én szeretem az uramat!

Ezt hallva, Izidor nagyon szomorú lett és csak azt a kegyet kérte ki magának, hogy személyesen búcsúzhasson el a kadinától.

Ez megadatott neki.

A sok búcsúzásnak az lett a vége, hogy megismerve egymást, a szerelem még nagyobb lett. Egy holdvilágos este, mikor a fülemülék nagyon szépen csattogtak, elhatározták a szökést párosan. Még pedig, hogy könnyebben menjen a dolog, Szekerpára — a szép kadinát így hívták, — magával hozta az urától, a szultán khaznárától származó ékszereit, amelyeknek ő Izidor szerint jogos tulajdonosa.

Úgy is történt.

Hogy a khaznár rájuk ne találjon, jó messzire menekültek. Harrár városában látjuk őket viszont. Azért választották ezt a várost, mert itt Szekerpára-

nak néhány távoli rokona lakott, akiknek létezéséről a khaznárnak nem volt tudomása.

Itt értékesítették az ékszerek egyrészét, telket vettek, házat építettek, szóval berendezkedtek. Midőn a napok egyformán kezdtek eltelni, Szekerpára mind hangosabban követelte, hogy törvényesítsék frigyüket, esküdjenek meg. Ő nem volt hajlandó ősei hitét elhagyni és így nem maradt más hátra, isme! Izidornak kellett vallást cserélni.

Néhány szór meglátogatta az öreg muftit, elmondta előtte, hogy neki egyetlen vágya volna a mohamedán hitre áttérni; egy kis ajándék sem maradt el és nemsokára nem állt annak semmi útjába, hogy Mohamed híveinek száma eggyel szaporodjék. Külsőleg annyiban változtatott e körülmény Izidoron, hogy ezentúl fezt hordott, felvette a Szolimán ben Darja nevet és szeszes italt nyilvánosan nem ivott. Életének rövid ideig tartó katolikus időszakában nagyon megkedvelte az imákat s így tovább is imádkozgatott. Most már semmi akadályja sem volt annak, hogy Szekerpárát feleségül vegye. Amit nemsokára meg is tett.

Elérte rég óhajtott célját: gazdag volt.

Nagykereskedő, óriási raktárakkal, rengeteg személyzettel, kinek karavánjai e világrészt minden irányban bejárák, hordva aranyport, elefántcsontot, gumifát, kávé. Különösen az utóbbiról volt híres, mert összeköttetései révén sikerült neki a valóban kitűnő minőségű harari kávé „Gold bery Mokka“ név alatt a londoni piacon bevezetni. Szerencséjére éppen ez évben volt. a szokásos „gyarmatok kiállítása“, amelyen az alig bemutatott új csillag az első díjat nyerte s egy csapással ismertté tette úgy a saját, mint kiállítója nevét. Üzletfelei laktak Kalkuttától Londonig és neve éppen olyan ismeretes volt Bombayban, mint Ogaden sivatagjain.

De nemcsak „jó“ üzletember volt, hanem szerencsés is.

Mikor az aduai győzelem után Menelik lázasan kezdett fegyverkezni, ő rögtön megérezte a nagy üzletet és gyors ütemben százezerszámmra szállította a nagyhatalmak által kiselejtezt háttöltő katona-fegyvereket.

A hálás negus, jutalmazásképpen az ő útján adatja el birodalma összes terményeit. És ez óriási üzlet!

Alig került Szolimán erre a vidékre, egy alkalommal útja egy szomáli aulba vezetett, Imi faluba. A seikjét Mad mollahnak hívták.

Ebből az ismeretségből üzleti összeköttetés lett, mely szoros barátsággá fejlődött.

Két ember, kinek természete annyira hasonló egymáshoz, vagy nagyon szereti, vagy halálosan gyűlöli egymást.

Ugyanaz a vasakarat, ugyanaz a szívós kitartás, vakmerő bátorság jellemzi mind a kettőt.

Két nagykaliberű ember, aki messze túlnőtt a kereteken, amelyekben őket a sors élni kényszeríti.

Mad mollah gyűlölt mindent, ami európai és minden törekvése arra irányult, hogy népét lehetőleg kiragadja befolyásuk alól.

Ez részben sikerült is.

Meglett volna az akarat, meg a vitézség: de nem volt lőfegyver.

Szolimán érezte, hogy ez a barátság jelentős lehet az ő számára és nagy érdeklődéssel figyelte a szomáli ügy fejleményeit. Ösmerve a Mad mollah vitézségét és erélyét, kellő irányítás mellett a szomáli felkelésnek nagy jövőt jósolt.

Mikor a Mad mollah a legjobban kesergett a fegyverhiány miatt, ekkor mutatta meg Szolimán, milyen jó barát.

Elment a hatalmas abesszin negushoz s addig magyarázott neki, míg megértette vele, hogy az egyetlen fekete császárnak egyenesen kötelessége a szegény szomálikat a végpusztulástól megóvni.

Kezdetben a negus nem akart kötélnek állni, de miután a nagyhatalmú Teutu császárné is szomáli párti lett, adott kétezer darab lőfegyvert és százezer töltényt.

Csak azért tette, hogy nyugta legyen; de ezzel gördülésbe hozta a nagy követ.

Ezt a körülményt aztán az angolok Imi-nél nagyon keservesen tapasztalták, mert egész expedíciójuk, az utolsó szál emberig ott veszett.

Még hírmondó sem jutott el Berberába.

Ez az eredmény még szorosabbra fűzte a barátságot Mad mollah és Szolimán között, aki most már lelkesedéssel szolgálta a szomálik ügyét.

Mostani ulja is szomáli érdeket szolgál.

Ez az előttünk nyitott szájjal hortyogó Szolimán ben Darja igazi képe!

*

Az éjszaka elmúlt, a telihold reggel nyugovóra tért; a sötétség helyet adott a világosságnak és lassan felkúszott az ég peremén a nap korongja. Az erdő fái hangosakká váltak a madarak csicseregésétől.

A karaván ébredezni kezdett.

Nem siet senki a felkeléssel, hiszen ma pihenő nap van. Csak a konyhasátorban van már élet, abból gomolyog a füst: ott már főzik a reggelit. Már jó magasan áll a nap. mikor Hajlagorgisz, a főszolga, kiadja a parancsot: a hajcsárok induljanak sarlóval fegyverkezve a közeli tisztásokra zöld füvet vágni az öszvéreknek.

Egy óra múlva félrehajlik az úr sátorának függönye és Szolimán kilép. Nézi az öszvéreket, nem kapott-e valamelyik nyeregnyomást?

Tíz óra felé az addis-abebai utón, mely a túlsó kopár hegyoldalon kígyózva ereszkedik le, egy kis porfelhő látszik, amelyet egy lovas ver fel. Hosszú lándzsájáról és arról, hogy teljesen öltözetlen, már messziről felösmerni a szomálit. Mikor a tábort meg-

pillantja, látszik, hogy felismeri azt, mert gyorsabb ügetésre ösztökéli lovát és gondolkodás nélkül vágtat bele az itt legalább száz öl széles folyamba.

Látszik: sokszor ment itt már át.

Szolimán, ahogy megpillantja a lovast, tudja, hogy hozzá jön. Elébe megy a vízpartig.

A lovast lova gázolva hozza át, úsznia sehol sem kell.

A paripa már csak térdig gázol a vízbe; a harcos leugrik, gyalog jön ki a partra és földig hajolva nyújt át egy faágat, mely meg van hasítva és abban becsiptetve egy négyrét összehajtott papir.

— Szálam! Allah áldjon, uram!

Szolimán csak fejével int, gyorsan átveszi a levelet, kinyitja. Hogy reápillant, arca bosszússá válik. Amhara irás! ezt nem érti.

— Hajlagorgisz! — kiált hangosan, mire az futólépésben közeledik. Ura feléje nyújtja a levelet: —

Olvasd, mi van benne?

Hajlagorgisz olvassa:

Addis Abeba Tarn. 12.

Változás készül, siess mentül előbb ide.

Híved:

degyazmács Masasa.

Szolimán sokáig gondolkodik, majd bólint és zsebre teszi a levelet. A lovas még ott áll, parancsra vár.

— Mikor indultál? — kérdezi őt Szolimán.

— Négy nappal ezelőtt, uram.

— Jól jöttél. Válasz nincs. Különben, tudod mit. csatlakozz a karavánomhoz, én úgyis a fővárosba megyek.

— Köszönöm, uram! — Lassan megindul a tábor felé, lovát megköti az öszvérek közé és elvegyül a hajcsárok között.

Szolimán egyet sétál a folyóparton s mire vissza-

érkezik, dél lesz. Nyugodtan megebédel, de most már nem a sátorban, amelynek levegője fülledt, hanem az enyhén csobogó folyó partján, árnyas fák hűvösében. Ebéd végeztével rágyújt egy szivarra és figyeli a túlsó parti nagy fán lakó pávián-család viselkedését. Egyszerre megpillant közvetlen maga előtt, a szőke habokban egy fényes fekete foltot. Hol eltűnik az. hol újra megjelen.

Mi lehet?

Mindinkább nő, hosszúkásabb alakot ölt és egyszerre kivillan egy szempár.

Most felösmeri: kíváncsi fiatal krokodilus.

Egy darabig farkasszemet néznek, majd Szolimán megunja ezt a mulatságot és hozzávágja szivarját. A kis krokodil eltűnik a habokban.

Szolimán most már rágyújt változatosság kedvéért egy cigarettára, tovább hallgatja a kis zöld kakaduk csiripolását, nézi a repülőkuttyák nyaktörő ugrásait, amíg nagyot ásít. Egyet nyújtózik, majd bevonul a sátorba, hogy. tekintettel a vasárnap délutánra, egyet aludjék.

Amint lefekszik, egyre az kóvályog agyában: mi lehet az a változás, amely ügyüket hátráltatná, esetleg kivihetetlenné tenné? Talán ismét a négus befolyása lett erősebb, mint a császárnée? Masasa az ő embere, de Menelik is kedveli. És az bizonyos, hogy ha az abesszinek fegyvert fognak a szomálikért, — ahogy azt már meg is beszélték, — akkor a sereget ez az ő embere fogja vezetni.

Nem tud eligazodni.

És amint töpreng, gondolatai lassan-lassan átfolynak az álomországba.

Álmában ismét szülővárosában, Temesváron van.

Még pedig a Rezső főherceg-szálló előtt áll, nagy néptömeg közepett és nézi a hadgyakorlatról bevonuló napbarnított hatvanas bakákat. A fiúk torkukszakadtából énekelnek és a keskeny utca nagy erővel

veri vissza a sokezer torok énekét. A dal ismerős . . .
már a szöveget is megérti:

Háromszor is beizöntetm, Kati gyere ki!
Kati nem jött ki,
Megáldj Kati! megbánja ezt vallaki.

Felébred.

Még félálomban révetegen körülnéz, lát minden egyes tárgyat: tehát ébren van és csodálatosképpen a dalt mégis hallja. Mintha száz torok harsogná, hogy:

Megállj Kati! megbánja ezt valaki.

Mint egy örült, ugrik fel ágyából.

Figyel, hogy hátha csak hallucinál. Nem! Nem téved!

A dal most is fülébe cseng; harsogják, még pedig magyarul, itt, Afrika közepén.

Egy ugrás a sátor nyilasához és félredobja a függönyt. És ime, már alig ötven lépésnyire, a Harrar felől ide vezető ösvényen, ereszkedik le egy nagy karaván, melynek tagjai torkukszakadtából éneklik azt a magyar nótát. A faóriások bolthajtása csodálkozó sóhajjal veri vissza e még soha nem hallott hangokat és teljesen érthető kíváncsisággal bámul át a pávián-család fiatalja, vénje magasan fekvő, szellős hajlékából.

Már itt vannak.

A dalnak éppen vége. Vagy huszonöt fehér matrózruhába öltözött európai, ezek harsogták az előbb hallott szép nótát; következik két tengerésztiszt, két civil társaságában, majd sok hajcsár, sok csomagot szállító öszvér és végezetül rendes amhara sorakatonaság.

Kik lehetnek ezek?

Hogy tengerészkatonák, az bizonyos.

De ennél többet nem is tudunk, mert amennyi

tengerésze van a világnak, az mind egyformán van öltözve.

Hanem az a magyar nóta!

Ezek csak osztrák-magyar tengerészek lehetnek!

A lovasok megálltak a folyó partján. Mikor Szolimán előtt ellovagoltak és meglátták fején a fezt, minden torokból hangzott: Szálam, szálam.

Szolimán gondolatokba mélyedve ment vissza sátorába.

Ha valóban osztrákok és magyarok . . . mit kereshetnek itt?

Nem telt el öt perc és jön egy amhara kapitány s arra hivatkozva, hogy az erdei tisztás igen kicsiny, engedelmet kért, hogy sátraikat a szokásos ötven lépésnél közelebb üthessék fel. Szolimán készörömost megadta a beleegyezését, de már sokkal inkább keletivé vált, hogy csak egy szóval is kérdezné, kik a jövevények. A kapitány udvariasan megköszönte a kapott engedélyt; visszament, mire ott gyors tevékenység indult meg. És alig öt perc múlva már három sátor állt, a középső előtt pedig vidáman lobogtatta az esti szellő az osztrák-magyar birodalom lobogóját. A partoldalba tűzhelyeket vájtak, melyeknek füstje nemsókára vígan szállt az ég felé.

Rövid félóra múlva őrmesteri rangban levő altiszt jött át és francia nyelven jelenti Szolimánnak, hogy Höhnel korvetta-kapitány, ő császári és királyi apostoli felsége „Satellit“ nevű hajójának parancsnoka kívánja tiszteletét tenni.

Szolimán csak annyit válaszolt: várom a kapitány urat.

Nem telt bele öt perc és teljes díszben, összes kiüntetéseivel mellén, sétált át Höhnel.

Szolimán eléje ment, szívesen üdvözölte és bevezette sátorába. Helyet foglaltak és a társalgás megindult francia nyelven.

— Uram, — mond a korvettkapitány, — én már

Harrárban hallottam az ön hírét és azt hiszem, önben egy hazámfiát tisztelhetem.

— Úgy van, kapitány úr, igazat hallott. És éppen ezért, egyszerűség okából, nyugodtan beszélhetünk németül is. Mindenekelőtt azonban egyet kell elárulnom ... ön már bizonyára Harrárban hallotta, hogy én mohamedán vagyok Ez azonban csak a vallásom. Én ma is *magyar állampolgár* vagyok és boldog volnék, ha báró úrnak — és így közvetve hazámnak — bármely szolgálatot tehetnék.

Höhnel megszorította a kezét s csak ennyit mondott:

— Ezt vártam öntől.

—De most, kedves kapitány úr, — szólalt meg újból, mosolyogva Szolimán, — mondja el, miért jön ide, ahol összesen nincs annyi fehér ember, mint az ön kísérete.

—Nézze uram, — felelt a kérdezett, — a dolog úgy kezdődött, hogy az én császárom, azaz bocsánat, a mi császáruink kapott tavaly Menelik császártól egy gyönyörű hímoroszlánt ajándékba. Még most is díszes a schönbrunni állatparknak. A császárnak nemrég tudomására jutott, hogy a negus e hónapban ünnepli hatvanadik születésnapját és örömmel ragadta meg ezt az alkalmat, hogy a kapott szép ajándékot viszonozza. A negus bölcs, igazságos, keresztényi kormányzásának híre Európaszerte elősmert és így Ferenc József elhatározta, hogy tisztelgő küldöttség induljon hozzá különféle ajándékokkal. A küldöttségnek megbízása van, hogy az eddig hiányzó kereskedelmi összeköttetést is létrehozza a két birodalom között. Ez a küldöttség vagyunk mi. Az ajándékok a következők: két hétcentiméteres hegyi ágyú, teljesen felszerelve, a hozzá tartozó öszvérekkel és száz száz lövedékkel; egy album Bécs és Budapest legszebb épületeinek képével; végül hatvan üveg tokaji bor a királyi pincéből, melyet abban az évben szüreteltek, mikor Menelik született. Ilyen ajándékot is csak császár-

rak adhatnak egymásnak. Hoztunk azonkívül egy kereskedelmi szakférfiút is magunkkal, — a bécsi kereskedelmi kamara kiküldöttjét, — aki üzleti összeköttetéseket akar szerezni idevaló kereskedőkkel. Ez a megbízott: Abendstern úr Most tud mindent, — mondta mosolyogva. — Hát ön hová utazik?

—Addis-Abeba-ba.

—Bravó, hisz akkor egy utunk van. Tudja mit, ha már ilyen szerencsésen összetalálkoztunk, jöjjön át mindjárt hozzánk! Minden ceremónia nélkül. A látogatásom viszonzását elengedem. Legalább mindjárt megismertetem a küldöttség uraival. Jöjjön, legyen szerencsém! — és karjába öltve karját, már viszi is.

— Jól van kapitány úr, megyek szívesen!

Átmentek a szomszéd sátorba, ahol már összegyűlt az osztrák-magyar küldöttség: Lichtenstein herceg tengerészcadét, Behrad dr. tengerészorvos, valamint a kereskedelmi kamara kiküldötte, A. Abendstern úr. Valamennyien a legnagyobb előzékenységgel fogadták Szolimánt. Kezdetben általánosságokról társalogtak, de amikor Höhnel szép beszéd kíséretében felfedte Szolimán magyar voltát és tartalékos tiszti rangját, megszűnt minden tartózkodás és mindnyájan szeretettel üdvözölték, — itt a távol idegenben — honfitársukat.

Megindult a kíváncsi kérdések özöne Addis-Abebaról, Menelik négusról, annak udvaráról, a reájok váró fényes ünnepegekről. Nagyon sokat vártak, hogyne, hiszen Afrika leghatalmasabb fekete fejedelméhez mennek.

Szolimán csak mosolygott, de nem szólt semmit.

Neki viszont, — aki már évek óta volt hazulról távol, — szintén sok volt a kérdeznivalója. A császárvárosról, Budapestről, az otthonvaló viszonyokról.

A kedélyes jókedv egyre fokozódott.

Ennek fejlesztéséhez nagymértékben hozzájárult a tekintélyes mennyiségben elfogyasztott jaffai vörös-

bor. Bizony nagyon lefelé hajolt már a göncölszeker rúdja, mikor Szolimán a társaságnak jóéjt kívánva, Abendsternnel átment saját sátorába. Mikor a sátor előtt állva búcsúzni kezdtek, Abendstern így szólt:

— Kedves Szolimán, te, aki itt mindenkit ismeresz, informálsz ugye egyik-másik cég jószágáról, megbízhatóságáról? Figyelmeztetsz, kivel lehet társulni, kivel nem. Leszel olyan szíves?

Szolimán megvakarta a füle tövét, elmosolyo«dott, azután így szólt:

— Kedves Abendstern, mondok valamit. A helyi viszonyokat ecsetelni nem érdemes, úgysem értenéd meg, mert az ittvaló kereskedelem nem azonos az európaival. Tehát ne is beszéljünk róla.

Ami a társasüzletet illeti, ott sem jobbak a viszonyok, de mégis, hogy a dolog lényegét megértsd, elmondok egy régi anekdotát. A társüzlet itt olyan dolog, mint mikor a Jacob Polnauer és az Áron Zwickeles társasviszonyba léptek. Polnauer gazdag volt, de ostoba; Zwickelesnek volt esze, de köztudomás szerint semmi egyebe.

Megkérdezték a kávéházban a Zwickelest, hogy tudott olyan ostoba, tapasztalatlan emberrel társulni?

— Hja, ezt ti nem értitek. Most neki van pénze, nekem tapasztalatom, egy év múlva neki lesz tapasztalata és nekem pénzem.

Bocsáss meg ezért az ősrégi tréfáért, de csak így tudom megmagyarázni az itteni viszonyokat. Itt a tandíjat mindenkinek magának kell megfizetni. Itt Isten óvjon minden társtól. Tapasztalás szerint itt csak két nemzet szokott boldogulni: a görög meg a zsidó.

— No, akkor rendben vagyunk.

III. FEJEZET.

Udvari bál Szulejmán sejknél Baltisiban.

Négy nap múlva, éppen midőn a nap delelőn áll, ereszkedett le egy lankás domb oldalán az egyesült Höhnel—Szolimán-féle karaván. Elöl léptetnek, hoszszu, kígyózó vonalban a matrózok, utánuk a teherhordó öszvérek, majd az amhara katonaság és leg hátul lovagol, hogy senki el ne maradjon, Höhnel, akinek jobbján Szolimán, balján Abendstern üget.

Neki van a legszebb öszvére, jó tizenötmarkos, importált spanyol. Kissé hátrább léptet Bachrach és Lichtenstein herceg.

A szemben lévő dombon feltűnnek Baltsi házai. Annak is a kopár ormán vannak elszórva. Az erdőt, amely valamikor borította, a szomálik már rég leégették. Itt már ők is abesszin modorban építkeznek, házaik köralakúak, csúcsban végződő tetővel. Höiméinek ez újdonság volt, figyelmesen nézte, majd megszólalt:

— Nézze csak, Szolimán, innét madártávlatból olyan ez a község, mint egy termitaboly, amelyen meleg eső után gombák nőttek. Nézze csak, nem különös?

Szolimán egy pillantást vetett a községre.

—Igen. Ez már „amhara“ befolyás. Ezek nemcsak a házépítési módjukat változtatták meg, de erköleseiket is. Míg a sivataglakók rablásból és tevétenyésztésből élnek, addig ezek már földművelők. Nézze kapitány úr — és kinyújtja karját, — ott zöldéinek a durra-vetések.

—Szóval ez a nép már nem vad?

—Azt nem lehet mondani. Tudni kell, hogy mi ennek a népnek legnagyobb hibája. Vannak nyolctízmillióan, akik Maszszauától Mombazáig a Benadir-partot nevezik hazájuknak. Nyelvük egy, de ős-

idők óta hét törzsre oszlanak. Hat törzs behódolt az egyesült hatalmaknak, a hetedik Abessziniához tartozik. Hat a züllés útján van, a hetedik nyugodtan fejlődik. Teljes függetlenségben élnek, még egymás befolyását sem tűrik el. Adót nem fizetnek, bár Meneliket elismerik negusuknak. Ha ez a tízmillió ember egyesülne, hatalmas lenne. Ennek az egyesülésnek csak egy akadályja van: egy ősi népszokás . . .

— Hogy mikor támadt?

— Nem tudni. De fájdalom, megvan. Ha egy szórnál ifjú legénysorba cseperedik, amidőn a szív is hangosan megszólal és követeli jogát, — amely állapot nálunk rendszeren a tizenhatodik életévben áll be, — a szórnál szüz atyja a hozzá forduló ifjúval először nem a vételért beszél meg, hanem felveti a fontos kérdést: — öltél-e már embert? Ha a válasz igenlő, akkor jól van, akkor már beszélnek a vételéről is. Ha tagadó a válasz, akkor bármily nagy a szerelem, a házasságból nem lehet semmi. Mert az, aki nem ölt embert, nem férfi; aki pedig nem férfi, az nem házasodhatik. Már most elképzelhető, hogy miután ifjak folyton serdülnek, tulajdonképpen állandóan háborúnak kellene dúlni, hogy szomáli fel fogás szerint az ifjak családot alapíthassanak.

— De hiába, állandó háború nincs. A legközelebbi szomszéd Abesszínia; igen erős, jól fegyverzett ország, úgy hogy az abesszin oroszlának nem ajánlatos a farkára lépni. Ellenség azonban kell, mert e nélkül nincs szerelem. Így lassankint a törzsek jutottak egymással hadiállapotba. Ez volt a legkényelmesebb megoldás. Minek szaladjon a szerelmes szivü ifjú úttalan sivatagokon, ezer és ezer kilométerre ellenséget keresni; elment egy félnapi járőföldre, a szomszéd törzs területére; ott legyilkolta a legelső férfit — igazolásul elhozta a győzelmi jelt — és akár mehetett szíve választottjával az anyakönyvveze tőhöz.

—Ez a hadiállapot idők folyamán állandó lett és igen szomorú következéssel járt.

—Ha köztudomásra jut, hogy a törzs tagját ki gyilkolta meg, érvénybe lép a vérbosszú és ez tart addig, míg a két családnak harcos tagja van.

Közbevág Abendstern:

—Hát nem akad közöttük egy ember, aki megmagyarázná nekik, hogy így egymást marcangolják és végre elfogynak: mert ölni gyorsabban megy, mint nemzedéket nevelni. Nincs okos, bátor ember, aki megmondaná nekik, hogy amit csinálnak, az vagy öngyilkosság, vagy szolgaságra vezet?

—Kedves Abendstern barátom, — felelte Szolimán, — igazad van. Ezt a férfit megtalálták már Mad mollah, Imi seikje személyében. Neki sikerült rábeszéléssel keresztülvinni, hogy a törzsek szüntessék meg a folytonos ellenségeskedést; a családok fügesszék fel a vérbosszút és forduljanak közös ellenségük: a frenki ellen. Most csak az a baj, hogy idők folyamán a frenkik túlságosan megerősödtek és a szomálik nem vehetik fel egyedül a küzdelmet. Jól fegyverzett segítőtárs kellene. Azt hiszem, ezt a segítséget megtaláltuk Menelik négusban. Ennek a birodalma óriási, lőfegyverrel felszerelt katonáinak száma egymillió. Miért ne terjesztené határait a tengerig, mikoris védőszárnya alatt tízmillió szomáli nyugodtan fejlődhetne. És Abessziniának van oka neheztelni az idegenekre, mert az egyesült hatalmak megkérdézeése nélkül foglalták el a tengerpartot.

—És ha ez megtörténnék, az amharák nem nyomnák el a szomálikat?

—Nem. A cél az, hogy egy független Szomárország létesüljön, kezdetben amhara protektorátus alatt.

—És a szórnál népben megvan az államalkotó képesség?

—Nézetem szerint, ha azonnal nem is, de néhány évtized múlva igen. A kezdet nehézségein át-

segítenék őket a művelt amharák és a követkéz» nemzedék már maga intézné sorsát.

—És az egyesült hatalmak? — kérdi Abendstem.

—Kedves barátom, operációt vér nélkül nem lehet csinálni. Menelik komoly ellenfél. Ugyan érdemes-e ezer európai katona életét áldozni azért, hogy magaménak nevezhessem Ogaden, vagy Adal homoksivatagját?

—Igazad van. Nem érdemes.

— De a szomálinak érdemes, mert neki ez a sivatag a hazája.

Hajlagorgisz odalalovagolt ura mellé:

— Uram, hol fogunk táborozni? Ha a patak mellett, akkor itt kell letérnünk az ösvényről.

— Menjünk a patak mellé. Ugyebár, kapitány urnák nincs ellene kifogása? A falu piszkos és nincs vize.

Előttük félkilométerre feküdt a község, de a karaván egy kanyargó, csalitokkal szegélyezett patak felé fordult.

A falu lakói kezdetben egyenkint, azután tömegesen jöttek az idegeneket bámulni. Ennyi frenkit egy rakáson nem láttak azóta, hogy az aduai ütközet hadifoglyai megérkeztek. Az igaz, hogy azok mind mezítelenek voltak.

Leérve a bozót szélére, megtalálták a kis csermelyt, amelynek partján tábort ütöttek. Kis félóra alatt otthoniasan berendezkedtek. A 'középső sátor előtt ültek nádszékeiken és várták az ebédet. Lehetett vagy két óra. Egyszerre eszébe jutott Szolimánnak valami és hangosan felkiáltott:

— Hajlagorgisz!

A hívott gyors léptekkel közeledett:

—Parancsolj, uram!

—Te Hajlagorgisz, fuss el Baltsiba és mondd meg Szulejmán sejknek, hogy itt vagyok, jöjjön le.

—Igen, uram.

Öszvérre vetette magát és nemsokára fűgén poroszkálva láttuk a falu szélső házai között eltűnni. Abendstern soká nézett utána, majd megjegyezte:

—Derék ember ez a Hajlagorgisz. Szerényebb, megbízhatóbb szolgát nem is tudok elképzelni. Régen van már nálad?

—Hajlagorgisz! Igen, valóban derék ember. Nálam van már — egy kissé gondolkozott — három éve. Csak egyben tévedsz, ő nem fa szolgám, hanem a „rabszolgám“.

—Rabszolgád? hát pénzért vetted?

—Azt nem. De mégis pénzt adtam érte. Az adósok börtönéből váltottam ki. Majd ha egyszer fölösleges időtök lesz, elmondom történetét. Kicsit hosszú, de érdemes meghallgatni.

—Kérem, Szolimán úr, — szólalt meg Höhnel kapitány, — ebédig van még egy jó óránk, töltsük ki ezt az időt azzal, hogy elmondja Hajlagorgisz történetét.

—Ha parancsolják, — szólt Szolimán, — megtehetjük. Tehát: Ezelőtt négy évvel, szép, langymeleg reggeli, Addis-Abeában öszvéremmel poroszkáltam a császári palotába, vagy mint ők nevezik, a gibibe. Akkoriban állandóan a fővárosban laktam. Az idő annyira kellemes volt, hogy a hosszabb utat választottam, amit annál inkább megtehettem, mert a császár előtt csak tíz órára kellett megjelennem, pedig akkor még csak kilenc óra volt. Ali, az öszvérem, egykedvűen poroszkált, midőn az utón — nem messze előttem, — megpillantok két hevesen hadonászó amharát. Már pedig tudnivaló, ha az amhara beszédét élénk taglejtésekkel kíséri, akkor haragszik. A szóáradat csakúgy ömlött belőlük, de oly gyorsan beszéltek, hogy egy szót sem értettem, bár nyelvüket akkor már jól értettem ... Amikor észrevettem, elcsendesedtek és a tőlük már megszokott udvariassággal üdvözöltek. Örömmel nyújtottam kezét, hiszen mind a kettő régi ismerősöm. Nemcsak „isme-

rős“, hanem majdnem „rokon“, mert hiszen szomszédok vagyunk. Még pedig a „felső“ Ató Hajlagorgisz, az „alsó“ Ató Berbisz. Az első foglalkozására nézve takács, a második „zöld“ európaiakat szokott vadászatra kísérni. Mindkettő elég jól kefes, mert hát a gyapotváson még ez alatt az éghajlat alatt is szükséges és a pénzes naiv vadászoknak a száma nem hogy fogyna, de állandóan gyarapodik. Saját házukban laknak, öszvérrel, asszonnyal rendelkeznek, szóval arnhara életfelfogás szerint polgári jólétnek örvendenek. Mikor kölcsönös udvariaskodás közepett megérkeztünk a galambok és csirkék egészségi állapota után való tudakozódáshoz, megveregeti Hajlagorgisz öszvérem nyakát és azt mondja:

—„Géta, egy nagy kérésünk volna. Közöttünk, — s a barátjára mutatott, — vitás kérdés van. Te már annyiszor szolgáltatál másoknak igazságot és ítéletteddel mindenki annyira meg van elégedve, hogy elhatároztuk, rád bízunk a kérdés megoldását. Ké-lünk, fogadd el a megbízást.“

—Éppen ettől tartottam. Nemhiába volt rossz előérzetem.

—Ismerni kell az amharák furcsa szokásait. Az igazságszolgáltatás náluk teljesen rendezett. Az igazát hajszólo benyújtja keresetét az elsőfokú bírósághoz, a „sum“-hoz. A hozott határozatot megfellebbezheti a főbíróhoz, a „nagadrasz“-hoz. Ha ennek ítéletével nincs megelégedve, fellebbezhet a birodalmi főtörvényszékhez, ahol az „afa negus“, azaz a „császár szája“, meghozza a végérvényes döntést.

—Azt azonban mindenki tudja, hogy bizony nálunk is nagyot nő a gyermek, amíg egy pör a három fórumot szerencsésen megússza; elképzelhetjük, hogy itt, ahol minden még lassabban megy, hány termést hoz ez alatt a kókuszdiófa?

—Pedig évente csak egyet érlel.

—A nép ezt az időt hosszúnak találta s a gyakorlatban kialakult egy sokkal rövidebb eljárás.

— Ez a közös akarattal választott bíró.

—Bíróvá felkérhető akárki és annak erkölcsi kötelessége a reábízott ügyet a legjobb tudása szerint letárgyalni. Ok nélküli visszautasítás: halálos megbántása mind a két félnek.

—Természetes, hogy az európai ember jogérzete erősebb, látóköre nagyobb és tisztább s így a pörlekedők, már a saját jól felfogott érdekükben is, rendszeren európaikat keresnek bírójukul.

—Ez az eljárás sem díjtalan. Egyrészt azért, hogy az, akinek személyében mind a két fél bizalma egyesül, drága idejét hiába ne vesztegesse; másrészt pedig azért, hogy a közönség lehetőleg ne pörlekedjék minden kicsinyes dologért.

—A megállapított díjazás: felenként és ülésenként egy tallér. És ez elég nagy összeg, ami kitetszik abból, hogy egy kapitány évi fizetése húsz tallér.

És megél belőle tisztességesen, családostul. A közlegény évi zsoldja öt tallér és ebből élmezzi meg ruházza magát.

—Tág lelkiismeretű emberek, akik ilyen bírói bizalmi szerepből jövedelmet akarnak szerezni, lehetőleg sok ülést tartanak. Új tanúkat idéznek, helyszíni szemlét tartanak. Természetesen minden tárgyalás jövedelmez. Az államhatalom elismeri ezt az intézményt, mert ha valamelyik tanú, — akár makacsságból, akár valamelyik fél által lekenyerezve, — nem akar a választott bíró meghívására megjelenni; akkor a fővárosban a rendőrség szolgálatát végző szomálik elővezetik.

—Alig hogy Hajlagorgisz barátom kérését kibökte, már nyomta a markomba a tallért. Láttam, itt nincs menekülés. Megnézem az órámat, még csak negyed tíz. Van időm.

—Leszállok az öszvéremről és leülök az ut mellé egy kőre. Elibém áll Hajlagorgisz, megmarkolja botját és rákezdi:

—„Te tudod, Géta, hogy méti Sekerbuli, az Ató

Berbisz felesége, — nem hiába volt török nő, — de bizony nagyon ügyes egy asszony. A mi egész hegyünkön senki sem tud olyan jó tecs-et (mézbort) készíteni, mint ő. Még gesót (bódító gyökér) is tesz bele. Nem is fájdul meg annak a feje, aki abból iszik.“

— „Az már igaz“ — veti közbe Ató Berbisz.

— „Nem is veszek én senki mástól már évek óta ... Aztán nem is adja drágán. Egy gambó (nagyliasú kőagyagedény) egy tallér. Hisz te tudod, Géta, te is mindig tőle hozatsz. Szombat este, — éppen mikor a vasárnapi misét beharangozzák, — azt mondom az asszonynak: — Te méti, nesze egy tallér, hozass a Sekerbulitól egy gambó tecs-et, hadd legyen vasárnapra. — Látom, mikor a Kibu, a turkanadzsa rabszolgám, elmegy a hátán a gambóval. Nem telik bele egy negyedóra, jön vissza üres kézzel és jelenti: — A méti Szekerbuli azt izeni, hogy a tecs még nem érett. Holnapra jó lesz, s akkor ő fogja átküldeni. A tallért ott tartotta. Bele nyugodtunk . . .“

— „Vasárnap délután zivatar volt. A záportól az utak síkossá váltak. Alig szűnt meg az eső, midőn nyílik a kertem ajtaja és belép a Dura, — az Ató Berbász sankalla, rabszolgája, fején a gambóval. Mondom, nagyon is csúszós volt a kertem útja. Dura nevetve, füttyörészve közeledett, mikor a síkos agyagon megcsúszott. Ijedten kapkod előre, hátra, de bizony az egyensúlyt nem bírja helyreállítani, a gambó ívben lerepül a sárba, ott ezer darabra törik — és az Ató Berbisz tecs-ét...“

— „Az Ató Hajlagorgisz tecs-ét“... — veti közbe az eddig néma Ató Berbisz határozott hangon. Leintem, hogy Hajlagorgisz folytathassa.

— ... „beissa a föld. Géta! én küldtem gambót, megfizettem a tallért; nem láttam sem pénzt, sem gambót. Hát nem jogos az én kívánságom, hogy Ató Berbisz pótolja helyre az okozott kárt? . . .“

— Elhallgatott és igazától áthatva, kérdően néz reám.

— Kezdett melegem lenni.

—Hogyan fogok én ebből kimászni, anélkül, hogy a tekintélyem csorbát szenvedne?

—Ató Berbisz eddigi gugoló helyzetéből hirtelen feláll, marokra fogva botját, egyet üt a földre, mintegy jelezve, hogy most ő teszi le a garast.

—„Igaz, Géta, — kezdi, — minden úgy történt, ahogy azt az általam nagyrabecsült Ató Hajlagorgisz előadta.“

— „Én mint kereskedő, csak előzékeny voltam akkor, midőn, — amire nem lettem volna kényszeríthető. — az általa megvett árút a lakására küldtem. Tettem ezt a legmegbízhatóbb szolgálommal. Mit tehetek én róla, hogy ő olyan csúszós állapotban tartja kertjének útjait . . . Azután miye csúszott meg Durának? Ugyebár a lába? Már pedig azt tudod te jól, Géta, hogy: az ember csak térdig ember, azon alul láb; az pedig sehol sincsen a törvénykönyveinkben megírva, hogy a gazda felelős volna rabszolgája „lábainak“ tetteiért. Különb is ez az eset nem egyéb, mint véletlen. Már pedig a nagy géz törvénykönyv szerint: a véletlenért, vagyis azért, ami előre nem látható, senki sem felelős. Ugyaine könyv mondja: a véletlen annak árt, akit sújt. Már most mondd. Géta, nincs-e nekem igazam, ha nem akarok Ató Hajlagorgisznak semmit visszapótolni?

Eddig ért elbeszéléséhez Szolimán,; mikor egyszerre öszvérdobogás hallatszott. Hajlagorgisz érkezett meg és jelentette urának, hogy Szulejman sejk, Baltsi ura, két óra múlva itt lesz.

—Jól van! — monda Szolimán ben Dar ja és biccentett a fejével. Alig hangzottak el Hajlagorgisz lépései, már folyatta elbeszélését.

—... Most már igazán kezdtem izzadni. Úristen, hogy menekülök én ki ebből a csávából!

—Mélyen gondolkodó ábrázattal álltam ott és

egyre azon töprengtem: hogyan lehetne az ítéletmondás elől meglépni. . . Végre mentőgondolatom támadt. Elővettem az órát és megnéztem.

—Mind a ketten babonás tisztelettel nézték az órát, mintha arról olvasnám le az igazságot.

—Készen voltam a hadítervvel. Elējük tartottam az órát és így szóltam: — Lássátok, már háromnegyed tíz. Nekem tízre a negus előtt kellennem. Menjetek nyugodtan haza, én majd este megizenem, mikor folytatjuk a tárgyalást.

—Mind a ketten beleegyezően bólintottak.

—Mégkönnyebbülve ültem fel öszvéremre, még egyszer kezet fogtunk és én folytattam utamat a császári lak felé. Alig érek fel, lohol felém egy udvari hivatalnok és már messziről kiált: siessek, mert a tanács már megkezdődött. Szaporán lépkedve megyek fel és csendesen elfoglalom helyemet az asztal végén.

—Az ilyen koronatanácsok érdekesek voltak.

—A tárgyalás már előrehaladt volt, mikor én megérkeztem, úgy hogy a ras Mikhael, wollói alkirály, szükségesnek tartotta velem rövid kivonatban ismertetni az ülés tárgyát.

—A nemrég elfoglalt „Kaffa“ tartományról volt szó.

— Ennek nyugati határa, — az angolok felé, — még nincs véglegesen megállapítva. Valakinek oda kellene utazni, hogy ezt a kérdést az angolokkal a helyszínén megtárgyalja. Láttam, hogy a ras-ok (alkirály) nem nagyon ajánlkoznak, nekem kellett erre a nem kellemes útra vállalkoznom.

—Rövidesen meg is kaptam a megbízólevelet.

—Este megüzentem sürgős utamat a két szomszédnak, őszintén örülve, hogy nem kell Ítéletet hoznom. De hogy a jövőre is biztosítva legyek, megtoldtam izenetemet még azzal a jó tanáccsal, hogy én ugyan nagyon szívesen letárgyalom ügyüket, ha

visszatérek, de miután ez az időpont bizonytalan, legjobb lesz, ha átadják a rendes bíróságnak.

—Lerázva ezt a gondot, könnyű szívvel keltem másnap útnak.

—Háromszor újult meg a hold, mire visszaérkeztem.

—Az angolokkal elég könnyen boldogultam.

—Amíg a tárgyalások alatt szódát ittunk wyskivel, addig mindig nehézségekkel küzdöttünk: sehogy sem akart a dolgunk előre menni: mikor azután a wyskit ittuk szódával, szinte magától oldódott meg a fogas kérdés. Ajánlom ezt a módszert minden határrendező bizottság figyelmébe.

—Alig hogy megérkeztem, másnap már jelenti a szolgálóm: — itt van a szomszéd, a jó Ató Hajlagorgisz.

—„Denaiszterli, Géta, denaiszterli, Isten hozott. Milyen volt az utad? Hogy szolgál egészség?”

—Nem engedtem folytatni a kérdéseket, előre biztosítva őt, hogy utam jó volt és minden hozzám tartozó vasegészségnek örvend. Beszélgetünk közönséges dolgokról. Egyszerre átvillant agyamon a pör.

—Hát a vitás ügyel hogy vagytok?

—Halálos komolyság ült az arcára és felsóhajtott:

—„Géta! Nagy szerencsétlenség reám, hogy nem te hoztad meg az ítéletet. Amint ajánlottad, beadtuk az ügyet a sumhoz és a múlt héten volt a tárgyalás. A port megnyerte az Ató Berbisz. Nekem a költségekre ráment a lovaglőöszvérem, meg a juhaim. Most járhatok gyalog. De, — mond és kezei ökölbe szorulnak, — van igazság Habes bércei között. Az ítéletet természetesen megfellebbeztem.“

—Nagyot fohászkoztam. Most már teljes biztonságban éreztem magamat. Iparkodtam szegényt vigasztalni, de csak nagy nehezen sikerült jókedvre deríteni.

— Futott az idő.

—A szép nyári napok már csak emlékemben éltek, itt volt a borongós „esős“ évszak. Körülbelül egy félév múlhatott el, mikor egy szép napon szembejön velem a rég nem látott Ató Berbisz. Kalap nélkül, szürke, piszkos ruhában, — ami itt a gyász jele, — gondterhesen, lekonyult fővel.

—Sóhajtva köszön.

—Ismerve a szokásokat, részvétellel kérdem, kije halt meg?

—„Nem, Géta, — és lemondóan int, — nem halt meg senkim! Nagyobb bajom van nekem annál. Elvesztettem a nagadrasz előtt a pörömet.“

—„Pedig színigazam volt, csak ő nem értette meg az ügyet. — Hja, — mond nagyot sóhajtva, — egész másként lett volna ez, lia te ítélkeztél volna, így ráment az öszvérem, a kecskéim, minden lábas jószágom. De nem baj, — folytatja fanatikus arccal, — meg is fellebbeztem, mert rendületlenül bírom az amhara bíróság igazságérzetében.“

—Igazad van. — Vigasztaltam a következő fórum ítéletével és tovább mentem.

—Az idő homokórája gyorsan pergett.

—Az évszakok egymást űzték.

— Nehéz idő következeit reánk.

A negus egészsége megrendült.

— Ma már, Istennek hála, ismét egészséges. A kormányt Teutu császárné vezette, és hogy én mindig kéznél legyek, részemre is a Gibiben jelöltek ki lakást. Már el is feledtem volt szomszédaimat, mikor egy reggel szolgám jelenti, hogy egy kéregető van itt, — aki nem fogadja el a szokásos könyöradományt, — hanem velem óhajt beszélni.

— Kimentem.

—Ámulva ismerem fel Hajlagorgiszt.

—Kissé furcsán nézett ki. Rendetlen, piszkos ruhája csupa rongy; szakálla csupa gubanc; jobb

kezén és jobb lábán bilincs, amelyek súlyos vasláncsal vannak összekötve.

—„Mi az, mi történt veled?“ — kértem ijedten, kezemet nyújtva feléje. Megragadja azt és hálsán csókolja meg; letörli rongyaival könnytől vizes ábrázatát és zokogástól elfúló hangon mondja:

—„Nagy sora van annak . . . Azt az átkozott pörömet az afanegusz előtt elveszítettem. Pedig biztos voltam, hogy megnyerem, annyira igazam volt. De nem úgy lett. Aztán jött a sokféle költség. A kis házam ráment és egy szép napon kitettek az utcára. Igen ám, de ez nem volt elég. A házam eladásából befolyt összeg nem fedezte a per költségeit és engem becsuktak az adósok börtönébe. Te tudod, hogy aki ide becsukatja az embert, az viseli az ellátási költségeket. Ezeket fizette is vagy két hónapig az Ató Berbisz, de azután ő is tönkrement. Titokban eladta a házat és elszökött Kairóba, mutatni a frenkiknek: holt volt az oroszlán...“

—„És engem otffelejttett börtönömben.“

— „A kosztpénz pedig többé nem jött. A kegyzamács (ezredes) egyideig csak elvárt, de mikor meggyőződött róla, hogy többet nem is fog jönni: kidobott. Azaz, hogy feltételes szabadságra bocsátott azzal a kötelezettséggel, hogy addig koldulok nemesszívű ösmerősöktől, míg az államnak a jóhiszeműen előlegezett étkezési díjat vissza nem pótolom. Ennek a kötelezettségnek a jeléül hordom e láncot...“ — Ráüt, szemét lesüti és elhallgat.

—Hirtelen rossz érzésem támadt. Elkezdtem gondolkozni. Ha én akkor, mikor felkértek rá, meghozom az ítéletet, megmentek két családot a szétzüléstől; és ez nem is kerül nekem pénzembe. De mit tehetek ma?

—Kifizettem Hajlagorgisz tartozását, levettem láncait és azt mondtam: szabad vagy. Ezt nem fogadta el. Elmagyarázta, hogy az amhara törvények

szerint ő most nekem rabszolgám, és az marad addig, míg adósságát le nem törleszti.

— És már két éve törleszti, uraim! De miután megérkezett a leves, fogjunk hozzá.

Kanalazás. Közben megszólalt Abendstern:

—De hát azért mégis, mennyi a Hajlagorgisz fizetése?

—Hogy mennyi? — monda Szolimán vállát vonva, — én igazán nem tudom. Két év óta szolgál már, de erről még nem értünk reá beszélgetni; ellenben ez alatt az idő alatt kétszer mentette meg az életemet. Az igaz, hogy erről sem beszélünk.

—Abendstern megcsóválta a fejét:

—Furcsa emberek és furcsa erkölcsök. Hát aki ma délután jön hozzád, az kicsoda?

—Az barátom, Szulejmán, a Baltsi-i seik, az amharáknak behódolt szornáli törzs főnöke. Régi ismerősöm. A negusnak hűbérese, de adót nem fizet. Kötelessége csak egy van: az ő harcosaiból kiállítani a főváros éjjeli őrségét. Nappali őrség ott ismeretlen. De nem is szükséges. Egyidőben azonban nagyon elszaporodtak az éjjeli tolvajlások. Próbálkoztak amhara őrséggel, de ez nem felelt meg, mert az rendesen kiegyezett a tolvajokkal. Végre megunt a negus az örökös panaszt és sok megfontolás után felrendelte e szolgálatra a szomálikat. Be is váltak. Egymás nyelvét nem értve, nem köthettek üzletet. Erre azután ez intézményt állandósították.

—A szomáliknak csak az nem tetszik, hogy a háromezer méter magasan fekvő főváros éghajlata hűvös s így ők, akik különben nem túrnek meg magukon ruhát, kénytelenek az amharák fekete darócburnuszát felvenni. Különben Szulejmánt meg fogjátok ismerni, mert ma délután nálatok is tiszteleg.

*

Még alig végezte el Szolimán ebédutáni álmát, mikor Hajlagorgisz jelentette Szulejmán sejk érke-

zését. Szolimán sietve ugrott fel tábori ágyáról, elibe ment és szeretettel ölelte meg a hófehér szakállú, öles termetű aggot. Ez két kezét áldóan feje fölé tartva rebegte: La illah il Allah, Mohamed razul Allah.

— Szálam, Szolimán fiam, hogy vagy? Allah hozott — és mellén keresztbe fonva karját, mélyén meghajolt.

Szolimán kezét fogott vele.

Bementek a sátorba, mely már keleti vendég fogadtatására van berendezve.

A közepén hatalmas brusszai selyemszőnyeg, odaültek egymással szembe, keresztbevetett lábakkal. Hajlagorgisz kis csészékben behozta a kávé és meggyújtotta a pipákat. Nemsokára a latakin kékesfehér füstje gomolygott és Szulimán helyénvalónak találta megszólalni.

— Nem akartam országodon keresztülmenni anélkül, hogy ne öleltelek volna meg. No meg szavamat is adtam, hogy e hónapban fölkereslek. Amit ígértem: megtettem. Felkerestem Diredoauban Muktar amarita szerzetest és kívánságodra elvégeztettem a koránszúrást. Ez az eredménye: olvasd! — és átadott neki egy kis papírlapot, amelyen cifra török betűkkel írott néhány sor állott:

Szulejmán homlokához érteti, majd betüzi: „Aki fél a kardtól, annak elensége a kard; mert jobb a rozsdás kard a kézben, mint a tündöklően fényes a hüvelyében.“ — La illah, il Allah. Egy az Isten! — szólt fejét meghajtva, megcsókolta az alkorán sorait. Sokáig néma csend, mind a ketten gondolkoztak, végre a sejk megszólalt.

—Masallah! Incsallah! Mi, fiam, készen vagyunk. Harcosaim égnek a harci vágtyól! De tamandzsáról (lőfegyver) ti gondoskodjatok.

—Lesz, — úgymond Szolimán, — a negus nem fogja megtagadni a segítséget.

—Bízom benne. Erkölcsi kötelessége és az ő

jól felfogott érdeke. Fiam, micsoda zászló az, melyet a szomszéd sátor előtt lenget a szél? Ilyet még nem láttak szemeim.

—Hogy milyen? — ismételte Szolimán és gondolkodó arcot vágott. — Hogy magyarázzam azt meg neked? '

—Autrischen, — nem germán, össze ne téveszd.

Valami hirtelen eszébe jutott; zsebébe nyúlt és kivett egy Mária Terézia-tallért, amely tudnivalóan az egész Észia-Afrika fizetési eszköze, eléje tartotta és azt kérdezte:

—Ismered ezt?

—Ismerem, fiam.

—Látod ennek az asszonynak a képét?

—Látom;

—No hát ő volt ezeknek a frenkiknek a négusa; Már meghalt és a fia, Josef, most az uralkodó.

Itt ugyan egy kis hiba van a dologban, de Szolimán nem akarta a dolgot bonyolultan előadni, hisz a sejkre nézve meglehetősen közömbös, milyen rokoni viszonyban vannak egymással Mária Terézia és Ferenc József. És a fődolog az, hogy kíváncsisága ki van elégítve.

—Hát Degyazmács Ma sasával mikor beszéltél, atyám? — kérdezte Szolimán.

—Egy holdfordulásig voltam a fővárosban és kétszer beszéltem vele. Rosszkedvű és nagyon szűkszavú volt. Panaszkodott, hogy a frenkik szerződést akarnak a négussal aláíratni és jó volna, ha te jelen lennél. Küldött is utánad futárt. Megtalált?

—Igen, rámtalált. Éppen a Hauvas gázlójánál táboroztunk. De fölösleges volt, hisz úgy is a fővárosba visz utam . . . Különbén nem hiszem, hogy a szerződés a mi ügyünkre vonatkozzék. Bizonyára valami kereskedelmi szerződésről van iszó.

—Te, Szolimán, miért jönnek ezek a frenkik ide? ezeknek is kell valami?

— Nem, Szulejmán, ezeknek nem kell semmi, ezek ajándékot hoznak és szerencsét kívannak a nexusnak hatvanadik születésnapjára. Különben atyám, jól tennéd, ha tisztelegnél az autrich császár megbízottjánál, mert ő egyúttal a császárt is képviseli.

Szulejmán bólint:

— Jól van, fiam.

Szolimán kétszer tapsolt, mire belépett Hajlagorgisz.

— Fuss át Höhn el kapitány úrhoz és jelentsd, hogy Szulejmán, a Baltsi szórnál főnök tiszteletét óhajtja tenni.

A szolga meghajolt és eltűnt, Szolimán pedig a sejkhez fordult.

—Atyám, hoztál valamelyes kíséretet magaddal, hogy tisztelegésed ünnepesebb legyen?

—Négy tanácsbeli van velem, azok kint ülnek. No meg az őrség.

— Így jól van, — mondta Szolimán, — az elég. Hajlagorgisz visszajött és jelentette.

—A kapitány úr kéreti Szulejmán sejket.

— Nos, atyám, — szólt Szolimán felkelve, — indulhatunk. Majd én tolmácsolok. Útközben csatlakozott hozzájuk a négy tanácsstag és vagy húsz szómáli harcos díszkíséretül.

Höhnél kíséretével a sátor előtt fogadta a főnököt és egy-egy hangos Szalam-al üdvözölte. Kezet fogtak és Szolimán bemutatta az osztrák és a szómáli küldöttség tagjait egymásnak. Höhnél bevezette őket a sátorba, melyből Hajlagorgisz tanácsára kihordták minden bútort és földjét beborították szőnyeggel. Nagy körben leültek és nemsokára mindenki előtt ott gözölgött a forró fekete. Most Szolimán egyszerű, keresetlen szavakkal előadta, hogy a sejkek tudomására jutott, hogy Ferenc József császár személyesítője auláján keresztül utazik és ő kötelességének tartotta megjelenni, hogy hódolatát

fejezze ki. A tisztelgő küldöttség folyton hajlongott e beszéd alatt.

A társalgás nehézkesen bár, de mégis megindult.

A negus személyéről és Addis-Abebaról folyt a beszéd. A fővárosból nemrég jött haza Szolimán, egyhavi ott-tartózkodás után.

—Mit csináltál, atyám, oly sokáig a fővárosban? — kérdezte Szolimán.

—Fiam, — szolt mosolyogva a sejk, — engem egy kicsit fel akartak akasztani.

—Téged, atyám? és miért?

—Elmondom az egész esetet. Ezelőtt vagy két holdfordulattal nagyon gazdag frenki nagyúr utazott országomon keresztül. Olyan nagy karavánt még nem láttam soha.

— A nagy úrnak saját hakim-ja (orvos), saját állatkitömője és tenger szolgája volt. Szolimán közbevágott:

—Igen, tudora ki volt az. A fiatal Rotschild Frankfurtról.

—Az fiam, én is úgy emlékszem a névre.

E nevet hallva, felfigyeltek az európaiak és minden szem kérdően nézett a beszélőkre. Szolimán erre lefordította az eddig mondottakat s így végezte:

—No, most mondd atyám tovább!

—Amint az előbb mondtam, — folytatta Szulejmán, — ennek a nagy urnak volt egy saját hakimja. Ennek volt egy rossz szokása: mindég bogarak után járt. Természetesen sohasem a karaván úton, — szem előtt, — hanem mindig oldalt, a bozót sűrűjében, ahol nem látta senki.

—Fegyvert sohasem cipelt magával.

—Az én határomban is így bolyongott egyszer a bozót sűrűjében, éppen egy lepkét üzve, midőn szembe találta magát két — leopárdot üző — harcosommal, Abdullal és Karával.

—Az első pillanatban meg voltak lépetve, de mikor látták, hogy fegyvertelen és egyedül van,

röviden nekihajították lándzsájukat és elvágták a nyakát. Óvatosságból nem rabolták ki, csak a győzelmét hozták magukkal.

—Amint ezt megláttam, mindjárt gondoltam, hogy baj lesz, de már mit tehettem?

—Mikor este a karaván tábornok ültött Baltsiba, észreveszik, hogy a hakim hiányzik. Várják, egész éjszaka lövöldöznek, majd rendszeresen keresik és másnap a sűrűben megtalálták megcsönkített hulláját.

—Eltemették, sírját gondjaimra bízták és elmentek.

—Alighogy! felérkeztek a fővárosba, elégtételt kértek a négustól. Az, — miután az eset az én területemen történt, — felrendelt. Fel is mentem! azzal az eltökélt szándékkal, hogy majd letagadok mindent.

—De nem lehetett ám. Nagyon nagy úr lehet a frenki.

— A négus nagyon dühös volt, különösen azért, mert az eset a karavánút mellett történt. Két kísérőt vittem magammal és azokkal együtt mentem a kihallgatásra. Mikor Menelik már jól lehorodott, kísérőimhez fordult és így szólt: — „Ti azonnal menjetek haza Baltsiba és mondjátok meg a szomálknak, hogy ha két hét alatt elő nem teremlik a gyilkost, akkor Szulejmán sejk ott fog lógni a piactéri majomkenyérfán. Isten engem úgy segítjen!”

—Ez meg volt mondva és azt tudtuk, hogy a négus nem szokott a szavával játszani.

—No, de azért — folytatta mosolyogva Szulejmán, — az egész ügy jól végződött. Engem a szomalik nem hagytak cserben: tíz nap múlva ott volt a gyilkos.

Fel is lógatták.

—Melyiket, — kérdi Szolimán, — az Abdult. vagy a Karát?

—Dehogy fiam, tévedsz, nem azokból küldött

be a törzs. Az két igen derék, vitéz harcos, azokért vétek volna. Hanem volt nekünk egy süketnémánk, aki úgylát terhére esett a törzsnek, azt küldték fel. A fővárosban ki se hallgatták és mert a frenki nagyúrnak az elutazás már sürgős volt, rövidesen felhúzták, így a frenki már utazhatott, megkapta az elégtételt.

—Én pedig, — végezte be Szulejmán, hosszú szakállát simogatva, — jöhöttem haza.

—Derék gyerekek ezek a szomálik, — szolt nevetve Abéndstern. . .

A kíséret tagjai csak komolyan hallgattak.

Nemsokára megkezdődött a búcsúzás és Szulejmánseik meghívta estére az egész küldöttséget. Höhnel és az urak a tábor széléig kísérték Szulejnxán sejkéket, számtalan meghajlás; egy barátságos kézszorítás és minden oldalról felhangzik: — Szálam, szálam.. Komor méltósággal megindultak a község felé, míg Höhnelék visszatértek táborukba. Megszólalt Lichtenstein herceg:

— Mi lesz ma este tulajdonképpen Szulejmánnál? Vacsora? Tánc? Hideg buffet? Lesznek ott hölgyek is?

— De, kedves hercegem, — szolt Bachrad dr., — nem tudja, hogy a szomálik mohamedánok és így: ki van zárva, hogy hölgyeiket lássuk. Nem emlékszik, mikor Kairóban voltunk és Abbas Hilmi rendezett a tiszteletünkre udvari bált, csak keresztény asszonyok voltak jelen. Itt is úgy lesz. Azaz, hogy miután itt nincsenek, csak férfiak lesznek jelen.

— Tévedés! — szolal meg Szolimán. — Az igaz, hogy a szomáli mohamedán, de az is igaz, hogy a hölgyeik nem ismerik a feredzsét, miután egyáltalán semmiféle ruhát sem ismernek. Az ünnepségen meg fognak jelenni, ha nem is táncolnak. Műsoruk a következő: Első szám: ünnepies fogadtatás a törzs vénei által. Második szám: a híres szórónál csatatánc bemutatása, melyet tecs felszolgálásával tesznek

könnyebben elviselhetővé; utána családias jellegű cercle a majomkenyérfa alatt, mely eltart addig, amíg meg nem szökünk. Egyre azonban figyelmeztetem önöket, uraim! Vigyázzanak, a nőkkel szemben ne engedjenek meg maguknak semmit, mert ebben a szomáli nem ismer tréfát és a kése nagyon lazán van az övébe szúrva. Ezt jó lesz a legénység-gel is közölni.

Közben megérkeztek a sátorhoz. Szolimán oda fordult Höhnelhez s így szólt:

— Kérek tízperces kihallgatást négyszem között.

Höhnel csodálkozva nézett rá, majd karonfogta és bevezette sátrába, mely újra európaiasan volt berendezve.

— Parancsoljon helyet foglalni, mivel lehetek szolgálatára, kedves Szolimán.

Leültek és a kapitány elébe tolta a cigarettás dobozt.

Szolimán kivett egyet, kissé megnyomkodta, rágyújtott és midőn az; első kékes füstgomoly a levegőbe szállt, megszólalt:

— Kedves kapitány úr, három nap múlva a fővárosban vagyunk. Először mutatkozik az én hazám itt, mint nagyhatalom. Barátunk kevés, egyedül a németeket nevezhetjük annak. Ellenségeink itt is vannak. És ezek figyelik minden lépésünket. Én azt akarom, hogy első fellépésünk az amharák tiszteletét vivja ki. Nézze kérem, — és nagy gomolyag füstöt fújt a levegőbe, — én ismerem az amhara nép lelkivilágát, ismerem gondolatmenetét. Külsőségekre nem ad, de sokat számít előtte, hogy van a másik nemzet katonasága fegyverezve. Teljes tudatában van annak, hogy egész léte csak fegyvereken alakul, tehát csak fegyvere után ítél meg mást is. Hogy érthetőbb legyek, elmondom az itteni helyzetet. A rendes hadsereg áll egymillió emberből, akik hátultöltő fegyvérekkel vannak ellátva. A testőrség, amely ötezer főből áll, legújabb angol ismétlőfegyverrel van föl-

szerelve. Már most hasonlítsuk össze ezeket a fegyvereket a kapitány úr legénységének felszerelésével. Ezeknek lőfegyverük az 1874-es modell, Werndl-karabély. Higgye el nekem, ha az amharák e dióverőket megpillantják, hangosan fognak kacagni.

— Igaz, kedves Szolimán barátom, ez mind igaz, — mondja Höhnel vállat vonva, — de nincs módomban nekik más fegyvert adni. Tudom, hogy ez az állapot reánk valóban szégyenletes, de azt is tudom, hogy mindennek az oka az, amit nálunk delegációnak neveznek.

— Bocsánat, kapitány úr, minek tegyük az egész expedíció sikerét kockára ilyen csekélység miatt? Talán egy kis ravaszsággal meg tudnánk oldani la kérdést. Mondja kérem, hány vadászkarabély van az önök karavánjánál?

— Az van bőven, — szolt Höhnel elgondolkozva, — hiszen egyedül Lichtensteinnak négy van. Nekem kettő. — Elkezd az ujjain számolni. — Az altisztekével együtt tizenkettő.

— Tizenkettő. Az már nagy segítség. Nekem van hat darab, összesen tizennyolc. Ez elegendő is.

— De, — veti közbe Höhnel, — katonám, az van huszonhat.

— Az nem baj. A két altiszt nem hord lőfegyvert, sem a nyolc ember, kik az ágyúknál állnak. Marad díszőrségnek tizenhat ember és annyit el tudunk látni ismétlőfegyverekkel. Bocsásson meg és ne fogja ezt úgy fel, mintha én az ön hatáskörébe nyúlnék bele, de én jól ismerem a fekete ember lélektanát és tudom, hogy csak így lesz fellépésünk méltó a monarchiához.

— Köszönöm, Szolimán. Rendben van. Este, mikor megyünk a sejkhez?

— Mikor a nap lenyugszik. Különben is hallani fogjuk a dobolást. Igen, még egyre figyelmeztetem, nekünk is katonai díszkísérettel kell mennünk, hogy illetlenséget ne kövessünk el.

— Helyes, akkor visszük a fiukat is. Még egyszer köszönöm a jótanácsát. A viszontlátásra.

Alig bukott le a nap az ancóberi erdőkoszorúzza hegyorom mögé, midőn a falu felől egy, az ágyúlövés dőrejéhez hasonló durranás reszkettette meg a levegőt.

A táborban a sok ijedt képű ember rémulten szaladt össze, mire azután Szolimán nevetve megmagyarázta, hogy ez az ünnepséget jelző nagy lárma-dob hangja. De most már itt az ideje, hogy ők is készülődjenek.

Gyorsan megállapodtak a kíséretben: tizenkét matróz, már a vadászfegyverekkel ellátva, ötven amhara katona és tíz szolga Hajlagorgisz vezetésével.

Megalakult a menet. Elől a matrózok, Lichtenstein herceg vezetésével, majd Höhnel, Szolimán és a küldöttség többi tagja, utánuk az amhara katonák, leghátul szolgacsapatával Hajlagorgisz. A hátrahagyott táborőrség parancsnoka Sefcsik őrmester.

Szaporán szólt már a nagydob, mikor a menet megindult a falu felé. Felérve a dombra, előttünk terült el a község.

Négy utca s ahol keresztezik egymást, ott nagyobb tér. Ez a piac.

A köralakú, csúcsos tetejű házakat nem választja el kerítés. Ezt elvégzik az egy öl magas, tüskés kaktuszok. Sok a kutya és a kaktuszcserjék mögül villogó gyermekszemek néznek kíváncsian.

A piacon áll a sejk háza. Semmiben sem különbözik a szomszédaitól, csak valamivel nagyobb. Mellette van a minaret.

A piac egyik végében van egy óriási majomkenyérfa.

Ez alatt ülésezik a vének tanácsa: a törzs parlamentje és ez alatt oszt igazságot Szulejmán, erre akasztatja fel azt, akit elítélnek.

Néha két-három gyümölcs is lóg a fán.

Ezért azután fölötte rendszeren féltucat kopasz-

nyakú dögkeselyű köröz, míg alatta vagy egy tucat kuvasz alszik, játszik, türelmetlenül várva fentről a szerencsét. . .

A piactér szélén várta őket Szulejmán sejk és kísérete. A kíséret állt legalább száz öreg tanácstagból, — a parlamenti bizottság — és vagy néhány száz teljes díszbe öltözött (értsd alatta: újra festett) harcosból

Amikor odaértünk, a sejk elénk lépett és megszólalt:

— Üdvözöllek, előkelő idegen. Allah óvja minden léptedet. Légy üdvöz nálam.

Höhnel kezét nyújtott és emelkedett hangon, komoran elmondotta a „Kont vitéz“ első három versszakát.

Szolimán egy pillanatig meglepődött, de azután meleg hangon tolmácsolta az idegen őszinte nagyrabecsülését és mélyen érzett szeretetét úgy Szulejmán sejk, mint a nagy szomáli nemzet iránt.

Ezután együtt felsétáltak a fáig, ahol a nép már nagy tömegben volt jelen: várva a táncot.

Az óriási terjedelmű fa törzsénél nagy szőnyeg volt kiterítve; azon foglaltak helyet az előkelőségek, törökösen, keresztbe tett lábakkal.

Az aggok tanácsa tíz méter átmérőjű körben ült le, amelynek közepe üresen maradt — hasonlóan a cirkusz porondjához, — ez volt a későbbi táncterem.

A körön kívül csoportosult a bámész nép, asszonyok, gyermekek. Mindenki jókedvűen kacagott, nevetett, hangosan beszélgetett, tréfálgozott, a gyerekek visítottak, de Szulejmán egy intésére halotti csend támadt. Látszott, hogy nagy a fegyelem.

A csendben felemelkedett Szolimán és messze-csengő hangon, szomáli nyelven a következő üdvözlő beszédet mondta:

— Dicsőséges Szulejmán sejk, — kit Allah soká tartson meg, — vitéz szomáli nép! A tallérről mindnyájan ismeritek a tengeren túl lakó nagy fejede-

lemnő képmását. Ő meghalt és most a fia kormányozza birodalmát. Ez megtudta, hogy a ti negustoknak most van hatvanadik születésnapja, szeretettel küldte ezt a frenkit, — itt Höhnel felé meghajlik, — saját képében, hogy adja át neki üdvözetét. Bölcseségének, igazságos kormányzásának híre messze tengereken túlra is elszállott; de nemcsak neki szól a testvéri üdvözet, hanem minden népfajnak, mely a nagy abesszin birodalomban él Ezek között a szomálinak is testvérjobbát nyújtja a nagy frenki császár és ezt a barátságos kézszorítást általam küldi nektek. Arra kér benneteket, viszonzózzátok szeretetét! La illah, il Allah. Egy az Isten

Suttogva Höhnel felé: kérem keztenyújtani.

Szulejmán sejk megragadta a feléje nyújtott kezét és hatalmasan megrázva, homlokához szorította.

Az aggok mind a földre borultak.

És ekkor Szulejmán sejk kezdett beszélni. Az egyszer megfogott kezét nem bocsátotta többé szabádon, amíg beszéde tört.

Szulejmánból ömlött a szó, a tanácstagok némán bólintottak; de hogy mit beszélt, nem tudjuk, mert Szolimán elfelejtette lefordítani.

Bizonyos, hogy sokáig beszélt.

Midőn bevégezte, Szolimán csak ennyit mondott:

— Kapitány úr! Jelentheti császárnak, hogy a szomálikat meghódítottuk.

Ezzel véget ért a hivatalos rész.

Szulejmán jelt adott, mozgás támadt és besétált a táncterembe vagy száz harcos. Mind öles, szikár férfi, karján fekete vizilóbőr-pajzs, kezökben hatalmas lándzsa. Büszke paripákként sétáltak körbe.

Időközben lassan besötétedett.

Szulejmán jelt adott.

Nemsokára ropogva, pattogva égtek, kellemes illatot terjesztve a gyantás cédrusfagalyakból rakott máglyák s a vérvörös világításban ördögien szépek voltak a villogó szemű, aranybronz színű harcosok.

Az alulról jövő rőt fény olyan különösen világította meg az óriási fa görcsös ágait, hogy a kép legalább a pokolra emlékeztetett.

A bámész nép, mint hatalmas fekete gyűrű vette körül a tanácstagok körét. Dörgő ágyúlövésként zúgott el fölöttünk a nagydob hangja. Az első dobütést száz meg száz követte megszakítás nélkül. Ezer és ezer tenyér kísérté és egy sem hibázta el a taklust. Ez pusztá ritmusból álló zenekíséret, kezdetben egyhangú, de egyszerű és szép. A harcosok most már ütemre lépve, büszkén sétáltak körbe.

Hat ifjú hölgy libbent be; mindegyik hatalmas zebuszarvat tartva kezében. Mintha a szerencse, a bőség istenasszonya jelent volna meg hat fekete példányban. Szép természetet nem takarta irigy ruha. Fejükön repkény és fehér csillagvirág-koszorú, melynek lelőgő indái vállukat verték.

A legszebb és legfiatalabb, még félig gyermek, „Abeba“, az öreg Szulejmán sejk felesége. Hogy hányadik, már maga sem tudja egész bizonyosan.

Bájos mosoly kíséretében nyújtják át a vendégeknek a különös serleget, melyben habzó tecs van. Azután lekuporodnak a mai napra kijelölt gazdáik lábaihoz, lesve minden mozdulatukat: nem szolgálhatnák-e ki őket?

Lichtenstein herceg egészen fellelkesedett s nem bírta magábafojtani a szót:

—Hallja, Szolimán, mondhatom, csalódtam. A nők itt is olyanok, mint odahaza. Nézze, ez a kis tündér már nagy szakértelemmel szemez velem.

—Jó, jó! csak vigyázzon herceg, hogy valami baj ne legyen belőle. Ennek a férje bizonyosan ott ugrál a harcosok között.

—Ne féljen, — felelte a herceg, — nagy gyakorlatom van ebben. Én Bécsben nevelkedtem.

A harcosok méltóságteljes mozdulatai, mintha élénkebbé válnának. Egyik-másik rövid bakugrásokat is megenged magának.

—Szolimán! — szólalt meg Abendstern, — hát a nők nem táncolnak?

—Nem, barátom, szomáli nő nem táncol. Még egyedül sem. Azt azonban tudom, — mondja mosolyogva, hogy te még ma táncolni fogsz.

Abendstern ránézett és fölényesen mosolygott.

—Szó sincs róla! Csak nem gondolod, hogy én is ugrálok, mint a kecskebéka. Bolondság.

—Majd meglátjuk! — szolt Szolimán. — Még éjfél sem lesz s már táncolni fogsz.

—Szolimán! neked megártott a sivatag melege: nem tudod, mit beszélsz.

A kis tündérek fürgén teljesítették kötelességüket.

Bájos mosoly kíséretében nyújtották a zebuszarvat, nem lehetett azt visszautasítani. E közben gazella szemeiket le nem vették a vendégről.

Ki tanította meg a természet e romlatlan vadvirágait arra, hogy akinek jó szívvel italt szolgál, annak mélyen a szemébe néz? Nézni, az hagyján, de „így“ nézni csak az egyenlítőhöz közel tudnak.

És a „tecs“, az nem olyan ártatlan ital, mint az ember az első pillanatban gondolná. Édeskés íze ártatlannak tünteti fel, de azért, ha kortyolva iszod, bizony leüt a lábadról.

A nagydob állandó puffanása, a monoton, egyhangú tapsolás, a buja illatú, pattogó, rőt lángok örökké reszkető világítása, mely aranybronzruhába öltözteti a mez nélkül, dühöngő örültekként bakugráló szobrokat, annyira hat a szemléelőre, hogy egyszerre azon veszi észre magát: titokban összevergeti a bokáját.

Ez a kezdet.

Később önkénytelenül rándulnak össze lábizmai; erőt kell magán venni, hogy fel ne ugorják.

Az agy még ura a testnek.

A nagydob üteme gyorsul; a harcosok, mint a dervisek, keringenek, vérfagyasztóan ordítva lánd-

zsáikat suhogtatják, láthatatlan ellent űzve. Az idegek a végsőkig megfeszülnek.

A legőrültebb a zűrzavar.

Ezt már nem állhatja Szulejmán sejk: hatalmas ugrással, melyet éles rikoltással kísér, beledobja magát a táncosok Örvényébe, követve Lichtensteintől, ki jobb ügghöz méltó igyekezettel próbálja másolni a sejk ugrásait. Őt követi Abendstern, ki korát meghazudtoló fürgeséggel mozog. Szolimán elmosolyodik és Höhnelhez fordul:

— Nézze, mit mondtam! Ott ugrál Abendstern, mint egy részeg kecske. Vigyázzon magára, kapitány úr, önnek nem szabad táncolnia, mert az árt a tekintélynek. Még be sem végezte szavait, mikor a nagyszakállú, komoly egyetemi magántanár, minden tudományok doktora, az öreg Bachrah is elvegyült a táncolók között.

A táncórjögés elérte tetőpontját.

A harcosok láthatatlan dzsin-ekkel küzdöttek, szemük vérben forgott; arcukról patakzott a verejték.

Az aggok és a nép mind dühösebben tapsol; az ütem gyorsabb és gyorsabb lesz és az örjögésnek az a vége, hogy egyik harcos a másik után terül el a porondon, lihegve, habzó szájjal s még fektében is a nagydob üteme szerint rángatódzva.

Szulejmán sejk öreg tüdeje nem bírta tovább az ugrálást és ziháló tüdővel lerogyott Höhnel mellé. Kezének egy intésére megszűnt a dobolás. tapsolás.

Egyenkint, szégyenkezve, földre süttött szemekkel, sompolyogtak vissza az európaiak. Kipirulva, a kimerültségtől reszketve. Alig, hogy helyet foglaltak, a kis nők bájos mosollyal kínálták a zebuszarvat, melyből hatalmasat húztak az eltikkadtak. Szolimán csak nézte őket és mosolygott.

— Nos, Abendstern barátom, nem megmondtam, hogy maga még ma táncolni fog?

Bűnbánóan lehajtotta fejét.

— Bocsáss meg, Szolimán, ezentúl mindent elhiszek, amit mondasz. Ha akarod elhiszem, hogy Szulejmán sejk . . . tud beszélni a hiénákkal.

— Remélem is, — felelte nevetve Szolimán.

Vége volt a mulatságnak.

A nagytanács tagjai ünnepies meghajlás után hazamentek, a bámész népet hazazargatták a harcosok.

Csak a sejk rokonai maradtak, meg a vendégek.

Így is voltak vagy húszan.

Csendesen iddögáltak.

Megrakták újra a tüzet és élvezték a kellemes, langyos éjszakát. Sötét volt, mert a hold csak hajnalban jön fel és a milliárd csillag csak ezüstfehéren ragyog, de nem világít. A göncöl állása szerint lehetett vagy tizenegy óra.

A tecs már nem ízlett és ezért áthozattak egy üveg Benediktinert; a vizenyős tecsre jólesett a tömörebb ital. Szulejmán sejk egyáltalán nem vetette meg a próféta által oly szigorúan tilalmazott szeszt. Ez már amhara befolyás.

Senkinek sem akaródzott indulni. Az a hangulat volt, amikor mindenki jól érzi magát. Az öreg sejk a szomszéd danakilokkal vívott harcait adta elő és jó hallgatóságra tett szert Szolimánban.

Egyszerre felhangzott a közeli bozót sűrűjéből egy vonitásszerű, hátborzongató hang, egy undorító dögevő ordítása. Abendstern, aki nem feledte el, mi történt ma vele, szerette volna Szolimánt kissé ingerelni és ezért a következő kéréssel fordult hozzá:

— Ugyan, kedves Szolimán, nem lennél szives tolmácsolni, mit mondott a hiéna?

Szolimán odafordult a sejkhez és kérdett valamit.

Ez bólintott, mire ismét mondott neki valamit.

Erre Szulejmán odafordult egyik rokonához:

— Szaladj el Mahurrat-ért, rögtön jöjjön ide, Most otthon találod.

— Mindjárt megtudod, mit mondott a hiéna.

Alig szívtak el egy cigarettát, új alakkal szaporodott a társaság.

Mahurrat érkezett meg.

Hogy törzsének varázslója, azt elárulta a mel-lérc tetovált két krokodil. Mélyen meghajolt az idegenek, majd ura előtt és helyet foglalt.

Szulejmán röviden mondott neki valamit.

Most már az egész társaság feszülten figyelt.

Hála a hiénák sokaságának, nem sokáig kellett várni, amíg egy megszólalt. A csermelypartról hallatszott szava. Öreg gyerek lehetett már. Erős, öblös hangja végigdördült a völgyön és nagy távolból válaszolt rá valamelyik társa.

Mindenki kérdően nézett Mahurrátra.

A sejk megszólalt:

— No, mit mondott?

Mahurrat lehajtotta fejét, mintha gondolkoznék. Majd felnézett. Nézése réveteg, mintha nem látna, összerázkódott, majd erőt vett magán és színtelen hangon megszólalt:

— A frenkiknek sok öszvérük van. A szolgák hanyagok, nem vigyáznak. — Szemét behunyta, majd folytatta. — Látom már. Egy nagy, szürke öszvér elszabadult... most ott legel a patak partján ... Most egy ott kódorgó hiéna rábukkant és miután egyedül nem meri megtámadni, társát hívja. Ezt hallottátok ti is ... Az egyik társa válaszolt, hogy jön. Most már bizonyára széjjel is tépték ...

Elhallgatott.

— Szép mese! — szólt hangosan nevetve Abendstern. — Hiszen azt mindenki tudja, hogy az egész karavánban csak nekem van szürke öszvérem. Ügyesen van kigondolva, de azért nem ugrom be.

Mindenki hallgatott és gondolkozott az eseten.

Végre a csendet Abendstern törte meg:

— Te, Szolimán, lehet valami igaz abból, mit ez az ember mond?

A kérdezett vállat vont: — Én nem tudok semmit. Én csak hűségesen lefordítom azt, amit ő mond.

A multság el volt rontva.

Mindenki kíváncsi lett, mindenkire hatott a helyzet titokzatossága. Senkinek sem volt kedve maradni, indultak hazafelé. A sejk elkísérte őket a falu széléig. Abendstern szeretett kényelmesen sétálni, de most ő siettette a társaságot.

Alig voltak a tábortól száz lépésnyire, szembe jött velük néhány sötét alak. Hajlagorgisz reájuk kiáltott:

— Hova mentek?

Közelebb jöttek és az egyik elmondta, hogy elszabadult a nagy szürke öszvér. Az este még ott volt, most kellett, hogy eloldja magát. Hogy merre szökött, nem tudják és éppen ezért minden irányban mennek a szolgák keresni. Mi a falu felé megyünk.

Abendstern meg volt némulva.

Olyan rémült képet vágott, hogy Höhnel meg-sajnálta és elkezdte vigasztalni.

— Nézze kérem, annyi szolga ment el minden irányba, hogy bizonyára megtalálják. Különös véletlen, hogy a körülmények így összevágnek, de csak nem hiszi, hogy Mahurrát tényleg érti a hiénák nyelvét?

Abendstern vállat vont:

— Mit lehet tudni? — és nehéz volt őt lebeszélni, hogy ne induljon maga is az öszvére keresésére.

Leültünk a sátor elé és vártunk.

Körülbelül egy óra múlva a sötétben közeledő emberhangok hallatszottak, még pedig a patak irányából. Mikor a gyertyák által megvilágított körzetbe értek, előre lépett Gavramare, ki ma estére Hajlagorgiszt helyettesítette. Szemével Szolimánt kereste, megpillantotta és hozzá lépett:

Szomáli nyelven soká magyarázott neki vala-

mit. Mikor bevégezte előadását, Szolimán odament Abendsternhez:

— Kedves barátom! Nehezemre esik, de kötelességem veled tudatni, hogy megtalálták a te szürke öszvéredet, döglötten, a patak partján. Még meleg volt; egy félórával előbb téphették szét a hiénák. Megrázta kezét: fogadd részvéteimet.

Abendstern sokáig a magáiban tartotta a kezét és megszólalt:

— Huszonnégy óra alatt kétszer teljesült be jövendölésed. Többé nem fogok kételkedni szavadban.

IV. FEJEZET.

Melyből megtudjuk, hogyan gondolkozik Menelik a szomáli kérdésről.

A főváros szomszédságában emelkedő halom tején három amhara férfi ugyancsak nézeget Tadicsa-Malka irányába, hogy mutatkozik-e már a porfelhő, melyet a ma reggel onnan elinduló osztrák-magyar küldöttség ver föl.

A három amhara teljes díszben van.

A középső ras Mikhael, wollói alkirály.

Magas, sudár, hetvenes, aki rendszeren a negust szokta helyettesíteni.

Jobbra áll tőle ras Ubul, Tigré alkirálya. Erős, elhízott, ötvenes; balján az érdekes arcú degyazmács Masasa. Erélyes kinézésű, vitéz katona. A ras-ok palástja violaszín selyem, arannyal kivarrva, míg a tábornoki ruha bíborvörös, valami furcsa, kacskaringós, magyaros kivarrással. Az alsó ruhájuk hófehér, széles derékszíjj festői redőkbe szorítja össze, a szíjjon töltény töltény mellé sorakozik. Mind a háromnak fejét rótsárga abesszin hímoroszlán sörénye borítja, mely valami különös vad kifejezést ad.

arcuknak. Oldalukon görbe, türkiszekkel kirakott kard lóg, melyet csodálatosképpen a jobb oldalukon viselnek. Lábaikat természet adta fekete szín borítja, miután cipőt viselni az amharáknál nem szokás.

A völgy aljában tanyáz a többszáz főre menő díszkíséret. A nemesek itt is díszruhában pompáznak, csak a katonák ruhája egyszerű fehér. Itt már nem látni lándzsát, mindenkinek lőfegyvere van. Ras Mikhael cigarettát sodor és mégegyszer végignéz az úton.

—Semmi, — szól csalódva, — pedig, ha reggel idejében elindultak, már itt kellene lenniök. Ugye, Masasa, te tökéletesen tudsz németül? Hol tanultad?

—Berlinben, de Bécsben is tartózkodtam.

—Tulajdonképpen melyik Ferenc Józsefnek a fővárosa?

—Bécs, szép nagy város. Vidám, kedves, jó emberek laknak benne. Meglátjuk, hogy most, majd ha megösmarkedtünk, fognak-e itt követtséget állítani. Mert csodálatos az, hogy a többi nagy hatalom, mint a keselyű osztozkodik Afrika testén, de az osztrák-magyar monarchia még kísérletet sem tett gyarmat szerzésére.

—Talán nincs hajóhada?

—Van, uram. Az olasz tengeri haderőt már 1866-ban tönkrevették.

Megszólal ras Ubul:

— Nézz csak oda, Mikhael, az már porfelleg. Most már mi is készülhetünk.

— Igazad van. Jönnek. Menjünk az öszvérekhez.

Felültek és megindultak a közeledők elé.

Gyönyörű látvány a sok ragyogó színpompás díszruha. A frissen kerekedett szél vígan lobogtatja a sárga és vörös zászlón az amhara birodalom címerét: a zöld mezőben kettős keresztet tartó arany, oroszlánt.

A szemben lévő dombról ereszkedik le Höhnel kapitány karavánja.

Mikor egymástól száz lépésre érnek, mind a kettő megáll.

Höhnel és Lichtenstein herceg, ras Mikhael és ras Ubul egymásnak lovagolnak. Rövid, barátságos köszönés minden ceremónia nélkül. Tolmács nem kell, mert Höhnel is, ras Mikhael is jól beszélnek franciául. Szívesen beszélgetve megindulnak a főváros felé.

A kíséretük összevegyültek, de miután a Menelik küldöttei csak amharául értettek, a beszélgetés kissé nehézkes volt. A nagyobbára néma lovaglás közben Abendstern és Bachrach jól megnézhatték az a mh arákat.

Az amhara férfi szép. Nem fekete, mint a néger, hanem sötétbarna.

Szikár, sasorrú, villogó szemű, merész tekintetű. Ez úgy látszik, zsidó őseinek öröksége. Senkit se vezessen félre az, hogy arcszínök sötétebb, mint ma a holt tenger partján élő sáfár zsidóké; ez annak következménye, hogy őseik kénytelenek voltak — aszszonyhiány miatt — galla nőekkel összeházasodni. Jólelkű, szorgalmas, istenfélő nép, igen jó kereskedő; az a bizonyos vadság, mely az afrikai bennszülötteket annyira jellemzi, bennök nincs meg. Zsidó hitüket évszázadokkal ezelőtt elhagyták és áttértek az őskeresztény vallásra. Egy kis töredék azonban, — körülbelül százezer ember, — megmaradt ősei hitén. Ezek a Szemen hegység hét községében laknak és „fallasaták“ neve alatt ismeretesek. Korábbi császárok alatt sok üldöztetésben volt részük, de Menelik véget vetett a zaklatásnak. Csodálatosképpen ezek a fallasaták nem kereskedők, hanem kézművesek és földművelők. Júdeából származtatják magukat, de héberül már nem tudnak. Legősibb templomi és törvénykönyveik géz nyelven vannak írva, melyet azonban már kiszorított az amhara nyelv, ünnepnapjuk

a szombat, áldozatot mutatnak be, a tisztasági törvényt szigorúan betartják. Törvényeik nem hiába ezerévesek, de kérlelhetetlen szigorúak is. Szemet szemért, fogat fogért. Egyetlen népe a világnak, mely nem káromolja istenét. Még ha akarná sem tehetné, mert szókincséből hiányzanak a megfelelő szavak, ősi műveltsége van, akár az arabnak. Hagyományos ősi viseletéhez ma is ragaszkodik, európai ruhát csak az aszkarik, a szolgák viselnek.

Számuk nem nagy. Alig kétmillió. De értelmiségüket mutatja az, hogy féken tudnak tartani tíz- tizenkétmillió galla és egyéb népet. Az egyetlen afrikai népfaj, melynek férfiai és nője kalapot visel. Teszi pedig ezt az aduai győzelem emlékére.

A hagyomány szerint, mikor Mózes a vöröstengeren át hazavezette az Egyiptomban rabszolgaságban levő zsidóság nagyrészét, ugyanakkor egy másik vezető egy töredéket a líbiai sivatagokon keresztül délnek vitt; ezeknek megtetszett a Habes-hegyvidék, ott megtelepedtek és új országot alapítottak. Az ott lakó törzseket leigázták és rabszolgájukká tették. Évszázadok múlva sikerült a néger törzseknek függetlenségüket visszaszerezni és a zsidóságot szolgaságba hajtani. Ez volt a galla uralom, a zsidók történetének legszomorúbb szaka. De nem hagyták magukat. Fellázdáltak, véres küzdelemben leverték a gallákat. Vaskézzel ragadták meg a kormányt és vaskézzel tartják ma is.

Ez a mai amhara birodalom.

*

A menet felér a dombtetőre és meglátja a hét dombon épült várost, Addis-Abebat, amely név „új virágot“ jelent. A környező dombok kopárok. Ha volt is rajta erdő, az amhara régen elpusztította, csak azért, hogy legelője legyen a marhájának. Közvetlen a város mellett meredek hegy emelkedik, amelyet mintegy koronázni látszik az entottói klastrom fehér fala.

A város utcái szélesek, piactere egyenesen óriási. A fűtetős házikók sorából kirí egy-egy fehérre meszelt épület, egy-egy hindii, görög, vagy európai lakása. Monumentális épületei nincsenek. Templomai alig különböznek a lakóházaktól: legfeljebb azzal, hogy a tetejükön kereszt, előttük harangláb áll. A piactéren még most is ezrivel tolong a nép.

A menet megérkezik az első házakhoz. Ras Mikhael rámutat a szomszéd dombra: az ott a gibi, ott lakik a négus.

Egyedülálló, kúpalakú halom, mely a lábánál magas, sárszínű, vakolatlan kőfallal van körülkerítve. A bekerített terület alacsonyabb kerítésekkel vagy ötven négyszögletű udvarra van beosztva. Minden udvarban áll egy kőház. Bennük van elhelyezve a kápolna és az udvari papság; a vendéggént itt időző ras-ok, a fegyvertár, az arzenál, a birodalmi pénztár, a különféle minisztériumok, a császári pénzverde, különböző műhelyek és raktárak és az állandóan ötezer főt számláló testőrség. A dombtetőn oszlopos, vérandás épület: ott lakik a birodalom leghatalmasabb embere: a négus.

— Arról az egyszerűségről, mit itt látni fogsz, — folytatja magyarázatát a ras, — nagymértékben meg fogsz lepődni. Az egész gibiben nincs egy tenyérnyi arany cifraság, nincs egy négyzetméter márványburkolat, de azért a fegyvertárban százezerszám látod a fegyvert és sokmilliónyi töltényt. Itt nem szegénységet fogsz látni uram, hanem egyszerűséget.

A házakból kitódul a nép. Minden oldalról mosolyogva köszönnek: — Deneiszterli, Géta, derieiszterli.

Most elkanyarodnak a gibi előtt és íme egy bekerített hatalmas nagy rét terül el előttük. A ras rámutat és így szól:

— Itt fogtok tábort ütni. A továbbiakra nézve majd megkapjátok a négus utasítását. Én bevégeztem

kötelességemet és visszavonulok, isten veletek, azt hiszem, holnap találkozunk a gibiben.

Kezet szorítanak, mire a ras kíséretével ellovagol.

Höhnelék tábort ütnek. Mindenki leszáll az öszvéréről, csak Szolimán nem. Abendstern meg is kérdezi:

— Csak nem mégy el most, ebéd előtt?

Szolimán gondolkozik.

— Igazad van. Jobb lesz, ha később megyek.

— Leszállt öszvéréről.

Megebédeltek, azután öszvére ült Szolimán és eltávozott két szolga kíséretében.

Alig hogy kifordult a kapun, bevágatott egy degyazmács a negus üzenetével. Szerencsére Hajlagorgisz ott volt és tolmácsolt.

— Azt izeni neked, frenki, az én uram a negus, — kit az Úr tartson meg sokáig, — hogy holnap délelőtt tíz órakor fogad benneteket.

— Ott leszünk pontosan! — mond Hohnel. Kezet fognak. Deneiszter!

Öszvérporoszkálás hallik, Szolimán jött vissza.

— Uraim, visszajöttem, mert valamit elfeledtem megmondani. Arra akarom önöket figyelmeztetni, hogy bárhova mennek, fegyveres kíséretet vigyenek magukkal. Nem azért, mintha szükség volna rá, hanem mert úgy illik. Rangbéli amharát sohasem fognak kíséret nélkül látni. A legnagyobb átok, amelyet amhara mondhat, a következő: juss olyan viszonyok közé, hogy még szolgálid se legyenek! Tehát ne feledjék el a kíséretet.

Megfordult és elporoszkált barátjához, degyazmács Masasához. Üdvözölték egymást a bevonulás alatt, de ott nem volt alkalmuk beszélgetni. Közel lakott, a szomszéd hegyen, annak is a lapos tetején. Belovagolt az udvarba, ahol öt vagy hat fehérre meszelt, sárral tapasztott faház áll. Szolimán ismeri mindeniknek a rendeltetését. A középső a lakóház,

annak nyitott ajtaja elárulja, hogy a háziak itthon vannak. Mellette egy szegen lóg Masasa ismétlőfegyvere és katonai rangjának jele: az arannyal dúsan kivert paizs.

A házban már észrevették a vendég érkezését. Masasa örömmel jön Szolimán elé:

—Isten hozott, Szolimán! Vártalak — és megveregeti az öszvére nyakát — szállj le!

—Hogy van a méti Tesszama és a fiúk?

—Tesszamát mindjárt meg fogod látni, — mond Masasa, — a fiuk meg kint vannak az utcán és tanulnak.

Tudnivaló, hogy az amharáknak nincsen iskolájuk, de minden városrésznek megvan a maga hodzsája, aki az utca porában tanítja a gyermekeket az ő zsidó betűikre. Ezért van az, hogy náluk ritka az a férfi, aki ne tudna írni és olvasni.

Masasa és Szolimán a házba lépnek, ahol az asszony mosolyogva messziről nyújtja a kezét.

—Isten hozott, Szolimán, hogy vagytok otthon Harrárban? Hát a feleséged, a jó Szekerpára, hogy van?

—Köszönöm, Tesszama, — mond Szolimán, — mi csak megvagyunk. Téged nem is kell kérdezni, te napról-napra szebb vagy.

—Ugyan eredj már, én vagyok a fővárosban az egyetlen asszony, kinek négy gyereke van.

Szolimánnak ma nincs kedve tréfálkozni, odafordul Masasához:

—Sürgős beszédem volna veled.

—Nekem is veled. Ülünk le! — Helyet foglalnak a szoba közepére kiterített hófehér gyékényen.

— Tesszama, — kiált a ház ura, — hozzál tesse-t.

Szolimán ismeri a lakást, mégis önkénytelenül körülnéz. Itt már másként néz ki, mint a szomáli-

nál. A fehérre meszelt falon nincs ablak, hanem tányérok vannak sorba felaggatva.

Az ajtóval szemben kép, mely Mária menybenmenetelét ábrázolja, karján a kisded Jézussal. Olajnyomat Leonardo da Vinci eredetije után. Látszik, hogy Afrika részére készült, mert a Szűzanya és a kis Jézus képe fekete. Itt már bútor is van. Két ágy áll a szobában, pamlag és néhány szék. Ez azonban inkább dísz, mert az amhara nem szeret rajta ülni. Szekrények nincsenek, csak nagy vaspántos ládák. Ezekbe vannak a családtagok díszruhái elrakva. A szoba közepén egy kis szabad tűz. Ennél nem főznek, inkább azért van, hogy a szobában kedélyesebb hangulat legyen. Tesszama belép a teccsel és üveg poharakkal. Leteszi és kimegy.

—No, Szolimán, — mond Masasa, — megtalált a küldöncöm, vagy véletlenül jöttél?

—Már útban voltam ide. A küldöncöd a Hauvas-folyónál talált. Izenetedet nem értettem egészen. Micsoda veszély fenyegeti ügyünket?

—Kedves Szolimán, tulajdonképpen a legnagyobb baj az, hogy én sem tudom, mi történt. Midőn utoljára itt voltál, most négy hónapja, minden rendben volt. Alig, hogy elmentél, felhivat a négus és értésemre adja, hogy a szomálikat segítő csapatokat az egyesült hatalmak ellen én fogom vezetni. Felszólított, hogy kétszer huszonnégy óra alatt dolgozzam ki a haditervet. Megtettem. Három hadoszlopban vonultunk volna előre. Az északi sereget, Masszana ellen ras Mikhael vezeti, a keletit, Dzsibouti felé én, míg a délit, Mogdisu ellen ras Makón. Úgy-e, jól vannak megválasztva a vezetők? Mindenik sereg áll két hadtest rendes amhara katonaságból, százezer lőfegyverrel ellátott szomáliból és legalább kétszázezer főnyi íjjal és lándzsával fegyverzett szomáli szabadcsapatból. A negusnak tetszett a terv. A koronatanácsban Teutu császárné szívvel-lélekkel dolgozott a szomalik mellett. Ellenvélemény nem volt. Elhatároz-

ták a háborút. Mad mollah kezdte és Iminél megverte az angolokat. És ezt a vereséget az angolok nem bosszulták meg. Ezután egy kis szélcsend állott be . . . Ekkor vettük észre, hogy a három — most már egyesült — hatalom itteni megbízottai lázas tevékenységet fejtenek ki. Éjjel-nappal tanácskoznak és az anyaországokkal folyton táviratot váltanak.

Minden igyekezetünk ellenére e sürgönyökből egyet sem tudtunk megszerezni.

Ennek a titkos munkának az lett az eredménye, hogy egy este a három külföldi követ megjelent a negusnál. Hogy mit végeztek, mit nem, senki sem tudja. Tény az, hogy e nap óta a szomáli ügyről senki sem beszél. Kértem kihallgatást, nem kaptam. Próbáltam a császárnéval beszélni, nem sikerült. A megszokott utakon nem lehet semmit megtudni. Mindent elmondtam. . . Nos, Szolimán, te vagy az egyetlen, aki talán megtudhatod, mi történt.

Sóhajt és elhallgat. Szolimán gondolkozik, majd megszólal:

—Én holnap kihallgatást kérek és valószínűen meg fogok mindent tudni. De a mi ügyünkre nézve fontos volna, hogy én már előzően mindenről tájékozva legyek, hogy a kihallgatást irányíthassam. A kérdéses három nagyhatalom követségének személyzete bizonyára tudja, miről van szó. Nem vagy közöttük ismerős? Valamelyik megmondja, ha nem jó szóért, hát pénzért.

—Ismerem mind, — feleli Masasa gondolkozva, — de én azt hiszem, mind megközelíthetetlen.

—Most jut eszembe, — eszmél Szolimán, — van nekem a francia nagykövetségen egy régi nagyon jó ismerősöm. Sokat járt hozzám, mikor itt laktam a fővárosban. Jó fiú, de könnyelmű, könnyen befolyásolható ember. Egy azok közül, akik nagyon gyorsan szeretnének meggazdagodni. Ha jól

emlékszem, Jean Tissard-nak hívják. Ez talán megfelelő médium lenne. Csak azt nem tudom, hol lakik.

— Azt bizony én sem tudom, — jegyzi meg Mása sa.

— Nem baj, most jut eszembe, itt van közös ismerősünk, az öreg Bukovetz, az jó barátságban van vele, bizonyosan tudni fogja a lakását. Megyek is hozzá!

— Ne menj még, hiszen olyan régen láttalak.

— Sietnem kell. Az öreg Bukovetz, ha egyszer lefeküdt, többé nem nyit ajtót. Nekem pedig még másfelé is kell mennem. Isten veled, Masasa! Holnap reggel fogadja a negus az osztrák-magyarokat, jer le is fel. Isten veled, deneiszterli!

— Deneiszterli, Szolimán, a viszontlátásra.

Csak a szomszéd utcába kellett átlovagolnia. Ott lakott Bukovetz bácsi. Az udvarán két épület áll. A kerek a lakóház, a négyszögletű a műhely. Bukovetz ugyanis a megbetegedett amhara fegyverek gyógykezelője: az abesszin császári puskaműves. Ugyanez a foglalkozása volt húsz évig az osztrák-magyar hadseregben. Nemzetségére nézve cseh, de tökéletesen beszél németül. Már este van, de még mindig ott reszel a műhelyben, oktatta a keze alá adott amhara sihedereket. Ahogy Szolimán belép, leteszi az erősen nagyító okulárét és felismeri. Ledobja a reszelőt és szalad elébe:

— Isten hozott, Szolimánkám!

— Adjon Islen, jó estét, — köszön a belépő. — Kedves Bukovetz bácsi. Hogy van? — és megöleli. — Csak nem csinál megint puskát?

Bukovetz volt ugyanis az, aki néhány évvel ezelőtt, midőn Menelik sürgősen fegyverkezni kezdett, tisztán amhara anyagból egy lőfegyvert csinált. A próbálövésnél a negus nagyon meg volt az eredménnyel elégedve. Kérdi tőle: — Fiam, mennyi idő alatt csináltad e fegyvert?

— Hat holdtölte alatt, negus.

—Hat holdtölte alatt, — mond gondolkozva Menelik, — akkor mégis inkább Európából hozasunk fegyvereket, mert kell még vagy ötszázezer.

—Nem, Szolimán, Istennek hála nem kell új fegyvert készítenem, hiszen még egy esztergapadom sincsen. De tudom ám, miért jöttél a fővárosba! Megjött az osztrák-magyar küldöttség, úgy-e!

—Úgy van, — felelt Szolimán, — azzal jöttem. Holnap reggel lesz az ünnepies fogadtatás. Arra természetesen te is eljössz.

— Hogyne jönnék. Meg a két magyar is, a Sántha, meg a Felkl. Már meg is beszéltük. Ismered őket; mind a kettő asztalos. De te már nem számítász közénk, amióta ezt a fezt hordod.

—Tévedsz, Bukovetz bácsi, én most is magyar vagyok. Ez csak a vallásomat mutatja.

—Tudom én azt, Szolimán fiam.

—Bukovetz bácsi! — tér a tárgyra Szolimán, — ugyebár mindenkit ismersz itt?

—Minden európaít, fiam, — mond meggyőző désteljes hangon az öreg. — Elég régen lakom már itt.

—Úgy emlékszem, jóba voltál azzal a szőke Jean Tissard-al, aki a francia követségen irodatiszt. Nekem beszélnem kellene vele és nem tudom, hol lakik. Te bizonyosan tudod.

—Sürgös?

—Nagyon sürgös!

—Igen, — mond elkomolyodva Bukovetz, — ülj öszvéredre, lovagolj egész a csakáig (ösrengeteg), oda, ahol a Makká ömlik a Hauvasba, gázolj fel az előbbin egészen addig, amíg rábukkansz egy elhagyatott aranymosó telepre. Ott leszállhatsz az öszvéredről és közvetlenül a lakóház háta mögött van egy sírhalom: abban nyugszik Jean Tissard, — ha ugyan a dögevő ki nem kaparta . . .

—Meghalt? — kérdi ámulva Szolimán.

— Meg, Szolimán! — bólított Bukovetz.

— Beszéld el kérlek, hogy történt?

—Jól van, Szolimán fiam, hát ide figyelj. Ismered Balabanovot, azt a fekete oroszot? Igen. Nagy titokban elindultak ketten a Makkába aranyat mosni. Amilyen szerencsésük volt, leltek egy egészen be rendezett mosodát. Gazdája nem volt és így természetesen elfoglalták. Egy hétig gyönyörű eredményel dolgoztak. Ekkor elkezdtek a szolgák halni. Először egy, azután kettő; és azután naponta kettő. Eszrevették, hogy malária-fészkekbe jutottak. Ezért szöktek el az előbbeni gazdák! Most mitévők legyenek? Küzdött bennök a kapzsiság és a halálfélelem. Az előbbi győzött. Tovább dolgoztak. Naponta temettek. Egy nap Jean Tissard megkapta a lázt. Most már nem tudtak elmenni. Három napig viaskodott a halállal. A negyedik napon örökre lehunyta a szemét. Erre a szolgák elsöktek. Balabanov eltemette... Vége!

—Szegény, szegény Jean, mennyi vig órát töltöttünk el együtt. Olyan szelíd, ártatlan, anyás fin! Csak a vére volt egy kissé nyughatatlan.

—Uram Isten, — mond Bukovetz, — hát azt liiszed, én nem mostam aranyat? Neki egyszerően nem volt szerencséje, ő beleesett abba a nyolcvan százalékba, akik az idejövő európaiakból elpusztulnak.

—Akkor bizony hiába jártam, — szól Szolimán és nagyot ásított. — Menjünk haza, mindjárt éjfél. Jó éjszakát, Bukovetz bácsi, a viszontlátásra holnap a gibiben.

—Szervusz, Szolimán fiam, jó éjszakát.

A szolgák a csendesen legelésző öszvérek mellett horkoltak. Szolimán felült, megindult a tábor felé.

Sötét, inkább hűvös éj van. A városrészeket egymástól elválasztó völgyek felett ködfoszlányok lógnak a levegőben. Csend terül el az alvó város fölött, csak a piactéren összeverődött kutyák ugatnak dü-

hosen. Talán valami tolakodó hiéna ide is belopta magát.

Az úton zajtalanul lépő, lándzsával fegyverzett szomali csapattal találkoznak. Ezek az éjjeli örök. Hinz szemök felismeri éjjel is a fezt és félhangon dörmögik: — Szálam, szálam.

— Szegények, — jut eszébe Szolimánnak, — vájjon mi lesz veletek? Felvirrad-e még rátok az, amit szabadságnak neveznek? Majd megtudjuk holnap.

Szolimánnak nem is kell vacsora, lefekszik. Hánykolódik, nem jön álom a szemére. Szegény, szegény Jean Tissard. Milyen fiatal volt!

Egy-egy korán kelő kakas már kukorékol. El alszik.

Reggel van.

Kakaskukorékolástól hangos a város és a szomali éjjeli örök, bevégezve mai munkájukat, csapatosan vonulnak haza.

A reggel hideg, a lég páratelített.

A fű gyémántragyogású harmatcseppekkel beszőrva.

Az ancoberi hegyek mögül kibúvik a nap tűzvörös korongja, aranyos ragyogásával elöntve az egész ébredő várost.

A gibi dombján, az arzenál udvarán kivágódik egy hatalmas füstgomoly, melynek közepén tűzláng villan; utána dörrenés, mint a menny közeli dörgése, alapjukban megreszkettette a kunyhókat. Ez a mai ünnepséget jelző ágyúlövés. Ez felébreszti a még alvó várost.

Egymás után nyílnak meg a házak ajtajai, és fekete darócburnuszban didergő, még álmos emberek néznek ki. Zebucsordák gyülekeznek az utcán, most hajtják őket ki a legelőre. Éles, hosszúra nyújtott trombitaharsogás hasítja keresztül az üde

levegőt; a reggeli ébresztője a gibiben lakó császári testőrségnek.

Mind nagyobb lesz a mozgalom, népesedik, zajosabb lesz az utca.

Indulnak a karavánok.

Hosszú libasorban bronzsínű szomálik magasan megrakott tevéket vezetnek. Egyik-másik panaszosan elbődül: sokalja a reá rakott súlyt. Odébb öszvérek csapata, melyeket rikoltozó gallák ösztökélnek gyorsabb menetre. Mind kifelé iparkodik a városból.

Höhnel sátora előtt vidáman lengeti a reggeli szellő az osztrák-magyar lobogót.

A táborban már erős élet van. A legények dolgoznak, ki öszvért pucol, ki szijjzatonat fényesít. A két ajándékágyút utoljára (ragyogóra tisztítják, figyelmesen átvizsgálják. A hatíalmas, nagytestű négy spanyol öszvér szőrén szinte megcsuszamlik a nap sugara, oly sima.

A szomálik, gallák megállnak az úton és szájatva, tisztos távolból nézik a dolgozókat. Ezeknek egyik-másika, hogy könnyebben menjen a munka, teli torokkal dalol. Furcsán, idegenszerűen hallik az afrikai környezetben, hogy:

Ófelsége kiadta a parancsot:

Nem kell többé viselni a bakancsot.

Hosszúsárú csizmát kap most a baka,

Talán ezüst sarkantyú is lesz rajta.

A bámuló szomálik nézik a lobogót, megcsóválják a fejüket és tovább mennek.

Eddig csak őrmester úr Sefcsik intézkedett, de most kilép a sátorából Lichtenstein herceg, majd Höhnel, a parancsnok. Beosztják a menetet. Kilenc órára teljes a rend.

Ugyanekkor a gibi főkapuja előtti tér olyan, mint egy méhkas. Ott gyülekeznek a díszruhás amhara főurak. Pontosan negyedtízre a táborhoz

ér ras Mikhael vezetése alatt körülbelül kétezer lovas. Ez a díszkíséret.

Megindulnak. Elöl lovagol egy matróz, magasan tartva a reggeli szélben vígan libegő osztrák-magyar zászlót. Utána Höhnel jobbján a ras, balján degyazmács Masasa. Követik őket Abendstern, Bachrach és Szolimán, meg az osztrák-magyar kolónia itteni tagjai, valamint több itt lakó német. Nagy tömegben, de a rangot megillető elsőbbséget figyelmesen megtartva következnek a szivárvány minden színében pompázó amhara főurak. Nyomukban Lichtenstein herceg vezénylete alatt a matrózszakasz az ajándékokkal. Bezárja a menetet a fegyvertelen szolgálak csapata, Hajlagorgisz vezérlete alatt.

A matrózkürtös kürtjébe fúj, az idegenszerű hangok végigszáguldanak a város fölött.

E pillanatban megdördülnek a gibi ágyúi; huszonegy lövéssel köszönti az abesszin oroslán a közelgő osztrák-magyar küldöttséget. Mire az ágyúzás véget ér, már meg is érkeznek a főkapuhoz, mely fölött hatalmas abesszin zászló leng.

Leszállnak és a főnemesek közepette vonulnak felfelé az elég meredek domboldalon. Jobbra, balra kőkerítés és előttük ismét egy főkapu, de ez már őrséggel erősen megrakva.

A kapun túl elég jó karban tartott árnyas kerten haladnak végig, melynek legmagasabb pontján egy egyemeletes kis kastély áll. Ez a negus lakása. Előtte oszlopos veranda, itt fogad Afrika leghatalmasabb császára.

Höhnel elbámul: semmi fény, semmi pompa, semmi hiú ragyogás. Az épület is egyszerű: arab építőművészek munkája.

A veranda még üres, most gyülekeznek a főurak.

A veranda alatt áll egy pamlag, mely a negus ülőhelye. Hat lépéssel előtte sorfalba állnak a matrózok, akik hófehér egyenruhájukban, rövid vadász-

karabéllyal a vállukon, igen jól festenek. Rövid, halk vezényszavak hallatszanak és az öszvérekről leemelik az ágyukat. Pillanat alatt össze vannak állítva és a töltények gúla alakban melléjük állítva.

Kicsit odább, egy felbontottládában a hatvan üveg tokaji van.

Három lépéssel hátrább legyeskedik a négy öszvér, szolgál oltalmában, Hajlagorgisz felügyelete alatt.

A matrózok előtt áll Höhnel és degyazmács Masasa, a tolmács. A bal szárnyon a polgári urak, a jobb szárnyon leng a monarchia lobogója.

A negusról még semmi hír.

Az amhara főurak a pamlag mögé gyülekeznek és érdeklődéssel figyelik az osztrák-magyar küldöttséget. Szolimán igen sok barátot fedez fel közöttük, átmegegy egy kis beszélgetésre. Együtt állnak Mikhael és Ubul ras-ok és Hallá, a volt kaffai király. Éppen a matrózok kis karabélyát nézik. Kissé finomnak találják.

—Mennyire vannak belőve? — kérdi ras Mikhael.

—Kettőezeröttszáz! — lódít Szolimán.

— Az nagyon szép! — mond a ras. Szolimán kiveszi az óráját és megnézi:

—Tessék, már tíz óra! Hát mióta lett a negus pontatlan? Hol van?

—A Gábriel-templomban. Mindjárt vége lesz a misének.

—Ki misézik? — kérdi Szolimán.

—Az abuna Josef.

—No, — mondja Szolimán, kezével legyintve, — akkor még jócskán várhatunk. Megyek és megmondom az osztrák parancsnoknak, ne szorongassa olyan szerelmesen azt a két albumot, hiszen azokat a négu alig fogja egy pillantásra méltatni.

—Az már igaz, különösen ha ágyút mutatnak neki! — mond nevetve ras Ubi.

Szolimán visszajön Höhnelhez:

—Kedves kapitány úr, még várakozunk leg-
alább tíz percig. A négus a kápolnában van és a
misét ma az abuna József mondja. Nagyon öreg
ember, nála az mégegyszer annyi ideig tart, mint
másnál.

—Micsoda kápolnában van a négus?

—A Gábiel-kápolnában. Ez az udvari temp-
lo.m. Nagyon érdekes műemlék. A legősibb templo-
mok egyike. Fából épült és a belső fala freskókkal
van díszítve. Még pedig amhara művészekről valók-
kal. A képek tárgya mind történelmi. Érdekesen
van megörökítve az áduai győzelem. A kép egy
tömegjelenet, hogy hány ezer alak van rajta, nem
tudom. Érdekes, hogy míg a fekete harcosok mind
emberfeletti nagyságúak, addig az olaszok akko-
rák, mint a kisujjam. A csatatér közepette folyó kis
csermely folyammá van duzzadva, és víz helyett vér
folyik benne. A képek festési modora hasonló az ősi
asszír képekhez. Ha ráér, nézze meg okvetetlen. De
itt a négus.

A kert baloldalán levő kisajtó megnyílik és
keretében megjelenik egy hófehér ruhába öltözött,
öszvéren ülő ötvenes férfi, kalappal a fején, négy
vagy öt gyalogos főúr kíséretében. Ez a négus . .
Meggpillantja a küldöttséget, elég fürgén leugrik ösz-
véréről és a mélyen meghajló főurak között meg-
indul ülőhelye felé.

E pillanatban a kürtös ajkához illeszti hang-
szerét és felharsannak a „Generalmarsch“ hangjai.

A négus nem nagy ember, inkább tömzsi. Arc-
színe sötét, szakálla sűrű. Felső ajka különösen
erős. Az első benyomás nem előnyös.

Menelik a dívány elé ér, megáll és mosolyog. E
mosoly átformálja egész arcát, egyszerre érvényre
jutnak jóságos szemei. Sietve ül fel a díványra, lá-
bait törökösen maga alá csapva.

Harmadszor harsan fel az ismerős kürtjel és

Höhnel felcsattanó, érces hangon vezényli a tisztelgést.

Az osztrák-magyar kétfejű sas háromszor hajfja meg fejét Abesszínia oroszlánja előtt. A matrózok, mint ugyanannyi bronzszobor mereven állnak, jobbkezüket fegyverük agyán tartva.

A négus és a főurak arcáról le lehet olvasni, mennyire hat rájuk e szép jelenet. Höhnel előrelép, és el akarja kezdeni beszédét. E pillanatban két, a négus mellett álló nemes apród odaugrik, megragadja a császár egy-egy lábát és huzza. A cipők engednek és a kezekben maradnak. Ez azért van így, mert a négus már ötven éves voli, midőn az eJső cipőt fölhúzta és annak viselése még .ma is fájdalmas neki.

E jelenet kissé megzavarta Höhnelt, de azután messzehallható, csengő hangon leolvasta egy papírlapról császára nagyon szíves, meleghangú üdvözlését. Ezalatt Menelik érdeklődéssel vizsgálta a matrózokat tetőtől talpig; egészen közömbös arccal, mert amharán kívül semmiféle más nyelvet nem beszél és nem ért. Amint Höhnel bevégezte, előlépett degyazmács Masasa; a szónok és a négus közé állva, elkezdte tolmácsolni az elhangzott szavakat.

Most mutatta meg degyazmács Masasa, milyen jó barátja az osztrák-magyaroknak.

Szép, férfias arca az első mondatok után elszápadt; érces, kellemes hangját kieresztette, hogy az messze csendült a hegy ormáról, betöltve a kert minden zugát, utat találva minden hallgatója szívéhez.

Arcán az indulatok kifejezései élénken váltották egymást; lelke tűzbejött, szavai dörögtek, midőn az agg császár soha meg nem szűnő testvéri szeretetéről szólott; hangja ihletté vált, midőn a két, — egymásra, talált — birodalom együttműködését és a jövő képét rajzolta. Úgy beszélt, mintha

nem tolmács volna, hanem maga az üdvözlő uralkodó. A szenvedélyes, olajbarna, jellegzetes zsidóarcu férfiben egy Demosthenes látszott feltámadni. Mikor bevégezte, az amhara hallgatóságból kirobbant a kiáltás:

— Bangusz Djanhoi! (Éjen a császár!)

De a négus arcáról is le lehetett olvasni a beszéd hatását.

Elkomolyodott, két szeme, melyekből sugárzott a szeretet és jóindulat, többször megtelt könnyekkel.

Majd elkezdett beszélni.

Először halkán, kissé elfogódottan, de hangja mind bensőbbé és csengőbbé vált; arca átszellemlült és midőn agg, császári barátja iránt érzett gyermeki tiszteletéről és szeretetéről beszélt, mind a két szeme fátyolos lett. Kezét szívére tette, hangja a megindulástól elfulladt és elhallgatott; hirtelen felugrott, Höhnelhez lépett, mind a két karjával átölelte és kétszer megcsókolta arcát.

Ezek a csókok szóltak az osztrák császárnak.

Amikor a négus beszédét megkezdte, eldördült egy ágyúlövés; és a dörgés megszakítás nélkül tartott mindaddig, míg be nem fejezte és fel nem harsant a főurak kiáltása:

— Bangusz Djanhoi!

Ezzel a kihallgatás első része befejeződött és degyazmács Masasa bemutatta a kíséret tagjait.

Egy-egy barátságos fejbólintással el voltak intézve.

Ezután következett az ajándékok átadása.

Első volt az album. Menelik figyelmesen megnézte az épületek képeit; érdeklődéssel hallgatta Masasa előadását, de látszott rajta, hogy gondolatai máshol vannak.

— Szép, szép, — szólalt meg végre kedvesen mosolyogva, — de mégis mind bolond ember az, aki a más fejetetején lakik. De meg borzasztó drága

is lehet egy ilyen ház! Mennyi fegyvert lehetne az árából venni! — Minden gondolata csak a fegyverkezésre irányul.

Már a második ajándéknak, a két kis hegyi ágyúnak sokkal nagyobb hatása volt.

Leszállt ülőhelyéről és apróra megvizsgálta. Nemrég kapott egyet az angoloktól is és így volt módja összehasonlításra. Részletesen megvizsgálta a célzókészüléket és kimerítően elmagyaráztatta magának. Különösen tetszett neki az, hogy az ágyú öszvérré szerelhető. Abesszíniában ugyanis nem ismernek kocsit, csak öszvérek részére vannak ösvények. Éppen ezért alkalmas ide ez az ágyú.

Bámulva nézte az öszvéreket és meg is jegyezte:

— Ilyen nagyok nálam nincsenek. — Megpillantja Szolimánt. — Te itt, Szolimán fiam? Mikor jöttél?

— Tegnap, négus.

— Mintha árnyék borulna homlokára. Gondolkozni látszik, majd így szól:

— Jer ma este hat órára hozzám. Tudom, miért jöttél.

Szolimán mélyen meghajol.

Masasa figyelmezteti még a négust az ott álló ládára, melyben hatvan üveg tokaji bor van, abból az évjáratból, amelyben született.

— Úgy, — mond hangosan nevetve Menelik, — akkor abból ma délben az első poharat atyám, Ferenc József egészségére fogjuk üríteni. A jó Isten adjon neki még sok évet!

Szegény Menelik! Neki kellett hamarabb ki-dőlnie az élők sorából.

A kihallgatásnak vége.

Barátságosan mosolyogva kezét szőrit minden-kivel. Höhnelt még külön figyelmezteti:

— Aztán ebédre lássalak ám mindnyájatokat!“

Mély meghajlás és kiki indul kifelé.

Mindannyian elragadtatással beszélnek a négus személyéről. Az egyszerűség, szívjóság és higgadt bölcsesség párosul nála erővel és hatalommal.

És Abesszínia hatalmas, nem hiába van orosz-lán a címerében.

Lihegve jön utánuk egy udvari hivatalnok:

— Egy órára kéret benneteket a négus ebédre.

—Tudjuk már! — mond Höhnel. — Köszönjük; ott leszünk. — Majd odafordul Szolimánhoz:

—Most látom, milyen okosan tettem, hogy tanácsát megfogadtam és a fegyvereket kicseréltem. Itt az én rossz dióverőimmal csak gúnyt arathattam volna.

—Tudtam én azt!

Ras Mikhael hozzájuk csatlakozott és csapatával egészen a táborig kísérte. Búcsúzásnál nevetve jegyezte meg:

— Féltizenháromra megint itt leszek. A vizszontlátásra!

Az abesszineknél már akkor meg volt az „új“ időszámítás. Csakhogy ott ez volt a régi.

Az amharák mindig egészen különleges helyzetet foglaltak el. Nekik van múltjuk, történelmük, vallásuk, saját műveltségük. Európával nem érintkezhetek, mert hiszen számottevő hajózása a Vörös Tengernek csak a szuezi csatorna megnyitása utáni időre esik. Minden irányban vízszegény, ezer kilométer széles úttalan sivatag veszi körül. Csak magukra vannak utalva, mert a körülöttük lakó népek teljesen műveletlenek. Ők nem vehettek át senkitől semmit, nekik mindent maguknak kellett feltalálniuk. Iparuk olyan, mint a mienk volt a középkorban. Magukszerkesztette szövőszékük van. Gyapjúszövetet is vernek, hasonló, mint a mi szűrposztókészítőink. Bányásznak vasat, rezet, sót. Égetnek agyagból tányért, edényt, gambót. Tiszták és fogait ápolják. Szappant fogyasztanak.

Ha igaz az, hogy egy nép műveltségi fokmérője

a konyhája, úgy az amhara itt is megállja helyét. Itt azonban van egy sötét pont: különös előszeretettük a nyershús iránt.

Nincs híjával a komikumnak a pénzforgalom lebonyolítása.

Azt már tudjuk, hogy egész Észak-Afrika fizetési eszköze a Mária Terézia-tallér. Kisebb pénzegység nincs. Ezen a hiányon furcsa módon segített a nép. Minden amhara katona, tehát mindenkinek van lőfegyvere. Ezek egyenlők, tehát egyenlők a töltények is. Áruk állandó; tehát alkalmasak aprópénznek. Egy tallér egyenlő tiz tölténnyel. Óriási mennyiségű töltény van így elosztva a nép között. Nemzetvédelmi szempontból fontos, hogy ilyen nagy készlet lővőszerral rendelkeznek; másrésről pedig a négusra nézve igen fontos, hogy abban nem az ő pénze fekszik. Ez a megoldás mindenesetre ravasz.

Van azután még egy fajta érték: a sókocka. Ez féltéglanagságu áttetsző kősóhasáb. Ezeket ők bányásszák egy, a Tana tó mellett fekvő hegyen. Ez a hegy tiszta só lévén, csak a felületről kell a hasábokat lefejteti. Ez a „pénz“ nem nagyon étvágygerjesztő, mert ahány kézen megy keresztül, annyinak szennye, izzadsága tapad hozzá. Értéke egy negyed tallér, azaz három töltény.

Ezek a különböző „pénz“-ek aztán néha furcsa bonyodalmat szülnek.

A nép vásárlásait leginkább töltényekkel eszközli. A kereskedőnél egykettőre összegyül vagy negyven-ötvenezer darab. Igen ám, de ő a Dzsibutiban lakó nagykereskedőtől ezért a pénzért nem kap árut, hanem csak tallérért. Nincs azonban hivatal, mely a töltényeket tallérra átváltaná. Am egy kis ravaszsággal mindent el lehet érni.

A fővárosban egészen rendszeresen működő állami postahivatal van. Itt feladják a saját címükre a töltényeket, abban a reményben, hogy a hivatalnok majd tallérokat fog kifizetni. Ez rendes körül-

menyek között meg is történik. Ott azonban, ahol emberek vannak, a szimpátia és antipátia a mindent mozgató erő, elkerülhetetlenek a súrlódások, apró kellemetlenkedések. Ha most a kereskedőre bármely ok miatt neheztel a postahivatalnok, egyszerűen az egész összeget kifizeti: sókockákban. Szegénynek ötven tevére van szüksége, hogy pénzt hazavitesse.

Féltizenháromkor pontosan megjelent ras Mikhael, az amhara főurak társaságában. Höhnel tudja, hogy az arnharák vissza is fogják kísérni, otthonhagyta a matrózokat.

Felérkezve a gibibe, látja, hogy az ebéd színhelye egy óriási pajtaszerű épület, mely a kert végében áll. Menelik még nincs itt s így van idejük körülnézni.

A terem legalább hatvan méter hosszú, tíz méter széles, hogy üveglakokkal. Lovardához hasonló.

Jóleső figyelemként veszi észre Höhnel, hogy a falak fekete-sárga szövettel vannak díszítve. A teremnek talán egyötöd része egy méter magas emelvény, amelyen két európaiasan felterített asztal áll. Az alacsonyan fekvő tér vakítófehér gyékénnyel van borítva.

— Lássa — és a ras az asztalokra mutat, — ez az előkelőségek helye. Az asztalok kisebbiké mellett ül a négus, a rasok közepett. Ehhez más halandó nem ülhet. Kivétel Abesszínia hercegérseke. Ön, miután Ferenc József személyét képviseli, ma Menelik jobbján foglal helyet.

Höhnel savanyu képet csinál.

— Ne ijedjen meg, — mond mosolyogva a ras, — én ülök ön mellett, hogy tolmácsolhassak. A másik nagyobb asztalnál ülnek a kíséret urai; az osztrák-magyar kolónia tagjai, a császári főhivatalnokok és néhány nagyrangú katona. Ezeken kívül meg van híva a mai napra vagy tízezer ember, a

főváros teljes helyőrsége. Az mind itt, ebben a teremben fog étkezni. Látja ezt a fehér gyékénnyel borított nagy, üres tért? — a ras reámutat a terem mélyebb részére, — ide ülnek szépen sorjába ezek az ezrek. Egyszerre azonban csak ezerhatszázan férnek el. Ezért kénytelenek csoportokban ebédelni. Mentül nagyobbbrangú valaki, annál előbb kerül a sor reája. A vendégek félóránként váltakoznak; még így is öt óra lesz, mire az utolsók meg ebédelnek. És Menelik, mint gondos házigazda, mindaddig itt ül és figyel, hogy katonái jól legyenek ellátva.

—Hogy milyen ételeket fogunk enni? A négus asztalának külön főznek, ő nem barátja a húsnak, jobban kedveli a főzelékeket. A második asztal rendszeren zebugulyást kap. Ez után leggyakrabban főtt tészta következik. Végül ott lenn a felséges nép csak nyershúst kap és tallát iszik.

—Igen, uram, nyershúst, ön jól értette! Ez az amharának nemzeti eledele.

Ami a zsidónak a manna, az angolnak a roszt-bif, az olasznak a makaróni, az az amharának a nyershus.

Ennek a tápláléknak van azonban egy hátrányos következménye. Aki vele él, okvetetlenül megféggesedik. És ez, ha nem is életveszélyes, de igen kellemetlen. A bajnak van azonban gyógyszere is: a „koszó“. A koszó egy cserje főzete. Ize keserű és undorító, hányásra ingerlő. Ha belejut az ember gyomrába, ott iszonyú kavardást csinál, kihajtva belőle az élősdiéket. Havonta egyszer minden amhara férfi, nő, gyermek koszót szed. Ilyenkor az ember nem alkalmas arra, hogy társaságba járjon, vagy azt fogadjon. Mindenki otthon ül. És ha az ember valamely delnőnél akar tisztelni, a szolgálatszélyezettől gyakran kapja azt a felvilágosítást; a méti nem fogad, mert koszót vett be. De itt jön a négus.

Nyílik az ajtó és hófehér ruhában belép Mene-lik a rasok társaságában. A rasokat részben már ismerjük, részben még nem.

Szíves üdvözlés; rövid bemutatás és asztalhoz ülnek.

Az asztalfőn ül a négus, jobbra tőle Höhnel, mellette ras Mikhael és szemben a szintén franciául beszélő ras Makón.

A csak amharául beszélő rasok összecsoportosultak.

A második asztalnál Höhnel kísérete helyezkedett el, még pedig úgy, hogy mindenki mellé egy itt lakó osztrák vagy magyar jutott. Itt látjuk Bukovetz bácsit, a harminc nyelvet beszélő Sántha Albert Bélát, ki arról nevezetes, hogy negyven évvel ezelőtt elindult gyalog Székelyországból és meg sem állt Abessziniáig. Az igaz, hogy amíg odaért, megfehéredett a haja.

Ott ül Felkl Jani, a bajai asztailoslegény; hófehér ruhájában úgy néz ki, mint egy követségi segédtitkár. Közöttük ül a mindig vigyorgó Mister Murri, egy hamisítatlan amerikai szerecsen, a negus udvari orvosa, akinek amerikai diplomája van. Azután következnek az udvari főméltóságok, főtisztek, számszerint vagy húszan.

Senki sincs díszruhában, csak egyszerű fehérben.

A négus felnéz és tapsol.

E jelre megnyílik a terem nagy kapuja és lódulva özönlik be a nép.

Egy hang nélkül, dulakodás nélkül helyet foglalnak a gyékényen. Hosszú sorokban, mindig kettő egymással szemben, úgy hogy út maradjon a hátuk mögött a felszolgálóknak.

Úgy látszik, itt gyakran van udvari ebéd, mindenki ismeri a szokásokat. Mikor a teremben az utolsó hely is el van foglalva, becsukják a kapukat.

Néma csend, egy suttogás sem hallik, csak a

meztelen lábak súrlódása a gyékényen, de mikor? mindnyájan helyet foglaltak; az is megszűnik.

A négus szemei nevetnek, mikor harcosait nézi.

Egy oldalajtó megnyílik és minden szem arra néz. Mint óriások, övig mezítelen, duzzadó izmú, hatalmas termetű, ébenfekete rabszolgák lépnek be egymásután; balkarjukon nagy, kerek fatányért tartva, mely toronymagasan van még véres, gőzölgő húsdarabokkal megrakva. Mindenik óriás egy sor elejére áll és megkezdődik a kiosztás.

Lassan mennek előre, lépésről-lépésre és gya. körloü mozdulattal, megszakitás nélkül hajítanak egy párolgó darabot jobbra, egyet bábra. Ha egy kapitányhoz érnek, megállnak, méri annak magának van választási joga.

És ez ragyogó szemekkel él is vele.

Ha kielégítették, újra megindulnak, vigyázva, hogy senki ki ne maradjon.

A katonák nagy ügyességgel és gyakorlottsággal kapják el a levegőben repülő húsdarabot és egy perc múlva van olyan csámcsogás és csontok ropogtatása, hogy az bármely kutyafálgának becsületére válnék.

A negus sasszemekkel figyel, hogy mindenki megkapja a részét.

Mikor mindenki el van látva hússal, megjelennek lengén öltözött rabszolga-leányok és minden étkező pár közé a gyékényre helyeznek egy kisebb gambót.

Ez mézborral van tele és két embernek az adagja.

Most végre érkezettnek látja a negus az időt, hogy mi is megkezdhessük az ebédet.

Bronztestű rableányok lapos edényekben vizet hoznak és mindenki megmossa a kezét.

Azután rikító színű selyemmel bevont nagy kosarakban inzserát hoznak. Ez a kenyérpótló, szekérkerék nagyságú kovásztalan, pászkaszerű, de kövé-

rebb kiadásban. Íze jó, sőt ha friss, szaga nagyon kellemes. Ez valószínűen még az ősi vallás maradványa.

Elszedték a tányérokat és valami nagyon paprikás húsvesssel súlyosbítva adták vissza. A második asztal ugyanazt kapta. Erős volt, de meg lehetett enni.

A már említett élő bronzszobrok körülhordtak valami zöld főzeléket, rajta apróra vagdalt hússal. Menelik töltött magának a tokajból és röviden elmagyarázta a ras-oknak, hogy ezt a bort — mely vele egyidős, — szeretete és barátsága jeléül küldte Ferenc József, az agg frenki császár. Kérte a társaságot, hogy töltsön magának mindenki.

Mikor ez megtörtént, körülnézett, felállt és néhány egyszerű, szívből fakadó szóval megemlékezett atyai barátjáról, összeütötte poharát Höhnelével, megölelve őt, koccintott a ras-okkal és körömpróbáiig ürítette a bort. Dicsérte bámulatos zamatát, tüzeit, bár mindenki tudta, hogy csak a könnyű francia pezsgőnek kedvelője.

Höhnel most hibát követett el, mert abban a hitben volt, hogy majd következik a pecsenye és akkorra tartogatta fél köszöntőjét.

Addig érdeklődéssel szemlélte, hogyan esznek a négus meg a ras-ók. Mert észrevette, hogy ő az egyetlen, akinek tányérja mellé evőeszköz van helyezve. A ras-ok tányérja mellett csak kanál van. A levest azzal ették, de már a főzeléket nem. Letéptek a lapos inzserából egy darabot és azt valahogy nagyon ügyesen két ujjokra fektetve, belemártották a főzelékbe, úgy fogyasztották el. És mindezt el tudták végezni anélkül, hogy ujjjaikat beszennyezték volna.

Egyszerre, szinte észrevétlenül bésompolyog vagy tizenkét aranysárga sankalla ifjú. Fekete hajuk virágfüzérrel díszítve és csak sásból fönt lepel bontja őket derektól térdig; Ezek itt azt a szerepet játsszák, mint nálunk a cigányok. Kezökben

soha nem látott hangszerek, melyek között megtalálunk minden fúvó instrumentumot, a másfél öles kéregből készült havasi kürttől egészen a tilinkóig.

Játszani kezdtek.

Európai fülnek kezdetben groteszk, ha nem is kellemetlen hangzavar. Ritmus, az nincs, minden csak dallam. Lassan rájövünk, hogy az egész zene nem egyéb, mint mesteri utánzata a madarak csi-csergésének. Apró epizódok a madarak szerelmi életéből. Mindenik elcsicsergi buját, baját a saját istenadta hangján. És e hang visszaadása oly tökéletes, hogy ha az ember behunyt szemmel hallgatja, szinte öserdőben, csalitban véli magát; hallja a reszkető lombok között végigsuhanó szellőt és érzi az orchideák fűszeres illatát.

Höhnel a zenét hallgatva, kötelességéről teljesen megfeledkezett és csak akkor eszmélt fel, midőn nagy fatányérokon látta körülhordozni az olajban sült túrósbéltést.

— Úristen! mi lesz a toaszttal?

Hirtelen felugrott, magasra tartotta poharát és a négus egészségére, meg az amhara birodalom felvirágozására ürítette.

Általános kocintás, amely után a négus ismét megölelte Höhnel.

— Istennek hála! — gondolta magában ez fitóbbi, — ez volt az utolsó kötelesség!

A második asztal kedélyesen társalgott, de Höhnel észrevette, hogy ott nem túrós bélest, hanem gyúrt tésztát kaptak. Most bevégezte ebédjét az első csoport, kinyitották a nagy kaput és kibocsájtották őket.

Újak foglalták el helyüket és az előbbi jelenet megismétlődött.

Bevégezve az ebédet, a négus és a ras-ok újra megmosták a kezüket; most már feketekávé és francia pezsgőt szolgáltak fel. A társalgás általánossá vált.

A négus és Hohrtél vadászatról beszélgettek»

Tudnivaló, hogy annyi elefántcsontot senki sem szállít a piacra, mint Menélik császár. És e mellett nem vadász. Nem is restelli, ő maga bevallja.

Höhnel csodálkozását fejezi ki, hogy valakinek a világ legjobb elefántterülete legyen és ne legyen vadászember. Ha másra nem is vadászik, de legalább elefántra!

— Éppen elefántra! — mondja fejét csóválva a négus, — ugyan mondd, fiam, hány fogad van?

— Harminckettő, négus.

— Hát aztán érdemes-e, fiam, — mondja hangoosan nevetve, — kockára tenni harminckettőt ket-tőért?

És ebben neki van igaza.

Majdnem minden öregebb katonáját névszerint ismeri. Megfogja Höhnel karját:

— Látod ott a fal tövében azt az ősz harcost? Három golyó ment keresztül rajta ai aduai ütközetben. Nekem ezerszámra van harcosom, akiket az olaszok golyói átfúrtak. Nem sokat ért az ő akkori hatmilliméteres fegyverük.

—Csak amhara van a hadseregben, négus? — kérdi Höhnel.

—Igen. — mond gondolkodva a négus, majd folytatja: — Én nem veszem észre, hogy a gallák, oromók, kaffák, turkanadzsák, árüssik, — kiket mind fegyverrel hódítottunk meg, — ne éreznék egészen; jól magokat amhara főnhatóság alatt, Kiki dolgozhat, gyarapodhat a törvény oltalma alatt; a bíróság előtt egyenlő a birodalom minden polgára; de azért egy dolgot mégis kizárólagosan amhara ügynek tekintünk, és ez a honvédelem, Nem azért, mintha ők nem teljesítenék kötelességüket. De mi a tapasztalataink után még sem adunk fegyvert a kezükbe.

Ménélik elhallgatott, gondolkodott, majd így folytatta:

Nemzetek, amelyeket egy jogar tart össze, csak addig érzik jól magukat együtt, amíg alacsony kultúrfokon állanak. A művelődéssel a nemzeti erő tudatára ébrednek. Mindenütt vannak egyedek, akik korukat egy századdal megelőzik. Ezek játszák, nemzetük történetében azt a szerepet, amit a kovász, az élesztő a kenyérben. Hogy ezek az emberek jó vagy rossz irányba fordítják nemzetük kormányrúdját, azt csak az utódok tudják meg. De már akkor rendszerint késő.....

— Az én gyermekkoromban atyám Ancoberben székel, ő volt a kis Soa tartomány ras-ja. Egy éjjel fellázadtak a gallák,; meglepték a számra sokkal csekélyebb amharákat, felgyújtották vagy négy helyen a várost, és halálra keresték a rast. Atyám látta, hogy minden el van veszve, de engem meg akart menteni. Mangó, egy galla rabszolga, vállalkozott reá. Nem volt gondolkozásra idő, már re-
csegve-ropogva égett a tető.

Mangó a hátára vett, atyám megcsókolt és mi futottunk.

Mikor felértünk a hegytetőre, visszanéztünk. Ezt a látványt sohasem felejttem el.

A város rőt lángokkal égett, az utcán őrjöngtek a gallák, lándzsáikkal leszúrva mindenkit, aki az égő házakból menekülni próbált.

Eleget láttunk, futva menekültünk tovább.

Harminc napig fegyvertelenül jártunk a rengetegekben, amíg végre megérkeztünk Wallóba, ras Mikhael-hez. Itt maradtam, amíg felnőttem és akkor az ő csapataival foglaltam vissza a galláktól atyám örökét, a kis Soát.

— Lájod azt az aggastyánt ott az asztal vé-
sén? Az Mangól Ma gazdag főúr. Sohasem felejttem el neki, amit értem tett,.

— Nos, ebből és más egyebekből rájöttünk arra, hogy legjobb lőfegyvert csak amhara kezébe adni...

Új csapat jön ebédelni és Hőhnel érkezettnek látja az időt, hogy elköszönjön. Szívesen szorít vele kezet a négus és barátságosan mondja:

— Maradjatok nálam mennél tovább és érezzétek jól magatokat.

Egy mély meghajlás a ras-ok előtt és ras Mikhael társaságában kimennek, ahol már várja őket a kíséret.

Alig ülnek fel az öszvérekre, a ras mosolyogva kérdi:

— Hogy tetszik neked a negus személye?

— Mennél gyakrabban találkozom vele, annál nagyobb bámulattal adózom neki. Jó szívvel, erős kézzel és sok bölcseséggel kormányoz. És a népe szereti?

— Nagyon, — mondta meggyőződéssel a ras. — De nemcsak őt, hanem a feleségét, a Teutut is. Nem feledik el neki, hogy ő volt az, aki ellenállásra buzdította a császárt, mikor betörtek az olaszok. Menelik habozott, de a hőslelkű asszony, — aki a gondari ras leánya és mint ilyen saját csapatokkal rendelkezik, — megesküdött, hogy egyedül azokkal veszi fel a küzdelmet és inkább az utolsó emberig meghalnak, ő is velük, de rabságban, szolgaságban nem élnek. Ez annyira fellelkesítette a negust, hogy válasz nélkül bocsátotta el az olasz küldöttet. Erre¹ következett azután a híres Baratieri-féle betörés. És győzelemmel végződött. Ez a mai Abbesszinia nagyságának alapja. No, már itt vagyunk a tábornál! Isten önökkel úiaim! Bármire szükségük van, csak hozzám forduljanak. — Búcsút intett és «ellovagolt;

Enyhe délután volt. Hőhnelék kiültek a sátor elé és a mai udvari ebédről beszélgettek.

Szolimán is, — aki egy pár látogatást intézett el, — megérkezett. Már messziről kiáltotta ntevetve:

— Na uraim! hogy ízlett a paprikás, a túrós béles és a gyúrt tészta?

— Hát ezt már megint honnét tudod? — kérdi

Abendstern, hisz az ebéden nem voltál ott. Talán ezt is: a hiéna súgta meg?

— Nem, — felelte Szolimán helyet foglalva, — hanem én már ismerem az öreg Cristopolusnak, — a szakácsnak, — étlapját. Ez az első számú; a leg-legjobb. És ha Európa összes császárai hivatalosak lennének ebédre, akkor sem lenne más, egyszerűen azért, mert az öreg ennél jobbat nem tud főzni. A negyven év alatt, mióta itt él, elfelejtett mindent. Nem is csoda, mert Menelik nagyon kis igényű. Fiatal korában kedvelte a szeszes italokat, de most már nem.

Megszólalt Abendstern:

— Mondd, Szolimán, sok jövedelme van Meneliknek?

— Meghiszem azt. A kivitel aranyporban, kausukban, kávéban, bőrökben igen tekintélyes és mindez az áru kiviteli vámot fizet. Az elefántvadászat császári szabadalom; és bárki lövi az elefántot, az egyik agyar a négusé. Így rengeteg mennyiség összegyűl, mert ő mindenkinek megengedi ..ez állatok vadászását. Az igaz, hogy ez a szabadság η ζ elefántok kipusztítására fog vezetni. Ráadásul fejadót fizet mindenki magáért, rabszolgáiért és állataiért. Az is valami, hogy a négusnak óriási földbirtokai vannak. A katonák állal a mai ebéden elfogyasztott ötven zebu is a császár saját tenyészete. A legjobb bevételi forrás: a piac. Miután itt mindenki ad és vesz és mindenki fizet helypénzt, a bevétel óriási. Úgy hiszem, nem mondok nagyot, ha évi harmincmillióra becsülöm a császár bevételét. Az igaz, hogy ebből az összegből igazgatja a birodalmát.

— De a hadsereg, az roppant pénzbe kerülhet! — mond rövid gondolkodás után Abendstern.

— Tévedsz, nem is olyan sokba. De hogy ezt megértsd, részletesen elmondom, hogyan áll a hadsereg dolga. Kétféle katonaság van. A ras hadserege és a négus hadserege. Minden ras a saját

tartománya lakosaiból; saját költségén tart fenn egy sereget. Hogy ez mekkora, az mindig a tartomány nagyságától függ. Például a wollóiaknak van hatvanezer emberük, míg a kis Soá csak tízezret állít ki. Ezenkívül van még ugyanott a négusnak saját katonasága, amelyet az ottani birtokok jövedelméből látnak el és ezek egyenesen az ő fenhatósága alá tartoznak.

Ez a kétféle hadsereg arra valói hogy mindig közvetlen közéből lehessen ellenőrizni, mit csinál á ras Az olyan kiterjedésű birodalomban, amelyen keresztül lovagolni éppen száz napra van szükség, igen üdvös berendezésnek bizonyult. x\zonkívül tekintetbe kell venni, hogy az itteni katona sokkal olcsóbb, mint az európai. Az egyenruha ösmeretleh. Kaszárnáját minden csapat maga építi meg. Zsoldot csak a nőtleneknek fizetnek, miután a hősek földbirtokot kapnak. Lőszert nem kell adni, hiszen úgyis van mindenkinek aprópénze. Marad egyetlen kiadásnak: a fegyver. Azt pedig csak egyszer kell venni.

Szolimán megnézte az óráját: háromnegyed hat. Felugrott.

—Nekem hat órára a gibiben kell lennem. A viszontlátásra, uraim! Ajánlom magamat.

Öszvéreére ült és arról kiáltotta vissza: — Abendstern, ha van kedved, jer hozzám vacsorára!

— Köszönöm, Szolimán, ott leszek.

Hajlagorgisz és két fegyveres kíséretében már ott poroszkált a gibibe vezető úton. A kapunál csupa ismerős, a késői óra dacára akadálytalanul bocsátották be.

Felért a csúcsra, a négus lakosztálya elé. Sietve lépett be. Az előszobában két fiatal nemes apród a kockázás nemes művészetében gyakorolta magát. Ijedten rebbentek szét és a bátrabb jelentette:

Effendi, a: tanács már megkezdődött,

Szolimán belépett a szobába s mélyen meghajolt.

A már százszor látott kép tágult szemé elé.

Európai ízléssel berendezett helyiség. A falakon kékvirágú tapéta, a közepén pályatévészett vil-lanycsillár lóg. Bizonyosan valamelyik átutazó aján-déka. Alatta nagy asztal, melyet irományok borí-tanak és amelyen két négyágú karósgyertyatartó áll. Az asztalfőn ül Teuto császárné, jobbján a négus és balján az abuna Josef.

Teutu már nem szép asszony.

De élénk szeme okosságot, arcvonásai jellem-szilárdságot árulnak el. Lejebb ülnek a már ösmert ras-ok és oldalt áll néhány főhivatalnok.

Amint Teutu megpillantja Szolimant, elsápad és szája keserűen megrándul. De ez csak egy pillanatig tart.

Szolimán féltérdre ereszkedik előtte, két kezét mellén összefonva, mélyen meghajol. A császárné kézsókra nyújtva kezét, alig hallhatóan mondja:

— Isten hozott Szolimán, bár hamarabb jöttél volna.

A négus szó nélkül kezét nyújtott, míg a ras-ok meghajlással viszonzták Szolimán üdvözlését, helyet szorítva neki maguk között. A négus arcán meg-látszott az ötórás ebéd kimerültsége.

Különben is rosszkedvű volt. Röviden meg-szólalt:

— A ras-okon kívül mindenki hagyja el a ter-met.

A három-négy főhivatalnok sietve összeszedte irományait és mélyen meghajolva távozott.

Teutun látszik, hogy gondolatai messze járnak, mereven néz maga elé. Csend, mindenki visszafojtott lélekzettel figyeli a négust.

Ez maga elé mered, majd végigsimítja homlo-kát, halk, tompa hangon megszólal:

— Fiam, Szolimán! A te személyed már régóta összekötő kapocs az amharák és a szomálik között. Az ég a tanúm, hogy a legnagyobb szeretettel és

legnagyobb megértéssel kezeltem ügyüket. Te tudod, mit vártam ettől a lépéstől. Nem akartam könnyelműen rázúdítani népemre a háború borzalmait. Mindent jól meggondoltam. De bűnnek tartottam volna véráldozattól visszariadni akkor, amikor arról volt szó, hogy azt vegyük vissza, ami a mienk. Volt idő, — nem is oly rég, — midőn Habes napja az Indiai-óceán hullámaiból kelt föl; elődeink uralkodtak még tizenkét olyan nemzeten, amely ma a frenkik igájában nyög és a szolgaság keserű kenyerét eszi. Testvéreim! — folytatta erősödő hangon, — a tengerpart évszázadokig a mienk volt. Nem sokat ér. Nagyobb részt sívó homok. De a mienk volt! Szabadon, élt rajta minden nép. Egyszerre támadt észak felől egy ökölnyi felhő, mely gomolyogva nőtt és amelyről csúnya, hideg, bántó szél zúgott felénk. Annak a földrésznek lakói, ahol óriás tölgyek nőnek a mocsarakban, ahol karcsú örökzöld fenyvek emelik ég felé sudaraikat, már nem férnek otthonukba; megirigyelték a mi éltetőn meleg, mindig mosolygó kék egű földünket. Ez a nép a frenki. Magasabb tudású, jobban fegyverzett, mint mi. Itt ma még kis számú, gyenge; de megerősödhet, kinőhetnek szárnytollai és akkor ki tudja, hol áll meg? Ennek a megizmosodásnak akartuk mi útját állani. Elérkezettnek láttuk az időt, hogy őseink örökét visszaszerezzük. Titokban folyt a fegyverkezés, megszerveztük a szomáli fölkelést. Mad mollah bölcseségének sikerült a törzseket egymástól elválasztó vérbosszút megszüntetni. Már a támadás napját akartuk kitűzni, mikor a frenkik tudomást szereztek a szomálikkal kötött vérszerződésről. Hogy milyen úton, — folytatta lemondó hangon, — nem tudom ... Rögtön tudatára ébredtek az őket fenyegető veszedelemnek. És azokat, akiket a kapzsiság, az irigység állandóan egymás ellenesivé tett, most az őket közösen fenyegető veszedelem pillanatában megtalálták egymást. Egy éjjel létrejött az új szövetség e név alatt: Egyesült hatalmak.

A négus maga elé meredve hosszú szünetet tartott, majd így folytatta:

—Tíz nappal ezelőtt, egy este jelentek meg nálam először az „egyesült hatalmak“ képviselői. Azonnal fogadtam őket. Beléptükkor látom, hogy az új cégér alatt: Anglia, Franciaország és Olaszország értendő. Szónokuk Harrington, az angol nagykövet, így szólt:

—Négus! Mad mollah, Imi lázadó sejkje, egy ellene küldött katonai expedíciót fegyverrel vert vissza: még pedig lőfegyverrel. Az angolok az utolsó emberig ottvesztek. Erre még nem volt példa. Nagyon jól tudom, hogy Imi nem tartozik Abessziniához; de tudomásunkra jutott, hogy a fegyverek és a lőszer, amely ellenünk felhasználtatott, abesszin eredetű.

Én közbe akartam szólni, de Harrington szavamba vágott:

— Négus, mi nem vitatkozni jöttünk ide, hanem ultimátumot adunk át neked. Az a tény, hogy lőfegyverek jutottak a szomálik kezébe, három gyaratunk biztosságát veszélyezteti. Még pedig: Erytrea, Cote Somiale és Berberáét. Hogy az imi-i eset meg ne ismétlődhessen, a titkos fegyverszállítás megakadályozására a Vörös-tengeren, a Tedzsuria-öbölberir és a Benadir-parton állandóan két hadihajó fog cirkálni. E hajók máris működnek. Mi a vízen megakadályozzuk a csempészetet, szárazföldről csak te teheted azt lehetetlenné. Mi hajlandók vagyunk téged e tisztséggel megbízni. Hogy nem vagy Mad mollah cinkostársa, azt azzal bizonyítod, ha e megbízást elfogadod és ezt a szerződést aláírod.

Értelmetlenül bámultam reá.

— Ha nem teszed, — folytatta Harrington vállatvonva, — mi ezt ellenséges cselekedetnek minősítjük. A követségek málhája csomagolva van; egy óra múlva utazunk. Tudjuk, hogy az abesszin oroszlanak hegyes körmei vannak, de majd gondoskodunk

róla, hogy megnyirbáljuk. És majd, ha az egyesült hatalmak csapatai bevonulnak fővárosodba, akkor széthull az ezeréves Abesszínia címere csak azért, mert császára nem értette meg a huszadik század szellemét. Elővette óráját.

— Most pont hét óra. Határozz, mert csak hét óra öt percig várunk, Ha nem írod alá, indulunk.

— Leült, kezében tartva az órát. Halálos csend, hallom az óra ketyegését. Azt hittem, megőrülök. Nem tudtam gondolkozni. Egy világ dült romba bennem. A megtagadás: nyílt állásfoglalás a szomálik mellett. Hogy megtámadnak, az bizonyos. Van rá ürügyük. Gyönyörűen fejlődő birodalmamra hozzam a csataordítást, a halálhörgést, a dögvészt? Nem; ezt nem tehetem. De próbáljunk még időt nyerni. Azt mondom:

— Harrington! engedd meg összehívnom a koronatanácsot, mert ez a birodalom ügye.

Harrington csak a fejét rázza, hidegen rámnéz és így szól:

— Császár, eddig eltelt három perc.

Hideg veritek gyöngyözött homlokomon. Gyorsan számítom, minő hadseregek vonulhatnak ellenem. Egyiptom, India, Marokkó, Tunisz, Erytrea és hol vannak még a fehér csapatok. És Abesszínia erdőkoszorúzta hegyei és televény rónái megérik a véráldozatot. Gondolataim örülten hajszolják egy mást, a vér az agyamra tódul. Letelt az idő. Harrington órájának fedele nagyot pattan, amint becsukja. Társaira néz. Ezek komoran intenek. Feláll, meghajlik és kéznyújtás nélkül indul kifelé.

Egy pillanatig értelmetlenül bámulok utánuk, majd hörögve tör ki tudómból a hang:

— Aláírom, aláírom!

Harrington hidegen megfordul, kigombolja kabátját, kiveszi az okmányt, elem teszi. A betűk táncolnak szemem előtt, de aláírtam.

Harrington üzletszerűen leitatta és így szólt:

— Az ellenokmányt holnap fogod megkapni.
Köszönöm.

—Mehajolt és elment. Én pedig álltam, mint akit főbeütöttek.

Odanyújt egy papírlapot Szolimánnak,

— Itt az ellenirat, olvasd.

Szolimán elveszi, olvassa. Gondolkozva néz maga elé, majd merőn Menelik szemébe:

—És meg fogod tartani?

—Szolimán, én keresztény császár vagyok és állítom, hogy az önzés nem, hatalmasodhat el annyira, — bármilyen előnyöket is biztosítson az nekem, — hogy jogot adjon egy szerződés egyoldalú felbontására. A műveletlen fekete császár még soha szerződésszegő nem volt és nem is lesz. Emlékezz, mit mond az alkorán: Nagy úr a tenger, nagy úr a vihar és nagy úr a döghalál; de legnagyobb úr az adott szó. Ez ellen nincs védelem.

—Akkor vége mindennek, — sóhajtotta lemondá hangozva Szolimán.

—Mindennek, mindennek! — mormolja a négus.

Teutu lázas szemekkel meredt maga elé, majd leborult és sírva fakadt.

— Úgy van! — szólt felállva a négus: — Most vége mindennek,

— Most!

— Igen, most nem tehetem kockára birodalmam függetlenségét. De el fog jönni az az idő, amikor Afrika fölött süvítve fog végigszágulni egy mindent porbatipró orkán, mely felszabadítja a népek millióinak lelkét és lefűjja karjaikról a rabbilincseket. És e felszabadult millió ember egetostromló bőséggel harsogja: Afrika az afrikaiaké! Es akkor nekünk a helyünkön kell lennünk, Jóéjt, fiaim. Isten veled, Szolimán. Jer, Teutu, fáradt vagyok,

Így szokott elmenni, ha egy tárgyról nem akart már többet beszélni.

Teutu felkelt és kezet fogott Szolimánnal, közben nyomott hangon dörögte:

— Keres más megoldást. Hátha később másfelől fúj a szél.

Szolimán a szemébe nézett, kezet csókolt és csak egy szóval válaszolt:

— Masallah.

Elbúcsúzva az alkirályoktól, lement a kerten keresztül és öszvérere ült. Már sötét volt és millió «sillag ragyogott az égen. Az öszvér csendesen lépdelt. Szolimán gondolataiba;merült.

Szegény, szegény szomálik! Törődnek ők önzéssel! Elintéznék ők a kérdést egyedül is, csak fegyverük volna. De ha nincs .

Vájjon a hadihajók csakugyan ott cirkálnak-e?...

Öszvére már a sátora előtt áll és kapar.

Csak az elősiető szolgákon veszi észre, hogy ott-hon van. Kilép a sátorából Abendstern.

—Isten hozott, Szolimán!

—Bocsáss meg, Abendstern, — szólt Szolimán leszállva öszvéréről, — hogy ilyen soká megvá-
rakoztattalak. Régen vársz rám?

—Negyed órája. No, de nem baj. Milyen volt a négus?

—Istenem, — felelte Szolimán vállatvonva, — mint mindig. Becsületes. Talán túlzottan is.

— No és hogy áll közös ügyetek a Szomáliákkal?

Szolimán éppen válaszolni akart, mikor belépett Hajlagorgisz a vacsorával.

— Most ülünk le és együnk, — szólt Szolimán, — azután mindent elmondok.

Szótlanul ettek. Abendstern észrevette, hogy barátja nagyon rosszkedvű. Mikor elvégezték a vacsorát, Hajlagórgisz leszedte az asztalt és kiment. Szolimán csibukra gyújtott, Abendstern szivarja és mind a ketten gondolkozva fújtak kék felhőket a levegőbe. Végre megszólalt Abendstern:

—No, Szolimán barátom, mondd el most, hogy as áll hát az ügyetek?

—Jól van, Abendstern, hallgass ide. Te az előzményeket mind ismered. Tudod, hogy én most miért jöttem ide. Tudod, mi a célunk! Most csak a mai koronatanács lefolyását fogom vázolni. Azaz még jobb lesz, ha a négus szavait idézem szószerint. Ha nem értesz valamit, kérdezz!

És azzal elejétől végig elismételte Menelik szavait.

Abendstern — a fordulatoktól meglepetve többször elugrott. Izgatottan sétált a sátorban, majd újra leült, feszült figyelemmel hallgatva Szolimán előadását.

Ez végre elhallgatott: nincs tovább.

Egymással szemben ültek, mélységesen hallgattak és gondolkodtak.

Az asztalon égő gyertya lobogó lángja élesen rajzolta ki mind a két férfi alakját a sátorfalon. A közeli patak vízesésének zúgása most idehallatszott az éj csendjében. Egy, az entollói hegy cserjésében lappangó hiéna rekedt ordítása összevegyült a kórusban vonyító komondorok hangjával. A tábor szélén álló eukaliptuszfa sötét lombjába beleszállt egy bagoly, kacagó hangja messze elszállt. A szomszéd dombról válaszolt reá társa. Abendstern megtörte a csendet:

— Te, Szolimán, a szomálik nem bírják saját erejükből megkezdeni a harcot?

—Ó, igen! sőt le is tudnák folytatni. De ehhez tízezer darab fegyver kell.

—Azt meg lehetne esetleg szerezni, — szólt Abendstern, — ha kissé veszedelmes is. És ha a függetlenség kivívása sikerült, mi volna az, ami ez új ország fejlődését — vagy legalább fennmaradását — biztosítaná?

—Végeredményben csak valamely európai állam protektorátusa, — mondja gondolkozva Szoli-mán.

Soká csend, Abendstern rágyújt egy új szivarra. A füstjével megjön látszólag az ő hangja is; kérdi:

— És az egyesült hatalmak elismerik ez ország protektorátusai? Nem hivatkoznának szerzett jogokra?

Mielőtt Szolimán választ adott volna, soká gondolkozott Szolimán, majd megszólalt:

— Nem hiszem, hogy nagy dolgot csinálnának belőle. Ha az a szomáli törzsek óhaja, ha az ország nyugodt fejlődését biztosítaná, ha annak az államnak megfelelő a hadi ereje; és legfőképpen azért, inert a szomáli homoksivatagokért nem érdemes háborút viselni.

Abendstern eldobta a szivart, felkelt és gondolkozva járt le s föl a sátorban. Szolimán füstfelhőbe burkolta magát. A sétáló egyszerre megállt előtte és így szólt:

— Te, Szolimán! Én ismerek egy nagyhatalmat, amelyiknek gyarmata nincs, hajóhada van és amelyik, azt hiszem, örömmel elvállalná a protektorátust a szomálik fölött.

Szolimán abbahagyta a füstölést és fürkészve nézett Abendsternre:

—Melyik volna az?

—Az osztrák-magyar monarchia.

—Szolimán hatalmas füstfellegeket fújt ki pipájából és mereven néz az előtte álló Abendsternre.

— És a monarchia elfogadná? — kérdi. Abendstern vállatvon:

— Én azt hiszem, el.

Szolimán ránéz, majd így szól:

— Abendstern, te már gondolkoztál ezen a kérdésen. Mondd el, hogy gondoltad.

Odahúzza székét közvetlenül Abendstern mellé és félhangon elkezdenek tárgyalni.

Tárgyalnak, tervezetet írnak.

Néha összekülönböznek, aki megharagszik fel-

kel, egyet-kettőt sétál és újra leül. Pihenés nélkül dolgoznak egészen hajnalig.

Reggelre megvan az egyezség és a tökéletesen kidolgozott terv. És mikor a nap első, még fázékony sugarai előzőnlík Addis-Abebat, a két férfi a sátorban kezefog és Szolimán így szól:

—Jól van, Abendstern barátom. Megcsináljuk úgy, ahogy megbeszéltük. Add ide a bécsi címedet, hadd írrom fel.

—Josefstädterstrasse 77. II.

—És ti meddig maradtok még itt? — kérdi Szolimán, közben írva a címet.

—Én azt hiszem, Höhnel még egy hétig pihen.

—Én, — mond Szolimán, — még ma elutazom Berberába, hogy Ramazan utáni holdtöltére még odaérhessek. Akkor van ott Mad mollah elnöklete alatt a szomáli bizottság nagygyűlése. Előadom nekkik tervünket és biztosra veszem, hogy elfogadják. Te nyolc hét múlva Bécsben vagy, előkészítéd ott az ügyet. Gondoskodsz róla, hogy az újságok mentül több, a Szomálföldet ismertető közleményt hozzanak. Jó volna, ha valami tudós az Urániában előadást tartana róla. Úgy-e, értesz engem?

Abendstern csak a fejével int.

— Én, — folytatja Szolimán, — körülbelül három hónap múlva érkezem Bécsbe. Most már nem fekszem le, hanem azonnal elmegyek Masasához, értesítem őt a történekről. Félrehúzza a sátor ajtófüggönyét és kikiált: — Hajlagorgisz!

Ez futva közeledik és megáll a nyílás előtt.

— Nyolc órára az egész karaván fel legyen pakolva indulunk. Most az öszvéremet. A viszontszontlátásra, Abendstern, nyolc órára itt vagyok, hogy elbúcsúzzam tőletek.

V. FEJEZET.

Melyből megtudjuk, mi történt Berberában Kilib Káza karavánszerájában és mitől fehéredett meg egy éjjel Robinaux fölmérnök haja.

Berberában nagyvásár van, a Ramazan utáni vásár. Ez eltart vagy két hétig.

A csarzia hullámszik az eladók és a vevők, no meg a bámész szájtatók tömegétől.

Itt cserélnek gazdát India és Afrika kincsei.

A karavánszeráj tömve van és még folyton érkeznek magasan megrakott teve- és öszvérkaravánok. A kikötőben sorban állnak a parti vitorlások; odébb a sárkányfejekkel ékesen felcifrázott dzsunkek, melyekben Kína selymét kínálja megvételre a lelógó varkocsú, ferdeszemű kalmár. Ahány népfaj nevezi otthonának a Himalája és Ukereve-tó között, az itt mind megtalálható. Hegyes fővegű csecsencek, parzik, fehérturbános hinduk összevegyülnek az olajbarna jaffai zsidóval, fallfasatával, amharával és mindezek egész természetesnek találják, hogy a szomáli danakil oromó ruházata csak az a strucctoll, amelyet a hajában lenget a szél.

A vitézkötéshez feltűnően hasonló mechdrul írásgyegyekkel díszített világossárga öveket a krimi tatárok, a piros bőrből készült szironyosakat a csecsencek árulják; a tibeti kecske gyapját, Brussza selymét a hindu; Harrár kávéját, nagy köteg strucctollakat a szomáli; Abesszínia elefántcsontját, rőt-sárga oroszlánbőreit, aranyporát az amhara kínálja. Kis asztalkájuk előtt rezgő szakállú, vén zsidók, mintha a biblia alakjai elevenednének meg előttünk. Mind pénzváltó. Ugyan ravasz róka legyen az, akit a váltásnál itt nem rövidítenek meg: forgalomban lévén a török oszporától az indiai rúpiáig minden pénznem.

A sikátor szegletén indus kígyóbüvölők táncoltatják agyonkínzott hüllőiket. A bámész nép sűrű tömegben állja őket körül. A gyűrű csak olyankor ritkul, ha tányérozni jön. Odébb a falnak támaszkodik egy fakir. Szemét lehunyja és egy lábon áll, mint a gólya. Ábrázatát belepik a legyek, de egy arcizma sem rándul. Így áll már egy hete.

Ismerőst fedezünk fel. A fakírt bámuló tömeget kerüli el Szolimán, aki egy magas, nagytermetű, törökruhás férfi társaságában járja be a vásárt. Most hagyták el a piláf sütők utcáját és befordultak a csarziába. A Szolimán társaságában levő férfi Nedzsile effendi, e város vásárbírája, különben igen kegyes és békességes muzulmán és jó családapa. Alakjára nézve igazi Herkules. Vállai aránytalanul szélesek és izmaiban olyan erő rejtőzik, hogy a szultán nevenapján egy hatfontos ágyút vállára vett és ott süttette el. Vidám baráti körben piasztereket harapdál ketté és lópatkókat tör darabokra. Szerencse, hogy e mellett az erő mellett a legnagyobb gyöngédesség lakozik benne.

Reggel óta bolyonganak a vásárban és bizony a nap már nagyon magasra kúszott, úgy hogy kezdett a hőség tűrhetetlen lenni. Aztán meg a nézésben is elfáradtak.

Körülnéznek s meglátnak nem messze egy hűvösen tartott kafanát. Egyszerre irányítják feléje lépésüket. Leülnek a kafana gyékényére, szó nélkül letéve maguk elé oszporájukat. Ugrik a kavadzsia a barna itallal és melléjük teszi a vízpipát. Nedzsile rágyújt.

Szolimán bizalmatlanul pislant a kétes tisztaságú borostyán szívókára és inkább nem pipál.

Nedzsile nagy füstgomolyt fúj; mind a ketten nézik az előttük hömpölygő tömeget.

Balra egy emberséges muzulmán sarukészítő, nagy kopácsolással ver sarkat egy vörös szattyán-

papucsra. Jobbra egy fekete szemű örmény asszony sárgaréz kávédarálókat árul. Ez már előkelő üzlet.

Szemben, — az utca túlsó oldalán, — nyitott sátrakban, förtelmes vénasszonyok olajba sült tengeri halat árulnak. A légvonat néha idehozza az égett olaj bűzét.

Egy-egy sárga saruban sétáló török asszony végzi bevásárlásait, de itt már mindenik arcát fered-zse takarja.

A túloldalon, — ahol legjobban odatűz a nap, — egy barnaképű, réveteg nézésű fiatalember ül a földön és sakkozik. Ez nem lepne meg senkit, de különös, hogy egyedül játszik.

Szolimán figyel.

Időnkint bárgyún mosolyog, összedobja a figurákat, majd újra felállítja. Nem érdekli a körülötte zajló sokaság.

A kavadzsia észrevette, hogy Szolimán figyel a játékost. Közelebb jön, vendégei mellé áll és ő is azt nézi. Nem szól, de várja, hogy kérdezzék.

Téved, mert Szolimán csak néz és hallgat.

A kavadzsia nem bírja tovább, ő töri meg a csendet.

—Láttam én ezt, — mond és a fiúra mutat, — mikor még büszke paripa táncolt alatta. Nem is oly régen még Miad mollah — kit Allah soká tartson meg — legjobb katonájának tartotta.

—Úgy, — szól Nedzsile, — mi történt veled?

A kavadzsia körülnéz és miután látja, hogy új vendég nem mutatkozik a szemhatáron, leül a gyékényre vendégei mellé és elkezd mesélni.

— Látod Effendi, ezt csinálja az emberből az iblisz. Te tudod ugyebár, ki az a Mad mollah? Harcban bátor, mint az oroszlan; a divánban ravasz, mint a kígyó; a katonáival szemben kérlelhetetlen szigorú. Fegyelmezetlenséget, gyávaságot nem tűr és ha észreveszi, hogy valaki többre becsüli e silány földi létet, mint Mohamed paradicsomának boldogságát, — irtó

zatos kegyetlenséggel büntet. És ez így van rendjén, mert Allah rendelte.

— Ezelőtt hat holdtöltével Mad mollah szomáli csapatai Mogdisu városát fogták körül. Hasszán, — ki előtted sakkozik, — nyolcad magával a Vebi Szebelenli folyamat szegélyező bozótba volt elrejtőzve és figyelte, hogy az olaszok nem vonnak-e össze aszkari csapatokat. Kikerestek a bozótban egy dombot és arról látatlanul ügyelték a karavánutat.

Nem mutatkozott semmi.

Heten igazhívó szomálik voltak, a nyolcadik keresztény amhara.

Teltek az órák.

Már az esti madarak danájától visszhangzott a bozót, mikor Aftagorgisz, az amhara, burnusza alól vigyorogva húz elő egy tökkobakot, jóféle durrapálinkával telve. Mint nemes paripának, tágultak orrlukaik, mikor az ital illata feléjük szállt.

Aftagorgisz kéjjel szívja be a finom illatot, majd lassan kortyolva iszik és azután egyik bajtársának nyújtja. Ez körülnéz, hogy Mohamed nem leselkedik-e rá a tövisbokrok között. Nem lát semmit; ez megnyugtatta és nagyot húz belőle. Ivott ez is, mindenki. És ittak másodszor is, harmadszor is. Szemeik már ragyogtak, a pálinkában lakó dzsinek elkezdtek velők ingerkedni. Sötét is volt, nem is láttak semmit, unalmas volt. Az egyik nagyot ásított, majd megszólalt:

— Mondanék valamit: nyolc ember éppen annyit lát, mint négy. Miért ne feküdnénk le négyen?

Nem sokat vitatkoztak és a szót tett követte. Négyen a homokba feküdtek és nemsokára egyenletes légzésük mutatta, hogy a Majmuna tündéresszonv vette őket pártfogásába

Négyen kötelességtudóan tovább örködtek.

Hasszán, Aftagorgisz és még két szomáli feszült figyelemmel kémlelte a szemhatárt. A sötétség mind nagyobb lett, a szempillák mind nehezebb-

bek. A kobakban volt még egy kis ital. Finom, jó pálinka, — gondolja magában a két szomáli, még füge és datolya is van belefőzve. Azért is olyan jó. Hja, az amharák tehetik, — gondolják, — mert nekik más Istenük van.

És a dzsinek addig izgatták őket, míg megitták a maradékot.

Sokáig néma csend volt, csak messziről huhogott egy bagoly, vonított egy sakál. Végre az egyik megemberelte magát és így szólt:

— Halljátok! itt két ember ugyanazt a szolgálatot teszi, mint négy. Miért ne feküdhetne kettő le? Beleegyezően bólintottak, mire két szomáli lefeküdt.

Hasszán és Aftagorgisz maradtak.

A buckasor mögül előbujt a félhold. Fehér fény elhalványította a csillagokat.

Hol egy hiéna ordított, hol a Vebi Sebebendi medrében böngött egy ártatlan víziló.

Hol Hasszán ásított, hol Aftagorgisz.

Az ásítások mind sűrűbbek lettekj Kettőjük közül megszólalt az utóbbi:

— Két ember csak annyit lát, mint egy. Szóval egyikünk fölösleges. Mindegy, hogy te állsz-e őrt, vagy én. Úgy-e?

Hasszán vállat vont és bevallotta, hogy ő szimtén ugyanezen a nézetten van, de azt ajánlja, üljenek le sakkozni és a nyerő ledől, míg a vesztes örködik.

Aftagorgisz elsmerte, hogy ez igen jó gondolat.

Mindjárt hozzáláttak a terv kiviteléhez.

Elsimítették a homokot, a lándzsa hegyével négyszöget rajzoltak, felosztva azt hatvannégy kockára. Királyt adott a vackor, figurákat a farkasceresnye, meg a galagonya. Megkezdődött a játék.

Játszottak a legnagyobb gyönyörűséggel.

Hol az egyik felé hajlott a szerencse, hol a másik volt a ravaszabb. A szesz jobban izgatta Aftagorπισzt; egy meggondolatlan húzás után elveszítette a

királynéját és látta, hogy két lépéssel matt. Hasszán, aki eddig hallgatott, most megszólalt:

—Komám! látom, téged a dzsinek nagyon ingerelnek. Nem vigyázol.

—Igazad van. Álmos vagyok.

—A játszmat pedig én megnyerem.

—Igaz, — sóhajtott lemondóan Aftagorgisz. Hasszán egy darabig tusakodott magával, majd megszólalt:

—Tudod mit, Aftagorgisz! Ha vétkeztem Mohamed parancsa ellen, hadd bűnhődjem. Majd én öröködöm helyetted.

—Az bizony jó lesz, — mondta vigyorogva Aftagorgisz, — áldjon meg érte az én istenem. Oldalt dült, burnuszával betakarta a fejét és nonsokára emberül horkolt.

Hasszán felállt, karjára vette fegyverét és figyelt.

Aránylag elég világos volt, mint sárga szalag, kígyódzott a hegyoldalban a karavánul. Nem látni semmi mozgást. Csak a folyam felől hallik a bozót recsegve-ropogva törése; bizonyosan valami csatangoló leopárd megriasztotta a békésen legelő vízilovakat és azok menekülnek. Most elérték a vizet, mert megszűnt a zaj.

Hasszán csupa fül; annál éberebb, mert egyedül tudja magát. Nem „akarta“ beismerni, de érezte, hogy tagjai elnehezednek. Gondolta magában: — Tudta azt jól Mohamed, hogy miért tiltja el az igazhívőnek a szeszt. Lám a dzsinek most már a te füledbe sugdosnak: Nem mindegy az: állsz-e, vagy ülsz? A szemed csak úgy lát; a füled épp úgy hall...

— Ez igaz! — mormogta magában Hasszán és leült.

Ültében aztán tovább bölcselkedett.

Sötét van: tehát nem látok örökdnöm a füleimmel kell. Hát akkor minek tartsam nyitva a szememet?

És lehunyta először az egyiket, azután a másikat. Magában folyton ismételve: — Nem alszom el, nem alszom el.

Feje lekonyult és . . . elaludt.

Már jóideje mélyen aludt, amikor valami neszre felriadt.

Fegyveréhez kapott: egy lovas állít előtte.

Szíve verése elállt, midőn megösmerte a Mad mollaht. Felugrott és reszkető térdekkal állt előtte. Ez hosszan nézett reá, majd felköltette az alvókat. Hangja éles, mint a kard, amikor megkérdezte:

— Miért aludtok?

Néma csend. Végre Hasszán megemberelte magát és Tátva, hogy itt a tagadás nem-segít, bevalotta őszintén, hogy a pálinka dzsmjei tették őket csúffá. Elmondta a sakkjátszma történetét. A mollah komoran hallgatta és azonnal leváltatta őket.

Reggel előtte állt mind a nyolc.

Sokáig gondolkozva nézte őket, ritka fekete szakállát simogatva, amíg kimondta az ítéletet.

— Megérdemelnétek mindnyájan a halált. De mert úgy szerettek sakkozni, ám lássuk, küzdjétek meg egymással. Aki győz, annak bűne megvan bocsátva; a veszteseknek Azrafíl angyalai trombitálnak.

A kíséret tagjai előhoztak négy sakktáblát és leültek egymással szembe. Mindenik örült az ítéletnek. Arcukról lerítt a remény. A játszma nagy díja ügyesebbé, elmésebbé tette őket. Az első játék hamar befejeződött. Négy veszítő sápadtan hátravánszorgott és hamarosan fegyverropogás jelezte ügyük elintézését.

A győztesek új küzdelmet kezdtek.

Ravasz megfontolással, váltakozó szerencsével folyt a játék. De bevégeződött. Kettő győzött, kettő elbukott.

Hátravezették őket. agyonlőtték.

Most már csak Hasszán és Aftagorgisz maradt, a két legjobb játékos. Hírük ismert, ameddig igaz-

hívók laknak. Még azon túl is Higgadtan, szenvtelen arccal kezdtek a játékhoz. Ismerték egymás fogásait, hiszen sokszor ültek együtt a sakktábla mellett. Minden húzást alaposan meggondoltak és egy-egy ravaszabb a bámulat moráját váltotta ki a nézők seregében. A figurák ritkultak, elhullt hol egy bástya, hol egy ló; de az ütközet még nem dőlt el. Ekkor Hasszán elhalaványodott, mert észrevette, hogy ha Aftagorgisz egyik tornyát föláldozza, őt a következő lépéssel mattá teheti. Ha amaz nem veszi észre ezt a húzást, ő győzött. Kémlelve néz reá, csak úgy a szeme szögletéből; a szeme villanása elárulja, hogy észrevette. Aftagorgisz összeráncolja homlokát és sokkal tovább gondolkodik, mint az előző húzáson. Végre megtöri a csendet.

—Te Hasszán! hány gyermeked van?

—Négy, bajtárs.

Sóhajt, majd lehajtja a fejét. Ajkai mozognak, mintha imát mormolna. Bevégezte és keresztet vet. Megszólal Aftagorgisz:

— Te jó pajtásom voltál mindig, Hasszán. És kétszer mentetted meg az életemet. Én nem felejték.

Hasszán csak búsan int a fejével.

Aftagorgisz kissé reszkető kezét nyújtja a figurák után. Pillanatig haboz, de gyors elhatározással nem áldozza fel a tornyot, hanem egy lóval mozdul.

— Sakk matt! — hangzik a nézők sorából.

Hasszán győzött.

Aftagorgisz megszorítja maga elé meredő barátja kezét, feláll, majd lassan, méltóságteljesen megindul a kísérő fegyverek között.

Egy lövés dördül el: véget ért a játszma.

Hasszán csak ül tovább a sakktábla előtt és révetegen néz, reszkető kezekkel húzogatja előre-hátra a figurákat.

— Felkelhetsz, — szól Mad mollah, — adj hálát Allahnak, hogy életben maradtál.

Hasszán ülve maradt és tovább játszott. Meredt,

üveges szemében nincsen élet, keze tétován reszket. Játszik egy láthatatlan ellenféllel.

Az utolsó húzás alatt elvette eszét az Iblisz.

A kavadzsia elhallgat. Szolimán érdeklődéssel nézi az ifjút, míg Nedzsile nagy füstfelhőt fújva, csak ennyit mond reá:

— Masallah.

A némaságot Szolimán kérdése törte meg:

—Van-e sok dolgod, Nedzsile?

—Nem mondhatnám! — felelte ez. Ha nem volnának itt a varkocsos kínai kutyák, alig akadna dolgom. Aztán — és egy nagyot szippantott szopókájából — még sok dolgom van a görögökkel is.

—Úgy-e, — kérdezte Szolimán, — te jól ismered Berbera külvárosait is?

—Itt születtem, ismerek minden házat.

—Tudod-e, hol van a Kilib Ráza karavánszerálya?

—A Kilib Ráza karavánszerálya? — ismételte élénken Nedzsile, — a Zeila felé vezető úton. Az utolsó ház a sivatag szélén. De ott nem valami fényes ellátást találsz, csupa szegény szomáli száll meg benne.

—Igazán? — kérdezte Szolimán; — egy üzletbarátom van ott megszállva. Úgy-e, az a Zeilai-út, ahol az inglek kaszárnyája van?

—Az, — felelte Nedzsile, — de azt hiszem, már itt az ideje, hogy ebédelni menjünk. — És egy utolsó füstgomolyt bocsátva ki, lassan felkelt. Elköszöntek az emberséges kavadzsiától, elbúcsúztak egymástól és mindegyik szállása felé indult.

A vakító, perzselően forró nap már eltűnt Habes bércei mögött és a tikkasztó hőséget — az Indiai-óceánról jövő — kellemes, langyos esti szellő váltotta fel. Szolimán lassan lépegetett a poros utcán. A tolongás, zsivaj már nemi oly nagy, mint reggel. A sátrak már nagyrészt zárva vannak, csak az élelmiszerárusoknál hangos az élet. Az eltikkadt emberek

házaik előtt ülnek és beszélgetnek. Elmegy az inglézek kaszárnyája előtt és benéz. Csend van, nem lát senkit, csak egy árva őrszem unja magát a kapu előtt. Az úton tevékaraván jön. Ez csak Wollóból jöhet, — gondolja magában.

A kikötő, árbocerdejével, idelátszik.

Ott van egy kis élénkség, mert megérkezett az adeni hajó. Holnap reggel indul vissza Dzsibuti érintésével. Már megkezdődött az utasok kiszállása.

A házak mind kisebbek és a kertek nagyobbak lesznek. De egyszerre azok is elfogynak, helyet adva nagyon silány kölesvetésnek. Lassan sétálva idáig ért Szolimán. Előtte jó puskalövésnyire van még egy nagy, földszínű épület. Bizonyára ez a Kilib Ráza hotelje. Csak most vesszük észre, hogy mintegy száz lépéssel hátrább, Hajlagorgisz lépdel nagy lassan. Senki sem gyanítaná, hogy összetartoznak.

A városon kívül megáll Szolimán és bevárja Hajlagorgisz!. Rámutat az épületre és kérdi:

—Ez az?

—Ez, uram, — feleli a kérdezett, — de menjünk csak túl rajta, majd a hátulsó ajtón megyünk be.

A szürkület itt nagyon rövid és néhány perc alatt sötét lett, leszállt az éj. Hosszan, vontatottan szólal meg a hajó gőzkürtje, jelzi, hogy a tevék jöhetnek rakodni. Kigyulladnak a város lámpái és a gőzdaru zakatolását idáig lehet hallani.

Szolimán megáll és körülnéz.

Ma van az összejövetel napja, melyre az Adalmocsár szigetén, Hamu varázsló kunyhója előtt, hívta meg a Mad mollah küldöttje, a Guru, a szomáli törzsek megbízottait.

— Éppen jókor érkezünk, — szól Szolimán, — most kel a hold.

Elérik az épületet.

Olyan, mint minden karavánszerály. Ajtaja nyitva és hangos beszéd, dalolás, nevetés hangzik. Most elmennek az udvar nyitott kapuja előtt. Be-

néznek. Négy-öt tűzrakás pislog, melyet mezítelen szomáli hajcsárok ülnek körül. A földön kérődző tevék és öszvérek fekszenek. Hol az egyik hallatja a hangját, hol a másik. A tüzek füstje nehéz, alacsonyan szálló: fojtó bűzén érzik a trágya szaga.

Ez Szomáliország tüzelőanyaga.

Tovább mennek egy embermagas fecskerakással mellett. Ennek a végében áll egy világos burnuszu magas férfi. Arcvonásait nem világítja meg a még alacsonyan járó hold. Figyelmesen nézi a két közeledőt. Ahogy azok odaérnek, Szolimán azonnal felismeri és mélyen meghajolva, jobb kezét homlokára téve rebegi:

—Szálam, szálam!

—Szálam, szálam! — válaszol az idegen, most már ő is felismerve az előtte állót. Szeretettel megölelik egymást.

—Mikor érkeztél?

—Tegnap — és te?

—Két napja, de — mond nevetve — nem mutatkoztam a városban, hogy valaki fel ne ismerjen. Az idegen nem más, mint Mad mollah, az imi-í győző, az angolok esküdt ellensége. Ugyan jól teszi, ha a városban nem sokat mutatkozik, mert kétezer frank van a fejére kitűzve.

Kart karba öltve megindulnak a vetések között kanyargó ösvényen.

Hajlagorgisz szó nélkül leül a földre.

A mollah megszólal:

—Hát voltál Addis-Abebában?

—Voltam.

—Beszéltél a négussal?

—Beszéltem, — feleli a földre nézve Szolimán.

—És? . . . — kérdi most már idegesen a mollah.

Szolimán vállat von, szemébe néz, majd így szól:

— A valót úgyis meg kell tudnod. Hát hallgass ide!

Megállnak egymással szemben. Szolimán körül néz és meglát egy árokpartot.

— Menjünk és üljünk le. Mindent úgy fogok elmondani, mint a négus. Lehetőleg ugyanazokkal a szavakkal. Te ne szólj közbe, csak várd be a végét. Ha befejeztem, elmondom neked az egyetlen megoldást.

Elmondta az egész koronatanács lefolyását. Sem hozzá nem tett, sem el nem vett belőle semmit. A mollah fejét két könyökére támasztva, tűzben égő szemeit le nem vette róla és hallgatott. Csak akkor szisszent fel, mikor Harrington szavait ismételte. Azután sokáig csend. Nem hallatszik semmi, csak a közeli kölesvetésben ver egy fűrj. Végre a mollah nagyot sóhajt.

— Talán igaza van a négusnak . . . Hiszen — folytatja keserűen — az a tűzláng, ami tizenkétmillió szomáli szívében ég, az még nem ok arra, hogy a bölcs négus kockára tegye saját birodalma függetlenségét. De te azt mondd, hogy más megoldásod volna. Mi az?

Szolimán egy, az árok fenekén kúszó gilisztát tol szelíden botjával odább, majd így szól:

—Mad mollah! úgy-e régen ismersz?

—Igen, Szolimán. Régen és jól.

—Te nem tételezed fel fel rólam, hogy azért segíték nektek, hogy magamnak anyagi előnyöket biztosítsak.

—Nem, Szolimán. Te a szegény, nyomorult szomálik ügyét mindig szeretettel szolgáltad. Áldjon meg érte Allah.

—Jól van, mollah. Amit én neked most mondok, azt jól átgondoltam. Előbb azonban engedd meg. hogy én intézzek hozzád néhány kérdést.

—Jól van, Szolimán!

—Vegyük azt az esetet, — kezdi Szolimán, —

hogy a szomáli népnek sikerül kivívnia szabadságát. Neki államalkotó képessége még nincs. Ki fogja az országot berendezni és kormányozni?

—Értem a kérdést, — mond a mollah: — Szomálország még egy évszázadig más nemzet protektorátusa nélkül nem tud fennállani.

—Jól van, mollah! most jön a második kérdés: Képesek volnának-e a szomálik kívülről nyújtott katonai segítség nélkül szabadságukat kivívni?

—Huszonegy óra alatt, ha tízezer löfegyvert kapunk!

—Jól van, — mondta Szolimán, — én tudok egy nagyhatalmat, amely hajlandó volna fegyvert adni. Én leszállítanám azokat a Rasz Aszir fokig és a Medudda földnyelvnél raknánk partra. Itt nem kell a vöröskabátosoktól félni. Ezért viszonzásul ti, mihelyt szabadságotokat kivívtátok, kitűzitek a nagyhatalom zászlaját és kéritek a protektorátusát. Hogy az egyesült hatalmak mit csinálnak, azzal nem törődtek. Haddal nem támadhatnak reátok, attól megóv a sivatag. Ám tiltakozzanak, az nektek mindegy. És ha erélyesen kéritek, sőt követelitek, akkor előbb-utóbb el fogjátok a protektorátust nyerni. És akkor semmi sem áll annak útjába, hogy Szórnál nyugodtan fejlődhessék.

Szolimán bevégezte, elhallgatott. A mollah felállva, élénken kérdezte:

—Melyik volna az a nagyhatalom?

—Az osztrák-magyar monarchia.

—Amelyiknek császára az agg Ferenc József?

—Az! — mondta (Szolimán, az! — És elmondta az egész tervet, amelyet Abendsternnel még Addis-Abeában készítettek. A mollah újra leült és anyyira elmerültek a tárgyalásba, hogy bizony a telihold már az ég legmagasabb pontján állt, mire bevégezték. Utoljára kérdezte a mollah:

— És te, Szolimán?

— Én leszek a független Szomál első kormányzója.

A mollah bólintott: — Rendben van!

—Én hozom — mondta Szolimán — a kérdéses nagyhatalom előzetes beleegyezését, hozom a fegyvereket és hozom az első független szomáli miniszteriumot, miután itt megfelelő embereket nem tudok kapni. Jól lesz így?

—Jól, — fölelte a mollah, — jól lesz! Így, Allah segítsen, hogy tervedet minden akadály nélkül keresztülvihesd. De most induljunk — mondta felkelve, — mert a pincében várnak reánk a törzsek küldöttei. Még pedig már régen. Ismertessük meg velők a megváltozott viszonyokat.

Lassan megindultak a kölesföldek között gyógyzó ösvényen a kertajtó felé. A közeli nádas, sasos érből nagy hápogással, szapora szárnycsapásokkal rebbent fel egy megriasztott gácsér, bizonyosan valami halkam lépő cibetmacska jutott nagyon közel fekvőhelyéhez. Közvetlen a kerítés tövében recsegve szólt két haris. Elérik Hajlagorgiszt, aki még mindég a földön ül. Némán kel fel és csatlakozik hozzájuk. Egy keskeny ajtóhoz érnek. Megszólal a mollah:

— Engedd meg, hogy én menjek elől, mert ismerem a járást.

Belépnek; egy kertben találják magukat. Bokrokkal szegélyezett ösvényen mennek alig száz lépést, ott lábuk előtt sötét üreg tátong. A hold megvilágítja elejét és a homályban néhány lépcsőfok tűnik elő.

A mollah lelép. Szolimán és Hajlagorgisz utána. Talán tíz lépcsőt kellett lefelé menni és azután vízszintesen vezetett tovább a sikátor. Ez már nem volt sötét, mert világosságot a szomszéd helyiségből kapott. Mikor Szolimán odaért, rögtön tudta, hol van: egy régi török katonai sütőházban. Hagytak ilyen emléket a törökök sok helyen. Ezek a török katonai

sütőházak szilárd téglapületek voltak. Ráérték jól megépíteni, hiszen itt uralkodtak vagy három évszázadig, ők tették mohamedánná a szomálikat, kik még mindég szeretettel emlékeznek rajok vissza. Berbera az egyiptomi kalifa alá tartozott. Mikor aztán a török beteg emberré vált és el kellett innen mennie, itthagyták ez építményeket egészben. Elvinni nem lehetett, összerombolni kár lett volna.

A megvilágított helyiség nagy körönd volt, amelyben köröskörül számtalan másfélméter magas, bolthajtásos kemenceszáj tátong. Hajdan ezeken belül sült az illatos kenyér, most pedig ugyanannyi vendégszoba. Egy meg van hagyva tűzhelynek, most is az lobog benne. Ennek a lángja világítja meg az egész helyiséget.

Benn a köröndben sokan vannak.

Ha megszokja szemünk a folyton változó, táncoló világítást, egyiket a másik után felismerjük. Hisz mindenki itt van, akivel már Hamu kunyhójánál találkoztunk.

Itt van Kirr és Guru; odébb — erős vitában — Abdurraman és Keif. Durham és a mellette ülő Jef fet csibukoznak, míg utánok következik — és magába mélyedve némán ül — Omár, az isszák hős vezére. És íme — csodák csodája — itt van, aki már ötven éve nem hagyta el szigetét: Hamu, a nagy varázsló. Most már tényleg nagy dolgoknak kell történni.

De mennyire másként fest mindenik, mint utolsó találkozásunkkor. Nyoma sincs lándzsának, vizilóbőrpajzsnak, hadifestésnek. Legtöbbje tevehajcsárnak van öltözve és csak vállukról lóg le egy fehér lepel. És egyiknek sincs a hajában strucctoll. Maga a Mad mollah békés arab üzérnek látszik. Amint a mollah belépett, felkelitek és mélyen meghajoltak. Az fejével biccentett és röviden szólt:

— Hajlagorgisz, maradj az ajtónál.

A körönd közepén szőnyeg van kiterítve. Nagy

körben foglalnak helyet. A mollah baljára ül Szolimán. Ki-ki elhelyezkedik, egymást nézik és nem hallatszik más lárma, mint a kölesszalma lobogása. Körülnéz a mollah és kérdi:

—Nincs senkinek jelteni valója?

Omar sejk felkapja a fejét és így szól:

—Nekem van.

—Szólj, Omár!

—Mad mollah, te tudod, hogy a frenkik az iszszak területén keresztül vezetik a vasutat. Én személyesen voltam nálok tiltakozni. Meg sem hallgattak, a szemembe nevettek. Erre én a törzs székhelyén megüttetem a lármadobokat, összesereglettek a harcosok. Tudtuk, hogy szombat este a frenkik legnagyobb része a tüzet okádó Ada-Gallába megy. Megtámadtuk tehát aznap éjjel a Vebi Szidara mellett levő táborukat. Teljes győzelmet arattunk volna, ha valamely előttünk érthetetlen módon nem értesítik támadásunkról az Ada-Gallaiakat, kik azután a vasszörnyetegen segítségükre jöttek. Erre mi kénytelenek voltunk visszavonulni, ők veszítettek aszkari katonasággal együtt legalább száz embert, mi körülbelül háromszázat. így volt. Elhallgat.

—Mikor történt ez? — kérdi a mollah.

—Ezelőtt öt nappal. Én egy órával ezelőtt érkeztem.

—Úgy, — mond gondolkozva a mollah, — itt még az eset nem ismeretes. Derék dolog volt, — kezét nyújtja. — Már nem Kurba a székhelyetek?

—Nem, mollah, — felmentünk az Adal-mocsár mellé.

Mindenki elismerően morog.

— Senki más? — kérdi a mollah, körülnézve.

Néma csend. Végre megszólal ő maga.

— Szomál törzseinek küldöttei. Tudjátok mindannyian, miért jöttünk ma itt össze. Utolsó összejövetelünk helye Dzsibuti volt. Ott határoztuk el, hogy azt a nagy, azt a szent küzdelmet, melyet apáink

egy évszázadon át folytattak a betolakodó idegen fajzat ellen, mi is meg fogjuk kezdeni.

Ez a kezdet megtörtént. Ogaden aranysárga homokján, Mogdisu oázisában és amint most Omár sejktől hallottátok, a Vebi Sidara mellett bőségesen lakmározhatnak a dögevők a frenki és aszkari tete-meken. Bajtársaim! ez csak a kezdet. . .

Szövetséget terveztünk a leghatalmasabb tekete császárral, akinek birodalma címerében oroszlán van. Allah nem akarta, hogy sikerüljön. És miért dőlt dugába? hallgassatok ide! — És szószerint ismetelte Menelik szavait.

A hallgatóság arca mind komorabbá válik, a bizakodás lassan helyt ad a néma kétségbeesésnek. A mollah hangja reszket és amikor mindent elmondott, lassan, csüggedten lehajtja a fejét. Sokáig néma csend. A tűzön sem lobog már a szalma lángja, lassan homály borul a körben ülőkre.

Ezt a nagy csendet Hamu reszkető hangja töri meg:

— Mad mollah! Egy félszázadig nem hagytam el szigetemet. Mielőtt újra emberek közé léptem, leborultam a kunyhóm mögötti sírhalomra, mely egy hazájáért halt nemzet porladó csontjait riejti magában. Hangos szóval hívtam Bál-t, e föld istenét és őt kértem fel ítélő bírónak, döntse el: ki nevezze e földet hazának: a szomáli-e, avagy a frenki? Bál isten válaszolt: Ez a föld „hazát“ ad annak, aki őt szereti és aki — ha kell, — meghal érte és sírhalmot a közönyös idegennek.

Elhallgatott.

A mollah folytatta:

— A négus határozatába bele kell nyugodnunk. De Allah nagy és hatalmas, akkor nyújtja segítő kezét, mikor legnagyobb a baj. Segítő keze most Szolimán, aki kétségbeesett helyzetünkben megoldást talált. Én tervét megfontoltnak, szavait bölcseknek

tartom. Hallgassátok meg Őt és ítéljetez magatok. Én a tervet teljes egészében elfogadásra ajánlom.

Szolimán erre előadta jól átgondolt tervét. Kissé nehéz volt a szomálikkal megérttetni, hogy ki az a Ferenc József, de mégis sikerült. A tallér itt is segített. Arra a kérdésre, hogy van-e itt alattvalója? — egész büszkén mutatott magára Szolimán. És ez sokat tett, mert őt mindenki szerette.

Látszott az arcokon, hogy ellenvélemény nincs.

Mikor a mollah látta, hogy az egység teljes, felvetette a kérdést: kíván-e még valaki szólni?

Senki. Majd Kir felveti a kérdést:

— Mikor indulnál tengeren túlra a fegyverekért?

— Holnap, azaz ma reggel mennék hajóval Dzsibutiba és valószínűen már délután indulnék Európába. Harrárba már nem is mennék.

— Úgy, — biccentenek rá, — jól van.

A mollah megszólal:

— Hamu, te vagy a legidősebb, gyűjtsd össze a szavazatokat.

Kezében egy kőagyag kancsóval, egyik résztvevőtől a másikhöz megy. Mindenik beleejt valamit. Mikor a körutat bevégezte, a imollah-hoz viszi és előtte a földre üríti. Fehér babszemek. Megszámlálják: nyolc.

Mad mollah kezét nyújtja Szolimánnak és így szól:

—Üdvözöllek, Szomálország kormányzója! — Mindenki mélyen meghajol.

—Mollah, — szól Szolimán, — még egy szavam volna. Három holdtölte után tartózkodjon egy bizalmasotok állandóan Harrárban és ez majd megtudja a feleségemtől, mikor lehet az általad már ismert helyen a fegyvereket átvenni. És hogy szavam Európában föltétlen hitelre találjanak, kérek a szomáli forradalmi bizottságtól megbízólevelet.

—Helyes, — mond a mollah. — Az okmány azonnal megíródott, az írástudók alá is írták. Szoli-

mán átolvasta és csak fejével intett, hogy rendben van.

— Most, — mond a mollah, — nincs más hátra, mimt a legközelebbi találkozót meghatározni. Ez, úgy gondolom, csak a fegyverek megérkezése után lehetséges. Még pedig legkevésbé feltűnő, ha Imiben találkozunk. A napról! majd én értesítek mindnyájatokat. Egyéb dolgunk nincsen. Allah áldjon mindnyájatokat és óvja meg szegény hazánkat.

Hajnal derengett; a fűjek vertek és a pacsírták magasan lebegve, hangos csicsergéssel üdvözölték a kelő napot, mikor a mollah és Szolimán a lépcsőgádorból kiléptek. Ködfoszlányok úsztak a tenger felett és az alvó város már megmozdult. A kikötő felől soká bögött a gőzködkürt, jelezve, hogy egy óra múlva indul a hajói.

— Allah veled, mollah, nekem sietnem kell a hajóra.

Kezet szorítottak.

— Eredj, — szolt a mollah, — Allah vezesse szerencsére utadat és oltalmazzon minden bajtól.

Mégegyszer megszorították egymás kezét és Szolimán gyorsan elindult a város felé. Hajlagiorgisz követte. Néhány perc múlva eltűntek a város első házai mögött. A mollah soká gondolkozva nézett utánok, majd egyet sóhajtva gyorsan megfordult, fogai között mormolva:

— Masallah!

*

A gőzös fedélzetén látjuk viszont Szolimánt. Fantáziánk ne rajzoljon elénk valamely hatalmas testű, emeletes leviathánt, fényesen berendezett termekkel, ragyogó tükrökkel, előkelő utazóközönséggel megrakva. Bizony, ezek a parti gőzösök inkább kicsit rozsdásak, nagyon egyszerűek és piszkosak. És valamennyi között talán a „Binger“ a legpiszkosabb, öreg hajó nagyon. Fénykorát mint vitorlás élte le és azután a modern technika fejlődésével az ő gyom-

rába is betettek egy gőzkazánt. Nagyon demokratikus, mert osztálya csak egy van. A fedélzeten helyezkednek el az európaiak, szomáliaiak, arabok, öszvérek és szamarak társaságában. Miután rosszul van kiegyensúlyozva, az olajsima tengeren is olyan himbálást visz végbe, hogy a gyenge gyomrúaknak biztos a tengeri betegség. Szerencsére az út nem hosszú és ha minden jól megy, négy óra alatt Dzsibutiban lesznek.

Szolimán hátát a kapitány hídjának vetette és a távolban feltűnő Dzsibuti világítótornyát nézte. Egyszerre azt látja, hogy egy hadihajó keresztezi útjukat. Élesen megnézi, megismeri a lobogót; angol. Kiripopulosz kapitány elkezd nevetni.

—Nézze, effendi, — mondja Szolimánnak a hadihajóra mutatva, — ez az angol torpedóromboló az „Alligátor“. Azért cirkál, hogy a fegyvercsempészetet megakadályozza Masszauától egész Mombazáig.

—No és fogtak már valamit? — kérdezte Szolimán.

—Még nem hallottam, — felelte a kapitány. — Nem a gőzösök csempészik a fegyvereket, hanem a vitorlások. Az meg annyi van, hogy nem lehet mind megvizsgálni. Hosszan néz az eltűnő hadihajó után, nagyot köp a tengerbe s egyszerre nagyot kiált:

—Abdurraman, te kutyafülű, le a láncot, hisz itt vagyunk már.

Hangosan csörömpölve szalad le a horgony lánc és előttük fekszik alig száz lépésre Dzsibuti.

Szolimán egyenesen az ügynökségre ment, ahol megtudta, hogy ma este hat órakor érkezik Bombayból a Messagerie Maritime francia társaság „Polinédia“ nevű harmincezer tonnás személyszállító gőzöse. Megváltotta jegyét, elhelyezte a podgyászát és mint akinek semmi dolga, elment sétálni.

Fölfedezte, hogy utolsó ittléte óta Dzsibuti megszépült.

Az utcák két oldalára pálmafákat ültettek sor-

fák gyanánt. A piactér közepén is új a kis park. Új postaépület épült, vízvezetéki csöveket fektetnek a homokba. Nini! az első fogorvosnak a cégtáblája. És a cégfeliratok között már egy-egy német név is akad, mint például Friedl, Bohrer, stb. A város kihalt, alig látni egy-egy embert, látszik, már közeledik a dél.

Szolimán elfárad, meleg is van, no meg egykettőre a városka széléhez ér. Elsétál az „Árkád”-száílóig és beül az étterembe. Kellemes, félhomályos, hűvös helyiség. Amint belép, mindjárt mozgásba hozzák a vitorlaszerű szellőztető készüléket. A helyiség ez órában üres, csak az egyik ablak előtt ül egy fehér hajú öreg úr és olvassa az „Echo de Paris”-t. Szolimán odapillant; idegen. Fiatalos, üde arc, mely néha idegesen rándul össze.

Megjelenik a hófehér ruhába öltözött kiszolgáló egy szomáli siheder, aki még a sivatagban nőtt fel és szabatos, sőt választékos francia nyelven kérdi, mit parancsol, megjegyezve, hogy ebéd csak egy óra múlva lesz.

Szolimán csak egy pohár hűsítő italt rendel.

Az idegen öreg úr bevégezte olvasmányát, összehajítja az újságot és maga elé teszi az asztalra. Észreveszi, hogy szomszédja érkezett és oda néz. Egyszerre felugrik és Szolimán asztalához közeledik, messziről nyújtva kezét.

— Jó napot, Szolimán! de régen nem láttalak. Mikor jöttél?

— Egy órával ezelőtt, — felel a kérdezt, — figyelmesen nézi az előtte állót, de nem tud ráeszmélni, ki lehet ez az öreg bácsi? Az észreveszi a fürkésző nézését, elneveti magát és kérdi:

— Úgy-e nem ismerz rám?

Szolimán figyelmesen nézi:

—Die igen . . . vonásaid ismerősek, tekinteted, hangod is, de . . . van valami idegenszerű rajtad.

—Úgy sem találod el, — mond a fehérhajú. —

inkább megmondom. Én Robineaux vagyok, az etiopiai vasút forgalmi főnöke.

Szolimán tágranyilt szemekkel bámul reá:

—Te vagy Robineaux? ... Igen, a hasonlóság megvan, de huszi évvel idősebb kiadásban. Az isten szerelméért, mi történt veled?

—Egy éj alatt öszültem meg.

—Ülj le, öreg és mondd el, mi történt veled. Beteg voltál, vagy valami szerencsétlenség ért?

—Dehogy, — mond Robineaux mosolyogva, — egyik sem. Hanem nincs-e valami dolgod, mert az én históriám meglehetősen hosszú.

—Semmi, barátom és ebédig talán csak el lehet mondani?

—El, — felel Robineaux — és kényelmesen hátraveti magát a székbe. Hát figyelj!

—Tudod, hogy vasútépítési munkálataink egész a Vébi Sidaráig haladtak. Annak a völgyében áll a sátortábor, amelyben nyolc mérnök, nyolcvan nagyobb részt görög és olasz vasúti munkás és hatvan galla aszkari katona lakott. Az odáig lerakott sin dupla vágányban végződött és a mellékvágányon állott egy régi kocsi, mely nekem és szolgálomnak lakóhelyül szolgált. Ebben végződött a telefonvonal is, mely összekötött az építési központtal. Ez utóbbi a Vébi Sidarától huszonnyolc kilométerre fekvő Ada-Galla állomáson volt, ahol az építkezés alatt lassan-lassan egy egész falu nőtt ki a sivatagból.

Ezelőtt hat nappal, szombat délelőtt az irodában dolgoztam. A délutáni kifizetést készítettem elő, midőn a szolgálom két szomáli főnököt jelent be. Kedvetlenül mentem ki, mert úgymint tudtam, miről van szó és azt is tudtam, hogy kívánságukat nem teljesíthetem.

Ahogy megláttak, az egyik elkezdett beszélni.

Büszkén hátravetett fejével, de nincs az a veszett farkas, ki csúnyábban nézne az emberre. Természetesen ugyanazt mondta el, amit előtte már száz más

Tiltakozott, hogy a vasutat törzse területén vezessük át. Tudomásul vettem.

Bevégezve mondókáját, köszönés nélkül sarkon fordult és nemsokára az első homokbucka eltakarta szemem elől. Embereim annyira megszokták már az ilyen jeleneteket, hogy oda se néztek.

Délután nem dolgoztunk. A hetibért fizettük ki. A munkások nagyrésze a hat órakor Ada-Gallába menő anyagvonattal oda szokott menni, mert ott kényelmesen berendezett „Salon és Cafana“ áll rendelkezésükre. A munkások hetenként csak egyszer élvezhettek szeszes italt és bizony a „Salon“-ban úgy reggel felé nagyon hangos volt az élet. A sivatag eldurvítja a kedélyeket.

Nem egyszer fordult elő, különösen kezdetben, hogy mikor a beszszelt vitatkozók argumentumokkal már nem győzték, előrántották a revolvereket és bizony gyakran emberhalál lett a vita vége. Hogy ez az eset ne fordulhasson elő, szigorú rendeletet bocsátott ki az igazgatóság, amelynek értelmében Ada-Galla területére lépni lőfegyverrel tilos. Ennek a tilalomnak az lett a következménye, hogy — miután mindenkinek bizalma bennem összpontosult, — mielőtt a vonatba szálltak volna, csapatosan jöttek az én kocsimba és bőrvüket leoldva, féltve őrzött revolverüket letették a rajzasztalom alá.

E napon a nyolcvan munkás közül hetven ment mulatni.

A homokbuckák mögé, mint égő tűzgolyó, bukott le a fáradtan nyugovóra térő nap; még káprázott a szem a dombláncolat tetejét végigsimító sugarak fényétől, mikor hirtelen, minden átmenet nélkül beállt a szürkület és én — úgy mint máskor, — elindítottam az anyagvonatot. Azután a kantinba mentem mérnökeimmel együtt vacsorázni.

Étkezés után egy kissé beszélgettünk és megitünk néhány pohár jeruzsálemi bort. Hiába, ha az embert reggeltől estig az egyenlítő napja süti, alig

várja, hogy az ágyba jusson. Megjelent az őrség parancsnoka, egy amhara kapitány és — szokás szerint — leadta a jelentést.

— Minden rendben van.

A tábort örök gyűrűje veszi körül és így meglepetéstől nem kell félni. Jóéjt kívánunk egymásnak és ki-ki megy nyugalomra. Hálókamrámba érve felcsengetem Ada-Gallát, tudakolva, hogy az anyagvonat megérkezett-e? Az igenlő válasza megnyugodtam, felakasztottam a kagylót és lefeküdtem.

Az ágyammal szemben lévő ablakon kiláttam a titokzatos, néma sivatagba. Gyönyörű világos éj volt. A majdnem teli hold ragyogott az égen.

A sivatag olyan volt, mintha aranyporzóval hintették volna be. Mint távoli mennydörgés gördült néha végig a buckasor fölött egy-egy oroszán ordítása.

Szolgám már alszik, hallom horkolását. Eszembe jutottak a szomálik. Huh, milyen rossz nézésük volt. Pedig alapjában véve igazuk van. És mégsem kaphatnak soha igazságot. Hiába, a gyengét mindig marja az „erős“. De meddig lesz gyengébb a „gyenge“? Ki tudná ezt megmondani? Elalszom.

Robineaux szünetet tart, összerázkódik, mintha a visszaemlékezés fájdalmas volna. De összeszedi magát és folytatja:

— Vérfagyasztó ordításra ébredek. Még a mély álomtól zavarodottan ugrom fel ágyamról és egy szökéssel az ablaknál vagyok. A hold nappali fénynyel önti el a tábort. Abban, — mint megpiszkált hangyabolyban — nyüzsögnek a harci díszben levő szomálik. Üvöltésüktől reszket a lég. Mint vérszomjas ördögök ugrálnak előre-hátra, közbe a sátorponyvákon döfve keresztül hosszú lándzsáikkal. Hogy szúrásaik embert találnak, igazolja a velőig ható halálordítás, amely hol innét, hol onnét hallik. Kimenekülni senki sem tud, mert minden sátor egy

szomáligyűrével van körülvéve. Nem is dördül el egy lövés sem.

Pokolian jól kigondolt terv, csak rólam feledkeztek meg a sátánok.

Az első percben szinte megdermedek.

Itt nincs mit gondolkozni.

Kezembe ragadom a fegyveremet; érzem, hogy hidegvasa ismét idegeim urává tesz. Egyik lövést a másik után adom le, csak oda, ahol legsűrűbben állnak. Szolgám, Gavraszilácse követi példámat és a másik ablaknál is szünet nélkül villan a lövések tüze.

A szomálik meghökkennek; dühös ordítás hallik; erre a fogadtatásra nem voltak elkészülve. Veszem észre, hogy zavar támad soraikban. Kezdenek lassan lépésről-lépésre hátrálni, a sátorok mögé, ahol lövéseinktől biztonságban érzik magukat.

Ideje, hogy egy percig pihenhessek.

Újra töltöm fegyveremet, néhány bátorító szót intézek Gavraszilácséhoz, midőn látom, hogy óvatosan félrehúzódik a mérnökök sátorának ajtófüggönye és a szomálik visszavonulását kihasználva, két óriási ugrással a kocsimra menekül Lebrun mérnök.

— Brávó! — kiáltok — most már hárman vagyunk.

Féktelen bösz üvöltés a szomálik részéről, de már nem tudták az ugrást megakadályozni és az utána dobott lándzsák célt tévesztettek.

— Miért nem jött a többi is? — kérdem gyorsan.

Lebrun csak vállat von.

Megértettem.

Az új támadás minden pillanatban bekövetkezhetett. Menekülésre, látva a vörös ördögök nagy számát, nem is mertünk gondolni. De legalább drágán adjuk életünket. Baj volt az, hogy a munkások sátra fedte a katonákét és így nem akadályozhattuk

meg, hogy azt ne támadják. Gondolkozom, mit tehetnék megmentésükre, mikor tekintetem ráesik a telefonra.

— Holla, ez aztán gondolat! Csak egy percig hagyjanak békében a sátánok.

Gyorsan lerántom a kagylót. Szerencsére az ügyeletes jelentkezik.

—Halló, halló, ügyeletes, maga? Igen. Táborot megtámadták szomálik. Vonat jöjjön azonnal. Megértette? Kész.

—Istennek hála, sikerült.

Ledobom a kagylót, megragadom a fegyvereknek mert veszem észre, hogy újra mozgolódnak. Azt hiszem, a katonáinkkal már végeztek, mert a halálordítások megszűntek. Csakhogy most az én kocsim lett a támadás középpontja. Megkezdődik a roham. És ez a vég.

Három fegyver tárát gyors egymásutánban ki-lőttem, de a támadók tömege nem fogy. A sebesültek hörögve fekszenek ablakunk alatt. Lövés lövés után dördül és fojtó puskaporszag terjed a kocsiban. És a dühordítás összevegyül halálhörögéssel és mindkettő undorító vérszaggal. Közvetlen a fejem fölött süvít el egy hajítódárda, zúgva, reszketve áll meg a túloldal deszkázatában. Átvillan agyamon, hogy ide Ada Galla huszonhét kilométer. Ha a mozdony gőz alatt áll, ide ugyanannyi perc.

Baj történik. Lebrun elkiáltja magát és hanyatt vágódik.

Jobb vállából kiáll egy hajítódárda. Megrémülök, de nincs időm odaugrani. Halotthalvány lesz, de a szerszámot szerencsére nagy távolból dobták; maga húzza ki sebéből. Jobbkarja felmondja a szolgálatot. Hangos diadalordítás jelzi, hogy észrevették sebesülését és mint vértzagolt veszett farkasok rohannak a védő nélkül maradt ablakra.

Most nehéz a helyzet.

Két ablakot nem bírok védeni, mert a szó tej-

jes értelmében nincs időm tölteni. Szolgám, Gavraszilácse észreveszi kétségbeesett helyzetemet, és egy pillanat alatt odahajít hozzám vagy tíz darab revolvert. Kérdőn nézek reá, de akkor jut eszembe, hiszen ezek a munkások itthagytott revolverei. Ahány, annyifajta, de mind töltött.

Segítségükkel kivédem a két ablakot. Ahány ördögi arc mutatkozik a rámában, mind szétzúzott aggyal hanyatlik hátra. A szomálik tudták, hogy csak ketten vagyunk, de látták, hogy védjük az ablakokat. Hogy eredményt érjenek el, egy negyedik ponton kellett támadniok. Az újabb rohamra a kocsikeskeny oldalát választották, mert nem lévén rajta ablak, oda nem tudunk löni.

Lándzsáikkal elkezdik feszegetni a kocsideszkázatát. Recseg-ropog az és enged az erőszaknak. Az első deszka élesen recsegve lehasad és az így támadt nyílason megjelenik egy sátánian vigyorgó arc, majd megpillantom egy lándzsa nekem irányzott vasát.

Most itt a vég.

Három oldalra kell védekeznem.

Lövés lövést ér, a kocsiban már nem látni a füsttől.

A gomolygó füstben csak egy arasznyiról látok meg egy rézvörös pofát. Lehellete arcomba vág. Szinte érzem már a hideg vasat bordáim között, midőn hangos dübörgés, féknyikorgás, gőzsivítás hallik és megáll mellettünk, — gőzfelhőbe burkolva, — a várva-várt anyagvonat.

Hála neked, Úristen, éppen jókor.

A vonat az utat tizennégy perc alatt futotta meg.

— Íme, Szolimán barátom, — mond rezignáltán Robineaux mérnök, — ezalatt a tizennégy perc alatt vénültem én ugyanannyi esztendő. Hogy hogy van tovább?

A befejezés már nagyon rövid.

A szomálik közül, akit a mozdony maga alá nem temetett, menekült a közeli homokbuckák felé, üldözve a munkások golyóitól.

A csatatér borzalmas látvány volt. A mérnököknek hét, a munkásoknak, akiket nagyobb sátoruk védett négy, és a katonáknak ötvennyolc halottjuk volt. Háromszáz szomáli hulláját földeltük el. Lebrun sebe szépen gyógyul.

— És tudod, Szolimán barátom, — folytatja a főmérnök, — mi a legnagyobb baj? Az, hogy nem tudunk bosszút állni. Azt tudjuk, hogy a támadók issza szomálik voltak. Mikor falujokat, Kurbet, másnap megtámadtuk, üresen találtuk. Sehol egyetlen ember, egyetlen barom. Az egész törzs eltűnt, elnyelte a sivatag. És az a rábízott titkot jól megőrzi.

Szolimán megértően bólint: — Úgy van, igaz.

—No, Szolimán, most már tudsz mindent. De már itt hozzák az ebédet. Isten veled! — feláll és kezét nyújtja. — én is megyek haza ebédelni. Európába, mégy?

—Oda, a hazámba.

—Jó utat. Isten veled.

Szolimán sokáig gondolkozva néz a távozó után. Legfőbb ideje, hogy utazzék és elintézzze Szórnál ügyét.

Nyugodtan megebédelt és azután írt egy levelet Harrárba nejének, Szekerpárának. Hogy miért utazik Európába, azt nem írta meg. Egyszerűen üzleti ügy. Érkezésének idejét levélben fogja közölni. Még üzletek lebonyolítására adott utasítást és ezzel végezte a levelet.

Jól tette, mert már hallotta az érkező Polinézia ködkürtjének bűgását.

Leragasztotta a levelet, megcímezte, bedobta egy levélszekrénybe és kényelmesen megindult a hajó felé.

Negyedóra múlva a Polinézia lépcsőjén halad fel és eltűnik az emberek forgatagában.

VI. FEJEZET.

Melyből megtudjuk, mi a különbség Krieghammer hadügy- és Aehrenthal külügyminiszter felfogása között és meglátjuk, milyen nagy befolyása van Frida kisasszonynak.

A trieszti gyors örült iramában elérte Bécs város külső kerületét.

Mennél közelebb siklik a császárváros szívéhez, utolsó kocsija annál nagyobb kattogás, és himbálódzás közepette ugrik át a mindsűrűbbé váló váltók fölött. A kocsi egyik fülkéjében látjuk viszont Szolimánt. Éppen kinéz az ablakon. Katonakora óta nem járt erre.

Előtte terül el az óriási város, mely fölött pizkosszürke a levegő a millió kémény füstjétől. Erdő sűrűjébe rejtett nyaralótelepek, spekulációra épített bérkaszárnyák rohannak el ablaka alatt várva, hogy közelebb jöjjön hozzájuk a város. Itt már sűrűn, csilingelve futnak a kanárisárgára festett villamoskocsik.

A gőzparipa lassítja futását.

A zöld lombbal szegett állomások, a virágzó gyümölcsfák közé rejtett nyaralók, a magánosan álló suta bérházak mind sűrűbbé válnak, most már zárt utcát alkotva, melynek közepén magas töltésen robotog a vonat. A házak egyenlőek: tipikus munkáskaszárnyák, mind barnára festve a mozdonyok kőszénfüstjétől.

Hosszúra nyújtott fütty hallatszik. A menet hirtelen lassúdik és hangos dübörgés, csattogás között a vonat begördül a magas üvegtetejű csarnok alá. Most ajtócsapkodás, podgyászok lerakása, általános idegesség következik és mindenki örül, hogy tizenkétórai ülés után ismét szilárd talajra teheti a lábát. Az ablakok egy pillanat alatt le vannak

eresztve és Träger! Hordár! Faschine! hangzik minden oldalról, a szerint, hogy az illetőnek hol ringott a bölcsője. Gyors iramban megrohanják az egyenruhás podgyászshordók a kocsit; egy másodperc és Szolimán el van intézve, úgy hogy csak akkor látjuk viszont, amint a főkapun kilép. Helyet foglal a fiakkeren s a jól táplált, kissé rezesorru kocsis hátrafordulva kérdi:

—Hova euer Gnaden?

—Hotel Rother Hahn.

A kocsis a lovak közé csap, megindulnak a Ring irányában. Szolimán hátradúl a kocsiban és örömmel szemléli a rég nem látott várost. Nemskára megáll a kocsi a Rother Hahn előtt

A podgyászt gondozása alá veszi egy zöldmelnyű, aranyozettás, feltúrt ingujjú londiner, míg a kocsis lovai közé csapva, visszakiált:

— Adju, Herr Baron.

Szolimán gyorsan lemossa magáról az út porát, és már az utcán látjuk. Keresi az Abendstern lakását. Már jól kint van a Gürtl felé, hol valamikor a Rosauer-kaszárnya állott. Megtalálja a házat: ez az. Háromemeletes új épület. Kapujának két oldalán táblareangeteg hirdeti, ki lakik benne. Hosszas kutatás után felfedezi, amit keres. Egy kis réztáblán ez áll:

A. ABENDSTERN.

Export-import.

II. Stock. Thüre 17.

Ez ugyan rövid, de mégis sokatmondó! — gondolja magában Szolimán, miközben a lépcsőn felimászik. Lift ugyan van, de nem szereti. Fenn újra táblák igazítják útba, végre néhány keresztfolyosó után rábukkan a 17-es számú ajtóra.

Megnyomja a csengőt.

Csinos, fiatal leány nyit ajtót. Kérdésére, itthon van-le Abendstern úr, igennel felel és kitarja az ajtót:

—Tessék belépni! Sötét kis előszobán keresztül belépnek egy barátságos irodába, mely úgy látszik, a fiatal hölgy birodalma. Elárulják az íróasztalon fekvő kézimunka, az írógép és a dosszié. E helyiségből nyílik egy ajtó, amelyen réztábla függ a felírással: Főnök. Ide szól be a fiatal leány:

—Főnök úr, egy úr óhajt beszélni önnel!

Az ajtó rájárában megjelenik Abendstern alakja.

Ahogy megpillantja Szolimánt, széttárja karjait és úgy rohan hozzá:

—Isten hozott, édes Szolimán barátom, tudtam, hogy ma megérkezel, mert rólad álmodtam. Nem megmondtam, Frida kisasszony?

—De igen, főnök úr, — feleli a fiatal leány nevetve.

A két jóbarát szeretettel megöleli egymást.

—Mikor érkeztél, Szolimánkám?

—Egy órával ezelőtt.

—No, és kellemes volt a tengeri utad? — érdeklődik Abendstern.

—Nem volt semmi különös, a tenger olajsima volt.

—Csakhogy itt vagy, — felkendezik Abendstern, — most tedd magadat kényelembe. Fridácska, kérem, hozzon likórt! — ő maga kivesz az íróasztal fiókjából szivart és cigarettát: — Parancsolj rágyújtani.

—Hát te mikor ékeztél meg Abessziniából?

—Másfél hónapja, de bizonyisten szívesen visszamennék, olyan nyomorultul megy az üzlet.

Megjelenik az azelőtt Fridának szólított hölgy, kezében tálca, melyen egy üveg áll poharakkal. Leteszi az asztalra és tölt mindenkinek.

—Fridácska, — szól Abendstern, — ma magának is kell koccintania, annak az öröme, hogy az én Szolimán barátom megérkezett.

Koccintanak.

—Isten hozta, Szolimán úr!

— Isten hozott, Szolimán barátom!

Azután Frida átmegy a másik szobába, ahol nemsokára vígan kattog az írógép . . .

—Szóval, azután, hogy én elváltam tőletek, nem történt veletek semmi különös, — kezdi Szolimán.

—Semmi, amiről érdemes volna beszélni, — lia csak azt nem említtem fel, hogy megint neked volt igazad. Képzeld, mindnyájan megkaptuk „Ethiopia csillagát“ a kék és sárga szalagon. Mikor Dire Doaubam vasútjegyét váltottunk Dzsutiba, a vasúti pénztáros a markunkba nyomta és nem számított, csak a diplomáért két frankot. Azt mondta, hogy ez minden elutazó európainak kijár. Mit csináljunk? Elfogadtuk.

—Nem megmondtam? — feleli nevetve Szolimán, majd így folytatta: — Szóval, itt rosszul mennek az üzletek. De ne búsulj, lehet, hogy hamarabb el kell utaznod, mint gondolod.

—Van rá kilátás? — kérdi élénken Abendstern. — Beszéltél a mollah-val Berberában? És hogy fogadta az én tervemet?

Szolimán elmondta a berberai nagygyűlés lefolyását, a szomálik meglepő véres támadását a Vebi Sidarában s azt, hogy a terv teljes egészében el van fogadva.

—Jól van, Szolimán, minden nagyon jól van. Hoztál a szomáli forradalmi bizottmánytól valami igazoló írást?

—Hoztam! — és ezzel átad egy okmányt, amely arab nyelven van írva. — A szomáliknak — mondja tovább — nincsenek írásjegyeik. Ketten írták alá, a mollah és Omar sejk. A többi nem tud írni. Hát te csináltál az alatt egy kis mozgalmat? Tudják már a bécsiek, hogy szomáli nép is van a világon?

—Frida kisasszony! — kiált hangosan Abend-

stern — adja ide kérem Szolimán bén Darja dosz-sziéját.

Frida kisasszony behozza és a főnök úr átveszi. Kinyitja. — Nézz ide. Ez a nagy csomó mind újság, amely tudósításokat, ismertetéseket hozott a szomáli földről, mind olyan .modorban, hogy szimpátiát ébresszen. Sokat írtak a lapok a Menelik császárnál járt tisztelgő küldöttségről is, mindig ügyesen megemlékezve a szomálikról is.

— Ez mind nagyon jól van, — jegyezte meg Szolimán, — de hogyan csináljuk most tovább?

Elkezdtek tanakodni.

És másfélórai tárgyalás után eredményre jutottak. Abendsternnek van egy régi barátja, egy nyugalmazott tábornok, akivel naponta együtt szokott sörözni a Rother Hahnnál. A neve: Wilibald Ritter von Spornfels. Mint afféle katona, nagyon jól ismeri magát a különféle minisztériumok útvesztőiben. Úriember, akinek titoktartása bizonyos. Előadjuk neki teljes részletességgel az egész ügyet, együtt megtárgyaljuk, kikérjük tanácsát, esetleg segítségét.

—A lényeg az, — mond Szolimán, — hogy a tábornok az ügyet teljes diszkrécióval kezelje, mert mindennek vége lenne, ha ez ügyről a lapok tudomást szereznének.

—Eziránt teljesen megnyugtathatlak, — felelte Abendstern, — én már ismerem húsz éve. Úgyis mindjárt dél van, menjünk át a Rother Hahn-ba, ilyenkor már ott sörözik az öreg.

A szót tett követte.

Ahogy belépnek a terembe, Abendstern egyenesen a legsötétebb szögletnek tart. Az asztalnál ott ül egy marcona kinézésű öreg úr, előtte habzó korsó sör. Ez Willibald Ritter von Spornfels. Kezet fognak Abendsternnel, aki bemutatja Szolimánt.

Leülnek, a kövér szőke Cenci korsókat hoz. A tábornok Szolimánhoz fordul és kérdi:

—Honnét jön hozzánk?

—Harrárból, tábornok úr.

—Harrárból? Hol van az?

—Afrika keleti részén.

—Ja, igen, igen, ott Abesszínia mellett! Ahol nemrég jártál? — mondja Abendstern felé fordulva.

—Lent ismerkedtek meg? Nagyon jó, hogy eljött, kérem, legalább meggátolhatja, hogy tulnagykot hazudják Abendstern. Eddig kénytelen voltam neki mindent elhinni.

—Majd én ellenőrzöm, tábornok úr, csak tessék rám bízni.

— Szolimán, becsületszavamra mondom, — szóit ünnepies hangon Abendstern, — hogy egyszer se hazudtam, de a tábornok még azt sem akarja elhinni, hogy a szomálik értik azt, amit a hiéna ordít. Pedig az nekem egy öszvérembe került.

— Hagyjuk el ezt a témát, uraim! — tiltakozott a tábornok, — beszéljünk inkább másról. Ma jó a sör.

— Jó, — válaszolta szórakozottan Abendstern.

— Hallgass ide, öregem — és a tábornokhoz fordult, — fontos kérdésben szeretnék tanácsodat kérni.

Közelebb húzta székét Spornfelshez és félhangon kezdte magyarázni neki az ügyet. Szolimán csak néha-néha toldott bele egy-egy kiegészítő szót.

A tábornok először hitetlenül húzta fel a szemöldökét. Bámuló szemeket meresztett reá, de az ügyet lassan-lassan megértette. Hol az egyiket nézte, hol a másikat.

Ahogy Abendstern elhallgatott, a tábornok elkezdett gondolkodni. Majd nagyot húzva korszójából, megszólalt:

— Ez a hadügybe tartozik! A kérést le kell fektetni papírra, a forradalmi bizottmány határozatának hiteles másolatát csatolni kell és mindezt személyesen felvinni a minisztériumba. Végérvényesen ő Felsége fog dönteni. Természetesen a kérvény megszerkesztésére szívesen állok rendelkezésekre.

Különben is — mond nevetve — a szomálik most nagyon érdekes nép Bécsben. Magam is olvastam róluk több újságcikket.

—Akkor, — mondta Abendstern — a legközelebbi teendő az arab okmányt németre lefordítani. Azt te, Szolimán, ma délután a török konzulátuson megcsináltathatod. Jó lesz-e, tábornok úr, ha ma hat órakor itt találkozunk? Akkor talán a kérvényt is megírhatjuk.

—Rendben van, itt leszek, — mondta Spornfels, — de sapperlot, már egy óra, sietnem kell haza, mert kikapok az asszonytól. A viszontlátásra, uraim! Abendstern és Szolimán nyugodtan megebédeltek.

Délután elment Szolimán a Lange-Gasseba és amilyen szerencséje volt, az irodájában találta Ibrahim bejt, a főkonzult. Ez éppen a tavaszi kabátját húzta fel.

Szolimán elmondta jövetele célját. A főkonzul leült íróasztalához, — csak úgy kabátban — és azt mondta:

— Önnek, uram, ugyan szerencséje volt, mert éppen most akartam elhagyni hivatalomat. De hát fogjunk hozzá. Kérem azt az írást.

Kezébe veszi és olvassa. Mentül tovább jut az olvasásban, annál nagyobb érdeklődést árul el arca és a szemüvege fölött többször megnézi Szolimánt. Midőn a végére ér, megszólal:

—Ön Szolimán ben Darja?

—Az vagyok.

A főkonzul újra átolvassa az írást, majd gondolkozva maga elé teszi az íróasztalra. Nézi és gondolkodik.

Újra kezébe veszi, megnézi a dátumot, majd vállat vonva mondja:

— Jól van, én kiadom a hiteles fordítást, de ön nem fogja rossz néven venni, ha kormányomat tudósítom róla, miután Afrika keleti partvidéke ma is az ozmán birodalomhoz tartozik.

—Névleg, — mondta mosolyogva Szolimán.

—Igen, — válaszolta Ibrahim bej, — csak névleg, de mi a jogot sohasem adtuk fel.

—Tudja, főkonzul úr, — mondta Szolimán a fületövét vakarva, — önök ezzel a területtel úgy vannak, mint Ausztria a jeruzsálemi királysággal; különben — és legyint a kezével — cselekedjék belátása szerint, csak a fordítást adja meg.

—Kérem, nem hosszú, félóra alatt készen van. Tessék addig, hogy el ne unja magát, a Journal Amusant legutolsó száma.

És úgy is lett.

Félóra múlva Szolimán, zsebében a hiteles fordítással, lépett be a Rother Hahn éttermébe. Mind a két barátja ott volt már.

—Isten hozta, kedves Szolimán, — üdvözlí a tábornok, — no, megjárta a török főkonzulátust?

—Meg. Minden rendben van. Itt a fordítás.

— Brávó, mutassa, kérem — mondta Spornfels.

Feltette a pápaszemét.

— Helyes, — bólintott hozzá — ez a kérelem a protektorátus iránt és annak az óhajnak kifejezése, hogy ön legyen az első kormányzó. És segítest nem kérnek önök semmit a monarchiától?

—De igen, — válaszol Szolimán, — azt majd élőszóval fogom elmondani.

—Helyes, — mondta újra a tábornok, — fogjunk hozzá! — És mintha egy hadilétszámon levő századot vezényelne, süvített hangja végig a termen.

—Cenci, tintát, tollat! Kíváncsi vagyok, — folytatta bajusza alá mosolyogva, mit fog rá Krieghammer válaszolni? Nem igen hiszem, hogy valaha ilyen kéréssel fordultak volna hozzá. Abendstern barátom, neked szép írásod van, te letisztázhatod, mert az én öreges betűim már nem arra valók, hogy esetleg Ő Felsége, a legfőbb hadúr olvassa.

—Jó, hogy nem hosszú, hiszen a javát úgy is

előszóval kell előadni, — szólta Abendstern és elkezdett írni.

Hét órára a letisztázott kérvény Szolimán zsebében volt. Ekkor az öreg haza indult és figyelmeztette Szolimánt, hogy most már a hadügyminisztérium a Parkringen van. Legegyenesebb ut oda a 8-as vilámmal. A Stadtparknál leszáll és onnét már látja a Radetzky nagy lovasszobrát, amely a minisztérium főbejárata előtt áll. Reggel tíz órakor mehet oda; Krieghammer már ott van. Ne is álljon mással szóba. A szolgálattelvő kapitánynak csak annyit mondjon, hogy magánügyben óhajt a kegyelmessel beszélni.

— Isten önökkel, uraim, a viszontlátásra holnap délben. És az öreg úr hazament.

Abendstern és Szolimán az estét a Ronacherben töltötte.

Másnap, fényes reggeli napsütésben látjuk Szolimánt, amint Radetzky gyönyörű lovasszobrát bámulja. Tízet kongat egymás után az öreg Bummerin, — így hívja a benszülött nép a Szent István-templom nagyharangját, — mikor belép a hadügyminisztérium nagy kapuján. Az elosztóban a szolgálattelvő hadnagy az első emelet 27-be utasítja.

Amint a lépcsőn felfelé baktat, eszébe jutnak a szomálik. — Szegények, — sóhajt, — ki tudja, mi lesz veletek?

Belép a várakozóterembe.

Ott már vannak vagy tízen-tizenketten.

Egy asztalnál ül és ír egy százados. Közölte vele óhaját. Ez megkérdezte: milyen természetű ügyben akar beszélni a kegyelmes úrral?

— Magánügyben, — válaszolta Szolimán.

A százados felírta a nevét egy papírlapra és Szolimán észrevette, hogy az ő neve van legfelül.

— Méltóztassék — mond a százados — helyet foglalni. A kegyelmes úr még nincs itt, de minden pillanatban megérkezhetik.

Szolimán leült és ráért körülnézni.

A falakon csupa tábornok képe, a közepén Ő Felsege nagy olajarképe, vörös lovassági tábornoki egyenruhában. A többi várakozó mind ismerte egymást és halk hangon társalgott. Szolimán önkéntelenül fülelt és nagyon hamar informálva volt, hogyan áll a zab, a búza, mi az ára a nyeregszerszámnak, bakancsnak, ruhaszövetnek.

Nyílik az ajtó, a kapitány áll mint a cövek, és a várakozók mélyen meghajló sora között belép a kegyelmes úr.

Eltűnik-a szobájában, nyomon követve a százados által.

Nem telik bele két perc, kilép a kapitány és egy papírlapról hangosan olvassa:

— Szolimán ben Darja úr, tessék besétálni.

Szolimán belép.

Katonás egyszerűséggel bútorozott szoba. A fehérre meszelt falon csak a legfelsőbb hadúr képe, és a monarchia térképe lóg. Zöld posztóval borított hosszú asztal, térképpel, könyvekkel, füzetekkel fedve. Az ablaknál sima íróasztal és az előtt áll egy magas, kemény, katonás arcú, inkább szikár, már öszes férfi. A belépő mély meghajlására biccent és rámutat egy zsöllyére, majd maga is leül. Száraz üzleti hangon kérdi:

—Ön magánügyben kért kihallgatást, mivel szolgálhatok?

—Kegyelmes uram, — szólalt meg Szolimán, — mindenekeelőtt kérem, méltóztassék kérvényemet át-olvasni — és átnyújtotta az összehajtott írást.

A kegyelmes átveszi, felteszi a csíptetőjét és olvassa. Majd elolvassa a hitelesített másolatot is.

Leteszi maga elé az íróasztalra, leveszi a szemüvegét, reánéz Szolimánra és kérdi:

—Ugyebár, ön Szolimán ben Darja?

—Igen, kegyelmes úr!

—És hogyan képzelik el önök ezt az ügyet? . . .

Mi a kérdéses nagyhatalmakkal a lehető legjobb viszonyban vagyunk. Gyarmati politikát eddig egyáltalán nem folytattunk. Hogyan vegyünk el mi most tőlük egy hatalmas földterületet, tíz-tizenkét millió emberrel? Uram, hiszen mi akkor háborút provokálunk!

Most látta helyénvalónak Szolimán, hogy kérését bővebb magyarázatokkal kísérje és a kérdéses földterület különleges viszonyait ecsetelje.

Krieghammer mind nagyobb érdeklődéssel hallgatta, majd megszólalt:

—Jó! — és felkelt helyéről, — hát hogy európai értelemben vett háborúról ott nem is lehet szó, ezt elfogadom; de miért nem vívják ki a szomálik először szabadságukat? Hisz azután azt választhalják protektoruknak, akit akarnak?

—Kegyelmes uram, segítségre volna szükségünk.

—Milyen segítségre? — kérdi csodálkozva a kegyelmes.

—Tíz-tizenkétezer kiselejtezt katonafegyverre volna szükségünk — mondja halkan Szolimán.

—Ja, így van! — szól Krieghammer és sétáját félbeszakítja. — Hát itt a bökkenő! Fegyver kellene! ... Az lehetetlen. A mi modelljeinket mindenki ismeri. Ha önök bármilyen ok miatt nem bírják tervüket végrehajtani, rögtön kisül, hogy a fegyverek innét származnak és kész a nagy disznóság. Nem gondolja?

—Nem fog kisülni, kegyelmes uram.

—Bocsásson meg — mond Krieghammer, — de nekem az ön szava nem garancia. Nézze kérem, itt az ön kérvénye, vegye vissza, ön egyszerűen rossz helyre nyújtotta be. Ez az ügy nem tartozik hozzám, hanem a külügyminisztériumba. Ha ott a tervezetet elfogadják, én nagyon szívesen állok rendelkezésére. Barátságosan kezet nyújtott és meghajtotta magát.

—A viszontlátásra!

Az ajtóig kísérte és megkönnyebbülten sóhajtott le, midőn a kilépő az ajtót maga mögött becsukta. Szolimán gondolkozva ment le a lépcsőn.

— Ki nem dobtak, ha nem is nagyon biztattak. Majd talán a külügyben jobban megy.

De nem ment jobban.

Másnap már reggel tíz órakor baktatott felfelé a külügyminisztérium lépcsőjén, telve reménységgel. De nagyon hamar lelohadt bizakodása, mikor a várakozók sokaságát megpillantotta. Mit tehetett egyebet, bediktálta a titkárnak a nevét és leült a plüsgarnitúrára és várt.

Várt rendületlenül és vaskitartással, amidőn végre háromnegyed tizenkettőkor megszólalt a villanycsengő és mindenki megkönnyebbülten sóhajtott fel: Itt van a kegyelmes. Néhány pillanat múlva bebocsátja a titkár a legrégebben várakozót.

Öt perc múlva kijön az, Szolimán tudja, hogy rajta kívül huszonnégyen vannak. Kiszámítja hirtelen; lehetetlen, hogy még ma reá kerüljön a sor. Mégis, néha történnek csodák. Úgy látszik, a neve feltűnt a kegyelmesnek, mert őt kérte. Szolimán megriadt, mikor a titkár a nevét olvasta.

Felugrott és eltűnt a nehéz vörösbársony függöny, mögött. Pazar előkelőséggel berendezett terembe lépett be. Az óriási nagy, boltíves ablak előtt, — melyen át a Volksgarten sétálóit lehet látni, — van egy gyönyörű mívű mahagóni íróasztal, annál ül Aerenthal. Szolimán mély meghajlására felkel és üdvözli a belépőt, helyet mutatva egy vele szemben álló zsöllyén.

— Mivel szolgálhatok? — kérdi udvarias mosollyal.

Szolimán leül és elmondja a .mondókáját. Éppen úgy, mint tegnap a hadügyben.

Aerenthal figyelmesen olvassa a kérvényt, majd csenget. Belép a titkár.

—Vokurka úr, kérem, hozzon egy Afrika-térképet.

—Igenis, kegyelmes uram.

—Most Aerenthal a csatolt arab okirat másolatát olvassa. Végre felpillant és megszólal:

—Ön Szolimán ben Darja?

—Az vagyok, kegyelmes uram.

—Kereskedő?

—Igen.

—Hosszabb szünet. A kegyelmes gondolkozom látszik. Majd kérdi:

— A szomálik ma milyen fenhatóság alatt élnek?

—Olasz, angol és francia!

—Okkupált vagy annektált területek?

—Okkupált.

Belép Vokurka úr a térképpel, a nagy asztalra teríti és kimegy. Mind a ketten felkelnek “helyükről és a térképhez mennek. Szolimán megmutatja a Benadir partot.

—Mekkora lehet ez a terület? — kérdi Aerenthal.

—Körülbelül tízszer akkora, mint a monarchia.

—És lakóinak száma csak tizenkétmillió?

—Kegyelmes uram, az egész terület sivatag.

—No akkor nem is sokat érhet! — mondja Aerenthal.

—De nem is viselnek érte háborút! — veti ellen Szolimán.

—Az már igaz! — válaszol reá a kegyelmes. — Szóval, most már tudjuk, hol laknak a szomálik. Foglaljon helyet kérem és mondja el egész őszintén, minő ellenszolgáltatást kívannak mitőlünk azért, hogy gazdát cserélnek. Mert hogy valamit kívannak, azt bizonyosra veszem.

Szolimán elmondott mindent.

A kegyelmes felkelt és hátul összekulcsolt kezekkel sétált fel s alá a szobában. Szolimán elbeszé-

lése végére ért, de a külügyminiszter csak tovább sétált. Egyszerre megállt előtte és így szólt:

— Kedves Szolimán ben Darja úr! Ön nagyon nagy tévedésben van, ha azt hiszi, hogy ez az ügy az én hatáskörömbé tartozik. Kérem, tárgyalja le az ügyet Krieghammer barátommal... De hogyan is gondolta, kérem, hogy én adnék önnek fegyvert? Hiszen én azzal nem rendelkezem. Fogja, édes barátom, itt van a kérvénye, végezze el a hadüggyel és akkor én nagyon, de nagyon szívesen állok rendelkezésére. Kezébe nyomta a kérvényt, kezét néhányszor nagyon szívesen megrázta és nem engedte többet szóhoz jutni, míg az ajtó be nem csukódott mögötte.

Szolimán kissé támolyogva ment keresztül a várószobán, a kérvényt dühösen gyűrve zsebébe.

Gyors felfogásáról tesz tanúbizonyságot, hogy már akkor, mikor a kapu alatt kifordul, maga elé dörmögte: — De innét már egészen biztosan kidobtak. — Átsétált a Volksgartenbe, leült egy padra, rágyújtott az utolsó, még becsempészett egyiptomira és azon gondolkozott, mitévő legyen most?

Valamelyik közelfekvő katonai intézetnél eldőrdült a delet jelző mozsárlövés.

Eszébe jutott az ebéd. Az ebédről a Rother Hahn képe merült fel előtte. A Rother Hahn révén reá várakozó két barátja.

Megindult a Josefstadterstrassén felfelé és nemsokára benyitott az étterem ajtaján.

Ott ül mind a kettő, égve a kíváncsiságtól.

Szolimán kimerülve, kedvetlen arccal ül le.

—No? — kérdi Abendstern.

—Also? — kérdi Spornfels.

Szolimán csak kezével legyint, hálásan nézve a szende Cencire, aki a habzó korsót már elébe is tette. Először iszik, azután megszólal:

— Barátom, ez tiszta kutyakomédia. Tegnap azt mondja Krieghammer: ez az ügy a külügymi-

niszter hatáskörébe tartozik; ma Aerenthal azt találja, hogy a hadügyet érdekli. Már most ki tud itt eligazodni?

— Én! — mond határozott hangon Spornfels.
Mínd a ketten kérdően néznek rá.

—Én — ismétli amaz — már több hasonló esetet láttam. Mikor egy miniszter azt mondja, hogy az ügy másra tartozik, akkor az az ügy ránézve meghalt. Bátran eltemethetitek, mert ezt többé az Úristen valamennyi szentje sem képes feltámasztani. Könnyebb, barátaim, a tevének azon a bizonyos tűfokon keresztüljutnia, mint ebből még egyszer egészséges ügyet csinálni. Azaz, hogy egy mód még volna, — jegyzi meg gondolkozva, — ha Ő Felsége figyelmét valahogy fel tudnók hívni.

—Felsőfolyamodványt kellene beadni — mond Abendstern.

—Nem ér semmit — legyint a kezével a tábornok, — nem jut a kezébe. Hanem esetleg Bolfras, Fejérváry, Paar vagy másvalaki fontos ember útján lehetne.

—Hogy jutnánk mi azokhoz az urakhoz? — sóhajt Szolimán.

—Hát *** herceg meg tudná csinálni? — kérdi fölcskillanó szemekkel Abendstern.

—Egész bizonyosan — mondja a tábornok, — tulajdonképp a *** herceg van ő Felségével legbensőbb viszonyban.

Még egy darabig tanakodtak, azután Spornfels tábornok megígérte, hogy majd gondolkozik a dologról és elment ebédelni. Alig hogy kitette a lábát, azt mondja Abendstern:

—Te, Szolimán, nekem volna egy gondolatom, csak nem akartam az öreg előtt szólni.

—Mi volna az?

— Menjünk át a kávéházba, majd ott elmondom.

Úgy is tettek: átmentek a kávéházba. Alighogy leültek. Szolimán felvette az elejtett fonalat.

—Hát hogy gondolod, Abendstern?

—Te, Szolimán, — mond a kérdező, — előttünk csak egy út van és arra gondolkozás nélkül kell reá lépnünk. A kérvényt mi csak *** herceg útján juttathatjuk a császárhoz, ő hozzá pedig a Frida útján tudunk jutni.

—A Frida útján? — csodálkozik Szolimán, — nem is hittem, hogy neki ilyen magas összeköttetései vannak.

Abendstern közelebb tolja a székét.

— Hallgass ide, Szolimán. Amit én neked most elmondok, azt Bécs városában mindenki tudja, de senki sem beszél róla. Ő Felségének gyermekkori játszótársa, legjobb barátja és bizalmasa a herceg. Napról-napra délután együtt kártyáznak és nincs a politikának az a mozzanata, amit vele meg ne beszélne. A kérvény, amit ő ad át, biztosan el lesz intézve. Az öreg hercegnek azonban van egy betegsége. Nyolcvan éven felüli, hófehérhajú aggastyán, és ma szerelmesebb természetű, mint volt húszéves korában. Nincs az a kissé jóképű nő, kinek — ha közelébe jut — ne udvarolna, még pedig igen szenvedelmes hangon. Legnagyobb hatással vannak reája a lebontott hajúak. Erre építem én fel egész tervemet. Legújában az öreg naponta délután két órakor lemegy a Volksgartenbe, ahol ilyenkor többnyire csak nevelőnők vannak, akik a gondjaikra bízott gyermekeket sétáltatják. És ha azok elfáradnak, a kanyargós, csalitokkal szegett úton leülnek egy padra. Ekkor sétál arra az öreg herceg. Kiválasztja a legszebb leányt és odaül melléje. Ekkor aztán azt csinálja, amit mi csináltunk húszéves korunkban. Bevezetésül összebarátkozik a gyermekekkel és aztán szabályszerűen ostrom alá veszi szép önzőjüket. Én azt hiszem, amilyen ügyes leány a Frida, párezer koronáért vállalkozna reá, hogy az öreget elbolondítsa, kedves legyen hozzá és rávegye arra, hogy

kérvényünket a császárnak átadja. Nos, mit szólsz hozzá? — és kérdőn néz Szolimánra.

Az gondolkozik, majd vállatvonva mondja:

—Utóvégre is mit kockáztatunk és hátha sikerül?

—Sikerülni fog, — jelentette ki meggyőződéssel Abendstern. — Add ide kérlek a kérvényt, átírom felségfolyamodványnak. Remélem, negyedszer már nem kell átdolgoznom. Elmegyek az irodába, még ott van Frida. Isten veled, Szolimán, este viszontlátásra a Rother Hahn-ban ...

*

Amint belépett az irodába, üdvözölte Fridát és leült íróasztalához.

— Kisasszony, kérem a postát.

— Tessék, főnök úr!

Abendstern sorra felbontja a leveleket. A leány ott áll, úgy mint máskor, és vár. A főnök úr megszólal:

—Mi az újság, Fridácska?

—Semmi különös, főnök úr.

—Nem volt itt senki?

—Nem.

—Elküldte a táviratot Glogauernak Prosznitzba?

—El, még délelőtt, már meg is kapta.

— Jól van — és bólint. — Hogy vannak odahaza, egészséges már a mama?

—Hála Istennek, főnök úr, már összeszedte magát. Csak a lépcsőt járja nehezen — feleld sóhajtván.

—Egy kis nyaralási kellene neki — mondja Abendstern és ránéz.

— Igaza van, főnök úr! Hogy teljesen meggyógyuljon, legalább hat hétre falura kellene mennünk. De hát, édes Istenem, — folytatja lemondó hangon, — honnét vegyük mi erre a költséget?

Egy darabig csend, majd újra megszólal Abendstern:

—Hát az Adolf bácsi nem adhat?

—Az, mióta megnősült, nem ad nekünk semmit.

—Pedig — szólal meg újra Abendstern, — ha édesanyja ilyen gyengén megy neki a télnek, nem tudom, hogy megéri-e a tavaszt.

A fiatal lány nem szól semmit, fejét lehajtja és két nehéz könnycsepp szalad végig arcán. Abendstern a szeme szögletéből reápillant.

— Jól van — gondolja magában, — a kívánt lelkiállapot megvan.

Abendstern olvas. Frida hallgat. Az előbbi leteszi a levelet, ránéz Fridára és így szól:

— Mondja, Fridácska, szeretne magácska ötezer koronát keresni?

A leánynak felvillan a szeme:

—Ezer örömmel, főnök úr!

—Jöjjön, kislány, üljön ide mellém és hallgassa meg, amit mondok. Nézze, ismeri maga látásból *** herceget?

—Azt az öreg ... ki ne ismerné Bécsben?

— Hát lássa — folytatja Abendstern, — éppen ez az, amit maga szemtelemségnek nevez, jövedelmezhet magának ötezer koronát. De hallgassa végig az én egész tervemet — És részletesen elmond mindent. A leány hallgatja, megértően bólint és sápadt arcát csak néha önti el a pír.

— Hogy maga milyen ürüggyel adja oda a kérvényt — mondja Abendstern, — az reánk nézve egészen közömbös. A fődolog,, hogy az a császár kezébe kerüljön. Mondhatja, hogy az a Szolimán ben Darja magának a bátyja. Különben is, maga olyan okos leány, akit nem kell tanítani és aki magamagától is eltalálja az utat, amely eredményre vezet. A mi ügyünk néhány nap alatt el van intézve. Addig maga ígéretekkel melegen tartja az öreget. No, ara-

nyos Fridácska, most megértett engem; mondja .meg, mit szól a tervemhez?

—És a kegyelmes urat hol találom meg?

—Brávó, Fridácska, tudtam én, hogy maga okos leány. Ha már ezt kérdi, akkor elfogadta a tervemet. Azt hiszem, nemsokára mehet az édes-mama nyaralni.

Másnap, egy gyönyörű szép, verőfényes délután a Volksgarten meglehetősen néptelen útjain lépeget egy rövidszoknyás leány kibontott, lelógó hajjal, kezében egy piroskötésű Marlitt-regényt tartva, amelyből nagy élvezettel olvasni látszik. Ha egy lapot fordít, szép szemeiből egy fürkésző pillantást vet végig a fason, a Hofburg felé.

Ha figyelmesen megnézzük, megismerjük: a fiatal leány azonos az erősen megifjított Fridával.

Pont kettőt üt a Hofburg órája és kilép a palota bolthajtásai alól egy délceg öregúr. A polgári ruha ellenére, százlépésről lerí róla a katona.

Egyedül jön.

Amint a Volksgarten kapuján belép, jobbra-balra pillant, hol lát világos női ruhákat a lombok üde zöldjében.

Frida, amint a gesztenyefasor túlsó végén megfordul, rögtön meglátja a közelgő herceget; és olvasva egyenesen feléje megy. A távolság folyton fogy közöttük. Frida fel nem venné szemét a könyv lapjáról, az öreg pedig nem tudja levenni róla a szemét. Már majdnem összeütköznek, midőn az utolsó pillanatban a herceg korát meghazudtoló fürgeséggel félreugrik. Frida összerezzen, felpillant könyvéből, hirtelen elpirul, szemébe néz az öregnek és bocsánatkéréssel tovább akar menni.

— Én kérek bocsánatot, kisasszony — szófel meg a herceg, kalapját udvariasan megemelve.

Frida megáll.

— Nem, uram — mondja fejét csóválva, — én kérek bocsánatot, hogy járkálva olvastam. Bocsás-

son meg, — folytatja mosolyogva, mélyen a szemébe nézve, — de nagyon érdekes könyv. — Fejével biccent és tovább megy.

A herceg sokáig néz utána.

Frida végigsétál a főúton, majd jobbra fordul egy mellékösvényre; nem a nélkül, hogy a szeme szögletéből meg ne győződne róla, vajjon az öreg követi-e.

A legelső üres padra leül.

A herceg lassan közelit, a pad előtt meglassítja lépteit, megemeli kalapját és leül.

A leány tudomást sem vesz róla, fel sem néz könyvéből.

Csak arca kezd égni, amint az öreg sóvár tekintetét magán érzi.

Egyszerre leteszi a könyvet és oly jóízűen kacag, hogy a szeme megtelik könnyel.

A herceg jóideig szemléli, maga is mosolyog, majd megszólal:

— Min nevet olyan nagyot, kisasszony?

Frida nagy, csodálkozó szemekkel néz rá.

— Bocsásson meg kisasszony, — folytatja az barátságos hangon, — egy ilyen magamfajtajú öreg bácsi kérdése már nem tolakodás. A főúton is volt szerencsém találkozni magával és akkor is csak az olvasmányának élt.

Frida az első pillanatban jéghidegen végignézte, de mentül tovább beszélt az öreg úr, tekintete annál inkább kiengedett; szigorú nézése helyet adott a mosolynak, míg ajkai válaszra nyíltak.

— Ezt a könyvet, — szólalt meg mosolyogva, — egy barátnőmtől kaptam. De tudja, csak két napra és nagyon gyorsan kell elolvasnom. Pedig olyan jó. Marlitt írta, Gold Elze a címe.

És ezzel megvolt törve a jég.

Fél óra múlva olyan barátságosan beszélgettek, mintha régi ismerősök volnának. Sőt Fridácska nem vette rossz néven, ha a herceg szépnek tartotta

szenét, haját, kezecskéit. És amikor kezecskéi szépségét dicsérte, természetesen csókjainak özönével halmozta el azokat.

És Fridácska túrta és nagy fekete szemével bizalommal nézett az öreg úrra. Ez kikérdezte szülei-ről, apró házi bajaikról, édes anyjáról, kis húgáról; majd a leány jónak találta felemlíteni idegenbe szakadt bátyját, ki most itt van.

A herceg nem szólt rá semmit, de nem nagyon ragadta el a bátyja létezése.

A leány csacsogott még az iskoláról, a tanító-nénikről, elragadtatással beszélt egy-egy színházlátogatásról — persze a mama társaságában, — arra a kérdésre, hogy szeret-e moziba járni, csak csóválta bodor fürtű fejecskéjét és megvallotta — kissé szomorú arccal, — hogy szigorú mamája nem engedi moziba menni. Pedig nagyon szeretné, vallja be felcsillanó szemekkel.

Egy óra alatt az öreg a bécsi műkifejezés szerint „puhára volt főve“.

Újra kondult a Burg órája. Frida bizalmasan rátéve kezét az öreg karjára, megkérdezte:

— Hány óra kérem?

A herceg megnézi az óráját:

—Mindjárt négy.

—Jézus Mária, — szól Frida és ijedten becsapja a könyvet, — nekem négy órára otthon kellene lennem. És a mama olyan szigorú!

—Most a herceg elkezd könyörögni:

—Együtt töltöttünk egy ilyen szép órát. Mondja meg legalább, hogy hívják? Hadd tudjam milyen néven sóhajtsak, ha magára gondolok. Lássá, én már megmondtam a nevemet.

—Azt nem mondom meg, — szól a leány fejét rázva, miközben bodor fürtjei minden irányban szétrepültek. Majd némi habozás után azzal a mindent ígérő tekintettel néz reá s így folytatja: — No, nem

bánom, maga nekem annyira szimpatikus, hadd tudja a nevemet: Fridának hívnak.

—Édes, aranyos Fridácskám, — szolt az öreg, — oly boldog vagyok, hogy magát megtaláltam. S úgy félek, hogy megint elveszítem. Jöjjön el, ide holnap délután is, kérem.

—Nem lehet, — felelte a leány előtte állva és jobb kezét az öreg kezébe felejtve. — Holnap nekem rengeteg dolgom van. Azt sem tudom, hová kell mennem. A bátyám helyett be kell adnom egy felségfolyamodványt . . . Ugyan kérem, nem tudja, hol kell azt beadni?

—Adja ide nekem azt a kérvényt.

A leány bizalmatlanul, majd könnyölgően ránéz:

—De be fogja adni?

—Fridácska, aranyos, én becsületszavamra mondom magának, hogy ia bátyja kérvényét még ma fogja olvasni a felséges úr. Adja csak ide kérem!

A leány kivette a könyvből az irást, bizalommal a szemébe nézett és átnyújtotta:

— Maga nekem óriási szívességet tesz. Nem is tudom, hogyan fogom meghálálni.

A herceg zsebébe telte a kérvényt és így szolt:

— Aranyos Fridácska, holnap ugyanebben az időben legyen itt, hogy a kérvénye további sorsáról beszámolhassak. És ugyanakkor — folytatta mosolyogva, — beszélünk a jutalomról is.

Majd az előtte álló leánynak mélyen a szeme közé nézve, kezét simogatva megkérdezte:

— Fridácska! meg fogom kapni a jutalmat?

Frida a szemébe nézett, mélyen, hosszan, majd lesütve szemét, rebegte:

— A viszontlátásra holnap!

Mégegyszer ránézett, megszorította a kezét, sarkon fordult és megindult a kijárat felé.

A herceg még sokáig nézett utána, majd térdeit dörzsölve csak annyit mondott: Saprستي!

Mialatt ez a jelenet lejátszódott, a Volksgarten

Burgtheater felől való kapuja előtt sétált Abendstern és Szolimán.

Szóttalanok ás idegesen nézik az órájukat.

—Sokáig gyúrja az öreget a Frida, — jegyzi meg Abendstern, — már negyed öt.

—Most jön! — feleli élénken Szolimán, mire mind a ketten meggyorsítják lépteiket.

Már messziről üdvözik a leányt, aki mosolyogva, sietős léptekkel közeledik.

Abendstern messziről kiált:

—Fridácska, már messziről látom a sikert, maga nagyon ki van pirulva.

Kezet fognak a leánnyal, aki ragyogó szemekkel kezd beszélni:

—Tudják mi történt? Az öreg átvette a kérvényt és őfelsége még ma olvasni fogja. Holnap délután ugyanitt találkozunk és megtudjuk az eredményt. Jól van-e így?

—Bravó, kis Frida! Tudtam én, hogy maga nagyon okos leány, — mondta sugárzó arccal Abendstern, megsimogatva a kis leány piruló arcát, — ugyan mondja, mit ígért az öregnek?

Frida elpirul és vállatvon:

—Mindent és semmit.

—Na, az túlsok is, meg tulkevés is. De bármit ígért, nem szükséges megtartani. Hallgasson csak ide, mondok magának valamit. Két eset lehetséges. Vagy elutasítják a kérvényt, akkor becsukhatjuk a boltot, vagy nem és akkor megindulnak a tárgyalások. Nézetem szerint ezek huzamosabb ideig fognak tartani. Már most, tekintettel arra, hogy az öreg nagybefolyású ember, akinek szava nagyon sokat nyom a latban, semmi körülmények között sem szabad őt magunkra haragítani. Tartsa őt melegen, de miután nem tudjuk, mennyi ideig lesz rá szükségünk, legyen az ő előhaladása csak lassú. Tudja, Fridácska, csak fokról-fokra.

—Ne féltsen engem, főnök úr! — mondta Frida nevetve.

—Nem is féltem, — felelte szintén nevetve Abendstern. — Pá, Fridácska, ne menjen fel az irodába, mert nincs semmi munka.

—Muszáj, főnök úr, — ott kell átöltözködnöm. Ilyen maskarában nem mehetek haza. Mit szólna hozzá a mama?

—Ajánlom magamat, uraim! — kisleányos meghajlás és elindul. Abendstern soká utána néz:

—Aranyos kis bogár és végtelen okos, derék leány. No, Szolimán! — kiáltotta vállára ütve, — most dől el, hogy kormányzó vagy-e?

—No, Abendstern! — felelte Szolimán, — most dől el, hogy pénzügyminiszter vagy-e? . . .

Lesétáltak az Opera felé. Tanakodtak, mit csináljanak este. Végre is Venedig in Wien mellett döntöttek. A freidenai versenyekre nagyon sok magyar jön fel, hátha ismerősökre akadnak . . .

Másnap együtt ebédeltek a Rother Hahn-nál, de a barátjuknak, Spornfelsnek nem árultak el semmit. Az öreg érdeklődött ugyan, de mind a ketten nagyon szófukarok voltak. Ebéd után elsétáltak a kávéházba, ott félnegyig újságot olvastak, majd elgyalogoltak a Volksgartenhez. Alig sétáltak még néhány lépést, megpillantják a kipirult arcú Fridát, amint gyors léptekkel közeledik.

Megállnak és várnak. Frida már messziről int.

— Uraim! — szólt az izgatottságtól elfulladás hangon, — minden jól van. Ófelsége tegnap megkapta a kérvényt. Elolvasta. Bolfras éppen a császárnál volt és sokat beszéltek a dologról, őfelsége nem mondott sem igent, sem nemet.

Ekkor jött Krieghammer jelentést tenni. A császár mindjárt utasította őt, hogy Szolimán ben Darjával kezdje meg a tárgyalásokat és átadta neki a kérvényt. A herceg azt ajánlja, hogy Szolimán úr ne várja be a hadügyminiszter meghívását, hanem hol-

nap délelőtt jelenjék meg a hadügyben. Tovább nincs, uraim! Jól végeztem a dolgaimat?

—Olyan jól, — felelte Abendstern, — hogy a legszívesebben csókot adnék magának.

—Ugyan menjen, főnök úr, — mond a leány durcásan, — hát maga is. Nem eleget kellett hallanom az öregtől!

—Nem baj, Fridácska! azért megmondhatja most már a mamájának, hogy mennek az idén nyaralni. Holnap reggel legyen az íróasztalomon egy ötezer koronás nyugta. Most pedig csak menjen az irodába, hogy a mamáját meg ne botránkoztassa. Pá. Fridácska!

—Köszönöm, főnök úr, — mondta sugárzó arccal a leány. — Ajánlom magamat! — és boldogan elment.

Másnap délben, úgy féltizenkettőkor, most már nyugodtan lépdelt felfelé Szolimán a hadügyminiszterium lépcsőin. Amint a szolgálattelvő kapitánynál bemondja nevét, az siet reá megjegyezni:

— A kegyelmes úr elrendelte, hogy amint megméltóztatik érkezni, azonnal bebocsássam.

Nem telik bele két perc, Szolimán a hadügyminiszter előtt áll.

Amint a kegyelmes megpillantja őt, felkel az íróasztala mellől és elébe megy, így szólva:

— Isten hozta önt, Szolimán ben Darja úr, gratulálok, hogy kérvényét oly gyorsan a Felsőség úrhoz juttatta. Tessék helyet foglalni és elébe rak szivart és cigarettát.

Szolimán leül és rágyújt.

A kegyelmes előveszi a kérvényét és olvassa, majd leteszi maga elé az íróasztalra és így szól:

— Kedves Szolimán úr, őfelsége engem bízott meg, hogy önnel ez ügyben tárgyaljak. Nincs határozott utasításom, de úgy vettem észre, a Felsőség szeretné, ha a dolog keresztülvihető volna. Még pedig a nélkül, hogy a monarchia előtérbe kerülne. Biztosí-

tani kell magunkat, hogy sikertelenség esetén a nagy-hatalmi tekintély csorbát ne szenvedjen. A protektorátus iránti kérelemnek meglepőnek kell lennie, váratlannak. Akkor azután mi azonnal megkezdhetjük az érdemleges diplomáciai tárgyalásokat. Azt beláthatja, — mond Krieghammer, nagy füstfelhőt fújva ki szivarjából, — hogy mi nem kezdhetünk Szórnálországért három nagyhatalommal háborút, bármennyire szeretnénk is gyarmatot. Nekünk óvatosan kell kerülnünk mindent, amit ezek a hatalmak ellenséges cselekedetnek minősíthetnének. Most legyen olyan szíves, Szolimán ben Darja úr, mondja el részletesen, tulajdonképpen mii óhajtanak a szomálik?

— Kegyelmes uram! két dolgot. Először szóbeli ígéretet arra, hogy a monarchia a felkínált protektorátust elfogadja, másodszer mostani zsarnokaink elűzésére vagy tíz-tizenkétezer darab kiselejtezett katonai löfegyvert.

Krieghammer gondolkozva csavarja bajuszát, majd azt mondja:

—Nézze uram! azt megígérhetjük önnek, hogy a felkínált protektorátust el fogjuk fogadni. El fogjuk fogadni az ön kormányzóságát és szentesítjük az ön által beterjesztett minisztérium névsorát. De fegyvert, azt nem adhatunk. A mi modelljeinket mindenki ösmeri. Kiderül, hogy a felkelésnél használt fegyverek innét származnak és akkor a dolog annyira átlátszó, hogy nehéz lesz kibonyolódni a kellemetlenségekből.

—Kegyelmes uram, — szól Szolimán, — nekünk ezekre a fegyverekre okvetlen szükségünk van.

Krieghammer felkel és elkezd a szobában sétálni. Ez a szokása, ha nagyon gondolkodik. Egyszerre megáll Szolimán elolt, szemébe néz és kérdi:

— És ha én adom önnek e fegyvereket, le tudja-e ön szállítani Afrikába úgy, hogy az egyesült hatalmak tudomást nem szerezhetnek róla?

— Le, kegyelmes uram.

— Akkor talán tudok segíteni. — Odamegy az íróasztalhoz és csenget. A kapitány belép.

— Kérem, kapitány úr, szeretném tudni, mikor vannak a használt fegyverek árverései az arzenálban. Kérem a kimutatást. Mindjárt megnézzük, — mond Szolimánnak, — talán ki tudunk valamit okoskodni.

Belép a kapitány egy litografált papírlappal. A kegyelmes kezébe veszi, elkezdi olvasni.

—Brávó, ez éppen jó önnek! 16-án, azaz holnapután árvereznek 12.456 darab 1881 modellű Frühwirth-féle rövid karabélyt, körülbelül hétmillió lövedékkel. Tudja, ezek a régi csendőrségi fegyverek. Ezek az ön céljaira elsőrangúak, mert ismétlőfegyverek. Mi elárvereztetjük e reánk nézve fölösleges hadianyagot. Ön megveszi. Hogy ön mit csinál vele? az ön dolga. Az ön által ismert úton leszállítja a szomalikhoz. A fegyverek olcsók lesznek, a lőszert ráadásul kapják. Nekem fedezetül kezemben van a nyugta, hogy ön a fegyvereket szabályszerű árverésen vette. Hogy azután ön mit csinál velük, az az ön dolga. Ehhez semmi közöm. Ha kiverelkedtek a szabadságukat, tüzzék ki a fekete-sárga lobogót és kérjék a protektorátusunkat. Mi először húzódozni fogunk, azután erős kézzel vezetjük érdekükben a diplomáciai küzdelmet. . . No, Szolimán ben Darja úr! elfogadja ajánlatomat?

—Hálás köszönettel, kegyelmes uram! — és Szolimán mélyen meghajtotta magát, — kérem öfelsége, a császárnak a szomáli nemzet hálás köszönését tolmácsolni.

— Köszönöm, át fogom adni a Felséges úrnak.

Kezetfogtak, minden rendben van.

— Ezt a fegyverárverési hirdetményt tegye el, hogy tudja, mikor lesz az árverés. Csak akkor jöjjön hozzám, ha bármiben fennakadása volna. Nem szükséges az embereknek tudni hogy mi összeköttetésben állunk egymással. A fegyverek leszállításában sajnálatomra nem lehetek segítségére. Azt hiszem,

minden simán fog lebonyolódni és az én közbelépésemre nem lesz szükség. Milyen név alatt fogja a fegyvereket megvenni, a saját neve alatt?

—Nem, kegyelmes uram. A Abendstern név alatt.

—Úgy, — mond a miniszter, a nevet vörös ceruzával egy lap papirosra felírva, — csak azért kérdem, hogy lépteit tovább figyelhessem és az ügy előrehaladásáról felsőbb helyen jelentést tehessek. Ha baja van: írjon.

Krieghammer feláll, megfogja Szolimán kezét:

—Mondja meg a szomáli népnek, hogy Ferenc József császár szeretettel figyeli szabadságukért folytatott küzdelmüket és az ég áldását kéri rá. Remélem, — folytatta Mezt meggrázva, — ha majd újra találkozunk, már Szomálország kormányzóját tisztelhetem önben. Az ég áldása legyen önökön, a viszontlátásra.

—Isten önnel, kegyelmes uram, — búcsúzott Szolimán mélyen meghajolva.

Mikor Szolimán az ajtón kilépett, fejét magasán tartotta, büszkén körülnézett, érezte, hogy sorsában nagy fordulat állott be.

Ez volt a legnehezebb: a császár érdeklődését felkelteni. És ez sikerült.

A kapu előtt izgatottan várta Abendstern.

—Jer, menjünk a Volksgartenbe, leülünk egy padra és ott elmondok mindent! — szól Szolimán.

A padon ülve, Abendstern csak hallgatta; arca mind ragyogóbb lett.

—Bravó! — szálait meg felugorva, mikor Szolimán bevégezte előadását, — lebonyolítom az ügyemet és becsukom az irodát. Fridácskának keresek egy jó állást. Mikor lesz a fegyverárverés?

—16-án, azaz holnapután délelőtt 10 órakor.

—Helyes, ott leszünk, — azok a fegyverek már a mieink.

—Úgy van, — jegyzi meg Szolimán, — igazuk

van. Most csak arra kell ügyelni, hogy senki ter-
vünkről tudomást ne szerezzen. Spornfels barátunk-
nak beadjuk, hogy a dolog nem sikerült és mi fel-
hagytunk vele.

— Én elhíresztelek, hogy itt eladom az iro-
dát és Alexandriában nyitok üzletet.

— Helyes, — menjünk ebédelni.

Szolimán fölkelt.

Tizenhatodikán reggel tíz órakor két hősünk az
Arzenál főépületének lépcsőin baktat felfelé, keresve
a második emelet 48-at, ahol feltizenegykor kezdő-
dik az árverés.

Ahogy felérnek, már elég nagy társaságot talál-
nak a teremben. Gyanús alakok, akiknek legtöbbje
a Leopoldstadt szűk sikátoraiból került elő s akik-
nek tekintélyes része még ma is ragaszkodott a pa-
jesz viseléséhez.

Az asztalon közszemlére kitéve egy Früwirth-
karabély. Szolimán figyelmesen megvizsgálja és bó-
lintva jegyzi meg:

— Jó kis ismétlőfegyver.

—Nekem is jobban, tetszik, — mondja Abend-
stern, — mint az amharák Fusil Gras-fegyvere.

—Ne felejtsd el, — figyelmezteti Szolimán, —
hogy ez a kis karabély nyolclövetű.

Belép egy kapitány és vezénylő hangon kiáltja:

— Uraim, aki árverezni akar, annak tessék a
nyilatkozatot aláírni és az óvadékot lefizetni.

Négyen fizették le. Három galíciai és Abend-
stern.

Ez utóbbi végignéz az öt bizalmatlanul szem-
lélő társaságon és mosolyogva súgja Szolimánnak:

— Na, ezek nem néznek ki nagyon veszedel-
mesen.

Alá kellett írni egy iratot, hogy ismeri az árve-
rés feltételeket és hogy nem fogja a fegyvereket Al-
bániába, a szkipetároknak szállítani.

— No, ezt nyugodtan aláírhatom, — mormolja a fogai között.

Abba a rovatba: mit csinál a fegyverekkel? — odairta: Abesszíniába szállítom.

A kapitány a fejével int: jól van.

Belép egy tábornok és helyet foglal az asztalnál. Rendezi az irományokat. Megnézi az óráját és hangosan kiált:

— Féltizenegy. Uraim, kezdjünk hozzá. Kapitány úr, kérem a hirdetményt. Ez átnyújtja, mire a tábornok hangosan, de hadarva olvas. Senki sem ért belőle semmit. De nem is kíváncsi senki.

A tábornok bevégzi, összehajtja, maga elé teszi. Megsodorja ősz bajuszát, majd kérdi:

— Ismeri mindenki az árverési feltételeket?

— Nohát akkor — és újra felvesz egy lap papirost és arról olvassa — tizenkettőezernégyszáz és ötvenhat kiselejtezett használható Frűwirth-karabély, körülbelül hatmilliói darab tölténnyel. Egy tételben adódik el. A töltények ráadás. Kikiáltási ár: hat korona darabonként.

— Csend. Két galíciai összeség és az egyik felkiált:

— És egy fillér.

— Kettő.

— Három.

— Négy.

— Ez unalmas, — mond Szolimánnak Abendstern és odakiált:

— Hét korona.

— A galíciaiak összenéznek, a tábornok közönyös hangon darálja:

— Hét korona először.

— Az egyik kaftános most már haragosan kiált:

— És egy fillér

— Kettő! — int a másik.

— Három, — mond a következő.

— Négy. — kiált a szomszédja.

— No várjatok, — gondolja Abendstern, —

mindjárt elrontom én a ti kedveteket és hangosan odaszól:

— Kilenc korona.

Még a tábornok is felélénkülve kiáltja:

— Kilenc korona, először! Senki többet?

Néma csend.

A tábornok újra kezdi:

— Kilenc korona, másodszor!

Egy pillanatnyi szünet után emelkedettebb hangon mondja:

— Senki többet, harmadszor!

A hiénák dühösen néznek Abendsternre, egymásnak súgva:

— Ez a chámer alighanem háborút akar kezdeni.

—Abendstern kiveszi a tárcáját és fizet.

A tábornok átveszi a pénzt, nyugtatja s e közben megemlíti:

—Harminc napig megőrizzük díjmentesen, azon túl raktározási illetéket fizet.

—Tudom, tábornok úr, — mondja Abendstern, — benn van az eladási feltételekben. Különben is én holnap már csomagoltatom a fegyvereket.

—Annál jobb, — helyesli a tábornok a tervet, — tessék csak Singer őrmesterhez fordulni, ő mindenben rendelkezésére áll önnek.

— Köszönöm, tábornok úr, majd igénybe fogom venni. Rendben vagyunk? Igen. Akkor a járulom magamat!

Amint a lépcsőn lefelé mennek, utólérik a hangosan veszekedő galíciaiakat és amint mellettük elmennek, hallják, amint szidják Abendsternt.

Kinn az utcán megállnak és Szolimán megfogva Abendstern kabátjának legfelső gombját, így szól hozzá:

— Kedves barátom, most kezdődik a te kötelességed. Én ma leutazom Temesvárra, az édesanyámhoz, akit már nyolc éve nem láttam. Dolgom is van

ott, mert csak ott tudom megbízható ismerősökből a szomáli minisztériumot összeállítani. Ez eltart legalább egy hétig. Te ez alatt ládába csomagoltatod a fegyvereket és a lőszert és azt Triesztbe indítod. Gondoskodj róla, hogy a fegyverek mind újra legyenek zsírozva, mert másként a tengeri levegő megárt nekik. Amikor te az áruval Triesztbe érkezel, ugyanakkorára jövök én a minisztériummal. Aki hamarabb érkezik, az megszáll a Palace Hotelben és várja a másikat. Bonyolítsd le gyorsan minden üzletedet, mert Triesztben azonnal behajózzuk az árut és a legelső gyorsgőzessel mi is átmegyünk. Kívánsz még valamelyes felvilágosítást?

— Nem, Szolimán, köszönöm, mindent megértettem.

— Helyes. Isten veled. Triesztben a Palace Hotelben találkozunk.

Huszonnégy órával később a Temesvár-Józsefvárosi pályaudvaron látjuk Szolimánt, amint a vonatból kiszáll. Kilép a főkapun, megáll és körülnéz.

Nyolc év alatt mennyi változás!

Gyalog indul neki a városnak. A Nyúl-utca nincs messze és az utazástól meggémberedett tagjainak jólesik a mozgás. Mialatt lassan sétál, eszébe jut az anyja. Bizony, e nyolc év alatt nagyon keveset hallott róla. Új házak épültek, nagyok, háromemeletesek. Olyikon még torony is van. A régi kis, herringszagu boltok helyét nagy, tarka kirakatú üzletek foglalták el.

A park már szépen zöldül. Hogy megnőttek a fák! Nincsenek már korhadt fakerítések, amelyek hasadékain káposztasorokat látunk, önkéntelenül támad a gondolata: vájjon hol golyóznak most a fiuk? Bizonyára inkább a város vége felé.

Megérkezik a Nyúl-utca szegletére. Az apró kúria ott áll. Még ma is éppen úgy a járdára könyököl, mint régen.

Tudja az Isten, — gondolja magában Szoli-

mán, — vagy ő lett alacsonyabb, vagy az utca magasabb. Az ablakok éppen olyan piszkosak, a falak csak olyan kopottak; talán a moha díszlik szebben a tetején. Az üzlet cégére, az ivásra hívó kék huszár, most is éppen olyan savanyú ábrázatot vág, mint régen.

Mégis van a házon valami új: az ajtó fölött változott a cégtábla. A Singer Salamon név eltűnt és helyette új tábla pompázik „Goldschmied Mórné” felírással.

— Csak nem adta el anyám az üzletet — töpreng Szolimán magában. — Mindjárt meglátjuk. Felmegy a három kikopott lépcsőn és megnyomja az ajtó kilincsét. A csengő éppen olyan élesen szól, mint ezelőtt nyolc évvel. Belép és ismerős erős alkoholszag csapja meg az orrát. Benn borongós félhomály van és a szem csak egyenkint látja meg a polcon sorakozó különféle színű nagyhasú üvegeket. Ahogy a világosságot megszokja, csak akkor ismeri meg a pult mögött álló öreg asszonyt.

— Anyám! — kiált és tárt karokkal szalad feléje.

— Fiam! édes fiam! — zokog az öreg asszony, — hát csakugyan te vagy?

Sokáig szótlantul átölelve tartják egymást. Nem hallatszik más, csak az anya zokogása. Szolimán egy szó nélkül keblére hajtja fejét és Száli mama csak cirógatja az ő fiát. Mikor már jól kisírta magát, össze-vissza csókolja és jól megnézi.

—Sohase hittem volna, Izidorkám, hogy még egyszer lássalak.

—Pedig most, édesanyám, — mondja Szolimán, — néhány napig itt maradok nálad.

—Jól van, fiam, — mondja gyorsan az öreg asszony, de akkor én megyek, sietek a te régi szobádat rendbehozni.

—Jól van, édesanyám, eredj.

Az öreg asszony átment a másik szobába.

Szolimán utána néz. Bizony megvénült a mama. Kicsit töpörödött lett, kicsit ráncos, de az arca különben rózsás, egészségesnek látszik.

Az öreg asszonynak eszébe jut valami és visszajön. Odaáll Izidor elé, szemeit szégyenlősen leüti és így szól:

—Édes fiam — és cirógatja az arcát, — én hat hónappal ezelőtt újra férjhez mentem. Tudod, nekem egyedül nagyon nehéz volt, így könnyebb. Az ilyen üzlethez kell segítség. Emlékszel a Goldschmied Móricra, akinek a Vasut-utcában kanavász- és norinbergi üzlete volt? No. ahhoz. Nagyon derék, becsületes, jó ember. Most oda van Krassóba, szilvapálinkát venni, de holnap már itthon lesz. Légy jó hozzá, ő nagyon fog téged szeretni.

—Hát hogyne, édesanyám, — mondja Szolimán, — ha te szereted, én hogyne szeretném.

—Köszönöm, édes fiam, — és az öreg asszony hálásan nézve reá, megnyugodva megy dolgára. Szolimán egyedül marad és elkezd gondolkozni. Bizony, úgy van itt minden, mint az ő gyermekkorában. Éppen olyan szűk viszonyok és milyen borzasztó lehet ilyen pálinkák illatában leélni egy életet. Undorral rázkódik meg.

Amint anyja visszajött, megindult a kérdezősködés, különösen nejéről, Szekerpáráról.

— Csak legalább egy fényképet hoztál volna róla, hadd tudjam, milyennek képzeljem el.

—Édesanyám, a mi városunkban nincsen fényképész, de meg a török nőnek a vallása tiltja, hogy arcát megörökíttesse.

—Hát aztán te, fiam, — kérdi nagyot sóhajtva, — igazán török vagy?

—Igen, anyám, — mond vállatvonva Szolimán és egy kérdéssel más fordulatot ad a beszédnek. — Mondd anyám, itt van még a városban az az Alibegovics kapitány, aki önkéntes koromban századparancsnokom volt?

—Hogyne, fiam, minden este ott sörözik a „Kék szúnyog“-ban. De most, az utóbbi időben mindig civilben látom.

—Hát a Rippler Pepi él-e még?

—De mennyire. Elvette a „Fekete kutyá“-nak a lányát. De úgy tudom, már el is váltak. Azt hiszem, most a városnál van.

—Vájjon hol lakik most az Alibegovics?

—Azt én nem tudom, fiam, — mondja fejét csóválva az öreg asszony, — hanem, ha elmegy a Kék szúnyogba, a fizetőpincér, az Adolf, biztosan megtudja mondani.

Este nagyon álmos lett Szolimán, korán lefeküdt, még pedig ugyanabba az ágyba, amelyikben nyolc évvel ezelőtt is nyugodott. Kicsit rövid is volt, kicsit kemény is, de hát ő már sok mindent megszokott.

Másnap délfelé elment a „Kék Szúnyog“-ba és ott valóban megtudta a fizetőtől, hogy Alibegovics a Promenádt-utca 23. szám alatt lakik, még pedig benn a kertben.

Elsétált odáig.

Amint belép a kapun, szép kertbe jut, amelynek a háttérében barátságos kis ház áll. Valószínűen szerszámkamara volt valamikor, amelyet takarékos tulajdonosa lakássá léptetett elő Elmegy az ajtóig és azon egy névjegyet pillant meg.

alibunári prof Alibenovics Dusan

nvug. csász. és kir. gyalogsági kapitány,

a Providentia életbiztosító társaság főügynöke.

— Ez az, — mondja Szolimán — és kopog az ajtón.

Semmi nesz.

Másodszor kopog.

Újra semmi nesz.

Benyit. Csak az előszoba, benne egy íróasztal, egy szék, egy fogas. Egyéb nem is igen férne, lévén a helyiség csak két lépés hosszú, kettő széles. Ahá,

— gondolja magában Szolimán, — ez a Providentia irodája. Itt azonban ismét senki. Ekkor felfedez a háttérbe egy szőnyegajtót.

Kopog. Álomittas hang kikiált:

— Bújj be!

Erre a barátságos meghívásra benyit. Belép egy elfüggönyözött szobába, hol az ágyban egy fekete hajú, szúrós szemű férfi fekszik, aki szemmel láthatóan most ébredt álmaiból. Rábámul a belépőre, aki ismerős is neki, nem is.

Szolimán az ágyig megy, megáll és mosolyog. Az ágyban fekvő karikaszemekkel nézi . . . Végre megelégteli Szolimán és megszólal:

— Nem ismeresz, Dusán?

A kérdezt a homlokára csap:

— Izidorkám! hát hogyan ismernélek. Édes öreg cimborám, gyere, ölelj meg. — Szeretettel összecskölődznék. — Hogy vagy? Én azt hittem, már rég meghaltál és megettek az indiánusok.

— Még nem, kedves Dusán és engem nem olyan könnyű megemészteni.

— Mikor érkeztél?

— Tegnap és néhány napig maradok. De csak nem vagy beteg, hogy még mindig az ágyban fekszel?

— Az nem, barátom, — mond Dusán, — hanem ez az új házirend. A nyugdíjam oly csekély, hogy naponta csak egyszeri étkezést enged meg. Miután, amint tudod, én az éjszakát mindig többre becsültem, mint a nappalt, a vacsorát választottam. Az ebédet egyszerűen elalszom. Fél év óta főügynöke vagyok a Providentiának, de még eddig senki sem kérdezte tőlem, hogy az miféle állat. Barátom, — mond kicsinylő kézlegyintéssel, — a magyar könyvelmü nép: nem biztosítja a jövőjét.

— Tudod mit, öregem, — szakítja félbe Szolimán, — öltözz fel és jér velem ebédelni.

— Izidor, Izidor, úgy látom, te tengereken túl

megcsináltad a szerencsédet. No, de te mindég nagyratörő ifjú is voltál. Hallottam is én erről valamit rebesgetni.

— Hát barátom, amim van, az megvan. Csak öltözz fel szaporán, mert éhes vagyok.

Erre aztán Dusán mind a két lábával egyszerre ugrott ki az ágyból és neki fogott az öltözködésnek. Mikor a harisnyáit húzza, megkérdi Szolimán:

— Miért hagytad ott a katonaságot?

— Én nem hagytam el, barátom, — mond vállatvonva Dusán, — úgy menesztettek.

—Hogy-hogy? — kérdi bámulva Szolimán, — hiszen jó katona voltál.

—Nagy históriája van ennek, de amig öltözködöm, elmondom. Addig ülj le és gyűjts rá. Azaz, hogy adj te egy cigarettát, mert a tied jobb. Hát hallgass ide: Az ezredem egy zászlóalja lenn volt Boszniában. Ennél voltam én is beosztva. Bosznia, mint garnizon, utolsó volt, csak egy az előnye, hogy ott hús krajcárért egy liter kitűnő kisüstön főzött szilvapálinkát lehetett kapni. Nyáron ott is éppen úgy gyakorlatoztunk, mint az anyaországban. Egy alkalommal meneteltünk Banjalukából Jajce felé. Berkeztünk Aginosélóba és ott ért az a szerencse, hogy én lettem napostiszt. Akkor voltam öreg főhadnagy. Déli egy óraker meg volt az őrség felváltása és az átvétel. Ez, úgy mint mindig, öt perc alatt történt. Átvettem az ezred pénzesládáját látatlanban. Éppen úgy, mint mindig. Ki is érne reá öt perc alatt tizenhétféle számadás végösszegét nézni, hogy ellenőrizhesse, megvan-e a ládában a pénz? De meg nem is volt szokás. Biztunk egymásban. Ugyan gorombáskodott volna velem, akit felváltottam, ha nem sietek. Hogyne, hiszen én már ebédeltem, ő meg még nem. Szabály szerint ráültettem a posztot a ládára. Aginoselóban pihenő napunk volt. Délután 4 óraker jön a Rechnungshauptmann Moravcsik és ijedten állapítja

meg, hogy a pénztárból huszonkétezer korona hiányzik. Én voltam a felelős. Természetesen vizsgálat alá jutottam. Annak folyamán bebizonyult, hogy Banjalukából való elindulásunk óta senki a pénztárba nem nyúlt. Szóval, ott kellett valaminek történnie. Egy évig voltam untersuchung-ba, de rámbizonyítani nem tudtak semmit. Azonban én voltam a „felelős“ és a kincstár nem károsodhat. Nyugdíjaztak és visszapótlásra ítélték. Még szerencse, hogy a rangomat meghagyták. És most élek egyharmad nyugdíjon, úgy, ahogy lehet. Az a vizsgálatom, hogy huszonhét év múlva a kincstár kára meglesz térítve és akkor kapom a teljes nyugdíjat. Úgy-e szép kilátás a jövőre? Most tudsz mindent.

Szolimán érdeklődéssel hallgatta, majd felkelt és így szólt:

— Ne búsulj, Dusán, majd mondok én neked valamit. De már készen vagy, mehetünk ebédelni.

Egymásba karolnak és mennek a Rezső trónörökös szálló felé. Hol egyik, hol másik ismerős üdvözlése tartóztatja fel őket. Ezzel is beszélnek, azzal is.

Elérnek a szállóba, ahol megebédelnek.

Azután átmennek a szemben levő kávéházba és egy fülkében leülnek. Akarattal bujt el Szolimán, hogy ne háborgassák őket és itt felveti a kérdést:

—Te Dusán, szeretnél a sorsodon változtatni?

—De mennyire, — sóhajt, fel az.

—Hajlandó volnál elmenni Temesvárról?

—Hogyne, — mond Dusán, — szívesen, nem köt engem ide semmi.

—Jó, hát akkor hallgass ide.

És elmondja részletesen, kimerítően, milyen megbízatással van ő Európába küldve. Dusán kezdetben nagy szemeket mereszt, de aztán mind nagyobb érdeklődéssel hallgatja. És mikor Szolimán

előáll a legfontosabb kérdéssel: eljőnnél-e velem Szomálföldre?

—Édes komám, — mondja Dusán, — elme-
gyek én veled a világon bárhova, hiszen rosszabb
életem nem lehet sehol, mint itt. És minek tudnál
te engemet használni?

—Megmaradnál a saját foglalkozásod mellett.
Nagyon fontos állásra szemeltelek ki. Szomálban
egy gyülevész hordából hadsereget kell csinálni. Ezt
a sereget be kell tanítani a lőfegyver kezelésére, ve-
zetni kell a függetlenségi harcukat. És mikor meg-
alakul az első minisztérium, a hadügyminiszteri szék-
ket betölteni.

—Vállalom, ezer örömmel vállalom, — kiált
örömprepesve Dusán, — hiszen ez az én tanult fog-
lalkozásom.

—Gondold meg jól, Dusán, aki forradalomba
keveredik, az mind a nyakával játszik. Én nem
akarlak megcsalni, előre megmondom; ha sikerül
az ügyünk, fényes állás, gazdagság, tekintély a jö-
vőnk; ha lecsúszunk: az akasztófa.

Dusán kezét nyújtja és így szól:

— Szolimán, én katona vagyok. Ha lettem az
esküt Szomálsország alkotmányára, amikor,, iha kell,
meg is fogok azért halni. Én megbízásodat ezer
örömmel fogadom.

Szolimán megszorítja a nyújtott kezét:

— Rendben van, Dusán. Természetesen minden
néven nevezendő költséget én viselek. De most nagy
szívességre kérlek. Te Temesváron sokkal jobban
ismered az embereket, mint én. Én már régóta nem
lakom itt; az emberek jöttek, mentek, cserélődtek.
Érts meg jól. A pénz- és hadügyi tárca be van töltve,
betöltésre vár még három. Ezek: a földművelés, a
kultusz és a kereskedelemügyi. A szükséges embe-
reket itt szeretném összeszerezni. Ebben nagy segít-
ségemre lehetsz.

— Igen, — mondja gondolkozva Dusán, — majd

körülnézek ismerőseim körében. Csak olyanokról lehet szó, akiknek nincs semmijök és itt nem tudnak elhelyezkedni. A földművelésügyre tudnék egy szakembert. És az ki is jönne velünk. Emlékszel, az önkéntesiskolában veled volt a Radek Petur báró? Az, aki agyonlőtte párbajban az Elefántovicst? Az tönkrement. Ellicitálták a birtokát. Azt hiszem, az öreg most lókupec. A második, aki jönne, a te jóbarátod, a Rippler Pepi. Az már volt minden. Utoljára a városnál volt, de onnét holmi kis szabálytalanságok miatt elküldték. Most, ha nem csalódom, a Temesvári sörgyár ügynöke. Nagyszerű beszélőképessége van és kitűnően fűjja a tárogatót. Kitűnő kereskedelmi miniszter lenne. Kultuszminiszter e pillanatban nem jut eszembe, de majd gondolkozom rajta.

— Jól van, Dusán, de sürgősen utána kell nézni a dolognak, mert az idő rövid. Természetesen! a kiutazás összes költségei engem terhelnek. A legelső az útlevél megváltása. Erre, és hogy ügyeiteket itt sürgősen el tudjátok intézni, átadok fejenként ezer koronát.

Kiveszi tárcáját és átad négy darab ezrest.

— Iparkodjál, Dusán, még ma érintkezésbe lépni Radákkal és Ripplerrel és holnap délelőtt jertek el hozzám.

Szolimán kezet nyújt Dusánnak.

— Helyes. Isten veled, holnap ott leszünk.

Másnap délelőtt megjelent Dusán barátunk három úrral. Ezekből Szolimán már kettőt ismert, Radákot és Rippler Pepit. A harmadikat, egy öles férfit, övig érő vörös szakállal, csak most mutatta be Dusán. Zawaneck Luitpold úr, a Harnoncourt-féle pécskai uradalom volt fővadásza. Szenvedélyes vadász. Jelenleg állás nélkül van és hajlandó elfogadni a kultuszminiszteri tárcát.

Szolimán örömeinek ad kifejezést, hogy az urat üdvözölheti. Körülbelül egy óráig tartó beszéd-

ben eseteli az ottani állapotokat. Figyelmeztet mindenkit vállalkozásuk veszedelmes voltára. Az első idők küzdelmesek lesznek. És még messze van az, amit szép jövőnek neveznek. Kezdetben sok lesz a nélkülözés. És nem biztos, hogy nem fognak-e az urak kezdetben hadtesteket vezetni.

—Nem baj, — mond Zawane, — mindnyájan tartalékos tiszték vagyunk. Mi ahhoz is értünk.

—Szolimán, kérlek, — szólal meg Dusán, — ezeket a dolgokat mi megbeszéltük és megtárgyaltuk. Nekünk nincs mit veszítenünk, mi megyünk;

—Brávó, barátaim! — mond Szolimán. — Szeretem az erős elhatározású embereket. Hát akkor hallgassatok ide. Kiki bonyolítsa le ügyeit, még pedig lehetőén gyorsan. Az alispáni hivatal azonnal kiállítja az útleveleket. Egy kézikoffernél több ruhát nem hozhat senki. Azok is csak vászonruhák legyenek. Fegyver nem kell. Akinek jó revolvere van, hozhatja. Holnapután reggel megyünk a gyorsal Pestre, onnét a Délivasuton Triesztbe. Ez a hosszú ut éppen arra jó, hogy kellően tájékozottassalak benneteket. Holnap délután hatra jertek ide. És most Isten veletek, menjetek, mert rám már várnak az ebéddel.

Ebéd alatt megkérdi a Száli mama:

—Meddig maradsz nálunk, fiacskám?

—Bizony, édesanyám, — mond Szolimán, — holnapután reggel indulok vissza Afrikába.

—Száli mama ijedten ránéz, majd leteszi a kanalat, szemei könnybelábbadnak és megszólal:

—Holnapután reggel? Hiszen én azt hittem, legalább pár hetet töltesz itt?

—Nem lehet, édesanyám. Tudja, az üzlet.

—Istenem! — mond Száli mama nagyot sóhajtván, — látlak-e még valaha, fiam?

—Ugyan hagyja, édes mama, hiszen ilyen jól nem nézett ki maga még soha, mint most.

—Öreg vagyok azért már, édes fiam.

Ebéd után nekiült Szolimán levelezését elintézni.

Rövid levelet írt nejének, Szekerpárának Harárba, amelyben tudatta vele, hogy e levél kézhezvétele után körülbelül tizennégy nappal fog megérkezni. Kérte, tudassa Mad mollah otlévő emberével, hogy indulhat ura a tudott helyre az árut átvenni. Ha még neim érkezett volna az meg, csak nyugodtan várjanak reá. Különben egészséges, semmi baja és sokat gondol az ő kis feleségére.

Ennél kevesebbet írni nem lehet.

Hozzáfog egy második levélhez.

Amint maga elé fekteti a papirost és maga elé rajzolja azt, akinek a levele szólni fog, felragyog szeme a boldog szerelem tüzében.

Leírja a megszólítást: imádott, egyetlen Lolám! Ez tehát nem a feleségének szól.

Ami azután következett, az még furcsább.

A levél írója egy keleti költőnek dicsőségére való bensőséggel ecsetelte szerelmét a bájos Lola iránt. Köszönetet mond neki, hogy ezt az érzést viszonozza. Megismétli az elbúcsúzásukkor tett ígéretet. Ez az ígéret az volt, hogy elválik nejtől, Szekerpárától és őt teszi hitvesévé. Úgy látszik, csak a búcsúzás alatt jöttek tisztába egymás érzelmeivel. De hogy az „isteni Lola“ az üzleti ügyeibe is be volt avatva, azt igazolja levelének következő szakasza:

„A tervem, mely Szomálország megalapítását célozza, teljes egészében sikerült. A tudott nagyhatalom az általam adott feltételeket elfogadta és az új ország vezetését reám bízta. Szóval ígéretemet, amelyet neked tettem, beválthatom és be is fogom váltani. A tudott áru saját vezetésem mellett, saját hajómon megy le. Cap Quardafui táján fogom partratenni. No de most már az üzletből elég, beszéljünk inkább arról, ami téged jobban érdekel.

Érdeklődtem illetékes helyen a válasz lehetősé-

géről. Az könnyen keresztülvihető. Az izlám nem ismer házasságot vegyes vallásúak között. Én ismét felveszem a keresztény vallást és ezáltal a tény által már el is vagyunk választva. És akkor semmi akadálya annak, hogy az egész világ előtt is az enyém légy. E levél vétele után körülbelül két hétre otthon vagyok.

Addig milliószor öleli, csókolja az ő angyali Loláját

nagyon szerető Szolimánja.“

Eddig van.

Szolimán még egyszer elolvassa, öntelten, boldogan mosolyog, megcsókolja és borítékba teszi. Majd ráírja a címét: legalább mi is elolvashatjuk:

Mlle

Lola Renz

Harrár
Abessinie.

Hiszen ez az oroszlánölő kisasszony Harrárban!

Szolimán zsebébe csúsztatja a két írást, elsétál az első levélszekrényig és beledobja. A két, egymástól nagyon különböző tartalmú levél tehát megkezdte útját Afrika felé.

Másnap délután hat órakor megjött a minisztérium. Dusán valamennyi nevében kijelentette, hogy az útlevelek rendben vannak, a táskák pakkolva, szóval, akár ma indulhatnak.

— Brávó! — mond Szolimán, — akkor holnap reggel a 8 15-ös gyorssal indulunk. Kérem az urakat, legyenek pontosan az állomáson. Természetesen kérem, ne kísértessék magukat senkivel, hogy feltűnővé ne váljunk.

A minisztérium csak bólintott: természetesen.

Egyet-mást megbeszéltek, azután ajánlották magukat és elmentek, hogy az utolsó éjjelt baráti körben töltsék.

Reggel Száli mama egy kissé sírt, Szolimán el-

lenben rövidre szabta a búcsúzást. Megölelte, megcsókolta őt, és midőn a Száli mama éppen ki akart törni, megragadta a bőröndjét, egy ugrással az utcán volt és csak a Vasút-utca szegletéről intett mégyszer Istenhozzádot a boltajtóban állóknak.

A pályaudvaron már kint találta a társaságot, megváltotta a jegyeket és rövid tíz perc múlva dübörögve és kattogva száguldott velük a délibábos magyar rónán a vasparipa.

Az út hosszú és egyhangú volt. Éppen arra jó, hogy Szolimán a szomáli viszonyokat magyarázza.

Minden különösebb esemény nélkül megérkeztek Szent Péterre, honnét tovább menve, nemsokára megpillantották a tükörsima, kék Adriát. Elrobogtak a csodás szépségű Miramarei kastély mellett és néhány perc múlva vonatjuk begördült a trieszti állomásra.

Megállapodás szerint beszálltak a Palace Hotelbe. Mikor a portástól tudakozódtak, hogy A. Abendstern úr Bécsből megjött-e, azt a választ kapták:

— Megjött kérem, II. emelet 147.

Először felmentek hozzá. Amint benyitnak, Abendstern és Szolimán hangos örömkialtással ölelik meg egymást. Azután Szolimán bemutatja az urakat egymásnak.

—Hál Istennek, — mondta nevetve, — most már együtt van az egész minisztérium. És most beszéljünk komoly dolgokról. Hát mit végeztél? Itt az áru?

—Itt, azaz hogy ma éjjel érkezik.

—Helyes. Hány láda?

—Százhetvenkettő.

—Bezsíroztatok mindent újra?

—Be. Még pedig jól, úgy, hogy biztos nem lesz baj.

—Hány vagonban jön az áru?

—Háromban.

—Add ide, kérlek, a fuvarleveleket. Szolimán

megnézi őket, majd zsebreteszi. Ti most maradjatok együtt és szokjatok össze. Délben itt ebédelünk a szállodában. A viszontlátásra, uraim!

Szolimán elsietett. Egyenesen az osztrák Lloyd-társaság ügynökségére ment. Itt megtudakolta, hol találhatná meg most Kirilovics kapitányt, az „Urano“ hajó parancsnokát. Azt mondták, hogy az jelenleg a kikötőben van, ellenőrzi hajója rakodását, a XII. számú raktár előtt. Ha beszélni óhajt vele, tessék odafáradni.

És Szolimán odafáradt. Kirilovics kapitányt megismerte piszkos blúzáról és aranypaszományos sapkájáról. Hátratett kezekkel ott sétált a mólón és csak olyankor mordult egyet, — trieszti olasz nyelven, — a zsákokat cipelő matrózokra, mikor valamelyik túl lassan mozgott. Szolimán odalép és megemeli a kalapját:

—Kirilovics kapitány úrhoz van szerencsém?

—Az vagyok.

—Az Urano kapitánya?

—Az.

—Ugyebár, a hajó Bombayba megy?

—Oda.

—Szeretnék árut feladni.'

—Hová, kérem?

—A Vöröstengeren rakódna ki.

—Hol?

— Szabad tengeren, — feleli Szolimán és élesen a szemébe néz. — A Perim-szigettől egy kilométerre északra.

—Az jó hely, — mondja bólintva a kapitány, — ott keskeny a tenger, nem lehet egymást eltéveszteni. Akkor az árut Adenig kell feladni.

—De ... — mondja Szolimán, — ott éjjel kelene átrakódni ... egy vitorlásra ...

—Én érkezhetek oda éjjel is, — mond vállat vonva a kapitány — s ha a vitorlás ott lesz, én szívesen átrakatom.

— A vitorlás ott lesz, — válaszol Szolimán.

—Mennyi az áru? — kérdi Kirilovics.

—Itt vannak a fuvarlevelek — és átnyújtja. A kapitány átveszi és olvassa: összesen 172 láda. Bólint, rendben van. A fuvarleveleket zsebébe teszi. Kérem délután öt órakor az irodába fáradni és a szállítási illetéket lefizetni. A nyílt tengeren, éjjel való átrakodásért jár huszonötezer korona. Ezt kérem azonnal lefizetni.

Szolimán kiveszi a tárcáját és leszámol huszonöt darab ezrest, amelyeket Kirilovics kapitány nagy gyakorlattal sülyeszt el. Majd kérdi:

—Mikor indul, kapitány úr?

—Mához egy hétre.

—Helyes, — bólint Szolimán, — nekem éppen így a legjobb. Ugyan mondja kérem, kapitány úr, a legelső gyorsgőzös mikor indul Alexandriába?

—Holnap reggel hat órakor indul a „Wien“.

—Úgy! . . . akkor azzal megyek. De most még egy kérésem volna. Tervem a következő: Alexandriáig megyek gyorshajóval, onnan Szuezebe vonattal. Ott vennék egy kis háromárbcost, azzal lemennék a Perim-szigetekig és ott lavíroznék, amíg önök megjönnek. Most az a kérdés, kapok-e én hajót Szuezeben?

—Kapni kap, — feleli Kirilovics gondolkozva, — de nem ajánlom, hogy háromárbcost vegyen. Mert drága és feltűnő. Vegyen inkább egy nagy halászbarkát. Azoktól csakúgy hemzseg a tenger. Nem tűnik fel, ha két hétig is áll egy helyen. És még egyet jegyezzen meg magának. Én a Perim-szigetekhez megállapodás szerint éjjel fogok érkezni. Mikor tőlük két kilométerre érek, a zöld és vörös lámpám közé a parancsnoki hid magasságában kitétetek egy fehér lámpát. Mihelyt önök észrevet-tek engem, a bárka orrába kitesznek egy vörös lámpát. Ez a jel, hogy egymásra ismertünk Mihelyt ez kétségtelen, én azonnal eloltatom a fehér

fényt, miután szabálytalan, sőt tilos. Ekkor megközelítjük egymást és a többi már magamagától adódik.

— Helyes, kapitány úr! Köszönöm jó tanácsát, meg fogom fogadni. A viszontlátásra délután az irodában.

Szolimán délután megjelent az irodában, ahol szabályszerűen feladta a ládákat Adenbe. Tartalmukat gépalkatrésznek irattá be.

Másnap reggel már a „Wien“ hajó viszi őket Afrika partjai felé; ugyanaz, amely a Temesváron megirt két Harrárba szóló levelet is vitte.

VII. FEJEZET.

Melyből kitűnik, milyen módon válhatik valaki szentté és a titokzatos Loláról még sok mindent megtudunk.

Elbeszélésünk idejében költözködött Harrár városába egy Ismael Szafid nevezetű igazhívő muzulmán, aki foglalkozására nézve kardkovács volt. Jött pedig Brüssza városából. Harrárt azért választotta; mert innét származott és itt laktak rokonai. Holott Brüsszában csak a mesterségét tanulta. A csarzsia elején, mindjárt a Szerkisz görög mellett nyitott boltot, amely egyúttal műhelye is volt és ott mindenki az utcáról bámulhatta, milyen szorgalmasan veri a szép talik betűket a kard pengéjére. Nagyon iparkodó volt, mert mikor már minden igazhívő, — Allaht áldva, — napi munkáját elvégezte, az ő gyékénye alól még mindig hallatszott az egyhangú kopácsolás. Középkorú, kissé mogorva, zárkózott, nem sokat beszélő ember, akinek munkája nem olyan természetű, hogy szemeit másfelé fordíthassa. Szomszédainak tereferéjébe legfeljebb néha egy-egy

szót dobott. Pedig azidőtájt sok történt, amiről érdemes eszmét cserélni.

Ekkor cserélt ugyanis gazdát Harrár városa.

Négy évszázadon keresztül a török félhold ragyogott fölötte, alá volt rendelve az egyiptomi kedivének, akinek pasája kormányzott, bizonyos számú szeracsival tartva rendet.

Történt azonban, hogy Egyiptom a törökökre nézve meghalt. Harrár most egyedül maradt. Róla elfeledkeztek. A harráriak ezzel nem sokat törődtek. Mikor Allahban megboldogult a kinevezett pasa: választottak maguk közül ujat. Mikor a szeracsik megunták a szolgálatot és hazaszöktek, verbuváltak új sereget. Mint önálló török köztársaság szerepeltek. És ez az állapot nekik nagyon tetszett.

A várostól északra terül el Abesszínia. Ennek a legközelebbi kikötője Dzsibuti. E birodalomnak minden terményét Harráron keresztül kell vinni, mert erre vezet a karavánút. Egy alkalommal Menelik egyik fotaoríja (ezredes) nagy karavánnal elefántcsontot szállított. Az amharák, Menelik katonái keresztények lévén, nagyon kedvelik azt az italt, melynek élvezetét Mohamed próféta olyan szigorúan tiltja. Este a karavánszerályban magnum áldomás volt, melynek végeredménye az lett, hogy az amharák irgalmatlanul elpüfölték a rendcsinálásra megjelent vörösfezes szeracsikat. Szerencse, hogy emberhalál nem történt.

Másnap a díván ülésén a müderrisz rámutatva a tegnapi történet botrányra, dörgő hangon előadta, hogy: ha elnézzük szónélkül a város falán belül dőzsölését, majd a szomálik is reákapnak a tilalmazott szeszre. Legjobb lesz eltiltani a hitetlenseiknek a városbajövetelt, mert hogy tisztátalanok, ha nem is annyira, mint a sertésevő frenkik.

A jámbor Ali pasa fázott a dologtól. De a tanács leszavazta, és így hogy tekintélyét mentse, kénytelen volt a negusnak egy dörgedelmes hangú

levelet íratni, melyben megtiltja embereinek a jövőben a város érintését. Nagyon rossz előérzete volt a pasának, mikor a levelet aláírta, de mit tehetett: a tanács hangulatával számolnia kellett.

Az abesszin oroszlán pedig ekkor kezdte az erejét érezni. A levél jókor érkezett: ez casus belli. És mielőtt a hold megújult, megérkezett az amharák válasza. E válasznak nagyon ultimátumszerű hangja volt. Állt pedig az: egy írásból és egy zsák durrából.

Az írás tartalma az volt, hogy amennyiben Ali pasa záros határidőn belül át nem adja a várost, úgy annyi harcosból álló sereg jön ellene, mint ahány szem durra van a zsákban.

Ali pasa elolvasta az írást, megnézte a zsákot; nagyot sóhajtott, és tovább bízott Allah-ban. Pedig most már a város védelméről kellett (gondoskodni. Rendelkezésükre állott négy, a XVI-ik században készült s az alkoránból vett gyönyörű feliratokkal ékített csatakigyó, de a komparadzsik bimbasija kijelentette, hogy abból csak kettő használható, mert kettőben cinkék fészkelnek. A madarat bántani pedig Mohamed tiltja.

Szeracsi van ötven, de abból csak tizenháromnak van lőfegyvere. Abból is kettő beteg. Már mint hogy a fegyver. A listán szerepel huszonzét tiszt, de azoknak nincs lőfegyverök. Segítséget kérni nincs kitől, mert hiszen Harrár-ral sohasem törődött senki. Egyiptomban az angol az úr, és Konstantinápolyba hiába fordulnak, ott rég elfeledték őket, mint ahogy ők már évek hosszú során elfeledték az adófizetést. És ez nekik esett jól.

Egy szép reggelen a Hauvas folyó felé lejtő kávéskertek zöldje mögül nagy porfelhő emelkedik. A lakosok a piactérről bámulták, mert hiszen mindenki tudta, hogy azok az érkező amhara-csapatok. Semmi félelem; a város külső képe nem változott. A piacon árultak, mint máskor, a polgárok végezték

napi munkájukat. A kereskedők nyugodtan szívták a vízipipát és tovább ostábláztak a kafanában. Allah tudja mit csinál.

Ali pasánál hirtelen összeül a díván. A hangulat komor. A tanács; minden tagjai érzi, hogy utoljára ül a nagy márvány kupolaterem szőnyegén. Rövid vita után elhatározták, hogy az utolsó lehelletükig védik a félhold uralmát. Azonban nem teszik ki a várost a felgyújtás veszedelmének, hanem elébe mennek az ellenségnek, és a kávéskertek mögött fognak vele megütközni. Amelyik győz, az majd bevonul a városba.

Kitűzték a zöld szentászlót, a nép megbámulta, de miután ebben a városban saját fegyvere senkinek sincsen, kiki továbbsétált. A fegyveres katonaság azonban nagy kürtölés közepett kivonult.

És tényleg, egy szép lankás völgy fenekén, — hátukat a szélső kávéskertek kerítésnek vetve — megvívták az ütközetet, melyben a lándzsások és íjászok hada szóhoz sem jutott.

A komparadzsik leadtak két lövést, a tizenegy szerácsi egy szalvét. Erre az amhara előörsök is elkezdtek puskázni. Egy darabig csak állták a szerácsik, de midőn a golyók nagyon sűrűn dongtak körülöttük, és félő volt, hogy esetleg szerencsétlenség történik, hamar bevonták a lófarkas félholdat és kitűzték helyébe a fehérlobogót.

A most felfejlődő amhara derékseregnek nem volt más dolga, mint a városba bevonulni.

Ezzel a török uralma Harrárban négy évszázad után megdőlt.

Amint lakói mondták: megdőlt, mert Allah úgy akarta.

*

Izmael Szafid kardkovács munkaasztalánál ült, és szorgalmasan kopácsolt, mikor a győztes csapatok bevonultak. Nem volt semmi zavar, semmi

ijedtség, semmi rémület. Ali pasa kiköltözködött a kormányzósági épületből, ras Makón pedig, az amhara csapatok vezére, beköltözött.

Ras Makón kormányzott ezentúl; Ali pasa kávét termelt, és néha elmerengett a múlton. De aztán megnyugodott: ha Allah rendelte így, jól van így.

Izmail Szafid is letette a munkáját, elővette az asztalfiából a jóleve beszerzett amhara betűk rajzait és elkezdte azokat tanulmányozni. Sejtette, hogy bizony nem fog ő a kardok pengéjére ezentúl olyan szép cifra kacskaringós török betűket kiverni, mint eddig; annak a világnak vége van; hanem igenis meg kell tanulni az amharák zsidó betűit, mert ezekből fog az ő új vevőköre kialakulni.

Ez pedig nem olyan egyszerű dolog, miután az ő á-b-c-jüknek 240 betűje van.

A bolt felett az emeleten, a szobában, amelynek az utca felé sűrű farácsos ablaka van, tanyázott Hafitem, Izmael Szafid neje. Csendes szavú, szorgalmas asszony volt, aki nem vette rossznéven, hogy az ura többre becsüli lovaglőöszvérét, mint őt, mert hát Allah nem áldotta meg frigyüket gyermekkel. Az ilyen asszony pedig nem is érdemel több tiszteletet.

Egy szép reggel a piacon volt bevásárolni, majd hazajött, és megfőzte az urának az ebédet. Tárkonyos rizskásás berbecspilafot főzött.

Már reggel óta fájlalta egy kissé a fejét, de nem tulajdonított neki fontosságot. Amint megértette az asztalt, megszédült. Gondosságból, hogy oda ne égjen, elhúzta a tűz mellől a pilafot és kissé ledőlt az ágy vánkósára. Alig hunyta le a szemét, meglátta maga mellett kétoldalt állni Izrafil két halálangyalát. Meglepődött, mert tudta, hogy ez mit jelent, elmondta magában a haldoklók imáját, a naámit. Meghajtotta a fejét a két angyal előtt és várt.

S anélkül, hogy észrevette volna, lelke szétosz-

lőtt a nagy semmiben. Miután Mohamed szerint a nőnek nincs helye a paradicsomban, nem mondhatjuk, hogy lelke annak irányában tűnt volna el. Mikor a muezzin a korán délre rendelt szuráját énekelte, belépett a szobába éhesen Izmael Szafid.

Csodálkozott, hogy hitvesét az ágyban látja. Amint rátette kezét az ágyonfekvő homlokára, rögtön tudta, mi történt. Elsőben is a tűzhelyhez ment, hogy a berbecspiláfot megmentse az enyészettől.

Ez, hála Hafitem asszony gondosságának, — sikerült.

Nekiült enni és e közben gondolkozott, hogy a haláleset miatt megváltozott körülmények között, milyen sorrendben végezze el az elvégzendőket.

Étkezés után első útja a temető imámjához vezetett.

Harrar városának különlegessége a temetője. Szép lankás hegyoldalon terül el. Temetőnek nem volt valami nagyon alkalmas, mert míg az aljban egy-öles földréteg borította a sziklát, amelyben becsületes nyugvóhelyet talál a halott, bizony a felső részen már alig egy singnyire kőbe ütközött az ásó.

Ezért aztán a felső részen a szegény szomálik és a danakilok tétettek örök nyugalomra, akik haránt fekvé mennek Mohamed elé, az igazhívó töröknek a lanka alja jutott, tekintettel arra, hogy ők megint ülőhelyzetben látják meg Allant. Ezt a beosztást a szomálik egészen elfogadhatónak találták, mert először: a halottnak úgyis mindegy, hol fekszik, másodsor: mert így kevesebb a temetésnél a munka. És ez tekintetbe veendő.

Ha már most a szomálik sírt ástak a felső részen, a temető legtávolabbi sarkában összegyűlt vagy 20—30 nagy, galla komondor és ott hátuljokra ülve, farkcsóválva — vérvörös nyelvekkel szájuk szélét nyalva, nézték a munkát. A szomálik szinte csodálkoztak, milyen érdeklődéssel figyelnek a kutyák.

A szomálik a temetést mindig naplementekor

tartják. Mikor az árnyak elkezdnek hosszabbodni, a rokonok gyors futással hozzák hordágyon a fehér lepelbe burkolt halottat. Ez a gyors futás azért szükséges, hogy a megholtak lelkére mindenütt leskelődő rossz dzsinek, azaz szellemek, el ne téríthessék azt a paradicsomba vezető útról. Futnak tehát a halottvivők és fut a gyászolók gyülekezete.

A gyászoló közönség a sírgödör szélén elénekeli a halottak szúróját, visszaadva a megboldogultat az anyaföldnek; a rendelkezésre álló földből vagy két arasznyi halmot emelnek fölibe. A régi időben, mikor még a temetésnél a szárított kígyó-, béka. és krokodilfiókákkal teleaggatott varázsló volt a főszemély, mikor még Bál istennek a sírnál tevecsdörög áldoztak, annak vérével bekenve a faragott bálvány ábrázatát, mindig eltáncolták a megboldogult tiszteletére a híres szomáli harci táncot. De mióta az új Isten van, ezt nem csinálják, mert Mohamed nem kedveli a táncot.

Midőn eltávozott a beszentelést végző imám, leszúrnak a halott feje mellé a türbét és néhány tuskés ágat fektetnek a sírra, hogy távoltartsák a halottevő hiénát. Ezzel a gyászoló gyülekezet megtette kötelességét és megnyugodott lélekkel megy ki-kihaza.

Erre a pillanatra vártak a kutyák.

Alig, hogy a temető kapuja az utolsó gyászoló mögött becsukódott, a borjúmagyságu komondor, fogaikat csattogtatva, égnék meredő farkkal, öles ugrásokkal vezeti az üvöltő kutyafalkát az új sírhalomra. A tuskés gályákat egy pillanat alatt szétdobálják, a kis halom még puha földjét villámgyorsan széjjelszórják; első lábaikkal serényen kaparva addig, amíg a földből előtűnik a most eltemetett...

Ennek a temetőnek imámjához ment Izmael Szafid bejelenteni, hogy hitvese, Hafitem, meghalt. Az imám künn ült a hűsön, a kertben és éppen

ebédjét végezte, hosszú fehér szakálláról leseperve a rizseskása szemeket.

Helyet mutatott maga mellett a szőnyegen és kihozatta a nagy könyvet. Nem sajnálkozott az elhunytan. Igazhívőt nem kell sajnálni, ha istenéhez tér. Izmael Szafidot nagyrabecsülte. Ismerte már az apját is. Hogy neki különös örömet szerezzen, Hafitemnek örök nyugvóhelyül az atyja, Benár Szafid türbéje mellett, a temető aljában jelölt ki helyet.

Ismael Szafid fejbólintással vette ezt a kegyet tudomásul; intett két, az utca porában hasán fekvő hamálnak és elindult, hogy az ásandó sír helyét nekik megmutassa. Rövid keresés után megtalálta az atyja türbéjét és közvetlen mellette jelölte ki az ásandó új sír helyét. Épületes szavakkal szorgalomra serkentette a hamálokat, maga pedig hazament a csarziába dolgozni.

A nap izzó lángsugarait öntötte ki Harrár felett.

A hamálok pedig sóhajtva pillantottak a nap felé és elkezdtek: ásni a 'kijelölt helyen; ami nagy ritkaság, szorgalmasak voltak. Benár Szafid már régen meghalt. Ramazankor lesz éppen tizedik éve, hogy a paradicsomban enyeleg a hurikkal. A szorgalmas hamálok alig látszanak már ki a sírgödörből. Hogy hogyan, hogyan nem történt, valahogy véletlenségből nagyon közel ástak Benár Szafid nyugvóhelyéhez; elég az hozzá, hogy először egy tenyérnyi nagyságú földdarab hullott le és előtűnt a háta megett a tetemet védő, már korhadt deszkaburkolat. Mind több és több földdarab szakadt le és a végén bedőlt a deszkaburkolat. Üreg támadt, amelyben megpillantották a tiz évvel ezelőtt elhunyt Benár Szafid csontvázát. Kíváncsiságból megnézték, de nem volt rajta semmi különös. Véletlenségből ránéznek az előtte lévő tányérra.

Csodák csodája, ez tökéletesen üres!

Tudnivaló, ha egy igazhívőt eltemetnek, élébe

tesznek a sírba egy korsó vizet és egy tál csad-ot. Ez valami zöldfőzelékféle. Teszik ezt azért, hogy meg ne éhezzen, amíg a paradicsomba ér. Ha egy régi sírt bontanak fel, a csad megszilárdult halmazállapotban borítja a tányér fenekét.

Nos, csodák csodája, ez a tányér tisztara ki volt nyalva.

A hamálok megtárgyalták az esetet és megmutatták a csodálatos tényért a temető imámjának. Ez megnézi és ahogy potroha engedi, úgy fut az öreg muftihoz és bejelenti az esetet.

Az végighallgatja és kijelenti, hogy ez csoda. Kihozzák a zöld szentzászlót; erről észreveszi a nép, hogy valami rendkívüli történt: összefut. Megalakítanak egy bizottságot és ez hivatalosan megállapítja a csodát. Mert Allah csodalévő hatalma kell ahhoz, hogy az eltemetett halott de facto megegye a csad-ot. Erre nagy istentisztelet volt a sírnál és a végén kimondotta a mufti a határozatot: szentté nyilvánította Benár Szafidot. De nemcsak őt, hanem minden leszármazottját is, mert általa tett csodát Allah. Midőn a küldöttség felkereste Izmael Szafidot s közölte vele szentté avatását, először kissé csodálkozott, de aztán belenyugodott. Letette a kezéből a kalapácsot és Allah bölcsességében megnyugodva, engedte fejére csavarni a zöld turbánt, melynek viselése által olyanná vált, mintha Mekkában a szent Kába-követ csókolta volna.

— Ki tudja, mitől jó? — mormogta ezalatt magában.

De azért este, — mikor egyedül maradt, — áldotta atyját, Benár Szafidot, kinek erős idegrendszeréről tesz az tanúságot, hogy mint tetszhalott, a sírban is jó étvágygyal evett.

Amint tudjuk, Izmael Szafid zárkózott, szófukar, talán kissé gőgös ember is volt, aki — különösen szentté avatása óta, — nem is igen érintkezett, csak rokonaival.

Legközelebbi hozzátartozója Szekerpára, Szolimán hitvese. Ez Benár Szafid testvérének a leánya, őt kedveli valamennyi rokona között Izmael Szafid a legjobban. Ha egész napi szorgalmas kopácsolás után pihenésre vágyott, rendszeren hozzájuk irányozta lépéseit.

Ma délután is lemosta kezéről a műhely szennyét, tisztába öltözködött, megberetváltatta a fejét, bezárta a lakást és lassú léptekkel megindult a nagy mosé felé. Ennek egy szűk sikátorában, már egészen a várost szegélyező bástyafalnál, van Szolimán lakása.

Illendően megütötte az oroszlán szájából lógó vaskarikával a kaput s a dörgő hangra megjelenik egy vigyori ábrázatú rabszolgaleány. Annyit mond a gyakori vendégnek, hogy a kadina fenn van a lakásban. Izmael Szafid háta mögött becsukó:!? a kapu, mire Izmael a kerten át a ház felé indul.

A szürke, egyhangú, szűk sikátor után jólesik a szemnek szépen gondozott kertet látni, melyben nagy, legyező levelű pálmáik állanak sötét banánok társaságában. Hogy a sok zöld ne váljon egyhangúvá, közbe egy-egy aranysárga gyümölcsű narancsfa; míg az aljban színes virágok pompáznak szépen tartott ágyakban.

Az utakat hófehérre mosott kavics borítja, az esti szellőben lágyan bókoló fák kellemes enyhét adnak.

Belép a lakásba.

Amilyen egyszerűnek látszik az kívülről, olyan fényűző belülről.

Tündérpalota képe tárul eléje. Az egész palotán végig lehet látni. A termeket csak magas boltív választja el egymástól. Ezeket hol fehér, hol fekete márványoszlopok tartják.

Ablakok nincsenek, minden terem felülről kapja a világosságot. E felső nyilas pedig színes üvegekkel van borítva, amelyek misztikus fénnel öntik el a

ragyogó falakat. Ezek sárga márvánnyal vannak borítva és fekete jáspissal szegélyezve. Helyenként sötét lombú folyondárok kúsznak föl a falon, bíborszínű virágkelyhököt lefelé lógatva. A tükörfényes mozaikot imitt-amott szőnyegek borítják. A középső, a gömbölyű terem a legnagyobb. Ez a család nappali tartózkodási helye.

Ez kék üvegtáblákon keresztül kapja a világitást, ami ibolyaszínűre festi a különben hófehér márványfalakat. A terem közepén csobog egy szökőkút, kristálytisza vízsugarát magasan feldobva. A márvány vízmedencében virgonc aranyhalak kergetik egymást. Köröskörül a fal mellett alacsony, kényelmes kerevetek, rajtuk elszórva nagyvirágú, indiai selyemből készült vánkások.

Két nagy, vedrekben álló, fényes levelű pálmafa között van egy bolthajtás, amelyen a szomszéd helyiségbe lehet látni. Ennek a túlsó végében gránátalmabokor áll, amelynek egyik ágán tarka tollú papagály hintázza magát. A termeken bűbajos illat száll: a minden asztalkán, minden szögletben álló virágok kilégzése, vegyülve a füstölő ámbra nehéz szagával.

Itt találja meg Izmael Szafid Szekerpárát, alacsony kereveten elnyúlva és olvasva. Amint megpillantja a belépőt, elmosolyodik, leteszi a könyvet és eléje megy.

—Szálam, Szafid, Allah hozott, mert unatkozom.

—Szálam, Szekerpára! — mond Szafid, — eljöttem megtudakolni, nincs-e valami hír a parancsolódról?

—Eddig nincs, de ma este megjön az európai posta, majd még átszaladok. Ül le, ide mellém. Itt a csibuk, gyújts rá!

Szafid lassan, körülményesen rágyújt.

— Mit akarsz, kávét, vagy halvét? — kérdi a háziasszony.

— Kávét hozass!

Szekerpára tapsol, belép egy arab leány és vert sárgaréz tálcán máris hozza a feketekávét. A ház úrnője megkóstolja, majd kérdezősködni kezd:

—Mi az újság Harrárban?

—Hogy mi az újság? olyan, ami téged érdekel? — gondolkozva simogatja szakállát, végre megszólal: — Az amharák hoztak egy frenki mérnököt és azzal idevezettetik vascsöveken a Hirli-forrás vizét. A Piactér közepén lesz egy cső, amelyik állandóan okádni fogja a friss vizet. — Hát mire jó ez? — A törökök itt uralkodtak négy évszázadig és soha ilyen bolondság eszükbe nem jutott. Minden rendes embernek van vízfordó hamálja, az egy oszporáért bőrszakban, számárháton házához viszi a napi szükségletet. — Nagy füstfelhőt fujt a csibükből. — Ezt csak azért csinálják, hogy mindent megváltoztassanak, ami régi. Szeretném tudni, — folytatja, — miből fog most élni az a sok szegény vízfordó hamál? Ki fog nekik oszporát adni.

—Igazad van, — bólint Szekerpára, — hanem tudod, ma megjött Imiből a Mad mollah egy embere egy üzenetért, de még nem kaptam Szolimántól semmi utasítást. Hát csak várjon, — mondja vállaitvonva.

Szafid nagy füstfelhő mögé rejtőzködve, csak int a fejével: — Csak várjon!

— Különben mit olvastál, mikor jöttem? — és felemeli a földről az ott fekvő könyvet.

—Ah, olyan érdekes dolgot. Firuz, a nagy költő leírja nagyon érdekesen, hogyan támadt a török nőknél a feredzse viselése.

—Hogyan? — mondd el kérlek.

—Hogyan?' Hát... A nagy ozmán birodalmon Mohamed szultán uralkodott. Megjelent akkor egy könyv, amely minden igazhívő szívét elszomorította és ez a „Takima Velika“. Ennek ismeretlen szerzője megjósolta a nagy ozmán birodalom buká-

sát. És tette ezt arra az időpontra, mikor a nők erkölcstelensége oly nagyfokú lesz, hogy majdnem mez nélkül járnak az utcán. A szultán szerint ez az¹ időpont már bekövetkezett. Gondolkozott, hogyan menthetné meg birodalmát. És rájött. . . Másnap kiadott egy hattí serifet, a taghujával szentesítve, amely megtiltja a nagy ozmán birodalom minden asszonyának az átlátszó fátyol és a test szépségét eláruló ruhák viselését s elrendeli halálbüntetés terhe mellett minden nőre nézve azt, hogy a házon kívül feredzsét kell felvennie. Mi az a feredzse? A legszomorúbb ruhadarab, örökös börtön, amely minden szépséget eltakar.

Azon a napon, amelyen minden tér visszhangzott a hattí serif parancsszavától, a Csiragán-palota előtt, a kék Boszporusz partján, a fővárosi uri nép kedves sétahelyén, a lehető leglengébb öltözékben jelentek meg az éjfélete szemű kadinák és bűbajos szépségüket most igyekeztek legjobban mutatni. Kinevették a szigorú rendeletet. Nem lettek volna asszonyok, ha nem tették volna. Hogyisne! Rendeletet adni a legnagyobb hatalom, a „divat“ ellen. . .

A legsábítóbb péri, a bűbajos Eminah, Raghib basa neje. Amerre megy, a kísérők egész raja követi. Ruhája áttetsző, habkönnyű selyem és a karcsú derekához tapadó, hónál fehérebb chila szabadon hagyja hullámozó keblét Arcát alig lakarja az átlátszó fátyol, melyen keresztül tüzet szór szeme. A selyem salavári térdig fel van hasítva és látni enged a szoborszerű idomait. A paradicsomból leszállt huri

A csemenni kiosk fehérmárvány oszlopsora előtt állt egy, a janicsárok díszes egyenruhájába öltözött, óriás termetű férfi, aki vállát egy oszlopnak vetve nézte az előtte nyüzsgő sokaságot. És mintha Eminah csak e férfi kedvéért sétálna, folytonosan előtte járt, lángolón izzó szemét le nem véve róla. Az óriás tudomást sem látszott róla venni. Ez szemlátomást bosszantotta a szép Eminaht; mikor oda-

ért hozzá, legyezőjével reáütött a kezére és gerlekacagásával a szemébe nevetett.

Az óriás szó nélkül kivette kezéből a legyezőt, piros övébe rejtve azt és kivont onnét egy pergamment tekercset: ez volt az új „Ruházati szabályzat“.

A szép Eminah elolvasta a hatti serifet, egyet kacagott és miután gyönyörű pávatoll legyezőjét elvették tőle, a szultán szigorú parancsával legyezte magát ezentúl. Észvesztően nézett a vállán keresztül kegyencére, a szép óriásra és tovább sétált.

A nap mind lejjebb és lejjebb ereszkedett Bujukdere felé.

Az árnyak mind hosszabbak lettek.

Az óriás janicsár még mindig az oszlopnak támaszkodott.

Midőn Eminah előtte elsétált, megszólította:

— Eredj haza szép hölgy, ne várd, míg a muezzin estét kiált.

Eminah pedig éppen az estét várta. Annak leszálló sötétje hozott imádói számára egy új meglepetést.

Mikor az est beállt és nem világított más, mint a sok sétáló péri tündöklő két szeme, a halavány tejút és a sziporkázó csillagok, bámulattal vette észre az elbűvölt kísérők csoportja a csábító fogást, amit a tündérszép Etninah kigondolt.

A természetét borító vékony fátyol alá az okmajdani síkság csaltjaiban szedett fénybogarak voltak rejtve és azok, amint besötétedett, keresztülvilágítottak a fátyolszöveten, sejtelmes fényt lopva oda, ahová a napnak sugara nem világít be.

A hatás óriási volt. A férfiak tekintete csupa vágy, hangjuk magasztaló. Az asszonyok sárgák a* irigységtől. Bizonyos, hogy egy hét múlva ez lesz az elterjedt divat.

A muezzin a közeli toronyban csengő hangon éneкли az esti szúrat. A szép Eminah megáll a janicsár-óriás előtt és gömbölyű vállán keresztül epe-

don, észbontóan, mindent ígérve mosolyog a szemébe. Ebben a pillanatban végezte a müezzin éne két. Eminah utána dúdolta utolsó versszakát.

Ekkor a janicsár-óriás hozzálépett. Egyik kezével megfogta a szép Eminah halaványkék kashmir-övét, felrántva őt a levegőbe, a másik karját térdhajlásai alá csapva, egy lökéssel bedobta a tengerbe. A szép Eminah egyet sem mukkant, már össze-csaptak a hullámok feje fölött.

Erre a jeladásra előrohantak a janicsárok és háromszáz hasonlóan öltözött hölgyet dobtak bele a Boszporuszba.

Így szereztek érvényt a Mahmud szultán taghujával szentesített hatti serifnek. Ettől fogva viselik a török hölgyek a feredzsét. Eddig van. Hát nem érdekes ez? — kérdezte Szekerpára.

—De igen, — bólint Izmael Szafid, — csak ne hidd, hogy ez a nagy Firuz agyában született meg, ez valóság. Különben tudod már, hogy a ras Makón megérkezett?

—Tudom! Mikor jött meg? — kérdi Szekerpára.

—Ma délben. Hatheti távollét után.

—No, annak örülni fog a méti Zoraida! — mond Szekerpára mosolyogva, — meg a Lola is.

—Miért a Lola? — kérdi csodálkozó arccá! Szafid.

—Szekerpára vállatvont:

—Mert alig várja!

Szafid kérdően néz reá.

—Hát igaz volna az, amit a Loláról és a rasról beszélnek?

—Mit tudom én? Ismerem én a keresztény szokásokat?

Szafid gondolkozva nagy füstfelhőt bocsájt ki pipájából.

A Lola legintimebb ügyeiről lévén szó, tudnunk kell, ki ez a Lola.

Tíz-tizenkét évvel történetünk lefolyása előtt, volt Bécs városának egy állandó cirkusza: a Renz-cirkusz, abban az időben talán Európa legjobb cirkusza. Híres volt kitűnő műlovarairól és lovarnőiről; de talán legnagyobb híre volt a Renz két csodaszép leányának, az aranyhajú Pepinek és a kékszemű Lolának. A Pepi csak rövid ideig szerepelt, egyik ősrégi grófi csallád sarja elvitte lovagvárába úrnőnek.

A második szőke csoda, a Lola nyilvános szereplése szintén hamar véget ért. Csak rövid ideig tapsolhatták véresre a tenyerüket Bécs város ifjú és vén arslánjai. Az isteni Lola egy szép nap eltűnt. Senki sem tudta hová. Különös véletlenségből ugyanaznap tűnt el Vladimir Alexandrovics nagyherceg is. Történnék ilyen véletlenek. Messziről utazott emberek mesélték, hogy az isteni Lolát hol Szentpéterváron, hol Biarritzban, hol Rio de Janeiroban, hol Friszkóban látták. De miután a messziről jött emberek sokat szoktak mesélni, mindez talán nem is igaz. Az tény, hogy néhány év múlva Kairóban telepedett le. Ekkor vált szenvedélyévé a vadászat. E szenvedélyét azonban ott nem bírva kielégíteni, lassan mindinkább délnek jött. A sors kiszámíthatatlan szeszélye Harrárba vezette. Megszerette ott az ideális vadászati viszonyokat és megtelepedett. A már nem fiatal, de még mindig szép szőke asszony talán a világ legszenvedélyesebb oroszánvadásza lett.

Megvett egy szép házat Szolimán mellett és a két család között lassan-lassan szoros barátság fejlődött. Szekerpárának ő volt a legkedvesebb barát-nője. Hogy a róla keringő hírekből mi igaz, mi nem, ki tudná azt megmondani? Elég az hozzá, hogy ők mindig együtt vannak, együtt búsulnak és együtt örülnek ...

Szafid kiveri csibukjának hamuját, egy sárgaréz csészébe és lassan, körülményesen újra rágyújt. Szekerpára játszik a papagállal.

A kert végéből felhangzik egy ismerős kiáltás:

—Szekerpára! Szekerpára!

— Jövök! — kiált az és indulás közben odaszól Szafidnak:

— Ez Lola! Bizonyosan akar valamit.

Szafid ül és füstöl.

Öt perc múlva jön Szekerpára:

— Arra kért, — mondja, — hogy hozzam el az ő postáját is.

Esteledik. Szafid keres magának egy alkalmas helyet, ahol esti imáit elvégezheti.

Mikor egy utolsót hajol Mekka felé, előtte áll Szekerpára és azt mondja:

— Vacsorára itt maradsz, Szafid. Én gyorsan átszaladok a postára, de mindjárt itt vagyok. — És elindul.

E pillanatban ágyúlövés dörren el, amely a városkapu bezárását jelzi. Szafid kiáll a lakás ajtajába és nézi az éji szállásukra tömegesen megérkező madarakat. Majd elunja ezt és bemegy a papagályllyal játszani.

Szekerpára az izgatottságtól kipirulva lép ki a postaépület ajtaján. Kezében egy neki szóló levél, melyen megismeri Szolimán írását. Nézi rajta a bélyegzőt: Temesvár. Ahá! Az anyjánál van. Megáll, gyorsan feltépi és elolvassa.

Gyorsan átfutja a rövid sorokat és örömtől ragyogó szemmel mondja:

— Két hét múlva jön ... — Hirtelen elkomorodik: — De milyen röviden ir! Eh, bizonyára nem volt ideje.

Lassan megindul hazafelé, balkezában tartva Lola postáját.

Kíváncsiságból megnézi.

A Petite Parisien, egy levél Kairóból és egy levél . . . Rámered a címzésre. Nézi az írást. Hiszen ez Szolimán írása. Nézi a postabélyegzőt: Temesvár. Megáll és gondolkodik. Mit írhat Szolimán Lolának?

Áll és néz a levélre. Homlokán rideg ráncok képződnek és arca mind komolyabbá válik. Hirtelen eszébe jutnak szavak, véletlenül felfogott tekintetek, melyek akkor fájtak, de amelyeket elfelejtett.

Elmosolyodik; hátha mindez nem igaz . . . Újra elkomorodik; bizonyoságot kell szereznie!

Hirtelen mozdulattal a zsebébe csúsztatja a levelet.

Lassan, mélyen elmerülve lépeget a kapuig. Kopog, mire a rableány nyit ajtót. Kezébe nyo.mja a Lola postáját:

— Vidd ezt át a Lola kadmához.

Az egyik levél a zsebében maradt.

Ne ítéljük el Szekerpárát. A török nő vallás-erkölcs nélkül való nevelése, a szándékosan bele-nevelt ferde életfelfogás nem ébreszti benne azt a tudatot, hogy az efféle bűn. Őt nem tanították arra, hogy a levéltitok szent és sérthetetlen. Csak a féltés ösztöne vezeti.

Bemegy a terembe és átadja Szafidnak Szolimán levelét.

—Nesze, — mond, — Szolimántól jött.

—Úgy . . . mikor jön?

—Két hét múlva, — válaszol Szekerpára, — olvasd.

Szekerpára kiveszi zsebéből az elsikkasztott levelet.

Sokáig gondolkozva nézi, majd hirtelen határoz. Feltépi. És olvassa.

Arcán nagy csalódás látszik. Nem érti. Oda-nyújtja Szafidnak. Ez nézi, majd vállat von és azt mondja:

—Azt hiszem, ez germánul van.

Tanácsstalanul néznek egymásra, mire megszólal Szafid:

—A Zülfikár bizonyosan el tudná olvasni.

—Igazad van! Édes Szafid, — és indulattól re-

meg a hangja, — nekem még ma meg kell tudnom, mi van ebben a levélben.

Letépi a megszólítást és az aláírást.

—Vidd el! mindjárt Zülfikárhoz és fordítsad le.

—Jól van, — bólint Szafid, — a te kedvedért átszaladok Zülfikárhoz. — És elindul.

Szekerpárának nem volt nyugta.

Rossz sejtéstől hajtva, gyors lépésekkel mérte végig a termet. Sétája megszakítás nélkül már egy félórája tart. Megkönnyebbülten sóhajt, mikor a visszatérő Szafid lépteit hallja. Megáll.

Nem csalódott.

Szafid komor arccal lép be, kezében egy lap papírt tartva. Átnyújtja Szekerpárának: íme a fordítás.

Szekerpára kikapja kezéből és olvassa. Arca sápadt lesz, szemgolyói kimerednek. Rémulten néz a levélre. Karja lehanyatlik, mereven bámul maga elé. Mintha szédülés futna át az agyán ... térdei megrogynak. Leül. Szemeit fekete gyűrűk fogják körül; a gyötrelemtől vonagló arca elárulja az iszonyú vihart, ami gyorsan emelkedő keblében dul. Megrázkodik, erőt vesz magán, felugrik és rekedten kiált Szafidra:

— Olvastad?

Szafid int a fejével.

— El akar tőlem válni! — kiált fel Szekerpára egyre növekvő indulattal. És ökölbesorított kezét az ég felé emeli:

— Isten, ki véd meg? Ki áll értem bosszút? . . .

Majd leül és maga elé mered. Aztán újra felugrik és villámló szemmel kiáltja:

— De bosszút állok magam!

Fejére kulcsolt kézzel sokáig jár a gránátalmától a szökőkútig. Kimerül, leül az otománra. Előveszi újra a levelet és figyelmesen olvassa. Odafordul Szafidhoz:

— Érted te teljesen?

—Nem egészen, — mond Szafid, — én csak a válást értem.

—Tudod, — kérdi Szekerpára, — mi az az „ügy“, ami sikerült?

—Nem.

—Hallgass ide, — mond óvatosan körülnézve Szekerpára. — Ausztria elfogadta a protektorátust Szomálország fölött és — most már suttogásra fogva hangját, — Szolimán hozza magával a fegyvereket. Hajót csak Szuezen vásárolhat. Az árut Cap Quardafuinál fogja átadni. Akkor neki föltétlen a Tedzsuria-öblöt kell átszelni. Igen, igen. Ne szólj közbe, — kiált hirtelen, karjait görcsösen megragadva, — most megvan! Ez lesz a bosszú!

Szemlátomást enyhül, még örül is a gondolatnak. Legcsábosabb mosolyával ránéz Szafidra és kérdi:

—Tennél nekem egy nagy szívességet?

—Szívesen, csak mondd meg, mit.

—Nézd, Szafid, írok egy levelet és te azonnal elviszed Adenbe.

—Ha akarod, elviszem, de posta is megy.

—Nem lehet, Szafid, az már késő. Megírom a levelet.

Leül az íróasztalához és nem hallatszik más, mint a toll percegése a papiroson. A levél nem hosszú. Befejezi és még egyszer elolvassa. Leragasztja és átadja Szafidnak.

— Nézd, Szafid, ez a levél nincs megcímezve. Te ellovagolsz az éjjel Dire-Doaba. Holnap este Dzsibutiban szállsz le a vonatról. Holnapután reggel indul a „Binger“ nevű hajó Ádenbe, ahová huszonnégy óra alatt megérkezel. Be sem mégy a városba, megtudod, hogy hol állnak az angol őrhajók. Angol részről ugyanis két hajó van kiküldve a szóránál partokra a fegyvercsempészet megakadályozására: az „Alligátor“ és a „Kaiman“. Jegyezd fel a nevüket. Bármelyik is van a kikötőben, a kapitányának

adod a leveletem. Nincs aláírva és nem is szükséges megtudni, kitől jön. Indulj szaporán, csókolj meg és Allah oltalmazzon.

— Félóra múlva úton vagyok, — mond Szafid.
— Allah vigyázzon reád, Szekerpára!

Az asszony kikíséri az ajtóig. Azután gondolkozva lassan visszajön a tere.mbe és hangosan elkiáltja magát:

— Jella, Jella!

A fiatal rableány berohan.

—Itt van a Mad mollah embere? — kérdi az úrnő.

—Itt, kadina.

—Hívjad azonnal ide.

Ősz szomáli lép be, tisztelettel meghajol és megcsókolja a ruhája szegélyét.

— Szálam, kadina, hívattál.

—Most már elmehetsz az uradhoz és megmondhatod neki, — monda keserűen, — elmehet a tudott helyre az áruért.

És hangosan elkezd görcsösen kacagni.

A szomáli meghajol, majd csodálkozva néz reá, hogy ugyan miért mulat olyan jól a kadina? Aztán köszön és fejét csóválva kimegy.

Alig bukott össze háta mögött a selyemfüggöny, Szekerpára leborult az ottománra és keservesen, szívtéptően zokogott.

VIII. FEJEZET.

Kaland a Vöröstengeren. Történetünket befejezi az Alligátor egy ágyúlövése. És végül megismerjük Szolimán feleségét, ki sem Szekerpára, sem Lola.

Hosszan füttyöl a Tantahból Szuezebe futó vonat, a mindent beborító homoktól élesen csikorog a fék; egy utolsót ránt a pöfögő mozdony a kocsisoron és

megáll a szuezi vasútállomás főépülete előtt. Az állomás szerény, nagyon sűrke kis faházacska a kietlen, sivár futóhomokra építve. Körülötte semmi zöld.

Egyik oldalán, a szemhatár végéig halálosan néma sivatag terül el, melyet nyílegyenes kék szalag szel ketté, ez Lesseps hatalmas műve: a szuezi csatorna. A túlsó oldalon a város.

Szolimán és a minisztérium kicsit összegémbedve másznak le a fapadu vonatból. A huszonnégyórás út megviselte csontjaikat. Hangosan krákognak a sivatag finom porától, mely — hiába védekeztek ellene, — beszivárgott minden kis résén a kocsinak, akként utat találva tüdejükhöz. Hiába zártak be ajtót, ablakot, megtöltötte az a fülkájuk levegőjét, leszállt, lassan-lassan barna réteget formálva a kocsipadjain, ruhájukon, ábrázatukon. Kezdetben törülgették magukat, de mikor belátták, hogy minden hiábavaló: belenyugodtak.

Most hangos püföléssel verik le ruhájukról az út porát. Közben bokáig sülyednek a meleg homokba. Rossz biztatás. A kikötő messze van: amig elérik, jó darab sivatagon kell keresztülgázolniuk. Körültekintenek, látják, hogy a podgyászfordók intézménye itt nem ismeretes és látják, hogy útitársaik mind vígan gázolják a homokot a város irányában, összenéztek, szó nélkül felvették a táskájukat és hősiesen nekivágtak az úttalan sivatagnak. Zawaneke vezet. Tíz percnyi szótalan taposás után már gyöngyözik rajta a veríték. Közelednek a városhoz.

Egyszerre megszólal Zawaneke:

—Uraim, én ebben a városban sört érzek.

—Nem fogtok csalódni, — jegyzi meg Szolimán, — lesz itt kőbányai palacksör.

—Undorral fordultam el eddig az üvegsörtől, — dörgi Zawaneke mély hangján, — de e kietlen világban az is jó. Mondd csak, Szolimán, — foly-

tatja, — ilyen kietlen Szomálország is, mint a mit eddig láttunk Afrikából?

—Bizony, Zawaneke barátom, még sivárabb mint ez. Mert itt a vadikban még elég sűrűn van falu és termőföld. De Szomálországban ezer kilométert mehetsz, amíg egy-egy telepet találsz.

—Szolimán barátom, — jegyzi meg Zawaneke, — nem gondoltál még arra, milyen óriási sörfogyasztást lehetne itt csinálni. Ez alatt a klíma alatt,

— Megint elhibázod a dolgot: hisz te kultusz-miniszter vagy. A sör az én ügykörömbe tartozik!

— Vágja rá Rippler Pepi.

—Hát én mi vagyok? — szól közbe Radák. — Hiszen a sört árpából főzik, az meg a földművelés-ügy hatáskörébe tartozik.

—Figyelmeztetlek mindnyájatokat, — mond a legkomolyabb hangon Szolimán, — hogy Szomálország mohamedán, ott tehát alkohiltalalom lesz.

—Ezt már ismerjük! — kacag Zawaneke, — a tilalom a népnek szól, de nem a vezetőknek.

Ilyen társalgás közepette átgázoltak a tevéknek való sivatagon és megérkeztek az első házakhoz. Szürke a sivatag, szürke az utca, szürkék, sárszínűek a házak. Annál ridegebb az utca, mert egy háznak sincs ablaka az utca felé. Maszatos, mézítelen, kávébarna gyerekek ülnek a sárkunyhók előtt, játszadozva. Egyik-másik tunyán bámulja a frenkiket. Mocskos arcukat a legyek százai lepik be, de még arra is restek, hogy elhajtsák.

Esteledik már, nincs túlmeleg.

Megérkeznek a város szívébe, a kikötőbe. Itt már fehérre meszelt deszka-bódékat látni. Itt lakik az a néhány európai, aki itt akar milliommossá lenni. Itt van néhány hajóstársasági iroda, néhány bolt és egy szálló. Az utóbbinak ajtaja fölött ez a cím-tábla:

GRAND HOTEL LESSEPS

Argyropopulosz Afaizisz.

A gazda már az ajtóban lesi a vonatról jövő vendégeit, elébük megy és úgy tesz, mintha vihar-edzett sisakját meg akarná emelni.

—Szobát parancsolnak az urak? — kérdi udvarias mosollyal.

—Igen, — válaszol Szolimán, — három vagy négy szoba kellene.

—Igen, uraim, van. Vacsorát is parancsolnak?

—Természetesen, — bólint Szolimán.

Zawanek odalép a gazdához és karjára teszi a kezét:

—Kedves Argyropopulosz úr, mondja, van-e söre?

—Van. Kőbányai, üveg.

—Helyes, — mond Zawanek és arca kiderül.

— Behúteni és ide vele.

A gazda bekiált a nyitott ajtón. Vigyorgó siheder jelenik meg és kíváncsian mustrálja az új vendégeket. — Vezesd az urakat, — folytatja Argyropopulosz úr, — a 64, 65-be és 66-ba.

Rippler Pepi csodálkozik, nem is gondolta, hogy ennek a szállodának annyi szobája van.

Szolimán nem szól semmit, csak csendesen mosolyog.

Mennek megnézni a szobákat. Szüli, a siheder, kinyitja bizonyos tisztelettel a 64-est. Négy lépés széles és három lépés hosszú odú. Ablaka nincs.

Minek; hiszen az ajtaját úgyis nyitva hagyja az ember a fullasztó meleg miatt. Meg aztán éjjel úgy sem jön be rajta világosság. Falai sárszínűek; az anyaföld eredeti színe ez, amely még nem lett mésszel megfertőzve. Aki bebútorozta, csak a legszükségesebbre szorítkozott. Egy tábori ágy, egy karfa nélküli szék, melyen egy pléhmosdótál szomorkodik. A mennyezetről lelóg egy inkább barna, mint fehér törülköző és két madzag, amelynek rendeltetését nem ismerjük.

Szolimán szó nélkül elfoglalta az egyik szobát. Abendstern fintorította az orrát s azt kérdezte:

—Nincs jobb szoba?

—Uraim, — szólal meg Szolimán, — ne okoskodjanak, foglalják el, mert ezen a hármón kívül nincs vendégszoba egész Szuezbén.

Kissé lemosták magukról az út porát és átmentek az étterembe. Ott nem volt idegen senki, csak egy sarokasztalnál ültek és beszélgettek Szolimán és Argyropopulosz. A beszélgetés eredménye az lett, hogy a gazda elküldte sihederét valami Rosenzweig nevű emberért.

Csakhamar megérkezik Rosenzweig. Alacsony, vörhenyes szakállú, ravaszszéjsű negyvenes.

— Mit parancsolnak az urak?

Leülnek a másik asztalhoz és Szolimán elkezdí:

—A Vöröstengeren árut fogok átvenni és kénytelen vagyok azt a saját hajómon tovább szállítani. Tudok ugyan arabul, de nem ismerek itt senkit és szeretném a vételt gyorsan nyélbeütni. Nem tudna eladó hajót?

—Milyen legyen az? — szól szakállát simogatva és a lámpa körül zümmögő legyeket nézve Rosenzweig. Mert partigözös, az nincs. Háromárbocos, az van néhány, de azok nem eladók. Halászbárka, az van.

—Nekem halászbárka kellene, olyan ötven tonnás.

—Ötventonnás? Halászbárkában az nagy. Csak fedélzettel van.

—Olyan kell, — hagyja rá Szolimán.

—Lesz, kérem. E pillanatban nem tudok, de megyek körülnézni. Mikorra kell?

—Rögtönre.

—Rendben van. Indulok. A közvetítésért jár két százalék? — és kérdőn néz Szolimánra.

—Jól van.

—Helyes. Vacsora után visszatérek. Úgy-e, itt lesznek? Hát hol is lennének. Legénység kell?

—Nem, — válaszol Szolimán, — vagyunk elegen.

—Bejelentjük a révhivatalnál a vételt?

—Nem szükséges.

—Úgy, — mond Rosenzweig. balszemével hunyorítva, — akkor négy százalék a közvetítés; tesszik tudni, — folytatja mosolyogva, — a kockázatért.

— Rendben van! — hagyja rá Szolimán.

Rosenzweig elment.

Szolimán és társai kimentek a mólóra egy kis halszagú, friss levegőt szívni. Időközben egészen beesteledett. És ilyenkor érdekesek a nagy gőzösök. Mint zajos, fekete, úszó városok, belül ragyogó villannyal világítva, de szinte félve vigyáznak, hogy a fedélzetre ne találjon utat egy fénysugár; itt csak a jelzőlámpáknak van helyük. Annál jobban világítanak a messze, szabad tengeren kóválygó halászbárkák. Itt ugyanis a halászatnak ravasz módját űzik. Fénnel csalják magukhoz a halakat.

Minden bárka orrából karszerűen kinyúlik, jó messze a hullámok fölé, egy erős vasrúd tartotta, ritkafonású vaskosár, amelyet megtöltenék kőszénnel és ezt meggyújtják. Az egész gömb lassan izzásba jön és messze bevilágít a sötét éjszakába és a tenger mélyébe. A halak csapatosan tolonganak a fénykörbe, kidülledt szemeiket le nem véve a tűzgolyóról és észre sem veszik, hogy beletévednek a hálóba. Onnan nincs többé szabadulás.

Szolimán ott állt a mólóparton, soká nézte a halászbárkákat és azt mondta magában:

— Ha egyszer közénk vegyültünk, lehetetlenség, hogy reánk ismerjenek. De most — szólott társaihoz fordulva, — menjünk haza vacsorázn.

A vacsora alatt megérkezett Rosenzweig.

— Effendi, — kiált már messziről, — szeren-

csénk van! Az öreg Said, akinek a fia tavaly meghalt, eladja a halászbárkáját. Egészen új, még két-estendő sincsen. Teljesen fel van szerelve új nagyvitorlával, vasmacskával, száz öl kötéllel. A legnagyobb bárka egész Szuezenben. Készült Masszáimban tigréi cédrusfából. De . . . kissé drága.

— Mi az ára? — kérdi Szolimán.

—Háromezer frank. De megér annyit, — mondja meggyőződéssel Rosenzweig.

—Ne alkudjék semmit! — határoz Szolimán. — Mikor nézhetem meg?

—Akár most is. De ha most nem akarja, effendi, hát holnap reggel. Szaid nem megy holnap halászni.

—Akkor megnézzük holnap. De most, — mondja felkelve, — legyen olyan szíves Rosenzweig úr, jöjjön velem sétálni, mert szeretnék magával valamit beszélni.

Kimennek és kísétnak a gyengén megvilágított tengerpartra. Elérkeznek a móló végére, a világítótorony alá. Itt tökéletes a némaság, egy lélek sincs a közelben. Szolimán megszólal:

— A hajót holnap megvesszük. De azzal a hajóval én innen nyomtalanul akarok eltűnni. Hogy csinálom én azt?

Rosenzweig gondolkodik, vakarja a fülét.

—Senkinek sem szabad a dolgról tudni?

—Akitől a hajót vesszük az tudhatja. Az úgy sem árul el. De nem szeretném, ha más tudomást szerezne róla.

—Tudnak az urak vitorlával bánni? — kérdi gondolkozás után Rosenzweig.

—Igen, én tökéletesen tudok.

—Akkor rendben van, Holnap délelőtt megnézzük a hajót és ha megfelel, megvesszük. Én tudom, hogy megfelel. Az urak ráhordatják a podgyásukat és a szükséges enivalót. Az urak tudják, hány napra mennek. Négy órakor elsétálnak a vas-

úti állomás felé, mintha az ötórás vonattal Tantahba mennének. A város szélső házánál balra fordulva, megkerülik az egész várost, amíg a tengerpartot eléri. Ez lagúnás mocsár, morotva, kiizzadt sóteriger. Ezen keresztül gázolva, néhány órái gyaloglás után egy, a tengerbe mélyen benyúló, keskeny földnyelvet találnak. Ezen végigmennek és ahol elfogy, ott leülnek a homokba és várnak. A hold felkelésével megérkezik a halászbárkával Szaid és Jussuf, a szolgálja, ők kiszállnak, önök felszállnak. Öt perc múlva indulnak a dolguk után. Szaid dolga azután a révkapitánysággal a hajója elsüllyedését elhitetni. Jó lesz így?

— Jó, — feleli Szolimán.

— Akkor jóéjszakát, effendi, én megyek és értesítem Szaidot. Szálam! — és eltűnik a kikötő sötétjében.

— Menjünk aludni.

Szolimán lefeküdt a 64-esben. Ruháit, cipőit felakasztotta a hold világossága mellett a mennyezetről lelógó zsinegekre. Most legalább mi is tudjuk már, mi azoknak a rendeltetése. A társaság többi tagja eloszlott, a másik két szobában.

Szolimán végigfeküdt az ágyon és kinézett a szűk udvarra.

A nyitott ajtón aransárga sugarait küldi be a ragyogó félhold és zümmögve, döngicsélve táncolnak be rajta a moszkitók. Nyomukban cincogó denevérek vágódnak be a szobába, körülrepülve a falat s ismét kitalálnak a szabadba. A moszkitók kétszer-háromszor körülrepülnek a békésen szunyárdót; a röpívek mind kisebbek és kisebbek és egy, vakmerő leereszkedik Szolimánnak az orrára. Ez azonban tapasztalt ember. Nem hadakozik! Dehogy, minek? Mikor észrevette a támadást, bepólyálta magát lepedőjébe, hogy még az orra sem látszott ki. A moszkitók még egy darabig kísérle-

teztek, de mikor látták, hogy itt nincs számukra működési tér, átmentek a 65-ös szobába.

Szolimán, miközben azon gondolkozott, hogy mi van holnap elintézni való, szép lassan eltávozott az álomországba. A társaság másik része még egy ideig hadakozott a moszkítókkal, sikerült vagy sikertelen csapások, elfojtott káromkodás hallatszott; idővel ők is elcsendesedtek. Sokáig néma csend, csak a város kutyái vonítanak, majd a magasban szól ismeretlen hangon egy-egy új hazába húzódo víziszárnyas. A titokteljes éjszakába belebelebög egy-egy, a csatornába befutó gőzös ködkürtje.

A 64-es egyik sötét szögletében megmozdul a homok.

Lassan emelkedik, majd oldaláról a homokszemek elkezdenek gurulni, s a mólóhomokból kibukkan egy skorpió. Mozdulatlan. Sarlóalakú fegyverét égnek mereszti. Öreg példány. Ifjúsága fővenysárga színét barnára festette a kor. Akkora, mint egy kisebb tengerirák. Figyelmesen neszel: hallgatja Szolimán horkolását.

A szoba közepén, az ágy lábánál szintén megmozdul a homok. A félhomályban inkább halljuk, mint látjuk a homokszemek gördülését és végre előttünk áll egy kisebb testű skorpió.

Amint előzőnli a hold világa, lerázza magáról a reátapadt porszemeket, végigtörli néhányszor bajszszálait, égnek emeli fegyverét és megpillantja a társát. Egy darabig mozdulatlanul nézik egymást, majd a fiatalabbik közelebb megy. Jeleket váltanak. Társalognak.

—Úgy hallom és érzem, a 64-esnek új lakója van.

—Igen, — nekem is úgy rémlik, — mond az idősebb. — Én érezni nem érzem, mert nincs semmi szaglásom, mióta az az átkozott genmán petróleumot töltött az odúmba.

—Vájjon ki lehet? — kérdi a fiatal.

—Vigyázz, mert afrikai ember, — mond oktató hangon az idősebb, — látod, a ruháját is felakasztotta a zsinegre. Erre vigyázni kell.

—Igazad van, — hagyja rá a fiatal, farka karikáit egymáshoz súrolva, hogy a reátapadó por-szemek lehulljanak.

—Csendesesen! — súgja az öreg. De már későn.

Szolimán abbahagyta a horkolást; fülelve, lélegzetét visszafojtva lehúzza lassan a fejről a lepedőt. Fürkészsze körülnéz; szemét erőlteti, mert tisztán halottá, amint a fiatal skorpió farkgyűrűit egymáshoz fente. Jól ismeri ezt a zajt.

A két állat mozdulatlanul lapul a homokba.

Szolimán lecsúsztatja hangtalanul karját a takaró alatt, megmarkolja az ágynak támasztott botját. Lassan-lassan égnek emeli, és egy hatalmas ütéssel lesújt a homokban egymás mellett lapuló két állatra.

A bot talált.

A nagy porfelhőben ott vonaglott az öreg skorpió, míg a fiatal, amelyet az ütés nem ért, riadtan menekül a homok alá. Az öregnek az ütés összezúzta a farkgyűrűit.

Dühösen vágja sarlóalakú fegyverét a bothoz, de ezzel csak azt éri el, hogy egy második ütés kiévégzi.

Szolimán meg van elégedve. Hosszan fürkészsze körültekint, de miután nem vesz észre semmit, megnyugodva teszi vissza botját előbbi helyére. Egyenletes, mély légzése elárulja, hogy újra mélyen elaludt.

Reggel, ahogy kinyitja szemeit, éktelen káromkodást hall. Magyar, német és cseh díszkifejezések egymást váltogatják és a szitkozódóban felismeri ZawaneK hangját. Kisvártatva megjelenik az ajtóküszöbön, vörös szakálla remeg az izgalomtól. Közében magasan lóbál egy pár cipőt:

— Idenézz, Szolimán! — kiált.

— Mi az? Hol ég? — kérdi ez, felülve az ágyban.

— Ide nézz! — és orra alá nyomja a cipőt. — Tegnap még jó volt és most nézd meg a talpát.

Szolimán kezébe veszi. Egyik cipőnek sem volt talpa. Beretvaélesen körül volt rágva. Szolimán el-kacagja magát:

— Ezt ugyan megették a termiták.

— A termiták? — kérdi hitetlen hangon Zawaneck.

— Persze, hogy azok, örülj, hogy a felső bőrt nem ették meg. Máskor megeszik úgy, hogy csak a vas-segek maradnak meg.

— De egy éjszaka? — hitetlenkedik Zawaneck.

— Igen, egy éjszaka. Azért lógnak minden szo-bában a zsinegek, hogy rendes ember oda akassza a holmiját. Látod, úgy mint én.

Zawaneck bámulva nézi a zsinegen lógó cipőket, majd tovább vizsgálja nagy szomorúan a magáét.

— De miért éppen az én talpamat rágták le és nem a Rippler Pepiét, vagy Dusánét?

— Hja, barátom, — válaszol Szolimán, — ezt már kérdezd meg a termitáktól.

Zawaneck dohogva megy vissza:

— Szerencse, hogy másik cipőt is hoztam.

Még reggeliztek, mikor belépett Rosenzweig.

Szolimánnak volt még egy kis bizalmas eszme-cseréje Argyropopulos úrral. El kellett magukat látni legalább három hétre élelemmel. Annál inkább, miután a halászati tudományukban nem nagyon bíztak. Szerencsére a házigazdájuknak boltja is volt, úgy hogy a bevásárlás semmi akadályba sem ütközött. Fél óra alatt minden szükséges holmi össze volt csomagolva.

Azután elindultak megtekinteni a hajót.

Lesétáltak a kikötőbe, amelynek legvégén állt a 92. számú halászbárka.

Már várta őket az öreg Said.

Megtekintették és mindent rendben találtak. A bárka ötven-hatvan tonnás, majdnem új; kétredebli vitorlája van. Fedélzete alatt, a belsejében elég hely arra, hogy a ládákat el lehessen rejteni. Kötélzete tökéletes. Szolimán meg van elégedve és oda fordul az öreg Szaidhoz.

—No, atyám! mi az utolsó ára?

—Háromezer frank, effendi. Ha tavaly meg nem hal a fiam, semmi áron nem eladó. De én már öreg vagyok.

—Jól van, atyám, nem alkuszom. A hajó megvan véve. Nesze, itt van ezer frank foglalo. De nem fecseged el, hogy a hajót eladtad, hanem azt mondd, hogy fuvart vállaltál Masszauába. Én idehordatom ma a podgyászunkat Délután kivitorláztok Masszau irányában, amíg az első kiugró földnyelvet eléritek. Annak a fokán várlak az embereimmel. Ti kiszálltok, mi meg beszállunk. Kifizetek neked még kétezer frankot és ti gyalog jöttök haza Szuezbé, míg mi megyünk a dolgunk után. Megértettél?

—Meg, effendi. Küldd nyugodtan a podgyászodat. Friss vizet veszünk fel egy hónapra. Midőn a hold felkel, a kívánt helyen leszünk. Megértettem mindent.

—Akkor hát a viszontlátásra. Szálam! — mond Szolimán az agg halász kezét megszorítva. Távozóban belekarol Rosenzweigba és azt mondja:

—Nekem még kell magától valami

—Micsoda?

—Nézzé, nekem olyan lámpára van szükségem, amelynek vörös üvegje van. Kapok Szuezbén?

Rosenzweig megvakarja a füle tövét:

—Nem hiszem, effendi. De azért van két megoldás. Valamelyik csak beválik. Az első az, hogy egy közönséges négyszegletes kézi jelzőlámpa üvegjét vékony vörös papirossal bevonjuk, vagy pedig elme gyünk a kikötő végéig, egy sikátorba, ott laknak egy

rakáson az itt megtelepült ferdeszemű sárga ördögök. Valamelyiktől veszünk egy vörös lampiont. Úgy-e az is megteszi?

—Igen. Akár az egyiket, akár a másikat szerezzé meg.

—Rendben van, effendi! Egy óra múlva a podgyászok között lesz.

Négy óra felé elbúcsúztak Rosenzweigtől és elindultak a vasút felé.

A városnak nevezett sárfészek nemsokára a hátuk mögött volt. Vígán fűtyörészve gázolták a süpedő homokot, mert látták, hogy milyen szépen halad tervük előre. Buckasoron le, buckasorra fel; midőn a tetőn voltak, előttük csillámlott meglehetősen messzeségben a kékeszöld, olajsima tenger.

A nap már beleesett a sivatagba. Kezdődő szürkület van, mikor eléri a tengerbe mélyen benyúló félszigetet. Az egész földnyelv nem egyéb, mint bucka. Végiggázolnak rajta és a tengerbe nyúló végén leülnek. Szembe velük, nem is nagyon távol, sötétlenek a Sinai-félsziget hegyóriásai; vörhenyes szirtjeikről mintha ködfoszlányokat bocsátának a tenger felszínére. A sok halászbárka petyhüdt vitorlával egy helyen áll. Teljesen mozdulatlan mindenik. Vájjon a sok közül melyik az övék? . . .

Egyszerre langy fuvalom csapja meg arcukat. Ez a mindennapos esti szellő. Az első dolga, hogy összekuszálja a tenger sima tükrét. A kis fehértarajos hullámok végigszaladnak rajta, mindinkább növe és erősödve. Azután haragosan belefekszik a petyhüdt, lelógó vitorlába. Amint kidagad a vitorla, féldalt hajolva, bókolva indul zezzugos útjára a bárka. Most vetik ki a hálót. És ez a szellő rendszeren eltart hajnalig, midőn is a kelő nap forró sugarai elűzik, ismét helyben veszteglésre kárhoztatva őket.

Mindenki hallgat, gondolataival van elfoglalva, csak Rippler Pepi töri meg a csendet:

— Istenem, — és körülnéz, — milyen rengeteg

ember férne még itt el. Hogy tülekednek nálunk minden darabocska földért, itt pedig millió és millió hold van még parlagon. Az igaz, azt nem tudom, lehet-e emberi tudással és szorgalommal ebből a kietlen sivatagból termőföldet varázsolni?

— Lehet,— bólint rá Szolimán. — Két évvel ezelőtt a vasúttársaság fúratott Dire-Doau-ban egy artézi kutat. Ez oly vízbő, hogy a fölös vizet el kellett vezetni. Erre mi kísérletképpen megmunkáltunk egy darab sivatagot, berendeztük öntözésre és bevetettük európai konyhakerti magvakkal. Az eredmény bámulatos volt. A káposzták akkorák lettek, mint a taligakerék, az ugorkák akár csak a tők. Szóval, ha kellő vizet adunk neki, minden futóhomok terem. De a víz az itt ritka. Itt bizony csak minden nyolcadik-tizedik esztendőben esik egyszer az eső. Akkor is inkább égháború van; nagyobb a hangja. De nem is ezeket a területeket kellene benépesíteni. Ott van az egészséges éghajlatú, magasan fekvő Abesszínia, óriási erdeivel, termékeny fensíkjaival, melyek évente kétszer ontanak a termést. Ércben, sóban gazdag és jó, istenfélő nép lakja. És oly nagy, hogy egész Európa emberfölöslege elférne benne. Talán majd egyszer rájön erre az emberiség. De hol leszünk mi akkor! — fejezte be sóhajtva.

Csendben ülnek és várnak.

Alig egy negyed óra múlva meglátnak egy bárkát, mely dagadó vitorlával elhagyja a többit s egyenesen a félsziget fokának tart. Világító kosarában nem ég tűz. A félszigettől vagy száz lépésnyire nagy zuhanással lebukik a vitorla és a hajó — csak a szél-től kapott lendületével — lassan, mind lassabban siklik a part felé. Mikor attól néhány lépésre van, zúgva repül feléjük egy kötél, amelyet izmos kezekkel ragadnak meg. Nagyot ránt rajtuk a hajó, bókonnyával lassan a partnak fordul és csikorogva felfut rá. A hajó orrán felismerik az öreg Szaidot.

— Szálam, effendi, itt vagyunk. Nem késtünk

semmit! — Ezzel ledob a hajó oldalán egy kötélhágcsót. Előbb Szolimán felkúszik rajta, majd hátra szól:

— Utánam, uraim. Sorjában felmásznak a hajóra.

Amint a szemük megszokta a sötétséget, felismerik a fedélzet közepén a podgyászukat.

— Minden itt van, uram! — mond Szaid, — meg akarod nézni mégegyszer a hajót?

— Nem, Szaid apó, — tudom, hogy nem hiányzik semmi. Itt van a hátralékos kétezer frank.

— Köszönöm, effendi, — mond Szaid — és kérem Allah áldását vállalkozástok sikerére. Mi ki szállhatunk?

— Igen, — mond Szolimán, a feléje nyújtott kezét melegen megrázva. — Allah vigyázzon reád, menjetek.

— Szálam, effendi, szálam, — köszön az öreg; és társával együtt lemászik a kötélhágcsón. Még egyszer visszanéznek a hajóra, a homokban még egyideig hallatszik a lépésük csikorgása, azután eltűnnek az éjszaka és a sivatag homályában.

Hőseink magukra maradtak a sötétben, a hajónak nekik meglehetősen idegenszerű földéltetén. A minisztérium tanácstalanul nézett körül, míg Szolimán így szólt hozzájuk:

— Urak! átveszem a hajó vezetését! Tudom, hogy ti most nem valami nagyon jól érzitek magatokat. Kissé idegenszerű, szokatlan a környezet. De rövid időn belül meg fogjátok szokni és segíthettek nekem a vitorla kezelésében. Nagyon könnyű dolog.

A földolog, hogy figyelmesek legyetek és szót fogadjatok. Én magam állok a kormányhoz. Három vitorlakezelő kell. Ki vállalkozik rá?

Körülnéz; persze mind kész vállalni a munkát.

— Rippler Pepi oda áll a vitorla bal csigájához és Radák a jobbhoz. Vezényelem szerint az egyik húzza, a másik ereszti a kötelet. Az árbochoz Zawanek áll, ő kezeli a vitorla középső kötelét. He-

lyes. Állj oda! . . .* Abendstern és Dusán! a hajó párkányira vannak akasztva a csáklyák. Vegyetek egyet-egyét és nyomjátok le a hajót a fővényről. De először vesse le ki-ki a kabátját, mert dolgozni csak ingujjban lehet.

Abendstern és Dusán belefekszik a csáklyába, a hajó lassan belecsúszik a vízbe. Szolimán gyorsan átdobja a kormányt és lassan délnek fordítja az orrát. Rövid vezényszó, Zawaneck felhúzza a vitorlát, amelybe belekap a szellő s hatalmasan kiöblösíti; a hajó egyet-kettőt bókol és mindnyájuk legnagyobb örömére megindul.

Két óra hosszat haladtak így s végre már nem láttak partot. Ekkor Szolimán megszólalt:

— Itt már biztonságban vagyunk. Zawaneck, le a vitorlát!

Nagy zuhanással bukik az le.

— Bravó, urak! nagyon jól végeztétek a dolgotokat. Miután azonban elég időnk van, ráérünk nappal is vitorlázni. Rakjátok meg a tüzet, most megvacsorázunk, azután lefekszünk. Örködni csak egy ember fog. Az első őr én leszek.

A minisztériumnak nagyon tetszett a hajózás és a jó kedély lassan visszatért. Vacsora után lefeküdtek a fedélzeten.

Szolimán pedig örködött.

Szép csillagos éjszaka. A hold fenn van, de már gyengén világít.

Minden oldalról sűrű fénypontok veszik őket körül: csupa halászbárka. De közelükben nincs egy sem. Úgy látszik, ez nem a gőzösök útja, mert egyet sem látni.

Tökéletes csend van, a kis hullámok enyhén loccsannak a hajó öblös oldalához. A hajótól nem messze hatalmas ívben szökell néhány karcsú testű delfin, egymást kergetve. Szolimán sokáig nézi játszi mulatozásukat, majd ő is lehunyja szemét és elalszik. A lágyan ringó habok csak alig hintáztatják

a hajót. A mosolygó holdvilág arany fátyollal szövi körül az alvókat és vigyáz, hogy az első független szomáli minisztériumnak baja ne történjék.

Reggel lesz, Hedzsasz bércei mögül előbúvik a nap. Sehol sem látszik part, sehol egy felhő. Könnyű szellő járja, de azért már meleg van.

Két nap néz egymással farkasszemet: az égen az egyik, a víz tükrén a másik. Együtt szüli őket a szíriai sivatag; együtt hálnak meg a lybiai sivatagban.

Útjuk, amelyen végigjárnak, a halál útja. Madárdal, emberhang nem ébred jöttükre. Éltetadó sugarainak nem örül senki. Levelek nem zöldülnek, kalászkok nem sárgulnak melegüktől; harang csilingelése nem kíséri nyugtukat, áldó fohász nem száll u tanok.

Köröskörül halálos némaság.

Szolimánnak a nap arcába süt, fölébred.

Összerázkódik, borzong egy kissé és tagjai az üléstől meg vannak gémberevedve. Nagyot nyújtózva megállapítja, hogy északi szél leng. Ez nekünk jó, — mondja magában és hangosan kiált:

— Halló! halló!

A kiáltásra mind felébred.

Körülnéznek az idegenszerű terepen: a fodros tengeren. Partot nem látnak, csak imitt-amott egy-egy fehér vitorlát. A távolban egy-egy füstgomolyba burkolt gőzös körvonalát.

— Urak! — kiált Szolimán, — mindenki a helyére. Zawane, fel a vitorlát.

Lassan siklik az felfelé, mintha a bárka fehér szárnyat kapna.

Egyszer-kétszer (megrándul a teste, árbova bókolva hajlik előre; a hajó tompa orra belefúr az acélkék tengerbe, fehértarajú hullámokat szántva.

A szél jó, vígan haladnak délnek.

A közelben nincs hajó, a szél nyugodt, állandó, nem kell vigyázni. Szolimán vezényel: — Köteleket

megerősíteni! :— Ő is megrögzíti a kormányt s így szól:

— Reggelizzünk, uraim!

Felszítják a tüzet és nemsokára bugyborékolva forr a teavíz. Szolimán leül egy kötélcsomóra, előveszi a zsebkönyvét és számít. Mikor bevégzi, felkel, a többihez lép s így szól:

— Számításom szerint ma indul az Urano Triszteből. Szuezen van egy hét alatt és egy második kell neki, amíg a Perim-szigetet eléri. Ide e sziget ezer kilométerre van, szóval nekünk igenis minden szelet ki kell használnunk, hogy idejében ott legyünk. Ha van szél, vitorlázunk, ha nincs, alszunk. Dusán és Abendstern! nektek semmi dolgotok, ti főztök és tartjátok a hajót. Nem fog ártani, ha néha horgásztok, mert nagyon elkelve a friss hal.

A bárka szépen tartotta az irányt minden emberi beavatkozás nélkül; olyankor kellett vigyázni, ha nagyritkán egy gőzös keresztezte útját. A szellő hol erősebb lett, hol gyengébb, de szerencséjükre tartott egész nap. Abendstern és Dusán, — a „személyzet“, — felsikálták, megmosták az egész hajót, úgy hogy ragyogott a tisztaságtól. Most már mindenki otthon volt, ismerte a dolgát. Kedélyesebb, kellemesebb utazást kívánni sem lehetett.

Dolgozva telt el a nappal.

Mikor a nap égő korongja lehajlott a sivatag széléhez, a szellő is erősebb lett. Duzzadtabbá fújta a vitorlát és a hajó is vígabban szökelt. Most már érdekesebb volt az útjuk, mert belekerültek a nagy gőzösök menetirányába és minduntalan találkozásuk volt velük. Midőn hűvösebb kezdett lenni, útjuk még élvezetesebbé vált. Ekkor Rippler Pepi kotorászni kezdett a táskájában és kivett belőle egy tárogatót.

Felül a hajó magas elejére, összeszófolja és onnan röpti minden irányba hangját. Édes-búsán ring az ismeretlen hang az egymást kergető hullámok fodrain, soha nem látott szörnyalakokat csalva

elő a tenger sötét mélyéből; amelyik meghallotta, nem tud tőle megválni: követi a hajó útját. Felnevezelve, csodálkozva hagyják abba játszi szökelléseiket a delfinek, bámuló apró szemeket le nem véve róla, állanak be a követők sorába.

Szemben siklik egy többemelet magas, négy képményű, pazarul berendezett óceánjáró. A fedélzeten tenger nép, aki egészségi sétáját végzi éppen. A szokatlanul idegenszerű hangok hallatára mind összeszalad a hajónak a bárka felé eső oldalára. Hallgatják az édes-bús, szívbemarkoló dallamot. Olyan az, mintha a szellő sóhaja volna. Pedig olyan együgyű a dal:

Zöld erdő harmatát,
Piros csizmám nyomát,
Hóval lepi be a tél,
Hóval lepi be a tél.

A sok angol, francia, amerikai összenéz: milyen különös. Különös a dal és különös a hangszer, amelyen felhangzik. Vájjon mely vad néptörzsnek lehet a nemzeti hangszere?

És akad mindjárt tudós ember, aki kisüti, hogy ez az Amirant-szigetcsoport egy emberevő törzsének harci kürtje. És az óceánjáró fedélzetén egymás mellett ülő lilafátyolos, szeplős miss és heliotropszín fátyolú, sötét szemű, filigrán párisi asszony leteszi egy percre a piroskötésű regényt és a távolba nézve — ki tudja hova gondolva, — dúdolja utána a refrén dallamát . . .

Teltek és múltak a napok. Hol volt szelük, hol nem volt. De mégis inkább volt, mint nem. Ennek köszönhették, hogy hetednapra egymagasságba jutottak Masszauával. Most már nem kellett sietni, hiszen két nap alatt elérhetik a Perim-szigetet. Ott pedig jobb, ha nem nagyon soká várnak. Ezért aztán úgy rendezték be, hogy nappal inkább aludtak, vagy horgásztak, esetleg fürödtek és éjszaka vitorláztak.

A fürdés itt már meglehetősen veszedelmes, mert ide már fellátogat az Indiai-Oceánból az emberevő cápa. Szolimán megrajzolta a Benadirpart térképét és Dusánnal együtt kidolgozták a haditervet. E szerint egy éjszaka tört volna ki a forradalom Obok, Dzsibuti, Zeila, Berbera és Mogdisu városokban. Hadműveleti középpontnak Dzsibutit választják. A legénység kiképzése Imiben történik.

—Jól van ez kigondolva, — nézi a tervet Dusán, — csak azt nem tudom, mivel fogjuk a hadviselés alatt élelmezni a csapatokat?

—Már gondolkoztam ezen, — válaszol Szolimán — és azt hiszem, a kérdés meg van oldva. Az olasz parton nagymennyiségű tengeri van. Ezt megszerezük. Csakhogy ennek is van baja. Ha kövön megőrlik és áll, keserű lesz. Ha valahogy dohot kap, kiütéseket okoz. Nyersen nem lehet enni.

—Tudnék én — mond gondolkozva Dusán — egy jó megoldást.

—Mi volna az? — kérdi érdeklődve Szolimán.

—Hát tudod, volt énnekem hadnagy koromban egy román nevelőnő ismerősöm és az megtanított engem pattogatott kukoricát készíteni.

—Nem ismerem, milyen az?

—Egyszerű mesterség. Lobogó tűz kell hozzá, meg egy sűrű drótrosta. Ha a láng fölé tartod, egy perc alatt felhasad a tengeriszem, mint egy rózsa, elveszíti fölös víztartalmát s kész a jóízű csemege, melyet az ember tarisznyában elvihet útra és az soha meg nem romlik. Jó illata van, egészséges és tápláló.

—Bravó! — kiált Szolimán, — hisz ez nevezetes felfedezés. Ezzel egy új korszak kezdődik Szomálban. A lakosoknak ugyanis az a bajuk, hogy nem tudnak mit csinálni az összerabolt kukoricájukkal. Barátom, ezzel a felfedezéssel te Szomálország jótévője leszel és már látom a székváros palota sorai között emelkedő szobrodat, amelyet a hálás utókor fog emelni. Hát csak maradjunk a mellett, — zárja

be szavait Szolimán, — hogy, a hadsereget pattogató kukoricával fogjuk élelmezni.

Következő nap ismét jó szél volt, úgy hogy délután megpillantották nagy távolságban a Perim-szigetet. Lebocsátották a vitorlát és egész estig helyben maradtak. Akkor azután megközelítették egy kilométerre.

— Helyben vagyunk, — jelenti ki Szolimán, — itt várjuk meg az Uranot. Gyertyát tettek a vörös lámpába és elhatározták, hogy most már minden éjjel őrködnek. Nappal alhatnak eleget. A sziget alig öt hold nagyságú, minden növényzet nélkül való sziklacsúcs, amelynek legmagasabb pontja talán húsz méterre áll ki a vízből. Egy ház van rajta és ebben lakik az indiai kábeltársaság négy hivatalnok. Ide futnak ugyanis az Indiából jövő kábelek és innen indulnak ki az Európába, azaz Angliába menők. Miután az áram nem elég erős arra, hogy; Indiából egyenesen Angliába lehessen táviratozni, itt, a félúton fel kell azt venni és újra leadni.

Nem nehéz foglalkozás; de ha meggondoljuk, hogy a Perim-szigeten lakással van egybekapcsolva, egyike a legsúlyosabbaknak. Minden hónapban egyszer jön ide a hajó és ellátja őket élelemmel és vízzel. Minden negyedik hónapban mehet a hivatalnok egynapi szabadságra Adenbe, de ide is csak úgy, hogy a titkosrendőr egy pillanatig sem hagyja el. Ez az óvatosság szükséges azért, mert az illető minden kormánytáviratot ismer, ami Indiából jön és oda megy. Ezért a hivatalért óriási fizetés jár, de ritka ember bírja ki egy évnél tovább.

Szolimánék tehát éjjel őrködtek és nappal aludtak.

Bizony négy éjszaka hiába őrködtek.

Ötödik éjjel Szolimán volt a soros, mikor észak felől megpillantja egy közelgő gőzös lámpáit. Balra zöld, jobbra vörös: tehát erre jön. Feláll a hajó orrára és üvegével nézi a közeledő hajót. Magasnak

elég magas, kéményéből repülnek a szikrák. A fogóban levő hold már lenyugodott; lehetett tizenegy óra. Elég sötét volt. A vörös és zöld lámpák mind jobban távolodnak egymástól, látszik, hogy a hajó teljes gőzzel közeledik. Már nincs távolabb egy kilométernél, már sötét körvonalait is ki lehet venni. E pillanatban a hajó ködkürtje egy rövidet bűg és a két lámpa között megjelenik egy harmadik: egy fehér.

— Fel, urak! — kiált Szolimán harsány hangon, — itt az Urano!

Talpraugranak mind. Meggyújtják gyorsan a vörös lámpát és kiteszik a bárka orrába.

Erre gyorsan eltűnik a fehér fény.

— Ez a jel, hogy az Urano észrevett minket, — mondja Szolimán, — kifújva a vörös lámpából a gyertyát.

Újra koromsötétség támad.

— Helyre! — kiált Szolimán.

— Zawanek! fel a vitorlát! Vigyázzatok, délnek fordulunk, hogy a gőzös könnyen mellénk állhasson.

—Jól van! a fordulás sikerült.

—Zawanek! le a vitorlát! Rippler Pepi, te állsz a bárka elején, Dusán jöjjön ide hozzám. A gőzsről két kötelet fognak ledobni. Az egyiket a bárka elejére, a másikat a kormány mellé erősítik. A bárkánk belsejébe vezető csapóajtót nyissátok ki. Vigyázzatok a rakodásnál. Ha egy ládát a hajófenék jobb oldalára tettetek, a következőt balra tegyétek, hogy az egyensúly meglegyen.

Időközben a hangtalanul közelgő gőzös körvonalai mind magasabbak lesznek. Már nem lehet messzebbre, mint száz öl. Gyenge csengetés hallik, mire a hajógép egyhangú zakatolása mind jobban meglassul, majd megszűnik. A gőzös csak az eleven erőttől hajtva, mint egy magas, füstöt okádó hegy siklik a halászbárka mellé. Midőn eleje a bárka elejével

egymagasságba jut: —Vigyázz ahoi! kiáltás hangzik és süvítve repül le egy kötél, melyet Rippler Pepi elfog és a bárka orrára erősít. Ugyanígy köti meg Dusán a második kötelet. Készen vannak.

Szolimán felkiált: — Kész! mehet!

A gőzös csavarja megindul és mind gyorsabb forgásba jön. A nagy hajó előre haladása mind észrevehetőbb; magával viszi a hozzákötött halászbárkát, amely meglapul árnyékában, úgy hogy alig lehet észrevenni. Ekkor a gőzös oldalán lerepül egy kötélhágcsó, amelyiken Szolimán feltornászik. A fedélzeten teljes sötétség van és csak hangjáról ismeri meg Kirilovics kapitányt.

Kezefognak.

— Rendben van minden? — tudakolja a kapitány.

—Rendben! — erősíti Szolimán, — kezdhetjük.

Kirilovics röviden sípjába fuj és félhangon dörög: — Kezdhettek már, Sztevo!

A következő pillanatban sisteregve, szapora kattogással indul meg a gőzdaru gépe és a hajó mélyéből kiemelkedik egy nagy fekete tömeg. A fegyverládák!

— Állj! — hangzik a vezényszó, — majd: fordíts!

A daru vasrúdja és vele együtt a rajta lógó teher elfordul, kísétál a halászbárka fölé.

Kirilovics letekint, majd kiált: — Ereszd.

Minden oldalra fehér gőzt kibocsátva, gyors mozgással indul meg újra a gép és a fekete ládák eltűnnek a fekete éjszakában.

Pillanat múlva üresen jön vissza a hurokra kötött kötél.

És mindez megtörtént a nélkül, hogy a gőzös menetsébségét egy pillanatra lassította volna. Nem telik bele egy rövid óra és a gőzös gyomrából felhangzik a kiáltás:

— Az utolsó darab!

— No kérem, — mond a kapitány, jöjjön be hozzám az irodába s írja alá az átvételi elismervényt.

Bemennek; Szolimán aláírja az aláírandókat. A kapitány két nagy pohárba szakértő szemmel tölt viskit, meg szódát és odanyújtja:

—Parancsoljon. Az ön vállalkozásának sikerére. Hasonló esetekben ne feledkezzék meg rólam. Mindig szívesen állok rendelkezésére.

—Köszönöm a jókívánságot; egészségére! Amit mondott, tudomásul veszem és megjegyzem. Köszönöm a pontos kiszolgálást. Más elintézni valónk nincs?

—Ügyünk be van fejezve, — mond mosolyogva Kirilovics kapitány.

Szolimán kezét nyújtja:

— Az ég áldja meg. A viszontlátásra!

Kilép a koromsötét fedélzetre. Kirilovics elkalauzolja a kötélhágcsoig, mégegyszer kezefognak és Szolimán újra a hajó oldalán tornászik lefelé.

Leérkezve Dusán jelenti neki, hogy minden rendben van.

— Helyes, — mond Szolimán, — oldjátok el a köteleket.

A két kötél nagyot loccsan a vízbe, a bárka menete lassúbbá válik; a gőzös kezd előre nyomulni és most már ijesztően dübörög közvetlen mellettök a hajó csavarja. A lenyűgöző magas körvonalak hegyként merednek az égnek s még kísértetiesebbeknek látszanak a kéményből kiáradó szikraözöntől.

Most megpillantják két oldalán a lámpákat, csakhogy megcserélve. Jobboldalon a vörös, a balon a zöld. Egyideig még hallik a hajócsavar paskolása, azután az is elnémul. Az egész átrakodás oly csendesen történt, hogy a hajó utasai sem vesznek észre semmit. Az Urano, amilyen rejtélyesen jött, úgy is tűnt el.

Szolimánék felhúzták a vitorlát, a szellő bele-

kapaszkodott és vitte őket, — ha lassan is, — a Babel Mandeb szoroson keresztül. Reggelre a szellő utolsó maradványával befutottak a Tedzsuria-öbölbe, Itt lelankadt a vitorla és megálltak egyhelyben. Szolimán meggyújtotta a hajó orrán kifüggesztett vaskosárban a szenet, hogy a füst azt a hiedelmet keltse, mintha egész éjjel halásztak volna.

A minisztérium lefeküdt.

A fáradságos éjjeli munka kimerítette őket és az egész társaság nyugodtan horkolt, mint akinek tiszta a lelkiismerete. Szolimán nem tudott aludni, az ő lelkiismerete nem volt teljesen tiszta. Most dől el vállalkozásának sikere. A legközelebbi negyven-nyolc óra a legveszedelmesebb.

Ha minden jól megy, három nap alatt megke-reülik a Cap Quardafuit. Ott már nincs veszedelem. Figyelmesen vizsgálja a hajót, vigyázva, hogy ne legyen rajta semmi feltűnő. Nem fedez fel semmit, csak az nem tetszik neki, hogy a bárkájuk olyan mélyen jár. Ezen nem lehet segíteni.

A forgalom itt igen nagy; egyik gőzös jön, másik megy. Mit törődnek ők a veszteglő halászbárkával. Minden különösebb esemény nélkül telik el a nap.

Estefelé fodrozódik a tenger, feltámad a szél. Belekap a vitorlába és megindulnak.

— Uram segíts! — gondolja magában Szolimán.

Bárkájuk orrán egész éjjel világított a vörösen, izzó vaskosár, köhögésre ingerlő bűzös kőszénfüstöt boldogítva a fedélzeten ievőket. Reggel nem állt et a szellő és ha a mélyen járó bárka lassabban is haladt előre, de mégis előbbre jutottak. Most már nem találtak annyi hajóval; az Adenből jövők és az oda menők tőlük balkézre maradtak el. Mintha a minisztérium is érezte volna a helyzet sorsdöntő voltát, mindenki komolyan, szó, hang nélkül teljesítette kötelességét.

Szolimán aggódása mellett is bizott hagyomá-

nyos szerencséjében. Különben is, ő török volt; masallah. A minisztérium pedig nem tudta, hogy minő vulkán felett táncol.

Dél felé egymagasságban voltak Obokkal és jobbkéz felől előttük volt Dzsibuti világítótornya. Halászbárkákka-
kkal találkoztak, de gőzösökkel ritkán. Arra, hogy a nap már delelőn állott, még mindég, elég jól fújt a szél. Éppen szerény ebédjüket fogyasztják, midőn az Indiai-Oceán felé, a láthatár legalján megpillantanak egy parányi füstgomolyt.

— Valami gőzös, — mondja Szolimán.

Nem volt gyanús. Hiszen itt gyakori a gőzös.

Néhány perc múlva megint oda néz. A füstgomoly nagyobbodik, de nem ölt hosszúkásabb alakot. Ez csalhatatlan bizonyíték, hogy egyenesen erre tart.

—Úgy látszik, — mond, — iránya a dzsibutii világító torony. Vájjon milyen hajó esedékes ma? — gondolkodik, majd kiveszi a zsebnaptárát: ma szerda van.

—E napon rendes járat nem érkezik. Különben — és vállat von, — ki tudja, miféle hajó? Nevetséges, hogy aggódom. És elhatározta, hogy nem néz többet feléje.

Félóráig kiállta, akkor újra oda nézett.

— Különös! a füst már gomolyogni látszik, szóval nem lehet távolabb öt kilométernél és a gőzösnek még kéménye sem látható. Furcsa alacsony hajó lehet...

Csak nem hadihajó?

Üvegjével figyelmesen nézi.

Sötéten gomolyog a fekete füst, elárulva, hogy erősen tüzelnek; magasabb nyomást akarnak a kazánban elérni, hogy gyorsíthassák iramukat. Hogy miért, azt ők tudják.

Még néhány perc és akkor a kéménynek ki kell bukkannia.

A füst gomolygása mind erősebb és egyszerre feltűnik egy egyenes vonal: ez a kémény pereme. Szolimán feszülten figyel: nagyon nagy átmérőjű. És most kibukkan az első mögött egy második kémény.

Ez már határozottan gyanús.

Nagyon alacsony és két kéménye van. Megvilan agyában az a jelenet, amikor — nem is olyan régen, — a „Binger“ fedélzetén Kiripopulosz kapitánnyal nézték az Alligátort. Az is alacsony volt és kétkéményes.

— Hátha? — gondolja magában és hátán végigfut a hideg. Nem szól. összeharapja ajkait és a távcsövet le nem veszi a hajóról.

A legközelebbi negyedóra a döntő.

Már a parancsnoki hidat látja s rajta egy férfit, aki távcsövet feléjük szegzi.

A két kémény talán még jobban okádja a füstöt.

Már meg tudja különböztetni a fehérruhás matrózok vállát, majd elötűnik ... a páncéltorony s az ágyuk sárgaréz závarzata megvilan a napfényben.

Szolimán leereszti a távcsövet, egy pillanatig mintha minden szürkévé válnék előtte, majd hörögve mondja:

— Hadihajó!

A minisztérium, a nélkül, hogy tudta volna, miért: elhalaványodott; mind kérdőleg nézett Szolimánra.

Most egy pillanat alatt kellett határozni, mitévők legyenek. Ha tovább tartják ezt az irányt, útjuk keresztezi a hadihajóét. És ha még olyan ártatlanok is, hihetetlen, hogy azok előtt ne legyen gyanús, miért jár bárkájuk olyan nagyon mélyen.

És ha meg találják kérdezni, hogy miért?

Ellenben Dzsibuti hét kilométerre van jobbra. Ha befutnak a kikötőbe, akkor a hadihajónak meg-

szűnik a motozási joga. A francia vámtisztekkel csak elintézik, valahogy a dolgot. Szóval, előnyösebb Dzsibutiba menni. Csak arra kell vigyázni, hogy addig meg ne fogják őket.

Szolimán átcsavarja a kormányt és a hajó orra most egyenesen a világítótoronynak van irányozva. Szerencse, hogy a szél ereje nem csökkent.

— Zawanek! — kiált Szolimán, — húzd fel a csúcsvitorlát.

Ezt eddig még nem használták, ez az árboc legnagyobb megerőltetése. Lassan csúszik felfelé a vitorla, kiöblösödik s szinte recsegve hajlik meg a tigéri cédrusfa árboc. Recseg, hajlik de nem törik el, Csak fájdalmasan nyög a sok vitorla alatt. A hajó orra mélyen merült a tajtékozó habokba, táncolva szántja a hullámokat.

Aránylag elég gyorsan mentek, de a hadihajó sem maradt el. Sőt még közelebb nyomult.

Most már fölismeri Szolimán a távcsövével: ez az „Alligátor“, amelyikkel ő már Dzsibuti előtt találkozott, az pedig, aki a parancsnoki hídon áll. Murphy kapitány.

A helyzet hirtelen megváltozik. A hadihajó is fordul s szintén egyenesen Dzsibutinak tart. Világos már, hogy őket üldözi.

Nem tudják elképzelni, mi által váltak gyanúsakká?

Talán túlsok vitorlát tettek fel, holott halászhajónak sohasem sürgős az útja. Talán arra volt kíváncsi Murphy kapitány, miért jár a hajójuk olyan mélyen? Ki tudná azt megmondani?

Szolimán véresre harapta ajkait kínjában, de a halászhajóból nem lehetett többet kiszorítani. A minisztérium csendesén végezte dolgát, aggodalmasan pislogott az üldöző gőzhajó felé bár nem tudta, hogy a miniszterség milyen veszedelemben forog.

A hadihajó folyton tért nyert. Már csak két kilométernyire van.

Szolimán látcsövével felismeri a szöke angol kapitányt. Most valami mozgalom támad a hadihajó mellső jobboldali ágyújánál. Ennek nyomán a bárkától nyolcvan—száz lépésnyire, mint egy gejzír, toronymagasan csapnak fel a habok. Ijedten kapja el a fejét mindenki: hatalmas dörrenés halatszott.

A hadihajó megállást parancsol.

Szolimán halálsápadt és rekedten ordít:

— Nem állunk meg; a kikötő csak három kilométer. Ne féljeteK, mindjárt ott leszünk! Jó szelünk van.

Senki sem szól, csak a kikötőre mered.

Zúgva szántja a bárka a hullámokat.

Egy második golyó csap le közvetlen mellettük.

— És ha összelőttök, akkor sem állunk meg, — kiált vérben forgó szemekkel Szolimán, — már csak két kilométernyire a kikötő.

A minisztérium hallgat.

Szerencsére az Alligátornak több esze volt. Bármely pillanatban fenékbe lőhetne volna a bárkát, de akkor nem tudja meg, mi volt a rakománya, miért akart olyan nagyon menekülni? Okosabb, ha beszorítja a kikötőbe, hiszen ott majd kisül. Meg van már kötve az új egyezmény, bemehetnek ők oda is.

A hadihajó tehát hajtotta Szolimánékat maga előtt, úgy mint a gazdaasszony szokta a csirkét, s hogy eszükbe ne jusson valahogy oldalt kitörni, odaresztett néha egy ágyúgolyót. Hol jobbra, hol balra.

A bárka most fordul be a világítótoronynál. Benn jár már a kikötőben.

Persze a nagy ágyúzásra összeszaladt a nép és kivonult az egész helyőrség. Mikor befutott a bárka, ott álltak két sorban, mezítláb, tiszta fehér egyenruhában, piros fezzel a fejükön. Előttük áll, csupa arany egyenruhában egy kecskeszakállú francia, Cote Somale kormányzója.

Amint a bárka partot ért, előzönlötték azt, és első tettük volt megvizsgálni az útleveleket. Ezt oly körülményesen végezték, hogy ezalatt ideje volt az „Alligátor“-nak szinte befutni a kikötőbe, vízre bocsátani egy csónakot és egy tisztet és nyolc közlegényt a partra tenni. A tiszt néhány szót beszélt a kormányzóval, aki az angol katonaság kíséretében a bárkára ment és néhány száraz szóval előadta, hogy az által a tettünk által, hogy az ágyúlövésre nem álltunk meg: gyanúsakká váltunk. A gyanú az, hogy a hajón dugáru van.

Szolimán tiltakozott e megrohanás ellen és kérte az árujának rendes elvámolását. Hogy ágyúlövésre meg kell állni, azt ő nem tudta. Sőt úgy megijedt tőle, hogy menekült.

A kormányzó csak udvariasan mosolygott és a tiszt katonáinak néhány szót mondott, mire azok kinyitották a hajó belsejébe vezető csapóajtót és elkezdték a legfelső láda feszegetését.

Mindenki kíváncsian nézett a ládákra, a minisztérium kezdte magát rosszul érezni és legjobban szeretett volna meglépni, de a sok katona nagyon ügyelt reája.

Egy roppanás, a láda teteje levált és a szépen egymás mellett sorakozó fegyverek láthatókká válnak. A nézők ajkáról elhangzik egy csodálkozó: ah! A kormányzó és a tiszt egymásra néznek.

Szolimánék tovább nem is tagadtak. Úgy is hiába való lett volna.

Most egy kis nézeteltérés támadt. A dugárut magának követelte úgy az angol katonaság, mint a francia vámórség. És mind a kettő teljes joggal. Hosszas és izgatott szócsata után úgy egyeztek meg, hogy miután az elfogatás francia földön, francia közegek által történt, a dugárú foglaltassék le a dzsibutii vámhivatal által, a tettesek csukassanak be a városi fogdába, ahol addig maradnak, amíg a két nagyhatalom e kérdésben megegyezésre jut.

Úgy is történt.

Rövid idővel később Szolimán és a szomáli minisztérium lehorgasztott fővel bandukolt a fehér úszónadrágos, vigyorgó fekete katonák sorfala között a nem messze fekvő városi fogda barátságos épülete felé. A polgárias kinézésű földszintes ház, amelynek kapuja a hátuk inogott becsukódott, nem is merte volna álmodni, hogy valaha ilyen nevezetes vendégei lesznek. A kapu mögött szívesen fogadta őket a fehér ruhás, kissé potrohos termetű Mr Agrafe, e hajlék éber őre, ilyenféleképpen szólva hozzájuk:

—Szívből üdvözlöm önöket, urakim és örömmel hallom, hogy önök vendégeim lesznek. Sajnálom, hogy nem nyújthatok önöknek nagyobb kényelmet, de európai vendégekre nem igen vagyok berendezve. Hányan vannak?

—Hatan.

—Ennyi vendégem egyszerre még nem is volt Parancsoljanak utánam jönni, uraim, megmutatom önöknek leendő lakásukat. — Kinyit egy ajtót: — Lépjenek be, uraim.

Belépnek egy tágas terembe, amelyben hat vaságy áll. Üvegnélküli ablakai magasan vannak. A szoba földje a legfinomabb sívóhomokkal borítva.

Szolimán körülnéz és meg van elégedve, majd így szól:

— Helyes, kedves Agrafe úr, az elhelyezéssel nagyon meg vagyunk elégedve. De van egy fontosabb kérdés. Mi reggel óta nem ettünk; mi lesz a vacsorával?

Agrafe úr megvakarja a tarkóját, majd bizonytalan hangon válaszolja:

—A fogoly urak napjában csak egyszer étkeznek: délben.

—Helyes, — jelenti ki Szolimán. — Tudomásul vesszük. De ha ön nem akarja, hogy a dicsőséges francia nemzet örök szégyenére, mi az éjjel

éhség következtében kiszenvedjünk, ám fogja ezen húszfrankos aranyat és hozzon nekünk azon enni-valót és néhány üveg sört. Úgy-e, megteszi?

— Kérem, uraim, negyedóra múlva minden itt lesz.

Agrafe tisztességesen felterített, poharakat hozott, a dugókat kihúzta, szóval minden tekintetben kifogástalan házigazda volt. Nyugodtan, de szótlanul megvacsoráztak, azután rágyújtottak egy cigarettára és végigfeküdve ágyaikon, gondolkoztak a sorsukról. A jövő képe meglehetősen zavaros volt, mert nem tudták, hogy a jelen állapot mennyire befolyásolja a jövőt. Időközben besötétedett és a fogház elcsöndesedett. Agrafe úr leszedte az asztalt, nem mulasztotta el kijelenteni, hogy: a fogoly uraknak tilos a dohányzás; jó éjszakát kívánt nekik, rájuk zárta az ajtót és aludni ment. Alighogy kihúzta a kulcsot a zárból és a folyosó homokja elnyelte lépéseinek zaját, félhangon súgja Szolimán:

— Uraim! utolsó minisztertanács, jertek az ágyamhoz.

Sorjában helyet foglalnak a két szomszéd ágyon. Szolimán egy darabig gondolkozni látszik, azután megszólal:

— Barátaim. Hogy mi történt, azt nem kell is metélnem. A törtéteken nem lehet változtatni. Van az izlámnak egy alaptörvénye: megnyugodni a végzet akaratában. Mert minden úgy van jól, ahogy Allah rendelte; és ő tudja, mit miért csinál. Titeket nem fenyeget veszedelem. Könnyű a dolgunk! Mint honfitársaimat, Szuezen ösmertelek meg benneteket és felajánlottam nektek az ingyen Dzsibutiba való szállítást. Ti, mint szegény emberek, örömmel ragadtátok meg az alkalmat, anélkül, hogy csak távolról is sejtettétek volna, mi van a hajón. Ti a fegyvercsempészetről, az osztrák-magyar monarchiáról, független szomáli államról, protektorátusról nem

tudtok semmit. A dugáru felfedezése titeket lepett meg legjobban.

Egy kis szünetet tart, majd folytatja:

—Holnap mindnyájunkat kihallgat a vizsgálóbíró, ha így vallunk, azt hiszem, ti azonnal szabad lábra kerültök. Most az a kérdés: mit akartok? Haza mentek-e? vagy itt alapozzátok meg jövőtöket. Társai egyértelműen kijelentették, hogy itt maradnak.

—Jól van! annak örülök — mond Szolimán.

—Abendstern, nálad még van annyi pénz, hogy egy ideig fenn tudjátok magatokat tartani. Ugyebár te ismered Robineaux forgalmi főnököt az ethiópiai vasúttársaságtól?

—Ismerem, — mond halkán Abendstem

—Menjetek hozzá, hivatkozzatok reám, és én biztosan tudom, hogy szívesen fog benneteket gárdájába sorozni. Ott legalább, — hosszú szünetet tart, — később, ha szükségem lesz reátok, — mindig megtalállak. És most bocsássatok meg, hogy ígéretet nem tudom beváltani, de azért a viszony, mely közöttünk ma fennáll: megmarad. . . . Hogy mit hoz a jövő, senki nem tudhatja. Legyetek szorgalmasamnak, mert tudástok van elég. Simuljátok a franciákhoz és én tudom, nagyon hamar meg fogjátok őket szeretni. Gondoljátok néha reám, ki igen sokat fogok reátok gondolni. Bocsássatok meg mindnyájan! ... — És kezet fog velük, nem anélkül, hogy egy könnycsepp ki ne gördüljön szeméből.

Mindegyik szónélkül, szomorúan ágyához ment és lefeküdt.

A fogda ablakán kíváncsian kandikál be a fogyó hold és csodálkozik, midőn régi ismerőseit, a szomáli minisztériumot, itt látja viszont. A filaitai test megköveteli a magáét, és miután lelkiismereti furdalást nem érez egyikük sem, öt perc múlva az egész társaság a boldogok álmát alussza.

Minden úgy történt, amint Szolimán .megjövendölte.

Reggel megjelent Bergé úr, a vizsgálóbíró, és kihallgatta az egész társaságot. E kihallgatásnak az lett az eredménye, hogy Szolimánon kívül mindenkit szabadlábra helyeztek, azzal a kikötéssel, hogy addig, amíg Szolimán ellen az eljárást be nem fejezik, nem szabad Dzsibutit elhagyniuk. Hogy fölötte ki fog ítélni, az még a jövő titka. De mindenesetre jó lesz, ha innét még a délelőtt folyamán elmennek, miután itt nem, főznek nekik.

Azok nem is várták meg a delet.

Mégegyszer megszorították Szolimán kezét, elbúcsúztak érzékenyen Agrafe úrtól és egy perc múlva künn álltak az utcán, bokáig süppedve a forró futóhomokba, de kéjjel szíva a szabad levegőt.

Abendstern átvette a vezetést.

— Miután ti nem tudtok jól franciául, most én foglak benneteket kalauzolni. Először a szerencsétlen hajóra megyünk ottmaradt podgyászunkért; keresünk olcsó szállást; és végül felkeressük Robineux barátunkat.

Mind a három útjuk eredményes volt.

Podgyászukat megkapták, szállást hamar találtak, Robineaux forgalmi főnök pedig szívesen alkalmazta az intelligens embereket.

Megjött a francia kormány kábeltávirata, amelyben értesíti a (kormányzót, hogy Szolimán felett az angolok fognak ítélni, még pedig Adenben, a hadbíróság. Angol tengerészkatona az Alligátor fedélzetére vitték Szolimánt.

*

Egymást üzték a napok, teltek a hetek, múltak a hónapok.

A .minisztérium minden tagja beletalálta magát új helyzetébe és mindenik munkás megelége-

dett polgárává vált a francia gyarmatnak. A vasút-építés már be volt fejezve, de Radak, Rippler és Zavraneck most is külső szolgálatot teljesítenek. Egyik pap estefelé izgatottan állít be Abendstern a még délutáni álmát alvó Dusánhoz, kezében egy újságlapot lobogtatva. Már az ajtóból kiált:

— Dusán! itt az adeni újság. Meg volt a tárgyalás Szolimán ügyében.

— És mennyire ítélték el?

— Öt évre!

Dusán nagyot füttyent. Sok. És hol üli le?

— Adenben, a fellelgvárban.

— Vájjon nem engedik el egyrészt?

— Nem hinném, — mond, Abendstern, — de az bizonyos, hogy a büntetés leülése után kiutasítják az egyesült hatalmak területéről. Nem hiszem, hogy Szolimán barátunkat ez életben még egyszer lássuk.

— Szegény Szolimán! — sóhajt Dusán.

Abendstern az ablak felé fordul, miközben egy könnycseppet morzsol szét a szemében. Oda fordul Dusánhoz és hirtelen kérdi:

— Együtt ebédelünk?

— Igen, — mond ásítva Dusán.

— Akkor öltözködjél, én megvárlak.

Leül egy székre, és olvas.

Mire elkészülnek, a nap már aláfordult a sivatagba. Az Árkád-szálló éttermében az egyik asztalnál néhány ösmerős ül. Közöttük Mayer úr is, az adeni német konzul. Oda ülnek hozzájuk.

Beszélnek erről is, arról is. Egyszerre odafordul Abendstern és kérdi Mayertől:

— Ismerte ön Szolimán ben Darját?

— Hogyne ismertem volna? Harrár leggazdagabb kereskedője volt. Szegény öt évet kapott. Ön ismeri a részleteket, hát nem védekezett?

Mayer vállat vont.

— Lássá, — mondja, — ez éppen a különös. Azt állította, hogy a fegyverek Menelik céljaira szolgáltak volna. Megkérdezik Meneliket. Nem tud semmit. Vallatják Szolimánt tovább: hallgat. Elítélik öt esztendőre; nem felel. Belenyugszik. Miért nyugszik befe? Azért, mert ez az ügy még nincs kiderítve és ha az egész teljes világosságban látnák, alighanem kötelet kapott volna Szolimán. Szóval előnyösebb reánézve, ha titok leple borítja az egész dolgot. Nézze kérem; hogy itt titkos rugók vannak, az egészen bizonyos. Az utolsó időben a szomálik az angolokat megverték Iminél, az olaszokat Mogdisunál, megtámadták az ethiópiai vasutat és leölték vagy száz embert. Én nem vádolok senkit, de hátha a fegyverek is az ő részükre voltak? Ez pedig az egyesült hatalmakra nagyon veszedelmes helyzetet teremthetne és ezért én nem csodálom, ha kissé idegesek. Különben, amint az én magánértesüléseim szólnak, Szolimánt névtelen feljelentésre fogták el. Hogy ez igaz-e, — mond finom mosollyal, — azt nem tudom.

Éjfél felé Abendstetn és Dusán együtt indultak hazafelé. Midőn a rosszul világított piactéren mennek keresztül, megcsapja arcukat langy, kellemes szellő, mely a tenger felől fúj. Dusánnak hirtelen vágya támad még lefekvés előtt egyet sétálni és lefordulnak a móló felé.

A kikötő elhagyatott ebben az órában. És sötét is, mert a hold csak reggel kel. Ott gubbaszt a világítótorny, örökké körben forgó fényel.

A reflektor messze a tenger fölé veti a hideg sugarakat.

Megállnak és bámulják az ezerszer látott föniséget. A világítótornyon túl, vagy száz lépésnyire áll, amint ők egymás között szokták nevezni: az ő hajójuk. A csillagos, de azért sötét éjszakában csak árbova rajzolódik le a világosabb menyboltozaton.

Valami húzza, vonzza őket oda.

Nem beszélnek egymással, de egyszerre indulnak feléje.

Amint a süppedő, puha homokban nesztelenül közelebb érnek, suttogó beszéd hangja üti meg fülüket. Szemük már hozzászokott a sötétséghez. Meglátják az „ő” hajójuk előtt guggoló hús vagy huszonöt szomálit. Kört formálnak. A kör közepén áll egy magas, hófehérhajú aggastyán. Már kétszer találkoztunk vele. Először az Adal-mocsár szigetén, azután Berberában. a Kilib Raza karavánszerályban. Hamu ő, az adal törzs varázslója.

Suttogva beszél, de szenvedélyesen és hallgatói áhítattal figyelnek. A két néző csak befejező szavait hallja:

— ... mert el fog jönni az az idő, mikor földrészünk felett süítve fog végigszágulni egy mindent porbatipró orkán: a népek szabadságának vihára, amely lefújja karjainkról a rabbilincset. És a fölszabadult millió kebel egetostromló bős ordítással harsogja: Afrika az afrikaiakéi

*

Az idő homokórája tovább pereg.

A gyermekből ifjú, az ifjúból férfi, a férfiből agg lett.

Erdély egyik kies völgyében, bérc tövében, zöld erdő lombjának támaszkodva áll egy fehér kúria. Előtte a kígyózó, poros országút; a háttérben, fűzfákkal szegélyezett csobogó vizű, kristálytisza patak partján, kéklő szilvafák között szinte megbújva áll egy-egy szalmatetejű csúcsban végződő ház. Azután következik a szerény „Istenháza“.

Holnap ünnep; a harang kongása összevegyül a hegyoldalban legelő gulya méla kolompjával.

A kúria emeletes és a fehér oszlopok nyitott verandát tartanak, amelyen szép szőke nő ül, aki-

nek lábánál két gyermek játszik. Egy ötéves kis leány és egy négyéves fiú. A kertből rigófütyty hallik, a közeli réten szól a pittypalatty, berreg a haris; távolabb bégetnek a birkák.

A két gyermek robogást hall. Felfigyel a kapu felé és látja, amint bekanyarodik két pej. könnyű sárga homokfutóval. Felugranak és indiántáncot lejtnek anyjuk körül, kiáltva:

— Megjött apa. Megjött apa.

A kocsiból mosolyogva int fel egy ötvenéves, dereshajú férfi, régi ismerősünk: Szolimán ben Darja.

A szőke nő hitvese, de nem Szekerpára.

— Vége. —